

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**



**«Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ
ΣΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΚΑΙ ΤΟΠΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ.
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ – ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ – ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»**

ΣΩΚΡΑΤΗΣ – ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΖΑΧΟΣ
A.M: 1209Δ007

**Διδακτορική Διατριβή υποβληθείσα στο Πάντειο Πανεπιστήμιο
Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών
Σχολή Διεθνών Σπουδών Επικοινωνίας και Πολιτισμού
Τμήμα Διεθνών Ευρωπαϊκών και Περιφερειακών Σπουδών
Τομέας Διεθνών και Ευρωπαϊκών Θεσμών**

ΑΘΗΝΑ 2015



Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο



ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
ανάπτυξη στην κοινωνία της γνώσης
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης



ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η παρούσα έρευνα έχει συγχρηματοδοτηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο - ΕΚΤ) και από εθνικούς πόρους μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) – Ερευνητικό Χρηματοδοτούμενο Έργο: Ηράκλειτος ΙΙ. Επένδυση στην κοινωνία της γνώσης μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

Στους γονείς μου

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η εκπόνηση μιας διδακτορικής διατριβής αποτελεί μια μακρόχρονη και εξαιρετικά επίπονη διαδικασία η οποία χαρακτηρίζεται από μεγάλα διαστήματα μοναχικού βίου. Εν τούτοις, η παρούσα διδακτορική διατριβή δεν θα ήταν δυνατόν να εκπονηθεί χωρίς την συμπαράσταση και την υποστήριξη ενός σημαντικού αριθμού ανθρώπων τους οποίους νιώθω την ανάγκη να ευχαριστήσω μέσα από αυτές τις γραμμές.

Η μακρόχρονη συνεργασία μου με τον επιβλέποντα Καθηγητή μου κ. Ευάγγελο Ραυτόπουλο αποτέλεσε το εφελτήριο για την εκπόνηση της παρούσας διδακτορικής διατριβής. Η ανιδιοτελής προσφορά και στήριξή του προς το πρόσωπο μου σημάδεψε με τον πλέον ανεξίτηλο τρόπο τα χρόνια φοιτητικής μου σταδιοδρομίας, υπήρξε πηγή έμπνευσης, ενώ καθοριστική ήταν η καθοδήγηση και η άμεση και αμέριστη συμπαράσταση που μου πρόσφερε απλόχερα κατά την διάρκεια της εκπόνησης της διδακτορικής μου διατριβής και για αυτό τον ευχαριστώ θερμά.

Θερμές ευχαριστίες στους Καθηγητές μου κκ. Γρηγόρη Τσάλτα και Δημήτρη Χρυσόχοο για την αμέριστη συμπαράσταση και καθοδήγησή τους ως μέλη της Τριμελούς Επιτροπής μου. Ευχαριστίες στον Καθηγητή του *Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals (ICTA)* του Αυτόνομου Πανεπιστημίου της Βαρκελώνης (*Universitat Autònoma de Barcelona, UAB*) κ. Γεώργιο Καλλή ο οποίος συνέβαλε σημαντικά στη συλλογή του υλικού της έρευνας πεδίου κατά το διάστημα της εκεί παραμονής στην Περιφέρεια της Καταλονίας. Θερμές ευχαριστίες στον κ. Φώτιο Καλύβα, ειδικό επιστημονικό εμπειρογνώμονα σε θέματα περιβάλλοντος της Περιφέρειας της Λιγουρίας στην υπηρεσία της *Agenzia Regionale per la Protezione dell'Ambiente Ligure, ARPAL*, ο οποίος βοήθησε σημαντικά στις επαφές μου με τα στελέχη της περιφερειακής διοίκησης κατά το διάστημα της εκεί παραμονής μου. Θερμές ευχαριστίες στην Αικατερίνη Μπαγκλατζή και την Μαρία Καβάλλαρη οι οποίες επιφορτίστηκαν με πολύ ζήλο την μετάφραση των ερωτηματολογίων στα Ισπανικά και στα Ιταλικά αντίστοιχα. Θερμές ευχαριστίες στον Δρ. Νικόλαο Τσιαπάρα ο οποίος επιμελήθηκε την στατιστική επεξεργασία των ερωτηματολογίων. Θερμές ευχαριστίες στην Βαρβάρα Παπαδοπούλου η οποία επιφορτίστηκε με τον

άχαρο ρόλο της γλωσσικής και συντακτικής επιμέλειας του κειμένου. Θερμές ευχαριστίες στα στελέχη των τριών Περιφερειών, Καταλονίας, Αττικής & Λιγουρίας, στους υπηρεσιακούς παράγοντες των 47 Δήμων και στους εκπροσώπους των 22 Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων τους οποίους επισκέφτηκα για τη συλλογή του υλικού της έρευνας πεδίου και χωρίς τους οποίους η παρούσα διδακτορική διατριβή δεν θα είχε εκπονηθεί.

Ευχαριστίες και στο προσωπικό του Ειδικού Λογαριασμού Κονδυλίων και Έρευνας (ΕΛΚΕ) του Παντείου Πανεπιστημίου, κα Σταυρούλα Μειμέτα και κ. Αντώνη Αλεβίζο για την συνεργασία και την διοικητική υποστήριξη.

Τέλος, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου και την ευγνωμοσύνη μου στην μητέρα μου Όλγα Ζάχου και στην Κυριακή Μονέζη για την δημιουργία των εξαιρετικά ευνοϊκών συνθηκών που απαιτήθηκαν προκειμένου να εκπονηθεί η παρούσα διδακτορική διατριβή.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	8
ΠΙΝΑΚΕΣ	10
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	17
ΜΕΡΟΣ Α΄	
Η ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	30
Οι Τοπικές Αρχές και οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στο Πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Διακυβέρνησης	30
1.1 Ο Εννοιολογικός προσδιορισμός της Διακυβέρνησης	30
1.2 Το Πλαίσιο της Πολύεπίπεδης Διακυβέρνησης (Multi-level governance)	34
1.3 Οι Τοπικές Αρχές στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Διακυβέρνησης	37
1.4 Ο ρόλος των Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας	43
1.5 Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Διακυβέρνησης	45
1.6 Ο ρόλος των Διεθνών Δικτύων Συνεργασίας των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	54
Η ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΚΟΙΝΟΥ	54
2.1 Ο Προσδιορισμός του πλαισίου αναφοράς της συμμετοχής του Κοινού	54
2.2 Η Σύμβαση του Άαρχους	59
2.2.1. Το Δικαίωμα Πληροφόρησης του Κοινού	62
2.2.2. Η Συμμετοχή του Κοινού στην Διαδικασία Λήψης Αποφάσεων	63
2.2.3. Το Δικαίωμα Πρόσβασης στη Δικαιοσύνη	65
2.3 Η Συμμετοχή του Κοινού στο Πλαίσιο της Σύμβασης της Βαρκελώνης	66
2.3.1 Η Συμμετοχή του Κοινού στα Πρωτόκολλα της Σύμβασης της Βαρκελώνης	69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	75
Η Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση στο Πλαίσιο της Εφαρμογής του Πρωτοκόλλου για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών, 2008	75
3.1 Εισαγωγή	75
3.2 Ο θεσμικός και Διατομεακός Συντονισμός στο πλαίσιο της Εφαρμογής του Πρωτοκόλλου ΟΔΠΖ	77
3.3 Η Συμμετοχική Διακυβέρνηση στο πλαίσιο της Εφαρμογής του Πρωτοκόλλου ΟΔΠΖ	80
 ΜΕΡΟΣ Β΄	
Η ΈΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ	83
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	84
 ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο	89
Η περίπτωση της Περιφέρειας της Καταλονίας (Ισπανία)	89
4.1 Εισαγωγή	90
4.1.1 Η Περιφερειακή Κυβέρνηση	91
4.1.2 Τα Επαρχιακά Συμβούλια (<i>Diputaciós</i>)	94
4.2 Οι Δήμοι της Περιφέρειας της Καταλονίας	97
4.2.1 Διάρθρωση των Τμημάτων Περιβάλλοντος και Αρμοδιότητες	97
4.2.2 Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα Τμήματα Περιβάλλοντος	101
4.2.3 Προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των πολιτικών περιβάλλοντος & βιώσιμης ανάπτυξης	104
4.2.4 Μέσα υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών	107
4.2.5 Συνεργασίες/Συνέργιες του Τμήματος εντός της Περιφέρειας	109
4.2.5.1 Συνεργασίες Δήμων	109
4.2.5.2 Συνεργασία Δήμων και Περιφέρειας	110
4.2.6 Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας	114
4.2.6.1 Εθνικά/περιφερειακά Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας	115
4.2.6.2 Διεθνή Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας	119
4.2.7 Η Συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης	122
4.2.8 Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικών Προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό Επίπεδο	123

4.2.9 Συμμετοχή του Κοινού	125
4.2.10 Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών	132
4.2.10.1 Η Συνεργασία και ο Ρόλος της Περιφερειακής Κυβέρνησης για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών	138
4.3 Μη-κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)	142
4.3.1 Γενικά Στοιχεία	142
4.3.2 Πεδία Δραστηριοτήτων των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	145
4.3.3 Περιβαλλοντικοί Τομείς Δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	147
4.3.4 Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	149
4.3.5 Μέσα υλοποίησης των πολιτικών των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	152
4.3.6 Προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των πολιτικών περιβάλλοντος & βιώσιμης ανάπτυξης	154
4.3.7 Δίκτυα Συνεργασίας Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	155
4.3.7.1 Εθνικά, Περιφερειακά και Τοπικά Δίκτυα Συνεργασίας	155
4.3.7.2 Διακρατικά Δίκτυα Συνεργασίας	158
4.3.8 Συνεργασία με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές	159
4.3.8.1 Μέσα υλοποίησης Συνεργασίας με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές	161
4.3.8.2 Προβλήματα/Εμπόδια Συνεργασίας με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές	162
4.3.9 Η Συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης	165
4.3.10 Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικών Προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό Επίπεδο	166
4.3.11 Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών	167
4.4 Συμπερασματικές Παρατηρήσεις	171
4.4.1 Ο ρόλος της Περιφερειακής Κυβέρνησης και των Δήμων της Καταλονίας	171
4.4.2 Ο ρόλος των Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας	174
4.4.3 Ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας της Καταλονίας	175
4.4.4 Ο ρόλος των Δικτύων Συνεργασίας των Μη Κυβερνητικών	

Οργανώσεων	176
4.4.5 Η Συμμετοχή του Κοινού στην Περιφέρεια της Καταλονίας	177
4.4.6 Η Ολοκληρωμένη διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών στην Περιφέρεια της Καταλονίας	178
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο	180
Η περίπτωση της Περιφέρειας της Αττικής (Ελλάδα)	180
5.1 Εισαγωγή	181
5.2 Οι Δήμοι της Περιφέρειας της Αττικής	183
5.2.1 Διάρθρωση των Τμημάτων Περιβάλλοντος και Αρμοδιότητες	183
5.2.2 Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα Τμήματα Περιβάλλοντος	185
5.2.3 Προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των πολιτικών περιβάλλοντος & βιώσιμης ανάπτυξης	188
5.2.4 Μέσα υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών	190
5.2.5 Συνεργασίες/Συνέργιες του Τμήματος εντός της Περιφέρειας	191
5.2.5.1 Συνεργασίες Δήμων	191
5.2.5.2 Συνεργασία Δήμων και Περιφέρειας	193
5.2.6 Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας	195
5.2.6.1 Εθνικά/περιφερειακά Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας	196
5.2.6.2 Διεθνή Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας	202
5.2.7 Η Συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης	205
5.2.8 Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικών Προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό Επίπεδο	207
5.2.9 Συμμετοχή του Κοινού	208
5.2.10 Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών	214
5.2.10.1 Η Συνεργασία και ο Ρόλος της Περιφερειακής Κυβέρνησης για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών	217
5.3 Μη-κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)	221
5.3.1 Γενικά Στοιχεία	221
5.3.2 Πεδία Δραστηριοτήτων των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	224
5.3.3 Περιβαλλοντικοί Τομείς Δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	226

5.3.4 Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	228
5.3.5 Μέσα υλοποίησης των πολιτικών των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	231
5.3.6 Προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των πολιτικών περιβάλλοντος & βιώσιμης ανάπτυξης	232
5.3.7 Δίκτυα Συνεργασίας Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	234
5.3.7.1 Εθνικά, Περιφερειακά και Τοπικά Δίκτυα Συνεργασίας	236
5.3.7.2 Διακρατικά Δίκτυα Συνεργασίας	237
5.3.8 Συνεργασία με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές	238
5.3.8.1 Μέσα υλοποίησης Συνεργασίας με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές	241
5.3.8.2 Προβλήματα/Εμπόδια Συνεργασίας με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές	242
5.3.9 Η Συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης	243
5.3.10 Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικών Προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό Επίπεδο	244
5.3.11 Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών	246
5.4 Συμπερασματικές Παρατηρήσεις	250
5.4.1 Ο ρόλος της Περιφερειακής Διοίκησης και των Δήμων της Αττικής	250
5.4.2 Ο ρόλος των Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας	252
5.4.3 Ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας της Αττικής	253
5.4.4 Ο ρόλος των Δικτύων Συνεργασίας των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	254
5.4.5 Η Συμμετοχή του Κοινού στην Περιφέρεια της Αττικής	255
5.4.6 Η Ολοκληρωμένη διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών στην Περιφέρεια της Αττικής	256
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο	258
Η περίπτωση της Περιφέρειας της Λιγουρίας (Ιταλία)	258
6.1 Εισαγωγή	259
6.1.1 Η Περιφερειακή Κυβέρνηση	260
6.1.2 Οι Επαρχίες (Province)	263

6.1.3 Η Περιφερειακή Υπηρεσία για την Προστασία του Περιβάλλοντος της Λιγουρίας (<i>Agenzia Regionale per la Protezione dell'Ambiente Ligure – ARPAL</i>)	266
6.2 Οι Δήμοι της Περιφέρειας της Λιγουρίας	269
6.2.1 Διάρθρωση των Τμημάτων Περιβάλλοντος και Αρμοδιότητες	269
6.2.2 Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα Τμήματα Περιβάλλοντος	271
6.2.3 Προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των πολιτικών περιβάλλοντος & βιώσιμης ανάπτυξης	272
6.2.4 Μέσα υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών	273
6.2.5 Συνεργασίες/Συνέργιες του Τμήματος εντός της Περιφέρειας	275
6.2.5.1 Συνεργασίες Δήμων	275
6.2.5.2 Συνεργασία Δήμων και Περιφέρειας	276
6.2.6 Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας	279
6.2.6.1 Εθνικά/περιφερειακά Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας	279
6.2.6.2 Διεθνή Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας	283
6.2.7 Η Συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης	286
6.2.8 Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικών Προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό Επίπεδο	287
6.2.9 Συμμετοχή του Κοινού	288
6.2.10 Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών	293
6.2.10.1 Η Συνεργασία και ο Ρόλος της Περιφερειακής Κυβέρνησης και των Δήμων στην Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών	294
6.3 Μη-κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)	298
6.3.1 Γενικά Στοιχεία	298
6.3.2 Πεδία Δραστηριοτήτων των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	302
6.3.3 Περιβαλλοντικοί Τομείς Δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	303
6.3.4 Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	305
6.3.5 Μέσα υλοποίησης των πολιτικών των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	307
6.3.6 Προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό	

επίπεδο των πολιτικών περιβάλλοντος & βιώσιμης ανάπτυξης	308
6.3.7 Δίκτυα Συνεργασίας Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	309
6.3.7.1 Εθνικά, Περιφερειακά και Τοπικά Δίκτυα Συνεργασίας	310
6.3.7.2 Διακρατικά Δίκτυα Συνεργασίας	312
6.3.8 Συνεργασία με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές	313
6.3.8.1 Μέσα υλοποίησης Συνεργασίας με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές	315
6.3.8.2 Προβλήματα/Εμπόδια Συνεργασίας με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές	316
6.3.9 Η Συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης	318
6.3.10 Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικών Προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό Επίπεδο	318
6.3.11 Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών	320
6.4 Συμπερασματικές Παρατηρήσεις	323
6.4.1 Ο ρόλος της Περιφερειακής Κυβέρνησης και των Δήμων της Λιγουρίας	323
6.4.2 Ο ρόλος των Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας	325
6.4.3 Ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας της Λιγουρίας	326
6.4.4 Ο ρόλος των Δικτύων Συνεργασίας των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	327
6.4.5 Η Συμμετοχή του Κοινού στην Περιφέρεια της Λιγουρίας	328
6.4.6 Η Ολοκληρωμένη διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών στην Περιφέρεια της Καταλονίας	329
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	330
ΠΗΓΕΣ	335
ΠΑΡΑΤΗΜΑΤΑ	
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α': ΛΙΣΤΑ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ	346
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β': ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ	350

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ACA	Agència Catalana de l'Aigua
AMB	Àrea Metropolitana de Barcelona
ANCI	Associazione Nazionale dei Comuni Italiani
ARPAL	Agenzia Regionale per la Protezione dell'Ambiente Ligure
CAN Europe	Climate Action Network Europe
CILMA	Consell d'Iniciatives Locals per al Medi Ambient
CPMR	Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe
EEB	European Environmental Bureau
ΕΠΕ	Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων
E.E.T.A.A.	Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης
GCCA	Global Campaign for Climate Action
ICLEI	International Council for Local Environmental Initiatives
ICZM	Integrated Coastal Zone Management
IDDRI	Institute for Sustainable Development and International Relations
INFORSE	International Network for Sustainable Energy
IUCN	International Union for Conservation of Nature
I.T.A.	Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης
LAMG	Local Authorities Major Group
MAP	Mediterranean Action Plan
MEAs	Multilateral Environmental Agreements
nrg4SD	Network of Regional Governments for Sustainable Development
ΟΔΠΖ	Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών
ΠΕΔΑ	Περιφερειακή Ένωση Δήμων Αττικής
ΠΙΕΤΑ	Πληροφόρηση, Επιμόρφωση, Τοπική Ανάπτυξη Α.Ε.
PAP/RAC	Priorities Action Programme/Regional Activity Center
SPA	Specially Protected Areas
UNCED	United Nations Conference on Environment and Development
UNECE	United Nations Economic Commission for Europe

UNEP	United Nations Environment Programme
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change
WFN	Water Footprint Network
WSSD	World Summit on Sustainable Development
WTO	World Trade Organisation

ΠΙΝΑΚΕΣ

ΠΙΝΑΚΑΣ

ΣΕΛ

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

4.1:	Αριθμός Προσωπικού Τμημάτων Περιβάλλοντος Δήμων της Περιφέρειας Καταλονίας	97
4.2:	Αρμοδιότητες Τμημάτων Περιβάλλοντος Δήμων της Περιφέρειας της Καταλονίας	99
4.3:	Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα Τμήματα Περιβάλλοντος των Δήμων της Περιφέρειας της Καταλονίας	102
4.4:	Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στην αποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών	105
4.5:	Μέσα υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών	108
4.6:	Συνέργειες/συνεργασίες Δήμων της Περιφέρειας της Καταλονίας ανά θεματική ενότητα	110
4.7:	Αξιολόγηση συνεργασίας Δήμων και Περιφέρειας Καταλονίας	111
4.8:	Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Δήμων – Περιφέρειας Καταλονίας	112
4.9:	Αξιολόγηση επιρροής Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας	114
4.10:	Αξιολόγηση επίδρασης εθνικών/περιφερειακών διαδημοτικών δικτύων συνεργασίας	115
4.11:	Πεδία συνεργασίας Εθνικών/Περιφερειακών Διαδημοτικών Δικτύων	116
4.12:	Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Εθνικών/Περιφερειακών Διαδημοτικών Δικτύων	117
4.13:	Αξιολόγηση επιρροής Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας	119
4.14:	Πεδία συνεργασίας Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων	121
4.15:	Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων	122
4.16:	Αξιολόγηση επίδρασης ευρωπαϊκών προγραμμάτων στον τομέα του περιβάλλοντος	122
4.17:	Αντιμετώπιση προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο	124
4.18:	Προγράμματα πληροφόρησης του Κοινού ανά θεματικές ενότητες	126
4.19:	Πληροφόρηση/πρόσβαση του Κοινού σε δημόσια έγγραφα	126
4.20:	Μέσα ενημέρωσης & συμμετοχής του Κοινού	127
4.21:	Αξιολόγηση της συμμετοχής του Κοινού στην Περιφέρεια της Καταλονίας	128

4.22: Γνωρίζετε τη Σύμβαση της Βαρκελώνης και το Πρωτόκολλο ICZM;	133
4.23: Μέσα συντονισμού Δήμων & Περιφερειακής Κυβέρνησης της Περιφέρειας της Καταλονίας για τη διαχείριση των ακτών	139
4.24: Πληροφόρηση του Κοινού για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών	140
4.25: Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ανά Τομέα Δραστηριότητας	140
4.26: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στο πεδίο της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών	141
4.27: Αριθμός Ενεργών Μελών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Περιφέρειας Καταλονίας	142
4.28: Πόσες ΜΚΟ της Περιφέρειας της Καταλονίας αποτελούν Παράρτημα Εθνικής/Διεθνούς ΜΚΟ;	143
4.29: Πηγές χρηματοδότησης των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας της Καταλονίας	144
4.30: Υποβολή απολογιστικών εκθέσεων δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	144
4.31: Δραστηριοποίηση ΜΚΟ της Περιφέρειας της Καταλονίας σε Εθνικό/Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο	145
4.32: Πεδία δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας της Καταλονίας	147
4.33: Δραστηριότητες ΜΚΟ της Περιφέρειας της Καταλονίας ανά θεματικό τομέα	148
4.34: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ της Περιφέρειας της Καταλονίας	150
4.35: Αξιολόγηση της συμμετοχής των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας της Καταλονίας ανά θεματικό τομέα	151
4.36: Μέσα υλοποίησης πολιτικών ΜΚΟ της Περιφέρειας της Καταλονίας	153
4.37: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στην αποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών	154
4.38: Αξιολόγηση επιρροής των Δικτύων συνεργασίας ΜΚΟ στο πεδίο της περιβαλλοντικής πολιτικής	155
4.39: Συνεργασία με άλλες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	156
4.40: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Διακρατικών Δικτύων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	159
4.41: Αξιολόγηση συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές	160
4.42: Συνεργασία με Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές της Καταλονίας	161

4.43:	Μέσα υλοποίησης συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές	162
4.44:	Προβλήματα/εμπόδια συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές	163
4.45:	Αντιμετώπιση προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο	167
4.46:	Γνωρίζετε το ΜΑΡ, τη Σύμβαση της Βαρκελώνης και το Πρωτόκολλο ICZM;	168
4.47:	Υλοποίηση Προγραμμάτων Πληροφόρησης & Ευαισθητοποίησης του Κοινού για την ΟΔΠΖ από τις ΜΚΟ της Περιφέρειας της Καταλονίας	169
4.48:	Διασφαλίζεται η Συμμετοχή του Κοινού στην λήψη αποφάσεων σχετικά με την ΟΔΠΖ;	170

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

5.1:	Αριθμός Προσωπικού Τμημάτων Περιβάλλοντος Δήμων της Περιφέρειας Αττικής	183
5.2:	Αρμοδιότητες Τμημάτων Περιβάλλοντος Δήμων της Περιφέρειας Αττικής	185
5.3:	Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα Τμήματα Περιβάλλοντος των Δήμων της Περιφέρειας της Αττικής	186
5.4:	Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στην αποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών	188
5.5:	Μέσα υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών	191
5.6:	Συνέργειες/συνεργασίες Δήμων της Περιφέρειας Αττικής ανά θεματική ενότητα	192
5.7:	Αξιολόγηση συνεργασίας Δήμων και Περιφέρειας Αττικής	193
5.8:	Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Δήμων – Περιφέρειας Αττικής	195
5.9:	Αξιολόγηση επιρροής Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας	195
5.10:	Αξιολόγηση επίδρασης εθνικών/περιφερειακών διαδημοτικών δικτύων συνεργασίας	196
5.11:	Πεδία συνεργασίας Εθνικών/Περιφερειακών Διαδημοτικών Δικτύων	198
5.12:	Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Εθνικών/Περιφερειακών Διαδημοτικών Δικτύων	199
5.13:	Αξιολόγηση επίδρασης Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας	202
5.14:	Πεδία συνεργασίας Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων	204
5.15:	Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων	205
5.16:	Αξιολόγηση επίδρασης ευρωπαϊκών προγραμμάτων στον τομέα του περιβάλλοντος	206
5.17:	Αντιμετώπιση προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο	208
5.18:	Προγράμματα πληροφόρησης του Κοινού ανά θεματικές ενότητες	210
5.19:	Πληροφόρηση/πρόσβαση του Κοινού σε δημόσια έγγραφα	211
5.20:	Μέσα ενημέρωσης & συμμετοχής του Κοινού	212
5.21:	Αξιολόγηση της συμμετοχής του Κοινού στην Περιφέρεια της Αττικής	213

5.22: Γνωρίζετε τη Σύμβαση της Βαρκελώνης και το Πρωτόκολλο ICZM;	215
5.23: Μέσα συντονισμού Δήμων & Περιφερειακής Διοίκησης της Περιφέρειας της Αττικής για τη διαχείριση των ακτών	218
5.24: Πληροφόρηση του Κοινού για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών	219
5.25: Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ανά Τομέα Δραστηριότητας	220
5.26: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στο πεδίο της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών	221
5.27: Αριθμός Ενεργών Μελών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Περιφέρειας Αττικής	222
5.28: Πόσες ΜΚΟ της Περιφέρειας της Αττικής αποτελούν Παράρτημα Εθνικής/Διεθνούς ΜΚΟ;	222
5.29: Πηγές χρηματοδότησης των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας Αττικής	223
5.30: Υποβολή απολογιστικών εκθέσεων δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	223
5.31: Δραστηριοποίηση ΜΚΟ περιφέρειας Αττικής σε Εθνικό/ Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο	224
5.32: Πεδία δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας Αττικής	226
5.33: Δραστηριότητες ΜΚΟ της Περιφέρειας Αττικής ανά θεματικό τομέα	227
5.34: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ της Περιφέρειας Αττικής	229
5.35: Αξιολόγηση της συμμετοχής των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας Αττικής	231
5.36: Μέσα υλοποίησης πολιτικών ΜΚΟ της Περιφέρειας Αττικής	232
5.37: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στην αποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών	233
5.38: Αξιολόγηση επιρροής των Δικτύων συνεργασίας ΜΚΟ στο πεδίο της περιβαλλοντικής πολιτικής	234
5.39: Συνεργασία με άλλες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	235
5.40: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Διακρατικών Δικτύων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	238
5.41: Αξιολόγηση συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές	238
5.42: Συνεργασία με Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές Αττικής	241
5.43: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές	242

5.44:	Προβλήματα/εμπόδια συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές	243
5.45:	Αντιμετώπιση προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο	245
5.46:	Γνωρίζετε το MAP, τη Σύμβαση της Βαρκελώνης και το Πρωτόκολλο ICZM;	246
5.47:	Υλοποίηση Προγραμμάτων Πληροφόρησης & Ευαισθητοποίησης του Κοινού για την ΟΔΠΖ από τις ΜΚΟ της Περιφέρειας Αττικής	248
5.48:	Διασφαλίζεται η Συμμετοχή του Κοινού στην λήψη αποφάσεων σχετικά με την ΟΔΠΖ;	249

6^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

6.1:	Αριθμός Προσωπικού Τμημάτων Περιβάλλοντος Δήμων της Περιφέρειας της Λιγυρίας	269
6.2:	Αρμοδιότητες Τμημάτων Περιβάλλοντος των Δήμων της Περιφέρειας Λιγυρίας	270
6.3:	Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα Τμήματα Περιβάλλοντος των Δήμων της Περιφέρειας της Λιγυρίας	271
6.4:	Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στην αποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών	273
6.5:	Μέσα υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών	274
6.6:	Συνέργειες/συνεργασίες Δήμων της Περιφέρειας Λιγυρίας ανά θεματική ενότητα	276
6.7:	Αξιολόγηση συνεργασίας Δήμων και Περιφέρειας Λιγυρίας	276
6.8:	Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Δήμων – Περιφέρειας Λιγυρίας	277
6.9:	Αξιολόγηση επιρροής Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας	279
6.10:	Αξιολόγηση επίδρασης εθνικών/περιφερειακών διαδημοτικών δικτύων συνεργασίας	280
6.11:	Πεδία συνεργασίας Εθνικών/Περιφερειακών Διαδημοτικών Δικτύων	282
6.12:	Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Εθνικών/Περιφερειακών Διαδημοτικών Δικτύων	283
6.13:	Αξιολόγηση επιρροής Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας	283
6.14:	Πεδία συνεργασίας Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων	285
6.15:	Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων	286
6.16:	Αξιολόγηση επίδρασης ευρωπαϊκών προγραμμάτων στον τομέα του περιβάλλοντος	286
6.17:	Αντιμετώπιση προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο	288
6.18:	Προγράμματα πληροφόρησης του Κοινού ανά θεματικές ενότητες	290
6.19:	Πληροφόρηση/πρόσβαση του Κοινού σε δημόσια έγγραφα	290
6.20:	Μέσα ενημέρωσης & συμμετοχής του Κοινού	291
6.21:	Αξιολόγηση της συμμετοχής του Κοινού στην Περιφέρεια της Λιγυρίας	292
6.22:	Γνωρίζετε τη Σύμβαση της Βαρκελώνης και το Πρωτόκολλο ICZM;	294

6.23:	Μέσα συντονισμού Δήμων & Περιφερειακής Κυβέρνησης της Περιφέρειας της Λιγουρίας για τη διαχείριση των ακτών	296
6.24:	Πληροφόρηση του Κοινού για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών	296
6.25:	Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ανά Τομέα Δραστηριότητας	297
6.26:	Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στο πεδίο της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών	298
6.27:	Αριθμός Ενεργών Μελών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Περιφέρειας Λιγουρίας	299
6.28:	Πόσες ΜΚΟ της Περιφέρειας της Λιγουρίας αποτελούν Παράρτημα Εθνικής/Διεθνούς ΜΚΟ;	299
6.29:	Πηγές χρηματοδότησης των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας Λιγουρίας	300
6.30:	Υποβολή απολογιστικών εκθέσεων δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	301
6.31:	Δραστηριοποίηση ΜΚΟ περιφέρειας Λιγουρίας σε Εθνικό/ Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο	301
6.32:	Πεδία δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας της Λιγουρίας	303
6.33:	Δραστηριότητες ΜΚΟ της Περιφέρειας της Λιγουρίας ανά θεματικό τομέα	304
6.34:	Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ της Περιφέρειας της Λιγουρίας	305
6.35:	Αξιολόγηση της συμμετοχής των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας της Λιγουρίας	307
6.36:	Μέσα υλοποίησης πολιτικών των ΜΚΟ της Περιφέρειας της Λιγουρίας	308
6.37:	Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στην αποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών	309
6.38:	Αξιολόγηση επιρροής των Δικτύων συνεργασίας ΜΚΟ στο πεδίο της περιβαλλοντικής πολιτικής	310
6.39:	Συνεργασία με άλλες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις	311
6.40:	Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Διακρατικών Δικτύων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων	313
6.41:	Αξιολόγηση συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές	313
6.42:	Συνεργασία με Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές της Λιγουρίας	314
6.43:	Μέσα υλοποίησης συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές	315

6.44:	Προβλήματα/εμπόδια συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές	317
6.45:	Αντιμετώπιση προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο	320
6.46:	Γνωρίζετε το MAP, τη Σύμβαση της Βαρκελώνης και το Πρωτόκολλο ICZM;	321
6.47:	Υλοποίηση Προγραμμάτων Πληροφόρησης & Ευαισθητοποίησης του Κοινού για την ΟΔΠΖ από τις ΜΚΟ της Περιφέρειας της Λιγυρίας	321
6.48:	Διασφαλίζεται η Συμμετοχή του Κοινού στην λήψη αποφάσεων σχετικά με την ΟΔΠΖ;	322

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 έχει καταβληθεί πλήθος προσπαθειών για το σχεδιασμό και τη δημιουργία διεθνών θεσμών οι οποίοι έχουν ως στόχο τη συγκρότηση ενός πλαισίου αποτελεσματικής αντιμετώπισης των προβλημάτων που ανακύπτουν στο χώρο του περιβάλλοντος και σχετίζονται με τη διαχείριση των φυσικών πόρων έχοντας ως στόχο τον περιορισμό και, ει δυνατόν, την εξάλειψη της ρύπανσης που οφείλεται στις ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Το 1973 αποτελεί χρονιά ορόσημο για την προστασία του περιβάλλοντος αφού έχουμε την ίδρυση του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (*United Nations Environment Programme - UNEP*), το οποίο θα διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο σε ό,τι αφορά στην ανάπτυξη του διεθνούς δικαίου του περιβάλλοντος, διαμέσου της σύναψης πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών (*Multilateral Environmental Agreements - MEAs*) αλλά και της ενθάρρυνσής του προς τους άλλους διεθνείς θεσμούς να ενσωματώσουν την περιβαλλοντική διάσταση στις προγραμματικές τους δραστηριότητες.

Έτσι λοιπόν, την επαύριον της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Ανθρώπινο Περιβάλλον (*United Nations Conference on Human Environment, Στοκχόλμη, 1972*) εντάθηκε ο ρυθμός αύξησης των περιβαλλοντικών συμφωνιών ενώ το περιεχόμενό τους άλλαξε προς ένα πιο ουσιαστικό κανονιστικό πλαίσιο, με την ανάληψη συγκεκριμένων δεσμεύσεων και υποχρεώσεων από τα συμβαλλόμενα μέρη, μια διαδικασία η οποία επιταχύνθηκε από τα μέσα της δεκαετίας του 1980. Είναι χαρακτηριστικό ότι τα τελευταία 30 χρόνια, ενώ ο συνολικός αριθμός των διεθνών συμφωνιών αυξήθηκε με προβλέψιμους ρυθμούς, ο αριθμός των διεθνών

περιβαλλοντικών συμφωνιών σχεδόν διπλασιάστηκε. Είναι σαφές ότι γενεσιουργός αιτία για τη δημιουργία και ενίσχυση των περιβαλλοντικών θεσμών αποτέλεσε η συνειδητοποίηση της ανάγκης για μια αποτελεσματική διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος, λαμβάνοντας υπόψη την μακροπρόθεσμη υποβάθμισή του αλλά και τις προοπτικές και τους όρους ανάπτυξης που διαγράφονταν για ένα μεγάλο αριθμό κρατών.

Η διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (*United Nations Conference on Environment and Development - UNCED*) στο Ρίο ντε Τζανέϊρο το 1992 υπήρξε το επιστέγασμα της προσπάθειας που είχε ξεκινήσει με την Επιτροπή Brundtland (*Brundtland Commission*) και την Έκθεσή της «Το Κοινό μας Μέλλον» (*“Our Common Future”*, 1987), σύμφωνα με την οποία η έννοια της ανάπτυξης δεν θα έπρεπε να περιορίζεται στην οικονομική ανάπτυξη. Η Επιτροπή εισήγαγε τον όρο «βιώσιμη ανάπτυξη» η οποία νοηματοδοτεί την ανάπτυξη που ισόρροπα εδράζεται στο τρίπολο της οικονομικής ανάπτυξης, της κοινωνικής ευημερίας και της ορθής περιβαλλοντικής διαχείρισης. Το αποτέλεσμα της UNCED ήταν μια σειρά από κείμενα παγκόσμιας αναγνώρισης, νομικής αξίας και χρηστικής κατεύθυνσης, τα οποία συμπύκνωναν τις προσπάθειες που είχαν γίνει τα τελευταία 20 χρόνια αναφορικά με την προστασία του περιβάλλοντος ενώ έθεταν και τις βάσεις για την περαιτέρω βελτίωση και διαμόρφωση ενός αποτελεσματικότερου συστήματος ορθής περιβαλλοντικής διαχείρισης σε διεθνές επίπεδο.

Ταυτόχρονα, η εν λόγω διάσκεψη συμπίπτει χρονικά με το τέλος του ψυχρού πολέμου και με τη διαφαινόμενη αλλαγή του πλαισίου άσκησης της διεθνούς πολιτικής, το οποίο βασιζόταν παραδοσιακά στην αρχή της εθνικής κυριαρχίας για την επίλυση των διαφορών και των προβλημάτων που ανακύπτουν στις σχέσεις των κρατών. Όμως, η ευρεία αναγνώριση και συνειδητοποίηση ότι τα περιβαλλοντικά

προβλήματα που ανακύπτουν είναι ως επί το πλείστον διασυνοριακής φύσης, εξαιρετικά περίπλοκα και πολυδιάστατα, και οι επιπτώσεις τους έχουν υπερτοπική ή και παγκόσμια επίδραση οδήγησε στην εμφάνιση νέων δρώντων στο διεθνές σύστημα, πέρα από τις κυβερνήσεις των εθνικών κρατών. Σε αυτούς περιλαμβάνονται η Κοινωνία των Πολιτών (*Civil Society*) εκπροσωπούμενη από τους Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς (ΜΚΟ), ως αποτέλεσμα της αυξανόμενης ανησυχίας και αδιάλειπτης ενημέρωσης της κοινής γνώμης επί των περιβαλλοντικών προβλημάτων, οι επιστημονικές κοινότητες, ως αποτέλεσμα της εξέλιξης της επιστήμης, ο ιδιωτικός τομέας, ως αποτέλεσμα των επιπτώσεων που η παραγωγική δραστηριότητά του επιφέρει στο φυσικό περιβάλλον και τέλος άλλοι διεθνείς οργανισμοί οι οποίοι προσπαθούν να επηρεάσουν τις πολιτικές που χαράσσονται στο πεδίο του περιβάλλοντος με τέτοιο τρόπο, έτσι ώστε να είναι σε πλήρη αρμονία με τους σκοπούς και τα συμφέροντα που οι ίδιοι υπηρετούν όπως ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου (*World Trade Organisation - WTO*). Οι φορείς αυτοί διεκδικούν τη συμμετοχή τους τόσο στην διαμόρφωση της ημερήσιας διάταξης των προβλημάτων (*agenda setting*) όσο και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (*decision-making process*).

Ως συνεπακόλουθο, η επιστημονική συζήτηση άρχισε να περιστρέφεται γύρω από τη διαφαινόμενη διαφοροποίηση του ρόλου του κράτους και την εμφάνιση των νέων δρώντων, σε συνάρτηση με το νέο παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο που διαμορφωνόταν αρχικά στο πεδίο της οικονομικής δραστηριότητας και κατ' επέκταση στους υπόλοιπους τομείς της ανθρώπινης ζωής. Η αρχή της δεκαετίας του '90, λοιπόν, σηματοδοτεί την απαρχή της μετάβασης από την διακρατική διακυβέρνηση στη συμμετοχική διακυβέρνηση του διεθνούς συστήματος. Παρ' όλη, όμως, την πρόοδο που είχε επιτευχθεί στο πεδίο του διεθνούς δικαίου του

περιβάλλοντος, η αποτελεσματικότητα των πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών κρινόταν από πολλούς ως μη ικανοποιητική. Συνέπεια ήταν να αναπτυχθεί μια νέα συζήτηση για το ποια μέτρα και πρωτοβουλίες θα έπρεπε να αναληφθούν προκειμένου να αναδιαμορφωθεί το υφιστάμενο πλαίσιο της διεθνούς περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, πλαίσιο το οποίο, αξίζει να σημειωθεί, αφορά ένα πολυκεντρικό σύστημα που λειτουργεί πολυεπίπεδα, δηλ. σε διεθνές, περιφερειακό, εθνικό και τοπικό επίπεδο, μονομερώς και πολυμερώς.

Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί ένα ευρύ φάσμα απόψεων σχετικά με τις πρωτοβουλίες που πρέπει να ληφθούν και το οποίο περιλαμβάνει πλήθος προτάσεων. Ξεχωρίζουν η πρόταση για τη δημιουργία ενός Παγκόσμιου Οργανισμού Περιβάλλοντος, κατά τα πρότυπα του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, η πρόταση για την ενίσχυση του ρόλου του UNEP, μέσω της αναγωγής του σε ειδικευμένο οργανισμό του συστήματος των Η.Ε. με αυξημένο προϋπολογισμό και καλύτερο συντονισμό των δραστηριοτήτων του με τις δραστηριότητες των άλλων ειδικευμένων οργανισμών, ενώ τέλος υπάρχει και η πρόταση που υποστηρίζει την ομαδοποίηση των πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών (*clustering*) με σκοπό την αποφυγή αλληλοεπικαλύψεων και την αποτελεσματικότερη εφαρμογή τους.

Αναλύοντας όμως τον όρο «αποτελεσματικότητα» σε σχέση με τη διεθνή περιβαλλοντική διακυβέρνηση αυτός συνίσταται στην εφαρμογή (*implementation*), στην παρακολούθηση (*monitoring*) και στην σύνταξη εκθέσεων (*reporting*) σχετικά με την υλοποίηση των δεσμεύσεων που τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν αναλάβει (εν προκειμένω τα κράτη). Η συζήτηση στους ακαδημαϊκούς κύκλους περιστρέφεται γύρω από τη διεθνή διάσταση της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, εννοώντας δηλαδή αυτήν ως μια διαδικασία αναμόρφωσης η οποία μπορεί να λάβει χώρα μόνο σε διεθνές επίπεδο, λειτουργώντας ουσιαστικά σε μια κάθετη σχέση, κύριο

χαρακτηριστικό της οποίας είναι η από πάνω προς τα κάτω προσέγγιση και διαχείριση των περιβαλλοντικών προβλημάτων (*up to bottom process*). Εν τούτοις, ελάχιστα έχει αξιολογηθεί και φωτιστεί η πτυχή της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Παρατηρείται ένα σημαντικό έλλειμμα πληροφόρησης σχετικά με τα βήματα και τις διαδικασίες που ακολουθούνται στο εσωτερικό των κρατών αμέσως μετά την επικύρωση και θέση σε ισχύ μιας περιβαλλοντικής συμφωνίας, μια διάσταση της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης η οποία συστηματικά αγνοείται στην διεθνή βιβλιογραφία. Είναι όμως πιθανόν η αποτελεσματικότητα μια πολυμερούς περιβαλλοντικής συμφωνίας να αποτελεί συνάρτηση του βάθους στο οποίο διεισδύουν οι απορρέουσες από αυτήν δεσμεύσεις με τη συγκρότηση μηχανισμών εφαρμογής στα χαμηλότερα επίπεδα της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης (δηλ. σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο). Κατά συνέπεια χρειάζεται ένας εκ νέου προσδιορισμός του πλαισίου αναφοράς της συμφωνίας (*context*), σε τοπικό επίπεδο, πλέον, προκειμένου να καταστεί πιο αποτελεσματική η εφαρμογή της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Σύμβαση-Πλαίσιο για την Κλιματική Αλλαγή των Ηνωμένων Εθνών (*United Nations Framework Convention on Climate Change - UNFCCC*) η οποία επιδιώκει την υιοθέτηση συλλογικής δράσης σε διεθνές επίπεδο. Εν τούτοις η φύση και πηγή των προβλημάτων είναι πρωτίστως τοπική και ως τέτοια θα πρέπει αυτά να αντιμετωπίζονται.

Παρά την έλλειψη μια αποκρυσταλλωμένης εικόνας για το τι πραγματικά ισχύει στο εσωτερικό των κρατών που αναλαμβάνουν τις δεσμεύσεις που απορρέουν από τις MEAs στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, σημαντικά βήματα έχουν γίνει στο πεδίο του διεθνούς δικαίου του περιβάλλοντος σχετικά με την ενεργοποίηση της συμμετοχής τόσο των τοπικών αρχών όσο και των τοπικών κοινωνιών στην

άσκηση της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης αλλά και την αποτελεσματική τήρηση των κανόνων του διεθνούς δικαίου του περιβάλλοντος σε τοπικό επίπεδο. Αφετηριακό σημείο θεωρείται το κείμενο της Ατζέντα 21 (*Agenda 21*), αποτέλεσμα της UNCED, στο οποίο αναφέρεται ρητά η ενθάρρυνση προς τις τοπικές αρχές για διαβούλευση με τους πολίτες, τις τοπικές οργανώσεις και τις ιδιωτικές επιχειρήσεις για την υιοθέτηση μιας Τοπικής Ατζέντας (*Local Agenda 21*). Καθοριστικής σημασίας είναι και η Σύμβαση του Aarhus. Πρόκειται για τη Σύμβαση της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (*United Nations Economic Commission for Europe - UNECE*) για την Πρόσβαση σε Πληροφορίες, τη Συμμετοχή του Κοινού στη Λήψη Αποφάσεων και την Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη σε Θέματα σχετικά με το Περιβάλλον. Επίσης, ιδιαίτερη αναφορά πρέπει να γίνει στα αποτελέσματα της Παγκόσμιας Διάσκεψης για την Βιώσιμη Ανάπτυξη (*World Summit on Sustainable Development, WSSD*) που διεξήχθη στο Γιοχάνεσμπουργκ το 2002. Αποφασίστηκε περαιτέρω ενεργοποίηση των τοπικών αρχών και των τοπικών κοινωνιών στην άσκηση της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης σηματοδοτώντας την μετάβαση από την κατάρτιση της Τοπικής Ατζέντας 21 (*Local Agenda 21*) στην υλοποίηση της Τοπικής Δράσης 21 (*Local Action 21*) όπως αυτή αποτυπώνεται στα συμπεράσματα των εργασιών των εκπροσώπων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στο πλαίσιο της Διάσκεψης.

Η παρούσα διατριβή πραγματεύεται με πρωτότυπο τρόπο την εφαρμογή της παγκόσμιας περιβαλλοντικής διακυβέρνησης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο στο εσωτερικό των κρατών. Ειδικότερα, επιχειρεί να αναλύσει, αξιολογήσει και ερμηνεύσει βασικές πτυχές και διαστάσεις της διακυβέρνησης σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης όπως αυτή διαρθρώνεται στο εσωτερικό των κρατών. Εν συνεχεία, εμπειρικά, επιχειρεί να προβεί στην επαλήθευση των

ευρημάτων διεξάγοντας μια εις βάθος ανάλυση τριών περιφερειών της Μεσογείου, της οποίας το συμβατικό καθεστώς (Σύμβαση της Βαρκελώνης) έχει αποτελέσει πρότυπο για τη δημιουργία αντίστοιχων περιφερειακών συμβατικών περιβαλλοντικών καθεστώτων. Στο πλαίσιο αυτό, τίθενται προς διερεύνηση μια σειρά από ζητήματα στα οποία περιλαμβάνονται τα προβλήματα/εμπόδια της δομής και λειτουργίας των οργάνων της περιφερειακής και τοπικής αυτοδιοίκησης και των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην άσκηση της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, η διερεύνηση και αξιολόγηση των παραγόντων που συντελούν στην αποτελεσματική εφαρμογή πολιτικών της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο καθώς επίσης και η εν δυνάμει συνεισφορά των εθνικών, περιφερειακών και διακρατικών δικτύων συνεργασίας περιφερειακών και τοπικών οργανισμών αυτοδιοίκησης και των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην άσκηση της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Περαιτέρω, ιδιαίτερης σημασίας αποτελεί ο προσδιορισμός και η αναγνώριση των θεμελιωδών παραγόντων που καθορίζουν τον βαθμό και την έκταση της επίδρασης αναφορικά με τη διαμόρφωση και υλοποίηση εθνικών στρατηγικών στον τομέα του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης, καθώς επίσης και η ολοκληρωμένη απεικόνιση της διάδρασης και αλληλεπίδρασης των θεσμικών φορέων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, όπως αυτή αναπτύσσεται και εξελίσσεται στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης και οι προοπτικές που δημιουργούνται σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, ενώ τέλος επιχειρείται η αποτίμηση της εφαρμογής διεθνών και περιφερειακών συμβατικών κειμένων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο

Η διατριβή δομείται από δύο μέρη: το θεωρητικό και το εμπειρικό. Το *Πρώτο Μέρος* επικεντρώνεται στην οικοδόμηση ενός βάσιμου θεωρητικού πλαισίου στη

βάση του οποίου επιδιώκεται να σκιαγραφηθούν, αποτυπωθούν και διαφωτιστούν ο ρόλος και η λειτουργία των τοπικών αρχών και των μη κυβερνητικών οργανισμών στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Περαιτέρω επιχειρείται να καταγραφεί το θεωρητικό πλαίσιο αναφορικά με τη συμμετοχή του Κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων επί περιβαλλοντικών ζητημάτων. Τέλος, εξετάζεται το συμβατικό καθεστώς της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων περιοχών επί τη βάσει του σχετικού Πρωτοκόλλου για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών, 2008, της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, 1976/1995. Η επιλογή του συγκεκριμένου Πρωτοκόλλου εδράζεται στο γεγονός ότι πρόκειται για ένα καινοτόμο νομικά δεσμευτικό κείμενο, οι διατάξεις του οποίου αναφέρονται στον θεσμικό συντονισμό σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης, στον ρόλο των τοπικών αρχών και των τοπικών κοινωνιών, ενώ επιπλέον ρυθμίζει ζητήματα σχετικά με τη συμμετοχή του Κοινού, την πρόσβαση στην πληροφορία και την πρόσβαση στη δικαιοσύνη.

Συγκεκριμένα, το *Πρώτο Κεφάλαιο* του θεωρητικού μέρους, επιχειρεί να αναδείξει τη σημασία των τοπικών αρχών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Με αφετηριακό σημείο το κείμενο της Agenda 21 της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (Ρίο, 1992), εστιάζει στον προσδιορισμό των βασικών εκείνων παραμέτρων που καθορίζουν, σε σημαντικό βαθμό, την αποτελεσματική λειτουργία των τοπικών αρχών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων στο πλαίσιο αναφορικά με τα ζητήματα της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης. Στο πλαίσιο αυτό εξετάζεται μια σειρά θεμάτων τα οποία σχετίζονται, (α) με την πολυεπίπεδη διακυβέρνηση (*multi-level governance*), (β) με το ρόλο εθνικών,

περιφερειακών και διακρατικών δικτύων συνεργασίας και (γ) με τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται σε επίπεδο διεθνούς κοινότητας για ενίσχυση της καταστατικής θέσης των τοπικών αρχών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Στο *Δεύτερο Κεφάλαιο*, επιχειρείται να αποτυπωθεί το θεσμικό πλαίσιο καθώς επίσης και να εξακριβωθούν και αποσαφηνιστούν οι συνθήκες και οι προϋποθέσεις στη βάση των οποίων η συμμετοχή του Κοινού δύναται να συμβάλλει αποτελεσματικά στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ειδικότερα γίνεται εκτενής αναφορά στη Σύμβαση του Άαρχους για την πρόσβαση στις πληροφορίες, τη συμμετοχή του κοινού στην λήψη αποφάσεων και την πρόσβαση στην δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα, 1998 ενώ επίσης εξετάζεται η συμμετοχή του Κοινού στη Σύμβαση της Βαρκελώνης για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, 1976/1995. Επιπλέον, αναλύεται η προβληματική αναφορικά με τον προσδιορισμό των μεταβλητών εκείνων που καθορίζουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά που θα πρέπει να προσλαμβάνει η συμμετοχή του Κοινού προκειμένου να συμβάλει αποτελεσματικά στη διαμόρφωση και υλοποίηση των πολιτικών για την προστασία του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Το *Τρίτο Κεφάλαιο*, επιχειρεί να εξετάσει το καθεστώς της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών υπό το πρίσμα του σχετικού Πρωτοκόλλου της Σύμβασης της Βαρκελώνης. Ειδικότερα, μέσα από τις διατάξεις του συγκεκριμένου Πρωτοκόλλου επιχειρείται να σκιαγραφηθεί και να προσδιορισθεί ο ρόλος των τοπικών αρχών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων αναφορικά με τα ζητήματα (α) του διατομεακού θεσμικού συντονισμού, (β) της συμμετοχής του Κοινού (γ) της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, (δ) της διαμόρφωσης και υλοποίησης

στρατηγικών, σχεδίων και προγραμμάτων και (ε) της εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Το *Δεύτερο Μέρος* της διατριβής, εστιάζει στα ευρήματα της έρευνας πεδίου η οποία διεξήχθη από τον Νοέμβριο του 2012 έως τον Ιανουάριο του 2014. Στο πλαίσιο της έρευνας πεδίου επιχειρήθηκε να καταγραφεί και να κωδικοποιηθεί τη δομή και τη λειτουργία των περιφερειακών και τοπικών αρχών στις παράκτιες Περιφέρειες της Καταλονίας (Ισπανία), της Αττικής (Ελλάδα) και της Λιγουρίας (Ιταλία) καθώς επίσης και των μη κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στις συγκεκριμένες περιφέρειες σε σχέση με τις πολιτικές περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης. Οι συγκεκριμένες περιφέρειες επιλέχθηκαν για τον εμπειρικό έλεγχο με σκοπό την επαλήθευση των βασικών επιχειρημάτων και θέσεων που θα προκύψουν από το θεωρητικό μέρος της διατριβής. Κριτήριο για την επιλογή τους αποτέλεσαν οι ομοιότητες τις οποίες παρουσιάζουν ως προς τη διοικητική τους δομή, τη γεωγραφική τους θέση, το νομοθετικό τους πλαίσιο, τις εκτελεστικές τους αρμοδιότητες, τις οικονομικές δραστηριότητες τους καθώς επίσης και τα κοινωνιολογικά τους χαρακτηριστικά.

Ειδικότερα, στο *Τέταρτο Κεφάλαιο*, στο *Πέμπτο Κεφάλαιο* και στο *Έκτο Κεφάλαιο* επιχειρείται η σκιαγράφηση της κατάστασης διαδοχικά στις Περιφέρειες της Καταλονίας, της Αττικής και της Λιγουρίας. Στο πλαίσιο αυτό εξετάζεται μια σειρά από ζητήματα. Συγκεκριμένα, στο *Τέταρτο Κεφάλαιο* αποτυπώνεται η εικόνα της Περιφέρειας της Καταλονίας. Αναλύεται ο ρόλος και η λειτουργία σχετικά με τα ζητήματα περιβαλλοντικής διακυβέρνησης και βιώσιμης ανάπτυξης της περιφερειακής κυβέρνησης, των επαρχιών (διαμέσου των επαρχιακών συμβουλίων - *Diputaciós*), των δήμων (*municipis*) και των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Εξετάζονται τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα τμήματα περιβάλλοντος των

δήμων και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, τα μέσα υλοποίησης των περιβαλλοντικών πολιτικών, οι συνεργασίες/συνέργειες που λαμβάνουν χώρα εντός της περιφέρειας, ενώ επίσης μελετάται η συμμετοχή δήμων και μη κυβερνητικών σε εθνικά, περιφερειακά και διακρατικά δίκτυα συνεργασίας. Τέλος, ειδική αναφορά γίνεται στα ζητήματα της συμμετοχής του Κοινού και της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών. Πρόκειται ουσιαστικά για την εφαρμογή της Σύμβασης του Άαρχους για την Πρόσβαση στην Πληροφορία, τη Συμμετοχή του Κοινού στη Λήψη Αποφάσεων και την Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη για Περιβαλλοντικά Θέματα (1998), και του Πρωτοκόλλου για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών (2008), σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο αντίστοιχα.

Εν συνεχεία, στο *Πέμπτο Κεφάλαιο* εξετάζεται η περίπτωση της Περιφέρειας της Αττικής. Αναλύεται ο ρόλος και η λειτουργία της Περιφέρειας, καθώς επίσης και η δομή και τα προβλήματα και εμπόδια που ανακύπτουν στη λειτουργία των τμημάτων περιβάλλοντος των δήμων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Περαιτέρω, καταγράφεται και αξιολογείται η συμμετοχή των δήμων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων στα διάφορα εθνικά, περιφερειακά και διακρατικά δίκτυα συνεργασίας. Επιπλέον, περιγράφονται οι πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί στη συγκεκριμένη περιφέρεια αναφορικά με τα ζητήματα της συμμετοχής του Κοινού και της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών.

Ομοίως, στο *Έκτο Κεφάλαιο* καταγράφεται η άσκηση της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης στην Περιφέρεια της Λιγυρίας. Ειδικότερα αναλύεται ο ρόλος και η λειτουργία των κύριων δρώντων στα ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης και στους οποίους περιλαμβάνονται η περιφερειακή κυβέρνηση, οι επαρχίες (*province*), οι δήμοι (*comuni*), η Περιφερειακή Υπηρεσία για την

Προστασία του Περιβάλλοντος της Λιγουρίας (Agenzia Regionale per la Protezione dell’Ambiente Ligure – ARPAL) και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις. Στο πλαίσιο αυτό επιχειρείται η αποτύπωση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν, των πολιτικών που υλοποιούν, των σχέσεων συνεργασίας που αναπτύσσουν μεταξύ τους και της συμμετοχής τους στα διάφορα εθνικά, περιφερειακά και διακρατικά δίκτυα συνεργασίας. Τέλος, σκιαγραφείται το πλαίσιο εφαρμογής σε σχέση με τα ζητήματα της πληροφόρησης και συμμετοχής του Κοινού στα στάδια της δημόσιας διαβούλευσης επί περιβαλλοντικών θεμάτων καθώς επίσης και η πρόοδος που έχει συντελεστεί αναφορικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της περιφέρειας.

Τέλος, το τελευταίο τμήμα της διατριβής επικεντρώνεται στην αποτύπωση και αποτίμηση των τελικών συμπερασματικών θέσεων που απορρέουν από την ανάλυση του θεωρητικού της μέρους και επί τη βάση της συγκριτικής ανάλυσης των τριών περιφερειών, ενώ ακολουθούν δύο Παραρτήματα στα οποία παρατίθενται πληροφορίες σχετικά με τους Δήμους και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που αποτέλεσαν αντικείμενο της έρευνας πεδίου (Παράρτημα Α’) καθώς επίσης και τα ερωτηματολόγια τα οποία χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή των στοιχείων (Παράρτημα Β’).

ΜΕΡΟΣ Α΄

Η ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1⁰

Οι Τοπικές Αρχές και οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Διακυβέρνησης

1.1 Ο Εννοιολογικός προσδιορισμός της Διακυβέρνησης

Από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 η σταδιακή όξυνση των προβλημάτων που σχετίζονταν με την περιβαλλοντική υποβάθμιση, σε συνδυασμό με την κάλυψη των ολοένα και αυξανόμενων αναπτυξιακών αναγκών των αναπτυσσόμενων, κυρίως, κρατών επέβαλε τη δημιουργία και την ενίσχυση θεσμών με πρωταρχικό σκοπό την προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος.

Η συμμετοχή των τοπικών αρχών και των τοπικών κοινωνιών στη διατήρηση και προστασία του φυσικού περιβάλλοντος δεν αποτελούσε ανέκαθεν προτεραιότητα στο θεσμικό πλαίσιο της λειτουργία τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι στα περισσότερα νομικά δεσμευτικά κείμενα, τα οποία συντάχθηκαν μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980, απουσίαζαν ρητές αναφορές σχετικά με το ρόλο και τη δράση των τοπικών αρχών και των τοπικών κοινωνιών. Πολλώ δε μάλλον, στην πλειονότητα των κρατών εξέλειπαν αναφορές στα συνταγματικά τους κείμενα σχετικά με τη διάρθρωση του θεσμικού πλαισίου σε επίπεδο δικαιοδοσίας και λειτουργιών σχετιζόμενων με την προστασία του περιβάλλοντος σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.¹

Η δεκαετία του 1990 αποτέλεσε ορόσημο για την ουσιαστική εμπλοκή των τοπικών αρχών και των τοπικών κοινωνιών στη διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος. Το κείμενο της Agenda 21 της Συνόδου των Ηνωμένων Εθνών για το

¹ Thomas, L.G., “Environmental Policy and Local Government in Australia”, *Local Environment*, Vol. 15, no. 2, Routledge, 2010, σελ.121

Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (United Nations Conference on Environment and Development, UNCED), Ρίο, 1992, και ειδικότερα τα κεφάλαια 27 & 28, αποτελεί την αφετηρία και τη νομιμοποιητική βάση για τη συμμετοχή τοπικών αρχών και Μη Κυβερνητικών Οργανισμών αντίστοιχα (ως έτεροι μη αιρετοί εκπραστές της βούλησης της κοινωνίας των πολιτών) στην περιβαλλοντική διακυβέρνηση. Έκτοτε ένας αριθμός νέων νομικά δεσμευτικών κειμένων σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο, καθώς επίσης και η τροποποίηση και/ή αναθεώρηση πολυμερών περιβαλλοντικών συμφωνιών, σε συνδυασμό με τις απαραίτητες, συναγόμενες από τις απορρέουσες διεθνείς δεσμεύσεις, ρυθμίσεις στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών διαμόρφωσαν εν πολλοίς το θεσμικό πλαίσιο για τη συμμετοχή και τη λειτουργία των τοπικών αρχών και των Μη Κυβερνητικών Οργανισμών, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο διεθνές επίπεδο.

Η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (UNCSD, 1992) αποτέλεσε επίσης την απαρχή για τη σταδιακή απαγκίστρωση από τον όρο Government (Κυβέρνηση) και την εισαγωγή του όρου Governance (Διακυβέρνηση). Και οι δύο όροι υποδηλώνουν τους τρόπους διαχείρισης και προαγωγής του περιβάλλοντος με τον μεν πρώτο να αναφέρεται στις εθνικές κυβερνήσεις ως τους αποκλειστικά φέροντες την ευθύνη για το σχεδιασμό και τη λήψη μέτρων για την αποφυγή της υποβάθμισης του φυσικού περιβάλλοντος και/ή την επαναφορά του στην πρότερη κατάσταση, με τον δε δεύτερο να επιζητεί την διαφοροποίηση του ρόλου του κράτους και την ευρύτερη και ενεργή συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών, των Μη-Κυβερνητικών Οργανισμών, της επιστημονικής κοινότητας και του ιδιωτικού τομέα στην προαγωγή κοινού συμφέροντος στον τομέα διαχείρισης και προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος.

Η χρήση του ‘Governance’ δεν περιθωριοποιεί τον ρόλο του κράτους, αλλά τον διαφοροποιεί. Σηματοδοτεί τη μετάβαση από το παραδοσιακό τρόπο άσκησης διαχείρισης/κυβέρνησης σε ένα νέο, μοντέρνο, εμπλουτισμένο με κάθετες και οριζόντιες δομές, τρόπο διαχείρισης/διακυβέρνησης.² Τι εννοούμε όμως με τον όρο ‘Governance’; Αν επιχειρήσει κανείς να ανατρέξει στη σχετική βιβλιογραφία θα βρεθεί αντιμέτωπος με ένα πλήθος ορισμών σχετιζόμενων με τον όρο διακυβέρνηση, άλλοι στενά διατυπωμένοι και άλλοι σκοπίμως διευρυμένοι. Ειδικότερα, σύμφωνα με τον Rosenau η χρήση του όρου ‘διακυβέρνηση’ *«σηματοδοτεί μια αλλαγή στις μεθόδους κυβέρνησης, απομακρυνόμενη από εκείνες που απορρέουν από μια κυρίαρχη αρχή· συνεπάγεται τη δημιουργία και τήρηση κανόνων μέσα από αναρίθμητες διαδικασίες οι οποίες δεν δημιουργούνται ή επιβάλλονται από μια υπέρτατη αρχή, προικισμένη με την ικανότητα και την νομιμοποίηση να τους επιβάλλει»*.³ Παρομοίως ο Jessor, με τον όρο ‘Διακυβέρνηση’ αναφέρεται *«στις μεθόδους που εφευρίσκουν οι κοινωνίες για την επίτευξη συλλογικών στόχων διαμέσου μιας ειδικής σύνδεσης δρώντων, στην οποία περιλαμβάνονται «διαπλεγμένες ιεραρχίες», παράλληλα δίκτυα ισχύος, ή άλλες μορφές σύνθετης αλληλεξάρτησης διαμέσου διαφορετικών κυβερνητικών βαθμίδων και/ή διαφορετικών λειτουργικών τομέων*.⁴ Ο Rhodes παραθέτει τον ορισμό του Jan Koiman αναφορικά με τη ‘Διακυβέρνηση’ και σύμφωνα με τον οποίο μπορεί να διατυπωθεί ως «το πρότυπο ή δομή που αναδύεται από ένα κοινωνικό-πολιτικό σύστημα ως «κοινό» αποτέλεσμα ή έκβαση των παρεμβατικών αλληλεπιδρούμενων προσπαθειών όλων των εμπλεκόμενων φορέων. Το πρότυπο αυτό δεν μπορεί να περιορισθεί σε έναν φορέα ή σε μία συγκεκριμένη

² Eckerberg, K.; Joas, M., “Multi-Level Environmental Governance: A Concept under Stress?”, *Local Environment*, Vol. 9, no. 5, Carfax Publishing, 2004, σελ. 406

³ Patterson, M.; Humphreys, D.; Pettiford, L., “Conceptualizing Global Environmental Governance: From Interstate Regimes to Counter-Hegemonic Struggles”, *Global Environmental Politics*, Vol.3, no2, 2003, σσ.2-3

⁴ Biaggio, C.D., "Bridging National Boundaries: How Networks of Local Actors Are Building the Alpine Region", *Procedia Social and Behavioral Sciences*, Vol.14, Elsevier Ltd., 2011, σελ.122

ομάδα φορέων».⁵ Είναι προφανές ότι ο Koiman δίδει ιδιαίτερη έμφαση στη διαδικασία παραγωγής της πολιτικής, η οποία στην περίπτωση της ‘διακυβέρνησης’ είναι αποτέλεσμα της διαπραγμάτευσης όλων των εμπλεκόμενων φορέων και όχι απόρροια της ισχύος και της επιβολής της κεντρικής κυβέρνησης. Με άλλα λόγια, η ‘διακυβέρνηση’ *«αντιπροσωπεύει έναν μηχανισμό διαπραγμάτευσης για την διαμόρφωση και την εφαρμογή πολιτικής που επιδιώκει την ενεργή συμμετοχή των ενδιαφερομένων φορέων (stakeholders) και των οργάνωσης της Κοινωνίας των πολιτών πέρα από τους κρατικούς φορείς και του εμπειρογνώμονες»*.⁶

Αυτή η μετάβαση από την κυβέρνηση στην διακυβέρνηση είναι απόρροια αφενός της διαπίστωσης της εμφανούς αδυναμίας αποτελεσματικής και επαρκούς αντιμετώπισης από τις κυβερνήσεις των κρατών εξαιτίας της φύσης, των περιβαλλοντικών προβλημάτων, αφετέρου, της συνεπαγόμενης διαρκούς μεταβαλλόμενης σύνθεσης του εφαρμοστικού πεδίου αναφοράς με τη δημιουργία και ενεργό συμμετοχή νέων μορφωμάτων .

Χαρακτηριστική είναι επίσης και η διάκριση, που επιχειρεί ο Berger, της ‘διακυβέρνησης’ ως δομή και ως διαδικασία. Ως προς τη δομή ο Berger διακρίνει πέντε προσεγγίσεις οι οποίες κάποιες φορές είναι αλληλένδετες. Έτσι έχουμε τη διακυβέρνηση (α) να λαμβάνει τη μορφή δικτύων (*networks*), (β) να νοηματοδοτείται ως η συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων ευρύτερων τμημάτων της κοινωνίας, (γ) να λαμβάνει χαρακτηριστικά πολύ-επίπεδης διακυβέρνησης με έμφαση στη συμμετοχή, διαμόρφωση και σχεδιασμό πολιτικών των περιφερειακών και τοπικών αρχών, (δ) να αναδεικνύεται ως ο νέος τρόπος δημόσιας διαχείρισης (*public*

⁵ Rhodes, R.A.W., “The New Governance: Governing without Government”, *Political Studies*, Vol.44, Issue 4, Blackwell Publishers, 1996, σελ.657

⁶ Berger, G., “Reflections on Governance: Power Relations and Policy Making in Regional Sustainable Development”, *Journal of Environmental Policy and Planning*, Vol. 5, no.3, Routledge, 2003, σελ.220

management), ενώ τέλος (ε) να εκλαμβάνεται ως ένα σύστημα «ιεράρχησης».⁷ Παράλληλα, ισοβαρής θα πρέπει να θεωρείται η οπτική της ‘διακυβέρνησης’ ως διαδικασία, καθότι το ενδιαφέρον δεν πρέπει να στρέφεται αποκλειστικά στη διάρθρωση των δομών της, αλλά και στην αλληλεπίδραση των δομών αυτών, η οποία μεταβάλλεται ανάλογα με τη συμμετοχή και την επιρροή των εκάστοτε συμμετεχόντων.⁸

1.2 Το Πλαίσιο της Πολυεπίπεδης Διακυβέρνησης (Multi-level governance)

Η πολυπλοκότητα των περιβαλλοντικών προβλημάτων, ο διασυννοριακός τους χαρακτήρας και η αναγκαιότητα υιοθέτησης και εφαρμογής πολιτικών για την αντιμετώπισή τους σε διεθνές, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο θέτει το ζήτημα της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης (*multi-level governance*). Η πολυεπίπεδη διακυβέρνηση αναφέρεται στις πολιτικές δομές και διαδικασίες, οι οποίες “παραβιάζουν” τα σύνορα των διοικητικών αρμοδιοτήτων, στοχεύοντας στην αντιμετώπιση των αλληλεξαρτήσεων στην κοινωνική ανάπτυξη και τη λήψη πολιτικών αποφάσεων που υπάρχουν στα διάφορα χωρικά επίπεδα.⁹ Η εισαγωγή της συγκεκριμένης ορολογίας σηματοδοτεί ταυτόχρονα τη σταδιακή μετατόπιση από την παραδοσιακή προσέγγιση «*command and control*» κατά την οποία οι αρμόδιες εθνικές αρχές, έχοντας την αποκλειστική ευθύνη και δικαιοδοσία, διαμόρφωναν την ημερήσια διάταξη και το ρυθμιστικό πλαίσιο αναφορικά με τα ζητήματα καταπολέμησης της ρύπανσης και προστασίας του περιβάλλοντος και την εστίαση

⁷ Ο.π. σελ.221

⁸ Ο.π.

⁹ Newig, J.; Fritsch, O., Environmental Governance: Participatory, Multi-level – and Effective?“, *Environmental Policy and Governance*, Vol.19, Issue 3, John Wiley & Sons Ltd., 2009, σελ.199

στις διαδικασίες διαμόρφωσης και υλοποίησης περιβαλλοντικών πολικών.¹⁰ Εν τούτοις, θα πρέπει να σημειωθεί, ότι ακόμη και στην εποχή της διακυβέρνησης, οι κύριοι δρώντες παραμένουν τα έθνη-κράτη, τα οποία πλαισιώνονται, όμως, από ένα ευρύ φάσμα συμμετεχόντων στο οποίο περιλαμβάνονται οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, η επιστημονική κοινότητα, ο ιδιωτικός τομέας, καθώς επίσης και διάφορα διεθνή, εθνικά και περιφερειακά δίκτυα συνεργασίας. Υπό αυτό το πρίσμα, η μελέτη των διαφόρων συστημάτων της πολύ-επίπεδης διακυβέρνησης συνδέεται οριζοντίως, πέρα από τα γεωγραφικά όρια, και καθέτως, σε όλα τα επίπεδα της οργάνωσης.¹¹ Τούτων λεχθέντων, στη διεθνή βιβλιογραφία αναγνωρίζονται δύο τύποι πολυεπίπεδης διακυβέρνησης. Ο πρώτος τύπος ορίζεται ως η «κάθετη» (*vertical*) μορφή πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, στην οποία το έθνος-κράτος διατηρεί τον ηγετικό του ρόλο και δύναται, μέχρι ενός σημείου, να διαμορφώνει και να ρυθμίζει την εξελικτική πορεία της υιοθέτησης και εφαρμογής των περιβαλλοντικών πολιτικών. Ο δεύτερος τύπος νοηματοδοτείται από την «οριζόντια» μετατόπιση της ευθύνης από του κρατικούς δρώντες (εθνικούς, περιφερειακούς, τοπικούς) προς τους μη κρατικούς δρώντες (μη κυβερνητικές οργανώσεις, Κοινωνία των πολιτών). Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι το πεδίο της πολιτικής διαδικασίας καθίσταται, πλέον, ευρύτερο, με τη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων (*stakeholders*), ενώ ταυτόχρονα περιορίζεται ο βαθμός πολιτικής αυτονομίας των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών αρχών,¹² ήτοι της διακυβέρνησης των διεθνών συμβατικών περιβαλλοντικών καθεστώτων. Περαιτέρω, τα διάφορα χωρικά επίπεδα και οι κλίμακες (*scales*) της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης μπορούν να

¹⁰ Gunningham, N., "The New Collaborative Environmental Governance: The Localization of Regulation", *Journal of Law and Society*, Vol.36, no.1, Blackwell Publishing Ltd., 2009, σσ.147-148

¹¹ Reed, M.G.; Bruyneel, S., "Rescaling Environmental Governance, Rethinking the State: A Three-Dimensional Review", *Progress in Human Geography*, Vol.34, no.5, SAGE, 2010, pp. 648

¹² Eckerberg, K.; Joas, M., "Multi-Level Environmental Governance: A Concept under Stress?", *Local Environment*, Vol. 9, no. 5, Carfax Publishing, 2004, σελ. 407

διαχωρισθούν σε τρεις κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία βασίζεται στο έθνος-κράτος ως το κύριο πεδίο πολιτικής εξουσίας και σε ένα ιεραρχικό μοντέλο κλιμάκων περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Η δεύτερη κατηγορία επίσης εστιάζει στο κρατοκεντρικό μοντέλο, το οποίο όμως διαταράσσεται από παρεμβολές κλιμακωτής ιεραρχίας διαμέσου της παρουσίας οριζόντιων δικτύων. Τέλος, η τρίτη κατηγορία, η οποία συνδέεται με την παγκόσμια κοινωνία των πολιτών, ομοίως διαταράσσεται από παρεμβολές κλιμακωτής ιεραρχίας διαμέσου της παρουσίας οριζόντιων δικτύων, και εν συνεχεία εντοπίζει την πολιτική εξουσία στα συγκεκριμένα δίκτυα, χωρίς να λαμβάνει υπόψη τη χωρική διάσταση, αλλά ταυτόχρονα εστιάζει στους μη-κρατικούς δρώντες.¹³

Συνοψίζοντας, θα μπορούσε να ειπωθεί ότι από τις αρχές τις δεκαετίας του 1990 μεταβάλλεται σταδιακά η διαδικασία λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα της βιώσιμης ανάπτυξης, και κατ' επέκταση της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος με τα κράτη να μην παραμένουν στο επίκεντρο ως φορείς νομιμοποίησης και ρυθμιστές της διαδικασίας αυτής, αλλά έχοντας ταυτόχρονα την ευθύνη της συμμετοχής και του συντονισμού των υπολοίπων εμπλεκόμενων φορέων (Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, επιστημονική κοινότητα, ιδιωτικός τομέας, περιφερειακές και τοπικές αρχές).

Στη συνέχεια, η έρευνα θα επικεντρωθεί στη λειτουργία των τοπικών αρχών και των κοινωνιών, επιδιώκοντας να κωδικοποιήσει τη δράση τους στο πεδίο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης.

¹³ Bulkeley H, "Reconfiguring Environmental Governance: Towards a Politics of Scales and Networks", *Political Geography*, Vol.24, no.8, Elsevier Science, 2005, σελ.881

1.3 Οι Τοπικές Αρχές στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Διακυβέρνησης

Στο Κεφάλαιο 28 της Agenda 21 της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (Ρίο, 1992), σκιαγραφείται το πλαίσιο στο οποίο καλούνται να λειτουργήσουν οι Τοπικές Αρχές στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης.¹⁴ Ειδικότερα, αναγνωρίζεται ότι η συμμετοχή και η συνεργασία των Τοπικών Αρχών θα αποτελέσει έναν καθοριστικό παράγοντα στην εκπλήρωση των στόχων που το ίδιο το κείμενο θέτει. Αυτό είναι απόρροια της κοινής παραδοχής, ότι παρόλο που η λύση των περιβαλλοντικών προβλημάτων αναζητείται σε διεθνές επίπεδο, η γενεσιουργός τους αιτία και η φύση τους είναι πρωτίστως τοπική και ως τέτοια θα πρέπει να αντιμετωπίζεται. Στο πλαίσιο αυτό, οι Τοπικές Αρχές κατασκευάζουν, λειτουργούν και συντηρούν οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές υποδομές, εποπτεύουν τις διαδικασίες σχεδιασμού, διαμορφώνουν περιβαλλοντικές πολιτικές, και εισάγουν σχετικούς κανονισμούς, ενώ, τέλος, επικουρούν στην εφαρμογή των εθνικών και περιφερειακών πολιτικών.

Οι στόχοι οι οποίοι τίθενται στο συγκεκριμένο Κεφάλαιο επικεντρώνονται σε τέσσερις άξονες. Ειδικότερα, περιλαμβάνουν: α) την ανάληψη πρωτοβουλιών από τις τοπικές αρχές, με τη συμμετοχή του Κοινού, για τη διαμόρφωση μιας τοπικής Agenda 21 (Local Agenda 21), β) την προώθηση εκ μέρους της διεθνούς κοινότητας μιας διαδικασίας η οποία στοχεύει στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των τοπικών αρχών, γ) την ανταλλαγή πληροφοριών και εμπειριών διαμέσου της ενίσχυσης της συνεργασίας και του συντονισμού των τοπικών αρχών και τέλος, δ) την εφαρμογή και παρακολούθηση προγραμμάτων από τις τοπικές αρχές, με σκοπό

¹⁴ United Nations Conference on Environment and Development (UNCED), Agenda 21, Chapter 28, Rio, 1992, <http://www.unep.org/documents.multilingual/default.asp?DocumentID=52&ArticleID=76&l=en>

τη διασφάλιση της συμμετοχής διαφόρων κοινωνικών ομάδων στα διάφορα στάδια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων.

Η σύνταξη των τοπικών Agenda 21 υπήρξε ουσιαστικά το αφετηριακό σημείο για την καθιέρωση μια νέας μορφής διακυβέρνησης, από την οποία αναδείχθηκε ο καίριος ρόλος που κατέχουν οι τοπικές αρχές στα ζητήματα της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης.¹⁵ Η διαδικασία της σύνταξης αναπτύσσεται στις δύο ακόλουθες φάσεις: Η πρώτη φάση εστιάζει στην πληροφόρηση και την ευαισθητοποίηση, ενώ η δεύτερη φάση περιλαμβάνει την προσαρμογή της Agenda 21 στις τοπικές συνθήκες και στα τοπικά προβλήματα. Εν συνεχεία, καθορίζονται οι προτεραιότητες και η ανάπτυξη τοπικών σχεδίων δράσης, τα οποία περιλαμβάνουν τη θέσπιση γενικών αλλά και ειδικών τομεακών στόχων, ενώ προσδιορίζονται τα κατάλληλα μέσα για την επίτευξή τους, τα οποία περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, και την προώθηση εθελοντικών συμφωνιών ανάμεσα στους διάφορους εμπλεκόμενους φορείς. Ακολουθεί η ενσωμάτωση των σχεδίων και προτεραιοτήτων στους προϋπολογισμούς των τοπικών αρχών για την κάλυψη των δαπανών που προκύπτουν από την εφαρμογή της διαδικασίας, η εφαρμογή της διαδικασίας, η παρακολούθηση και η αξιολόγησή της, ενώ τέλος ολοκληρώνεται με την αναθεώρηση των στόχων, των σχεδίων και των σχετικών πρωτοβουλιών.¹⁶

Προς επίρρωση των παραπάνω, η έμφαση που συχνά δίδεται στην «εντοπιότητα» (*local*) στο πλαίσιο της διαμόρφωσης των περιβαλλοντικών πολιτικών είναι αποτέλεσμα πρωτοβουλιών που λαμβάνονται σε διεθνές και εθνικό επίπεδο και στις οποίες υποδεικνύεται το τοπικό επίπεδο ως το πλέον πρόσφορο επίπεδο για την

¹⁵ Otto-Zimmermann, K., "From Rio to Rio + 20: The Changing Role of Local Governments in the Context of Current Global Governance", *Local Environment*, Vol.17, no.5, Routledge, 2012, σελ.512

¹⁶ Lafferty, M.; Eckerberg, K., "The Nature and Purpose of "Local Agenda 21", in *From the Earth Summit to Local Agenda 21: Working Towards Sustainable Development* (ed. William Lafferty & Katarina Eckerberg), Earthscan Publications Ltd, London, 1998, σσ.3-4

εφαρμογή σχετικών πολιτικών.¹⁷ Στο πλαίσιο αυτό, το βασικό ζήτημα αναφορικά με τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των τοπικών περιβαλλοντικών πολιτικών αποτελεί το εάν και κατά πόσο οι φορείς οι οποίοι λειτουργούν σε τοπικό επίπεδο μπορούν να συμβάλλουν και να συμβαδίσουν προς την κατεύθυνση που επιτάσσουν τα διεθνή περιβαλλοντικά καθεστώτα. Η ικανότητά τους αυτή καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την κατανόηση αφενός των διαδικασιών λήψης αποφάσεων αλλά και της λειτουργίας των θεσμικών διαδικασιών και μηχανισμών.¹⁸

Οι πολυμερείς περιβαλλοντικές συμφωνίες (*Multilateral Environmental Agreements – MEAs*) πρέπει να εφαρμόζονται ως πολιτικές σε τοπικό επίπεδο. Από τη στιγμή που μια πολυμερής περιβαλλοντική συμφωνία υιοθετηθεί, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση μιας εθνικής – εσωτερικής πολιτικής δύναται να λειτουργήσει ως μηχανισμός συμμόρφωσης. Με αλλά λόγια ο σχεδιασμός και η εφαρμογή της εθνικής πολιτικής αποτελεί το μέσο για την «μετάφραση» της διεθνούς υποχρέωσης που αναλαμβάνει το κράτος σε προγραμματική δράση για τους εμπλεκόμενους φορείς (*domestic stakeholders*), επιτυγχάνοντας τη διασύνδεση διεθνούς και εθνικού-εσωτερικού επιπέδου.¹⁹ Παρόλα αυτά υπάρχουν λίγα στοιχεία στη διεθνή βιβλιογραφία τα οποία να αποδεικνύουν ότι υπάρχει ολοκληρωμένη διασύνδεση ανάμεσα στο διεθνές και στο τοπικό επίπεδο. Ο κύριος λόγος για τη μη διασύνδεση εδράζεται στην αδυναμία των εθνικών κυβερνήσεων να δημιουργήσουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις και το αντίστοιχο πλαίσιο διαμέσου του οποίου δύναται να υπάρξει ο κατάλληλος διατομεακός θεσμικός συντονισμός, προκειμένου να

¹⁷ Gibbs, D.; Jonas, A.E.G., “Governance and Regulation in Local Environmental Policy: the Utility of a Regime Approach”, *Geoforum*, Vol. 31, Issue 3, Elsevier Science Ltd., 2000, σελ.299

¹⁸ Lindseth, G., “Local Level Adaptation to Climate Change: Discursive Strategies in the Norwegian Context”, *Journal of Environmental Policy and Planning*, Vol. 7, no.1, Routledge, 2005, σσ.64-65

¹⁹ Kanie, N., “Global Environmental Governance in Terms of Vertical Linkages”, *in Emerging Forces in Environmental Governance* (ed. Norichika Kanie & Peter M. Haas), United Nations University Press, Tokyo, 2004, σσ.100-103

ανταποκριθούν στις δεσμεύσεις που απορρέουν από τη συμμετοχή τους στα διάφορα περιβαλλοντικά συμβατικά καθεστώτα.²⁰

Ποιος όμως είναι ο ρόλος και η λειτουργία των τοπικών αρχών στην άσκηση της περιβαλλοντικής πολιτικής; Αρχικά ο ρόλος των τοπικών αρχών περιοριζόταν στην εφαρμογή των εθνικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο, καθώς επίσης και στην παροχή υποστήριξης της τοπικής αυτοδιοίκησης στην κεντρική κυβέρνηση για την εκπλήρωση των διεθνών περιβαλλοντικών υποχρεώσεων.²¹ Σταδιακά, όμως, παρατηρείται μια μετατροπή του ρόλου τους, ιδίως στις χώρες της βόρειας και κεντρικής Ευρώπης, ο οποίος εμφανίζεται διευρυμένος, με τις ίδιες τις τοπικές αρχές να λειτουργούν παράλληλα ως ανεξάρτητοι δρώντες στο πεδίο της διαμόρφωσης των περιβαλλοντικών πολιτικών.²² Περαιτέρω, εκ της καταστατικής τους θέσης οι τοπικές αρχές συνήθως εξυπηρετούν τοπικά συμφέροντα. Ως τέτοια αναγνωρίζονται αυτά τα οποία σχετίζονται με τη διατήρηση ή βελτίωση του περιβάλλοντος στο οποίο διαβιούν οι τοπικοί πληθυσμοί, οι οποίοι αποτελούν ταυτόχρονα και την εκλογική βάση, ενώ επιπλέον περιλαμβάνονται και αυτά που σχετίζονται με την τοπική οικονομική ανάπτυξη.²³ Ως εκ τούτου, η υιοθέτηση και εφαρμογή πολιτικών στο πεδίο της διατήρησης και προστασίας του περιβάλλοντος από τις τοπικές αρχές, σε πολλές περιπτώσεις υπόκεινται σε περιορισμούς υπό το πρίσμα της προσέλκυσης επενδύσεων και της δημιουργίας θέσεων εργασίας, οδηγώντας παράλληλα σε χαμηλή πολιτικά ιεράρχηση των περιβαλλοντικών προβλημάτων σε τοπικό επίπεδο.

²⁰ Βλ. σχετικά Van Toen, C., "Delegates' Perceptions on Synergies and the Implementation of MEAs: Views from the ESCAP Region", UNU Discussion Paper Series 2001-2002, Tokyo: United Nations University Global Environmental Information Centre.

²¹ Brugmann J., "Planning for Sustainability at the Local Government Level", *Environmental Impact Assessment Review*, Vol. 16, Issues 4-6, Elsevier Science Inc., July-November 1996, σελ.363

²² Dannevig, H.; Rauken, T.; Hovelsrud, G., "Implementing Adaptation to Climate Change at the Local Level", *Local Environment*, Vol.17, no.6-7, Routledge, 2012, σελ.598

²³ Bressers et al., "Participation at the local level in the context of environmental governance", *in Participation and the Quality of Environmental Decision Making* (ed. Frans Coenen, Dave Huitema & Laurence J. O' Toole), Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, 1998, σελ.49

Η χαμηλή πολιτικά ιεράρχηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων από τις εκάστοτε διοικήσεις των τοπικών αρχών αποτελεί μια από τις τρεις διακριτές κατηγορίες προβλημάτων, όλες αλληλοσυνδεδεμένες μεταξύ τους, που ανακύπτουν σχετικά με την αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο. Η δεύτερη κατηγορία σχετίζεται με την αδυναμία της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενώ η τρίτη κατηγορία αναφέρεται στην έλλειψη πόρων και εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού.²⁴

Η περιβαλλοντική διαχείριση σε επίπεδο τοπικών αρχών δύναται να μελετηθεί σε τέσσερις άξονες. Ο πρώτος άξονας αφορά στις διοικητικές διαδικασίες (*administrative processes*) σε επίπεδο δήμου, οι οποίες σχετίζονται με τις δράσεις και τις αποφάσεις των δημοτικών συμβουλίων, των διαφόρων επιτροπών και εν γένει της διοίκησης. Ο δεύτερος άξονας αναφέρεται στα σχέδια καθορισμού χρήσεων γης και σχετίζεται με τη διαχείριση των φυσικών πόρων εντός των διοικητικών ορίων των δήμων. Ο τρίτος άξονας αφορά στην πολιτική διάσταση της περιβαλλοντικής διαχείρισης και περιλαμβάνει τη συνολική προσπάθεια της εκάστοτε δημοτικής αρχής (διαμόρφωση περιβαλλοντικών πολιτικών, θέσπιση στόχων, σχεδιασμό, ιεράρχηση προτεραιοτήτων συντονισμό). Τέλος, ο τέταρτος άξονας αναφέρεται στην περιβαλλοντική διαχείριση σε επίπεδο τοπικής κοινωνίας (*communal environmental management*) και στην οποία αποτυπώνεται ο ρόλος και η λειτουργία όλων των εμπλεκομένων φορέων (τοπικών αρχών, τοπικών μη κυβερνητικών οργανώσεων, εμπορικών συλλόγων, πολιτών κλπ.).²⁵

Ειδικότερα, επί τη βάσει των προαναφερθέντων, θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε ακολούθως τα βασικά ερωτήματα που απαντώνται στο πλαίσιο της

²⁴ Flynn, B., Is Local Truly Better? Some Reflections on Sharing Environmental Policy between Local Government and the EU, *European Environment*, Vol.10, no.2, John Wiley & Sons, Ltd, 2000, σσ. 77-8

²⁵ Von Malmberg, F., "Environmental Management Systems: What is in it for Local Authorities?", *Journal of Environmental Policy and Planning*, Vol. 5, no.1, Routledge, 2003, σελ.3

έρευνας πεδίου, προκειμένου να αξιολογηθεί η εμπειρική επαλήθευση των θεωρητικών θέσεων που διατυπώνονται και σχετίζονται με το ρόλο και τη λειτουργία των τοπικών στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης.

Αρχικά καταγράφεται η δομή, το πλαίσιο λειτουργίας και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι διοικητικές υπηρεσίες των τοπικών αρχών στο πλαίσιο άσκησης των αρμοδιοτήτων τους. Ως προς τις αρμοδιότητες τους, αυτές καταγράφονται με σκοπό την πλήρη απεικόνιση του πλαισίου δικαιοδοσίας εντός του οποίου λειτουργούν, και το οποίο ουσιαστικά προσδιορίζει και τον πραγματικό βαθμό αποκέντρωσης της περιβαλλοντικής πολιτικής. Περαιτέρω, εξετάζονται τα προβλήματα/εμπόδια τα οποία δημιουργούν περιορισμούς σε σχέση με την αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο και τα οποία περιλαμβάνουν ζητήματα όπως η τοπική οικονομική ανάπτυξη, οι κοινωνικές πιέσεις, η έλλειψη πολιτικής βούλησης από τις τοπικές αρχές καθώς επίσης και ζητήματα που σχετίζονται με τα θέματα της συμμετοχής του Κοινού όπως η έλλειψη πληροφόρησης και η ελλιπής συμμετοχή πολιτών και οργανώσεων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Παρομοίως, ιδιαίτερης σημασίας είναι ο προσδιορισμός και η καταγραφή των μεθοδολογικών εργαλείων και μέσων τα οποία χρησιμοποιούνται από τις τοπικές αρχές και η αξιολόγηση της επιρροής τους στην εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών.

Εν συνεχεία, και υπό το πρίσμα της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, είναι σημαντικό να χαρτογραφηθούν οι συνέργειες και συνεργασίες που αναπτύσσουν οι τοπικές αρχές τόσο μεταξύ τους, όσο και σε σχέση με τα υπόλοιπα επίπεδα διακυβέρνησης, τις εθνικές και περιφερειακές αρχές. Μέσα από τη συγκεκριμένη χαρτογράφηση προσδιορίζονται αφενός τα πεδία συνεργασίας, αφετέρου τα μέσα τα οποία χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση των συγκεκριμένων συνεργασιών και τα

οποία δύνανται να περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την υπογραφή μνημονίων συνεργασίας, τη μεταφορά τεχνογνωσίας, τη συγκρότηση κοινών ομάδων εργασίας, ενώ σημαντική κρίνεται και η αξιολόγηση της αλληλεπίδρασης των διαφόρων επιπέδων της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο. Τέλος, αξίζει να αποτυπωθεί η αντίληψη των τοπικών αρχών αναφορικά με το ποια ζητήματα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος είναι σε θέση να διαχειριστούν αποτελεσματικά στο πλαίσιο της άσκησης αποκλειστικών αρμοδιοτήτων τους.

1.4 Ο ρόλος των Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας

Τα Διεθνή Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας (*Transnational Municipal Networks – TMN*) αναγνωρίζονται ως ένας από τους πλέον κατάλληλους μηχανισμούς για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων.²⁶ Στο πλαίσιο αυτό, υπάρχουν τρία θεμελιώδη ζητήματα τα οποία σχετίζονται αναφορικά με τον ρόλο που διαδραματίζουν στο πεδίο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Το πρώτο αφορά στην επίδρασή τους στη διαμόρφωση των περιβαλλοντικών πολιτικών και εν γένει των πολιτικών της βιώσιμης ανάπτυξης, το δεύτερο αναφέρεται στην επιρροή τους στο οικοδόμημα της πολύ-επίπεδης διακυβέρνησης και τέλος, το τρίτο περιλαμβάνει τα ζητήματα της εκπροσώπησης και της νομιμοποίησής τους.²⁷

Ποιες είναι όμως οι κύριες λειτουργίες τις οποίες ασκούν τα διαδημοτικά δίκτυα συνεργασίας; Η κύρια λειτουργία τους εδράζεται στην εκπροσώπηση των

²⁶ Bulkeley, H.; Davies, A.; Evans, B.; Kern, K.; Theobald, K., *Environmental Governance and Transnational Municipal Networks in Europe*, *Journal of Environmental Policy and Planning*, Vol. 5, no.3, Routledge, 2003, σελ.236

²⁷ Bulkeley, H.; Davies, A.; Evans, B.; Kern, K.; Theobald, K., *Environmental Governance and Transnational Municipal Networks in Europe*, *Journal of Environmental Policy and Planning*, Vol. 5, no.3, Routledge, 2003, σελ.236

μελών τους στα διάφορα *fora* σε εθνικό, περιφερειακό και διεθνές επίπεδο με σκοπό την επιρροή τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Περαιτέρω, παρέχουν στα μέλη τους μια σειρά από συγκεκριμένες υπηρεσίες, στις οποίες περιλαμβάνονται η μεταφορά τεχνογνωσίας, η ανταλλαγή καινοτόμων και βέλτιστων πρακτικών, σχετικά προγράμματα κατάρτισης και επιμόρφωσης, η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών (*consulting services*), καθώς επίσης παρέχεται η δυνατότητα, κυρίως στα ευρωπαϊκά δίκτυα, εύρεσης εταίρων στο πλαίσιο υποβολής προτάσεων για τη χρηματοδότηση υλοποίησης περιβαλλοντικών δράσεων και προγραμμάτων. Τέλος, τα ίδια τα δίκτυα λειτουργούν ως μέσα προώθησης της εφαρμογής των περιβαλλοντικών πολιτικών με την ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών, όπως για παράδειγμα στο ζήτημα της κατάρτισης της *Local Agenda 21*.²⁸ Σε ότι αφορά τη βιωσιμότητα των συγκεκριμένων δικτύων, δύο παράγοντες εμφανίζονται να διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο. Ο πρώτος παράγοντας σχετίζεται με τον βαθμό βούλησης των διοικήσεων των τοπικών αρχών να διασφαλίσουν την συμμετοχή τους και να διατηρήσουν την εμπλοκή τους στα εν λόγω δίκτυα. Ο δεύτερος παράγοντας αναφέρεται στην ικανότητα των μελών τους να κεφαλαιοποιήσουν τα οφέλη που προσπορίζουν από τη συμμετοχή τους στα εν λόγω δίκτυα.²⁹

Ωστόσο, παρόλο που υπάρχουν ενδείξεις ότι οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν τα διεθνή διαδημοτικά δίκτυα συνεργασίας έχουν επίδραση στη διαμόρφωση της πολιτικής των τοπικών αρχών, για παράδειγμα οι υπογραφές του Aalborg Charter³⁰ ή οι διαδικασίες για την Local Agenda 21, εν τούτοις δεν υπάρχουν

²⁸ Bulkeley, H.; Davies, A.; Evans, B.; Kern, K.; Theobald, K., Environmental Governance and Transnational Municipal Networks in Europe, *Journal of Environmental Policy and Planning*, Vol. 5, no.3, Routledge, 2003, σελ.243

²⁹ Betsill, M.M.; Bulkeley, H., Transnational Networks and Global Environmental Governance: The Cities for Climate Protection Program, *International Studies Quarterly*, Vol.48, no.2, Blackwell Publishing, 2004, σελ.482

³⁰ Βλ. σχετικά *Charter of European Sustainable Cities and Towns Towards Sustainability* - Aalborg Charter (1994), <http://www.sustainablecities.eu/aalborg-process/charter>

στοιχεία από τα οποία να προκύπτει αντίστοιχη επιρροή τους στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση εθνικών πολιτικών.³¹

Εν κατακλείδι, τα ερωτήματα τα οποία διατυπώνονται στο πλαίσιο της έρευνας πεδίου, προκειμένου να υπάρξει η εμπειρική ή μή επαλήθευση των παραπάνω θεωρητικών θέσεων και απόψεων, περιλαμβάνουν μια σειρά από ζητήματα αναφορικά με τη συμμετοχή των τοπικών αρχών στα εθνικά, περιφερειακά και διακρατικά δίκτυα συνεργασίας. Σε ένα πρώτο επίπεδο καταγράφονται τα πεδία συνεργασίας τα οποία αναπτύσσονται εντός των συγκεκριμένων δικτύων, καθώς επίσης και τα μέσα που χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση των εν λόγω συνεργασιών. Σημαντική, επίσης, είναι η διερεύνηση του βαθμού στον οποίο τα ίδια δίκτυα λειτουργούν ως κοινωνοί των διεκδικήσεων και των προβλημάτων των τοπικών αρχών στο πλαίσιο της διαδικασίας λήψης αποφάσεων σε περιφερειακό, εθνικό και διεθνές επίπεδο, καθώς επίσης και η εν γένει συνολική αποτίμηση του ρόλου και της λειτουργίας τους αναφορικά με την επίδρασή τους για την αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών.

1.5 Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στο πλαίσιο της Περιβαλλοντικής Διακυβέρνησης

Στο Κεφάλαιο 27 της Agenda 21 της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (Ρίο, 1992), σκιαγραφείται το πλαίσιο στο οποίο καλούνται να λειτουργήσουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις στον τομέα της

³¹ Bulkeley, H.; Davies, A.; Evans, B.; Kern, K.; Theobald, K., Environmental Governance and Transnational Municipal Networks in Europe, *Journal of Environmental Policy and Planning*, Vol. 5, no.3, Routledge, 2003, σελ.249

προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης.³² Ειδικότερα, αναγνωρίζεται ο ρόλος τους στη διαμόρφωση και την εφαρμογή της συμμετοχικής δημοκρατίας, καθώς επίσης η εμπειρία, η εξειδικευμένη γνώση και η ικανότητα που φέρουν για την εφαρμογή της βιώσιμης ανάπτυξης, όπως αυτή διαρθρώνεται μέσα από την Agenda 21.

Οι στόχοι οι οποίοι τίθενται στο συγκεκριμένο Κεφάλαιο εστιάζουν σε τέσσερις άξονες. Ο πρώτος άξονας αναφέρεται στην ανάγκη δημιουργίας μηχανισμών σε επίπεδο κοινωνίας, κρατών και διεθνών οργανισμών έτσι ώστε οι μη κυβερνητικές οργανώσεις να συμμετέχουν υπεύθυνα και αποτελεσματικά στη διαδικασία της ορθής περιβαλλοντικά βιώσιμης ανάπτυξης. Ο δεύτερος άξονας σχετίζεται με την ενίσχυση του ρόλου τους ως κοινωνικοί εταίροι. Μάλιστα, στο πλαίσιο αυτό το σύστημα των Ηνωμένων Εθνών και οι κυβερνήσεις καλούνται σε συνεργασία με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις να αναθεωρήσουν τις επίσημες διαδικασίες και τους μηχανισμούς με σκοπό τη συμμετοχή των τελευταίων σε όλα τα στάδια από την διαμόρφωση των πολιτικών και τη λήψη αποφάσεων έως και την εφαρμογή τους. Ο τρίτος άξονας θέτει ως χρονικό όριο το έτος 1995 για την καθιέρωση σε εθνικό επίπεδο ενός αμοιβαίως παραγωγικού διαλόγου ανάμεσα σε όλες τις κυβερνήσεις και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις με σκοπό την αναγνώριση και την ενίσχυση των ρόλων τους στο πλαίσιο της εφαρμογής της περιβαλλοντικά ορθής και βιώσιμης ανάπτυξης. Τέλος, ο τέταρτος άξονας αναφέρεται στο ότι οι κυβερνήσεις και οι διεθνείς οργανισμοί θα πρέπει να προωθήσουν και να επιτρέψουν τη συμμετοχή των μη κυβερνητικών οργανώσεων στο σχεδιασμό, τη θεσμοθέτηση

³² United Nations Conference on Environment and Development (UNCED), Agenda 21, Chapter 27, Rio, 1992, <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=52&ArticleID=75&l=en>

και την αξιολόγηση των επίσημων μηχανισμών και διαδικασιών για την επανεξέταση της εφαρμογής της Agenda 21 σε όλα τα επίπεδα.³³

Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις αποτελούν την οργανωτική μορφή της Κοινωνίας των Πολιτών. Η λειτουργία τους εστιάζει σε τρεις διακριτούς ρόλους. Ο πρώτος ρόλος είναι «επικουρικός» (*supplementary*) ως προς τις λειτουργίες της δημόσιας διοίκησης και αφορά στην παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες, ενώ ο δεύτερος ρόλος χαρακτηρίζεται ως «συμπληρωματικός» (*complementary*) και περιλαμβάνει συμπράξεις με τις κυβερνητικές υπηρεσίες αναφορικά με την παροχή δημοσίων αγαθών. Τέλος, ο τρίτος ρόλος που επιτελούν σχετίζεται με τη διεκδίκηση αλλαγών στη δημόσια πολιτική και την απόδοση λογοδοσίας (*accountability*).³⁴ Σε ότι αφορά τον «επικουρικό» τους ρόλο, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις εμφανίζονται να καλύπτουν ένα τμήμα της ζήτησης για τα δημόσια αγαθά, το οποίο δεν καλύπτει με τη λειτουργία της η δημόσια διοίκηση. Σε αυτήν την περίπτωση η ιδιωτική χρηματοδότηση των δημοσίων αγαθών εμφανίζει μια αντίστροφη σχέση συγκριτικά με τις αντίστοιχες δαπάνες των κρατικών προϋπολογισμών. Περαιτέρω, ο «συμπληρωματικός» τους ρόλος αποτυπώνεται στη λειτουργία τους ως εταίρων της κυβέρνησης στην κάλυψη της ζήτησης των δημοσίων αγαθών και κατ' επέκταση η χρηματοδότησή τους αποτελεί μέρος του κρατικού προϋπολογισμού.³⁵

Η συμμετοχή των μη κυβερνητικών οργανώσεων, σύμφωνα με τους Lane και Morrison, στη διαμόρφωση και την υλοποίηση των περιβαλλοντικών πολιτικών υπό το πρίσμα της προαγωγής του κοινού συμφέροντος θέτει στο επίκεντρο πέντε αλληλοσυνεδεόμενους παράγοντες, οι οποίοι χρήζουν ενδελεχούς εξέτασης στο

³³ Ο.π.

³⁴ Lane, M.B.; Morrison, T.H., "Public interest or private agenda? A meditation on the role of NGOs in environmental policy and management in Australia", *Journal of Rural Studies*, Vol.22, No.2, Elsevier Ltd., 2006, σελ.233

³⁵ Young, R.D., "Alternative Models of Government-Nonprofit Sector Relations: Theoretical and International Perspectives", *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, Vol.29, no 1, SAGE, 2000, σελ.150

πλαίσιο του προσδιορισμού του ρόλου και της λειτουργίας τους. Ο πρώτος παράγοντας σχετίζεται με το ζήτημα της εκπροσώπησης. Το ερώτημα που τίθεται εδώ είναι ποιόν πραγματικά εκπροσωπούν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και αν όντως αποτελούν τη συλλογική έκφραση της κοινωνίας των πολιτών. Σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να σημειωθεί ότι η όποια αναφορά στις μη κυβερνητικές οργανώσεις παραπέμπει σε ιδιωτικού δικαίου οντότητες, οι οποίες συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, έχοντας την δική τους ατζέντα και η οποία αποτελεί προϊόν των εσωτερικών τους διεργασιών.

Οι εσωτερικές διεργασίες αποτελούν έναν δεύτερο προσδιοριστικό παράγοντα αναφορικά με τον τρόπο λειτουργία τους και το βαθμό δημοκρατικότητας και ανεξαρτησίας που τις διαπνέει. Είναι γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις υιοθετούν εταιρικά πρότυπα οργάνωσης σχετικά με τη δομή και τη λειτουργία τους, προκειμένου να είναι σε θέση να διεκπεραιώνουν τον αυξανόμενο όγκο εργασίας τους. Η σταδιακή απομάκρυνση από το κυρίαρχο μοντέλο της κινηματικής δράσης των μη κυβερνητικών οργάνωσεων (*grassroots movements model*) το οποίο κατείχε δεσπόζουσα θέση τις προηγούμενες δεκαετίες και η υιοθέτηση ιεραρχικών μορφών εσωτερικής οργάνωσης (*corporate oriented model*) δύναται να επιφέρει αλλαγές, σχεδόν αναπόφευκτα, και στον τρόπο λήψης αποφάσεων.³⁶

Ο τρίτος παράγοντας σχετίζεται με το βαθμό ανεξαρτησίας που διατηρούν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις. Οι χρηματοδοτήσεις που λαμβάνουν από τον κρατικό προϋπολογισμό, τους ιδιώτες χρηματοδότες καθώς επίσης και από τους διεθνείς οργανισμούς δημιουργούν δεσμεύσεις, δύναται να μετουσιωθούν σε εμπόδια

³⁶ Lane, M.B.; Morrison, T.H., "Public interest or private agenda? A meditation on the role of NGOs in environmental policy and management in Australia", *Journal of Rural Studies*, Vol.22, No.2, Elsevier Ltd., 2006, σελ.238

αναφορικά με την υιοθέτηση θέσεων και απόψεων οι οποίες αντανακλούν στις θέσεις και τις απόψεις της κοινωνίας των πολιτών.

Ο τέταρτος παράγοντας αναφέρεται στον αριθμό των ενδιαφερόμενων φορέων που λαμβάνουν μέρος στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να σημειωθεί ότι σε πολλές περιπτώσεις η μικρή αριθμητικά συμμετοχή ενδιαφερόμενων φορέων στο βαθμό που δεν αντιπροσωπεύουν ικανοποιητικά τη συλλογική έκφραση της κοινωνίας των πολιτών εγείρει ζητήματα τόσο ως προς την ποιότητα της διαδικασίας λήψης αποφάσεων, όσο και ως προς την ποιότητα των αποφάσεων *per se* και κατά συνέπεια και στην εφαρμογή τους.

Τέλος, ο πέμπτος παράγοντας αφορά στην αποτελεσματικότητα των μη κυβερνητικών οργανώσεων στο πλαίσιο τέλεσης του έργου τους. Η προστιθέμενη αξία που καλούνται να συνεισφέρουν με τη συμμετοχή τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων συναρτάται άμεσα με το βαθμό εμπειρογνωμοσύνης και επιστημοσύνης που διαθέτουν.³⁷

Η σημασία της συμμετοχής του Κοινού στην άσκηση της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης σε περιφερειακό και τοπικό κερδίζει συνεχώς έδαφος τα τελευταία χρόνια. Ο αυξανόμενος ρόλος και η επιρροή των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών μη κυβερνητικών οργανώσεων συμβάλλουν στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και των συναφών πολιτικών για την προστασία του περιβάλλοντος σε τοπικό επίπεδο.³⁸ Οι εθνικές και περιφερειακές οργανώσεις στηρίζουν τις διεκδικήσεις τους στη βάση επιστημονικών δεδομένων, εν αντιθέσει με τις τοπικές οργανώσεις, οι αιτιάσεις των οποίων σχετίζονται με ενδεχόμενους παρά

³⁷ Ο.π. σελ.239

³⁸ Eckerberg, K.; Joas, M., “Multi-Level Environmental Governance: A Concept under Stress?”, *Local Environment*, Vol. 9, no. 5, Carfax Publishing, 2004, σελ. 408

αποδεδειγμένους κινδύνους για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον.³⁹ Ο ρόλος των περιφερειακών οργανώσεων συνίσταται πρωτίστως στο να αποτελούν τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στις εθνικές και στις τοπικές οργανώσεις, ενώ δευτερευόντως να συντονίζουν και να δικτυώνουν τις τελευταίες.⁴⁰

Ειδικότερα, επί τη βάσει των προαναφερθέντων, θα μπορούσαμε να συνοψίσουμε ακολούθως τα βασικά ερωτήματα που απαντώνται στο πλαίσιο της έρευνας πεδίου, προκειμένου να αξιολογηθεί η εμπειρική επαλήθευση των θεωρητικών θέσεων που διατυπώνονται και σχετίζονται με τον ρόλο και τη λειτουργία των μη κυβερνητικών οργανώσεων στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Ειδικότερα, καταγράφονται τα στοιχεία των οργανώσεων αναφορικά με τον αριθμό των ενεργών μελών τους, το επίπεδο δραστηριοποίησης τους (εθνικό, περιφερειακό, τοπικό), καθώς επίσης και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στο πλαίσιο της λειτουργίας τους. Επιπλέον, η συλλογή στοιχείων επικεντρώνεται σε ζητήματα σχετικά τις πηγές χρηματοδότησής τους, τον εξωτερικό ή εσωτερικό οικονομικό έλεγχο τους, καθώς επίσης και με την υποβολή ή μη εκθέσεων απολογισμού των δραστηριοτήτων τους.

Περαιτέρω, αποτυπώνονται τα κύρια πεδία των δραστηριοτήτων τους και τα οποία ενδεχομένως να σχετίζονται με την πληροφόρηση του Κοινού, την περιβαλλοντική εκπαίδευση, τη συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, την παρακολούθηση της υλοποίησης των περιβαλλοντικών πολιτικών και τη σύνταξη εκθέσεων για την κατάσταση του περιβάλλοντος. Ακολούθως, διερευνάται ποιούς από τους περιβαλλοντικούς τομείς καλύπτουν με τις δραστηριότητές τους και ποιά είναι τα μέσα με τα οποία υλοποιούν τις δραστηριότητες αυτές. Στο πλαίσιο της άσκησης της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης προσδιορίζεται σε ποίο από τα

³⁹ Rootes, C., *Acting Locally: The Character, Contexts and Significance of Local Environmental Mobilisations*, *Environmental Politics*, Vol. 16, no.5, Routledge, 2007, σελ.736

⁴⁰ Ο.π., σελ.726

διάφορα στάδια διαδικασίας αναφορικά με τις περιβαλλοντικές πολιτικές (διαμόρφωση – υλοποίηση – παρακολούθηση) συμμετέχουν, αλλά και πώς αξιολογούν τη συμμετοχή τους αυτή. Επιπλέον, ιδιαίτερης σημασίας αποτελεί η καταγραφή των απόψεων τους σε σχέση με τα προβλήματα/εμπόδια που ανακύπτουν αναφορικά με την αποτελεσματική εφαρμογή και τα οποία δύνανται να οφείλονται στην τοπική οικονομική ανάπτυξη, στις διάφορες κοινωνικές πιέσεις, στην έλλειψη πολιτικής βούλησης, και στην έλλειψη πληροφόρησης και συμμετοχής του Κοινού.

Τέλος, η έρευνα πεδίου εστιάζει και στο πλαίσιο των σχέσεων των μη κυβερνητικών οργανώσεων και των περιφερειακών και τοπικών αρχών σε μια προσπάθεια να εντοπίσει και να αναλύσει τα προβλήματα που ανακύπτουν από τις μεταξύ τους σχέσεις. Σε ένα πρώτο επίπεδο, βασική επιδίωξη είναι ο προσδιορισμός των περιβαλλοντικών τομέων στους οποίους αναπτύσσονται συνεργασίες, και των μέσων που χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση των συνεργασιών αυτών. Εν συνεχεία, αναζητούνται και καταγράφονται τα όποια προβλήματα και προκλήσεις ανακύπτουν στο πλαίσιο συνεργασίας οργανώσεων και αρχών, ενώ τέλος αξιολογείται και η σημασία των συνεργασιών αυτών.

1.6 Ο ρόλος των Διεθνών Δικτύων Συνεργασίας των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Ο σχηματισμός και η λειτουργία των διεθνών δικτύων συνεργασίας των ΜΚΟ δύναται να αποτελέσει το θεμέλιο για τη διαμόρφωση μια παγκόσμιας κοινωνίας των πολιτών, η οποία διεκδικεί τη συμμετοχή της στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στο πλαίσιο της διεθνούς περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Είναι ευρέως αποδεκτό ότι τις τελευταίες δεκαετίες ο ρόλος και η σημασία των μη κυβερνητικών οργανισμών και

κατ' επέκταση των δικτύων τους εμφανίζεται ιδιαίτερα αυξημένη στις δομές της παγκόσμιας και περιφερειακής περιβαλλοντικής διακυβέρνησης.⁴¹ Ωστόσο, στη διεθνή βιβλιογραφία διατυπώνονται ενστάσεις σχετικά με τον τρόπο λειτουργίας των συγκεκριμένων δικτύων συνεργασίας ο οποίος κατά κανόνα εδράζεται στην κατ' αναλογία λειτουργία των μελών τους στο εσωτερικό των κρατών και η οποία σε μεγάλο βαθμό χαρακτηρίζεται, ιδιαίτερα στις χώρες του αναπτυσσόμενου νότου, από προβλήματα και περιορισμούς που σχετίζονται κυρίως με την κάλυψη των δαπανών τους.⁴² Κατά συνέπεια, ερωτηματικό αποτελεί ο πραγματικός βαθμός εμπλοκής των περιβαλλοντικών οργανώσεων στα διεθνή δίκτυα συνεργασίας, ενώ επιπλέον θα πρέπει να αναζητηθούν οι παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την εξέλιξη των συγκεκριμένων δικτύων συνεργασίας και οι οποίοι ενθαρρύνουν ή περιορίζουν τη συμμετοχή των οργανώσεων στα δίκτυα αυτά.

Σε ότι αφορά τον πραγματικό βαθμό εμπλοκής των μη κυβερνητικών οργανώσεων στα διεθνή δίκτυα, αυτός παραμένει ασαφής και αυτό οφείλεται σε μια σειρά από λόγους. Ο πρώτος λόγος σχετίζεται με τις δραστηριότητες των δικτύων οι οποίες στη διεθνή βιβλιογραφία παρουσιάζονται σε μεγάλο βαθμό ως μονοθεματικές, εστιάζοντας συνήθως σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα, όπως π.χ. η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Περαιτέρω, η δυνατότητα συμμετοχής των οργανώσεων στα διεθνή δίκτυα, ιδιαίτερα αυτών του αναπτυσσόμενου κόσμου, περιορίζεται σημαντικά εξαιτίας της αδυναμίας κάλυψης των δαπανών που απαιτούνται για την ενεργή συμμετοχή τους. Στη βάση αυτή, υπάρχουν πολλοί που ισχυρίζονται ότι οι περιβαλλοντικές μη κυβερνητικές οργανώσεις θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους στην εσωτερική πολιτική αρένα, έχοντας πλέον ως κύρια επιδίωξη

⁴¹ Holzscheiter, A., "Discourse as Capability: Non-State Actors' Capital in Global Governance", *Millennium: Journal of International Studies*, Vol. 33, no.3, SAGE, 2005, σελ. 726

⁴² Rohrschneider, R.; Dalton, R.J., "A Global Network? Transnational Cooperation among Environmental Groups", *The Journal of Politics*, Vol.64, no.2, Cambridge University Press, 2002, σσ.510-11

τους την ενεργό συμμετοχή τους στη διαμόρφωση των εθνικών πολιτικών και θέσεων.

Με βάση τα παραπάνω κρίνεται σκόπιμο να ακολουθήσει η παράθεση των ερωτημάτων που θα χρησιμοποιηθούν για τη συλλογή των απαραίτητων στοιχείων κατά τη διάρκεια της έρευνας πεδίου και τα οποία θα αποτελέσουν το εργαλείο για την εμπειρική επαλήθευση των θεωρητικών θέσεων και απόψεων όπως αυτές προκύπτουν από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας. Ειδικότερα, διερευνάται ο βαθμός εξωστρέφειας που διατηρούν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και αποτυπώνονται οι συνεργασίες που αναπτύσσουν με αντίστοιχες εθνικές, περιφερειακές και τοπικές οργανώσεις. Βασικό πυρήνα των ερωτημάτων αποτελεί η συμμετοχή των μη κυβερνητικών οργανώσεων σε διακρατικά δίκτυα συνεργασίας ΜΚΟ. Συγκεκριμένα, καταγράφονται τα δίκτυα στα οποία συμμετέχουν οι οργανώσεις, η μορφή της συνεργασίας που αναπτύσσουν εντός των δικτύων αυτών ενώ ακόμα επιχειρείται μια συνολική αποτίμηση αναφορικά με την επίδρασή τους στην διαμόρφωση της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η Συμμετοχή του Κοινού

2.1 Ο Προσδιορισμός του πλαισίου αναφοράς της συμμετοχής του Κοινού

Η συμμετοχή του Κοινού στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την αποτελεσματική εφαρμογή των διεθνών περιβαλλοντικών συμφωνιών. Η προαγωγή της, όμως, προσδιορίζεται σε μεγάλο βαθμό από δύο βασικούς παράγοντες. Ο πρώτος παράγοντας αναφέρεται στο ζήτημα της ευαισθητοποίησης του Κοινού (*public awareness*) ενώ ο δεύτερος παράγοντας στο ζήτημα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (*environmental education*).⁴³ Σε ό,τι αφορά το ζήτημα της ευαισθητοποίησης του Κοινού θεμελιώδες και άμεσα συναρτόμενο είναι το ερώτημα αναφορικά με τον προσδιορισμό των συμμετεχόντων, πολιτών και οργανώσεων, στη διαδικασία λήψης αποφάσεων επί περιβαλλοντικών θεμάτων, καθώς επίσης και τι ποσοστό αντιπροσωπεύουν από την Κοινωνία των πολιτών. Συναφή είναι και τα ερωτήματα που εύλογα προκύπτουν και σχετίζονται αφενός με το βαθμό νομιμοποίησης που κατέχουν ως εκπρόσωποι της Κοινωνίας των πολιτών, καθώς επίσης και με τον τρόπο που λαμβάνονται οι αποφάσεις στο εσωτερικό των οργανώσεων αναφορικά με τις διεκδικήσεις, θέσεις και προτάσεις που προβάλλουν κατά τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων. Ειδικά ως προς το τελευταίο, δυο στοιχεία είναι σημαντικά και τα οποία καθορίζουν το βαθμό νομιμοποίησης των αποφάσεων που λαμβάνονται. Το πρώτο σχετίζεται με τις

⁴³ Rootes, C., “Acting Globally, Thinking Locally? Prospects for a Global Environmental Movement”, *Environmental Politics*, Vol. 8, no.1, Routledge, 2003, σελ.291

διαδικασίες που ακολουθούνται και κατά πόσο τηρούνται οι αρχές της διαφάνειας και της συμμετοχικής διαδικασίας, ενώ το δεύτερο εστιάζει στο βαθμό της εξειδικευμένης γνώσης και πληροφόρησης που θα πρέπει να παρέχεται στα μέλη των οργανώσεων.

Είναι πραγματικά οξύμωρο, σε μια περίοδο που η συμμετοχή του Κοινού συχνά συζητείται στο πλαίσιο της κρίσης της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας να υπάρχουν φωνές, οι οποίες ασκούν κριτική στις οργανώσεις αναφορικά με τη διαδικασία λήψης των αποφάσεων τους και τον βαθμό νομιμοποίησής τους. Μια κρίση η οποία δύναται να απορρέει από την αποτυχία των περιοδικών εκλογικών διαδικασιών σε σχέση με τις επιθυμίες των ψηφοφόρων, αλλά και από την αποτυχία των αντιπροσωπευτικών θεσμών να διαχειριστούν μακροχρόνια προβλήματα, τα οποία δεν επηρεάζουν άμεσα τα αποτελέσματα των επόμενων διαδικασιών. Η κρίση αυτή όμως δύναται να επεκτείνει τα συμπτώματά της και στο εσωτερικό των μη κυβερνητικών οργανώσεων, δεδομένου ότι και οι τελευταίες αποτελούν επί της ουσίας πεδίο αντιπαραθέσεων διαφορετικών ομάδων συμφερόντων.⁴⁴

Αναφορικά με τη συμμετοχή του Κοινού αναπτύσσονται δύο προσεγγίσεις. Στην πρώτη προσέγγιση η συμμετοχή του Κοινού αντικατοπτρίζεται ως «δικαίωμα» και όχι ως μέσο για την επίτευξη ενός σκοπού. Στο πλαίσιο αυτό, το Κοινό πρέπει να είναι σε θέση να συμμετέχει στα διάφορα στάδια της διαδικασίας της διαμόρφωσης των πολιτικών και να μην παρακάμπτεται με τεχνοκρατικά μέσα.⁴⁵ Επιπλέον, η έμφαση δίδεται στο πώς η συμμετοχή του Κοινού δύναται να προσδώσει ένα «καλύτερο» αποτέλεσμα, αναφορικά με το σχεδιασμό και την υλοποίηση των

⁴⁴ Coenen, F.; Huitema, D.; O' Toole, J., "Participation and Environment", in *Participation and the Quality of Environmental Decision Making* (ed. Frans Coenen, Dave Huitema & Laurence J. O' Toole), Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, 1998, σελ 4

⁴⁵ Rydin, Y.; Pennington, M., "Public Participation and Local Environmental Planning: The collective Action Problem and the Potential of Social Capital", *Local Environment*, Vol.5, no.2, Routledge, 2012, σελ.153

περιβαλλοντικών πολιτικών. Το βασικό επιχείρημα στην συγκεκριμένη προσέγγιση είναι ότι η συμμετοχή του Κοινού παρέχει μια ροή πληροφορίας, η οποία μπορεί να καταστεί καθοριστικός παράγοντας τόσο κατά το στάδιο της διαμόρφωσης των πολιτικών, όσο και μάλιστα πολύ περισσότερο στο στάδιο της εφαρμογής τους. Η ροή πληροφόρησης παρέχει βασικά στοιχεία της οπτικής των τοπικών κοινοτήτων, τα οποία, εφόσον ληφθούν υπόψη στο στάδιο του σχεδιασμού, θα μειώσουν σε σημαντικό βαθμό τις όποιες εντάσεις/τριβές μπορεί να προκληθούν κατά το στάδιο της εφαρμογής, ενώ σε κάθε περίπτωση προσδίδει και τον απαραίτητο βαθμό νομιμοποίησης. Συμπερασματικά, θα μπορούσε να λεχθεί ότι ένας συγκερασμός των παραπάνω δύο προσεγγίσεων θα πρέπει να αποτελεί το πρότυπο το θα ακολουθείται σε όλα τα στάδια, από το σχεδιασμό έως και την λεπτομερή εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών.⁴⁶

Σε ό,τι αφορά την επιτυχία ή την αποτυχία της συμμετοχής του Κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων επί περιβαλλοντικών θεμάτων υπάρχουν δύο κατηγορίες κριτηρίων, και δη η επίτευξη των στόχων αναφορικά με την ίδια τη διαδικασία και η επίτευξη των στόχων σε σχέση με το αποτέλεσμα της διαδικασίας. Η επίτευξη των στόχων που σχετίζονται με τη διαδικασία εστιάζει στα στοιχεία της δικαιοσύνης (*fairness*) και της αρμοδιότητας (*competence*). Το στοιχείο της δικαιοσύνης αναφέρεται στη διασφάλιση ότι όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς που επηρεάζονται από τη λήψη αποφάσεων εκπροσωπούνται και έχουν διαδικασίες και δομές, οι οποίες τους ενισχύουν στο να επηρεάσουν τη μορφή και τη λειτουργία της «διαπραγματευτικής» διαδικασίας. Το στοιχείο της αρμοδιότητας σημαίνει ότι οι εμπλεκόμενοι φορείς κατέχουν τα εργαλεία και την απαραίτητη γνώση προκειμένου να συμμετέχουν ουσιαστικά και παραγωγικά στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων.

⁴⁶ Rydin, Y.; Pennington, M., "Public Participation and Local Environmental Planning: The collective Action Problem and the Potential of Social Capital", *Local Environment*, Vol.5, no.2, *Routledge*, 2012, σελ.154

Οι στόχοι του αποτελέσματος της διαδικασίας περιλαμβάνουν την εμπιστοσύνη στους θεσμούς και στις αποφάσεις, οι οποίες ενσωματώνουν δημόσιες αξίες (*public values*), υποθέσεις (*assumptions*) και προτιμήσεις (*preferences*).⁴⁷

Συχνά η συμμετοχή του Κοινού αποτελεί άμεση συνάρτηση της ποιότητας της δημοκρατίας. Η συμμετοχή του Κοινού διακρίνεται σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αφορά στη συμμετοχή των πολιτών σε εθελοντικές οργανώσεις καθώς επίσης και άλλες οργανώσεις πολιτικής φύσεως (*associative participation*), ενώ η δεύτερη κατηγορία αναφέρεται στην «ατομική» συμμετοχή τους (*individual participation*).⁴⁸ Εν τούτοις, η αυξανόμενη συμμετοχή του Κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων δεν συνεπάγεται ταυτόχρονα και την αντίστοιχη προστιθέμενη αξία η οποία οδηγεί στη αποτελεσματικότερη εφαρμογή των πολιτικών στο πεδίο του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Παρόλα αυτά, η έμφαση η οποία δίδεται στη συμμετοχή του Κοινού αποτελεί ελπίδα και προσδοκία για αποτελεσματικότερη συμμόρφωση και εφαρμογή των εκάστοτε συμφωνηθέντων περιβαλλοντικών στόχων, έχοντας ως ένα από τα κύρια εργαλεία την αποδοχή των σχετικών αποφάσεων.⁴⁹ Στη βάση των παραπάνω, το κύριο ερώτημα που τίθεται, σχετίζεται με τον πραγματικό βαθμό στον οποίο η συνεισφορά των συμμετοχικών διαδικασιών επηρεάζει αποτελεσματικά την εφαρμογή των διεθνών συμφωνιών, ιδιαίτερα δε σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης.

Σε κάθε περίπτωση η νοηματοδότηση της συμμετοχής του Κοινού συνδέεται άμεσα με τη ροή πληροφόρησης από το Κοινό προς τις αρμόδιες αρχές στο πλαίσιο

⁴⁷ Murdock, B.; Wiessner, C.; Sexton, K., "Stakeholder Participation in Voluntary Environmental Agreements", *Science, Technology, & Human Values*, Vol.30, no.2, Sage Publications, 2005, σσ.223-4

⁴⁸ Fernández, E.G.; García, F.G.F., "Rethinking the Sources of Participation: A Case Study of Spain", *European Sociological Review*, Vol.24, No.4, Oxford University Press, 2008, σσ.479-480

⁴⁹ Newig, J., "Does Public Participation in Environmental Decisions Lead to Improved Environmental Quality, Towards an Analytical Framework. Communication, Cooperation, Participation", *International Journal of Sustainability Communication*, Vol.1, no.1, University of Colorado, 2007, σελ.52

της συλλογικής λήψης δεσμευτικών αποφάσεων, οι οποίες προσδιορίζονται από δύο βασικά χαρακτηριστικά, της αποτελεσματικότητας (*effectiveness*) και της νομιμοποίησης (*legitimacy*). Το χαρακτηριστικό της «αποτελεσματικότητας» αναφέρεται στον επιδιωκόμενο στόχο. Στο πλαίσιο αυτό σημαντικοί παράγοντες που καθορίζουν την «αποτελεσματικότητα» είναι η ποιότητα της απόφασης (*quality of decision*) και η ποιότητα της εφαρμογής της (*quality of its implementation*).⁵⁰ Η ποιότητα της απόφασης συνδέεται άμεσα με την ποιότητα της διαδικασίας λήψης απόφασης (*quality of decision-making*) η σημασία της οποίας προσδιορίζεται διαμέσου μιας βελτιωμένης βάσης πληροφοριών στην οποία εμπεριέχεται η γνώση των τοπικών φορέων και η οποία σε διαφορετική περίπτωση δεν θα ήταν διαθέσιμη στις αρμόδιες αρχές.

Η ποιότητα της εφαρμογής της απόφασης καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση, την εκπαίδευση και τη σχετική πληροφόρηση σχετικά με το εκάστοτε περιβαλλοντικό ζήτημα/πρόβλημα που λαμβάνουν οι φορείς που συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης της απόφασης, ενώ συναρτάται άμεσα με το βαθμό αποδοχής της. Όσο υψηλότερος είναι ο βαθμός αποδοχής της απόφασης τόσο περισσότερο «διευκολύνεται» η εφαρμογή της.

Η «νομιμοποίηση» των αποφάσεων ως βασικό χαρακτηριστικό της συλλογικής λήψης δεσμευτικών αποφάσεων συναρτάται άμεσα από τη διαφάνεια (*transparency*) η οποία θα πρέπει να διασφαλίζεται κατά τη διαδικασία λήψης των συγκεκριμένων αποφάσεων και σχετίζεται με τον έλεγχο του ρόλου και της λειτουργίας των αρμόδιων αρχών σε όλα τα στάδια της διαδικασίας ενώ παράλληλα ενισχύεται και από τη δυνατότητα προσφυγής στη δικαιοσύνη κατά των συγκεκριμένων αποφάσεων για πράξεις ή παραλείψεις της δημόσιας διοίκησης. Ουσιαστικά πρόκειται για μια

⁵⁰ Οπ. σελ.54

αλληλοσυνδεόμενη σχέση μεταξύ αποτελεσματικότητας και νομιμοποίησης υπό την έννοια ότι η βελτίωση σε όρους αποτελεσματικότητας της εφαρμογής μια απόφασης δύναται να εκληφθεί ως στοιχείο νομιμοποίησης, ενώ αντίστροφα μια απόφαση με αυξημένη νομιμοποίηση ενδέχεται να εφαρμοσθεί αποτελεσματικότερα⁵¹.

2.2 Η Σύμβαση του Άαρχους

Αναμφίβολα η Διάσκεψη του Ρίο για το Περιβάλλον και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη, 1992, αποτέλεσε το αφετηριακό σημείο για τη λήψη πρωτοβουλιών ώστε να θεσμοθετηθεί στο χώρο του διεθνούς περιβαλλοντικού δικαίου η διαδικασία της συμμετοχής του Κοινού. Ειδικότερα, στο κείμενο της Διακήρυξης του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη και συγκριμένα στην Αρχή 10 ορίζεται ότι τα περιβαλλοντικά ζητήματα αντιμετωπίζονται καλύτερα με τη συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων πολιτών, στο αντίστοιχο επίπεδο. Εν συνεχεία, γίνεται αναφορά στους αποκαλούμενους τρεις πυλώνες της συμμετοχής του Κοινού, στην πρόσβαση στην πληροφορία, στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και στην πρόσβαση στην δικαιοσύνη.⁵² Επιπλέον, αντίστοιχη αναφορά γίνεται στο πλαίσιο της Agenda 21 και συγκεκριμένα στην παράγραφο 23(2) στην οποία αναφέρεται μεταξύ άλλων «*ότι ένα από τα θεμελιώδη προαπαιτούμενα για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης είναι η ευρεία συμμετοχή του Κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων*». Περαιτέρω, υπερθεματίζει την ανάγκη πρόσβασης από τα άτομα και τις οργανώσεις σε πληροφορίες σχετικές με το περιβάλλον και την ανάπτυξη που έχουν στη διάθεσή τους οι εθνικές αρχές, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών για προϊόντα και

⁵¹ Οπ. σελ.56

⁵² Rio Declaration on Environment and Development, UN Doc. A/CONF.151/26 (vol. I) / 31 ILM 874 (1992) , 14 June1992, Principle 10, διαθέσιμο στο <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?documentid=78&articleid=1163>

δραστηριότητες που έχουν ή ενδέχεται να έχουν σημαντική επίπτωση στο περιβάλλον, καθώς επίσης και πληροφορίες για τα μέτρα περιβαλλοντικής προστασίας.⁵³

Οι παραπάνω αναφορές θέτουν το γενικό κατευθυντήριο πλαίσιο καθώς ενυπάρχουν σε «χαλαρά» μη δεσμευτικά νομικά κείμενα (*soft law*) και σε καμία περίπτωση δεν κατοχυρώνουν τα δικαιώματα πληροφόρησης, συμμετοχής και πρόσβασης στη δικαιοσύνη. Αποτελούν όμως και την πλατφόρμα για τη σύνταξη ενός διεθνούς νομικά δεσμευτικού κειμένου, εν προκειμένω της Σύμβασης του Άαρχους, το οποίο κατοχυρώνει τα συγκεκριμένα δικαιώματα μέσα από τη θέσπιση εξειδικευμένων και στοχευμένων διαδικασιών που ουσιαστικά διασφαλίζουν την αποτελεσματική άσκησή τους συμβάλλοντας, κατ' επέκταση, στην αποτελεσματικότερη άσκηση της περιβαλλοντικής πολιτικής σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Η «Σύμβαση για την Πρόσβαση σε Πληροφορίες, τη Συμμετοχή του Κοινού στη Λήψη Αποφάσεων και την Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη για Περιβαλλοντικά Θέματα»⁵⁴, όπως είναι το πλήρες όνομά της, συνήφθη στο πλαίσιο της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (UNECE) και υιοθετήθηκε, στις 25 Ιουνίου του 1998, από την τέταρτη Πανευρωπαϊκή Συνδιάσκεψη των Υπουργών Περιβάλλοντος, «Περιβάλλον για την Ευρώπη», στο Aarhus της Δανίας. Στις 30 Οκτωβρίου 2001, και αφού συγκέντρωσε τον απαιτούμενο αριθμό επικυρώσεων, τέθηκε σε ισχύ.

⁵³ *Agenda 21: Programme of Action for Sustainable Development*, U.N. GAOR, 46th Sess., Agenda Item 21, UN Doc A/Conf.151/26 (1992), Section III, par. 23 (2), διαθέσιμο στο <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=52&ArticleID=71&l=en>

⁵⁴ Aarhus Convention on Access to Information, Public Participation in Decision making and Access to Justice in Environmental Matters, June 25, 1998, 38 I.L.M. 517 (entered into force Oct. 30, 2001) [εφεξής η Σύμβαση του Άαρχους, 1998]

Η Σύμβαση του Aarhus αποτελεί ένα νέο είδος περιβαλλοντικής συνθήκης, παγκόσμιας εμβέλειας, το οποίο εισάγει πλήθος καινοτόμων στοιχείων στο περιβαλλοντικό δίκαιο.⁵⁵ Ειδικότερα, στην εν λόγω Συνθήκη επιχειρείται η διασύνδεση των περιβαλλοντικών δικαιωμάτων με τα ανθρώπινα δικαιώματα, ενώ αναγνωρίζεται η υποχρέωση έναντι των μελλοντικών γενεών και τονίζεται ότι η βιώσιμη ανάπτυξη μπορεί να επιτευχθεί μονάχα μέσω της ανάμειξης και συμμετοχής όλων των εμπλεκόμενων φορέων (*stakeholders*). Επιπλέον, διασυνδέεται η λογοδοτική ευθύνη της κυβέρνησης με την περιβαλλοντική προστασία και επικεντρώνεται στη διάδραση μεταξύ κοινού και δημοσίων αρχών μέσα σε ένα δημοκρατικό πλαίσιο, σφυρηλατώντας μία νέα διαδικασία για τη δημόσια συμμετοχή στη διαπραγμάτευση και την εφαρμογή των διεθνών συνθηκών.

Η Σύμβαση του Aarhus εστιάζει στον πυρήνα της σχέσης μεταξύ πολιτών και κυβερνήσεων. Πρόκειται για το πρώτο διεθνές νομικά δεσμευτικό κείμενο, το οποίο κατά κύριο λόγο επικεντρώνεται στις υποχρεώσεις των συμβαλλομένων κρατών έναντι των πολιτών και όχι στις υποχρεώσεις των κρατών σε σχέση με τα άλλα συμβαλλόμενα κράτη. Υπό το πρίσμα αυτό, αποτελεί τη μοναδική περιβαλλοντική συμφωνία, η οποία στοχεύοντας στην ενίσχυση της συμμετοχικής δημοκρατίας διαμορφώνει ένα πλέγμα συγκεκριμένων υποχρεώσεων που τα ίδια τα Μέρη της Σύμβασης και οι δημόσιες αρχές τους πρέπει να εκπληρώνουν απέναντι στους πολίτες και τις οργανώσεις σε σχέση με την πρόσβαση στην πληροφόρηση και τη δημόσια συμμετοχή. Ειδικά σε ό,τι αφορά το ζήτημα της πρόσβασης στην πληροφορία δεν κατοχυρώνεται μόνο η παθητική ενημέρωση, η οποία συνίσταται στην υποχρέωση χορήγησης πληροφοριών όποτε ζητηθούν από τις αρμόδιες αρχές, αλλά εισάγεται και η έννοια της «ενεργητικής» ενημέρωσης, επεκτείνοντας την υποχρέωση των

⁵⁵ Morgera E., “An Update on the Aarhus Convention and its Continued Global Relevance”, RECIEL, Vol.14, Issue 2, Blackwell Publishing Ltd., Oxford, 2005, p.139.

αρμόδιων αρχών να συλλέγουν και να διαχέουν με δική τους πρωτοβουλία επακριβείς, περιεκτικές και ενημερωμένες περιβαλλοντικές πληροφορίες.

Επιπλέον, καθιερώνεται η διάκριση μεταξύ “κοινού” και “ενδιαφερόμενου κοινού” (*public concerned*). Ως «ενδιαφερόμενο κοινό» ορίζεται το κοινό που επηρεάζεται ή ενδέχεται να επηρεασθεί από τη λήψη αποφάσεων για το περιβάλλον, ή έχει συμφέρον από αυτές και στο οποίο περιλαμβάνονται οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί που προωθούν την περιβαλλοντική προστασία και πληρούν οποιεσδήποτε από τις προϋποθέσεις τις οποίες θέτει το εθνικό δίκαιο ώστε να θεωρείται ότι έχουν συμφέρον. Η διάκριση αυτή παρέχει τη δυνατότητα να εξειδικευθεί και να ενισχυθεί το δικαίωμα συμμετοχής που αναγνωρίζεται στα φυσικά και νομικά πρόσωπα που ανήκουν στον κύκλο του ενδιαφερόμενου κοινού και με τον τρόπο αυτό να αποφεύγεται η εξομοίωσή τους, , με τους πολίτες, οι οποίοι δεν έχουν οποιοδήποτε δεσμό με τη συγκεκριμένη διαδικασία. Με αυτόν τον τρόπο αποφεύγεται η διάχυση του δικαιώματος τούτου και κατ’επέκτασιν η αποδυνάμωσή του.

2.2.1. Το Δικαίωμα Πληροφόρησης του Κοινού

Το δικαίωμα πληροφόρησης του Κοινού διαχωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος προσδιορίζεται το πλαίσιο σχετικά με την πρόσβαση του Κοινού σε περιβαλλοντικές πληροφορίες, ενώ στο δεύτερο μέρος καθορίζονται οι υποχρεώσεις των δημοσίων αρχών αναφορικά με τη συλλογή και διάδοση των περιβαλλοντικών πληροφοριών. Ειδικότερα, σε ότι αφορά την πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες καθορίζεται με σαφήνεια μια προτυποποιημένη διαδικασία, στην οποία προδιαγράφεται η μορφή της πληροφορίας που θα παρέχεται, εντός αυστηρά

καθορισμένου χρονοδιαγράμματος, ενώ επίσης αναφέρονται οι περιπτώσεις κατά τις οποίες η αρμόδια αρχή δύναται να απορρίψει σχετικό αίτημα με την υποχρέωση.⁵⁶

Αναφορικά με την υποχρέωση των αρμοδίων αρχών για τη συλλογή και διάδοση περιβαλλοντικών πληροφοριών, τα κράτη οφείλουν αφενός να δημιουργήσουν τις κατάλληλες προϋποθέσεις έτσι ώστε να υπάρχει η πρέπουσα ροή πληροφοριών προς τις δημόσιες αρχές, αφετέρου οι δημόσιες αρχές θα πρέπει να διασφαλίζουν τη διάθεση των συγκεκριμένων πληροφοριών κατά τρόπο διαφανή και ευπρόσιτο.⁵⁷ Το τελευταίο συναρτάται άμεσα με τη χρήση των νέων μορφών πληροφόρησης, γεγονός στο οποίο δίδεται ιδιαίτερη σημασία, αν κρίνει κανείς από τις ειδικές αναφορές τόσο στο προοίμιο της Σύμβασης όσο και στις επιμέρους διατάξεις των άρθρων της.⁵⁸ Περαιτέρω, το είδος των πληροφοριών το οποίο θα πρέπει να διαχέεται από τις αρμόδιες αρχές περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, εκθέσεις για την κατάσταση του περιβάλλοντος, νομοθετικά κείμενα, πολιτικές, σχέδια και προγράμματα για το περιβάλλον, καθώς επίσης και σχετική πληροφόρηση σε περίπτωση επικείμενης απειλής για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον, προκειμένου να επιτρέψουν στο Κοινό να λάβει μέτρα για την πρόληψη ή την καταπολέμηση της ζημιάς.⁵⁹

2.2.2. Η Συμμετοχή του Κοινού στη Διαδικασία Λήψης Αποφάσεων

Το δικαίωμα της συμμετοχής των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων θεσμοθετείται μέσα από τις διατάξεις της Σύμβασης, αναλυόμενο σε τρεις κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αναφέρεται στη συμμετοχή του Κοινού για τη λήψη

⁵⁶ Σύμβαση του Άαρχους, 1998, Άρθρο 4

⁵⁷ Σύμβαση του Άαρχους, 1998, Άρθρο 5

⁵⁸ Σύμβαση του Άαρχους, 1998, Άρθρα 3,4 & 5

⁵⁹ Σύμβαση του Άαρχους, 1998, Άρθρο 5

απόφασης σε σχέση με προτεινόμενες δραστηριότητες που αναφέρονται στο Παράρτημα Ι της Σύμβασης και αφορούν σε βιομηχανίες επεξεργασίας πετρελαίου, χημικές βιομηχανίες, πυρηνικά εργοστάσια, χώρους διαχείρισης απορριμμάτων, κατασκευή αυτοκινητόδρομων και αεροδρομίων, καθώς επίσης και στη χρήση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών.⁶⁰ Η δεύτερη κατηγορία αναφέρεται στη συμμετοχή των πολιτών και των οργανώσεων στην προετοιμασία περιβαλλοντικών σχεδίων, προγραμμάτων και πολιτικών⁶¹, ενώ η τρίτη κατηγορία στην προετοιμασία νόμων, κανονισμών και δεσμευτικών κανόνων δικαίου⁶².

Η θεσμική κατοχύρωση του δικαιώματος της συμμετοχής του Κοινού είναι καθοριστικής σημασίας, καθώς βρίσκεται στον πυρήνα της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Μέσα από τις διατάξεις της Σύμβασης αποτυπώνεται το πλαίσιο για την αποτελεσματική συμμετοχή πολιτών και οργανώσεων κατά τέτοιο τρόπο ώστε να βελτιστοποιείται τόσο η ποιότητα της διαδικασίας όσο και η ποιότητα των ίδιων των αποφάσεων που λαμβάνονται σε σχέση με την αποδοχή τους και κατ' επέκταση η εφαρμογή τους. Ειδικότερα, τα σημαντικά ποιοτικά χαρακτηριστικά τα οποία θα πρέπει να αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της διαδικασίας συνίστανται στην έγκαιρη και κατάλληλη πληροφόρηση του Κοινού, στην τήρηση χρονοδιαγραμμάτων τα οποία θα διασφαλίζουν επαρκή χρόνο για την προπαρασκευή και προετοιμασία του, και τέλος το αποτέλεσμα της συμμετοχής του να λαμβάνεται υπόψη όσο το δυνατόν περισσότερο.⁶³

⁶⁰ Σύμβαση του Άαρχους, 1998, Άρθρο 6

⁶¹ Σύμβαση του Άαρχους, 1998, Άρθρο 7

⁶² Σύμβαση του Άαρχους, 1998, Άρθρο 8

⁶³ Σύμβαση του Άαρχους, 1998, Άρθρα 6, 7 & 8

2.2.3. Το Δικαίωμα Πρόσβασης στη Δικαιοσύνη

Η θεσμική κατοχύρωση του δικαιώματος πρόσβασης στη δικαιοσύνη θέτει ουσιαστικά τα θεμέλια για τη διασφάλιση των πολιτών και των οργανώσεων σχετικά με την άσκηση των δικαιωμάτων της πρόσβασης στην πληροφορία και της συμμετοχής τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων επί περιβαλλοντικών θεμάτων. Ειδικότερα, για τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η αίτηση για χορήγηση πληροφοριών δεν έχει ικανοποιηθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του Άρθρου 4, θα πρέπει να προβλέπεται στο πλαίσιο της εθνικής νομοθεσίας η δυνατότητα πρόσβασης σε διαδικασία επανεξέτασης ενώπιον δικαστηρίου ή άλλου ανεξάρτητου και αμερόληπτου φορέα. Ομοίως, αντίστοιχη πρόβλεψη εισάγεται και για το «ενδιαφερόμενο» κοινό αναφορικά με τη διαδικασία που θεσπίζεται στο Άρθρο 6 της Σύμβασης, σύμφωνα με την οποία το τελευταίο θα πρέπει να διαθέτει πρόσβαση σε διαδικασία επανεξέτασης ενώπιον δικαστηρίου ή/και άλλης ανεξάρτητης και αμερόληπτης διοικητικής αρχής, προκειμένου να προσβάλει την ουσιαστική και τυπική νομιμότητα οποιασδήποτε απόφασης, πράξης ή παράλειψης που υπόκειται στις διατάξεις του εν λόγω Άρθρου.⁶⁴

Στο πλαίσιο της συντελούμενης δικαστικής προστασίας αναφορικά με τα δικαιώματα πρόσβασης στην πληροφορία και συμμετοχής στην διαδικασία λήψης αποφάσεων επί περιβαλλοντικών θεμάτων, όπως αυτό αναπτύσσεται μέσα από τις διατάξεις της Σύμβασης του Άρχους δύο σημεία αξίζουν ιδιαίτερης αναφοράς. Το πρώτο σημείο σχετίζεται με τη δημιουργία των προϋποθέσεων εκείνων οι οποίες θα διασφαλίζουν τη δυνατότητα επαρκούς και αποτελεσματικής πραγματικής επανόρθωσης (συμπεριλαμβανομένης της προσωρινής προστασίας) και να είναι

⁶⁴ Σύμβαση του Άρχους, 1998, Άρθρο 9

δίκαιες, έγκαιρες και όχι απαγορευτικά δαπανηρές. Το δεύτερο σημείο σχετίζεται με τον προσδιορισμό τόσο του επαρκούς συμφέροντος, όσο και της προσβολής δικαιώματος του ενδιαφερόμενου Κοινού, τα οποία αμφότερα καθορίζονται από τις εθνικές έννομες τάξεις των Μερών της Σύμβασης.

2.3 Η Συμμετοχή του Κοινού στο Πλαίσιο της Σύμβασης της Βαρκελώνης

Η παρουσίαση της συγκεκριμένης ενότητας αποσκοπεί στο να αποτυπώσει σχετικές πρωτοβουλίες οι οποίες έχουν αναληφθεί στο πλαίσιο της περιφερειακής συμβατικής περιφερειακής περιβαλλοντικής διακυβέρνησης και συγκεκριμένα στη Σύμβαση της Βαρκελώνης για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, 1976/1995.⁶⁵

Η εξελικτική πορεία του συμβατικού καθεστώτος περιβαλλοντικής διακυβέρνησης της Σύμβασης – Πλαίσιο της Βαρκελώνης και των εκτελεστικών της Πρωτοκόλλων διένυσε ουσιαστικά δύο φάσεις: Τη φάση *της προστασίας του θαλασσίου περιβάλλοντος της Μεσογείου από τη Ρύπανση* (1976-1982) με τη σύσταση της *Σύμβασης της Βαρκελώνης για την Προστασία της Μεσογείου θαλάσσης από τη Ρύπανση*, 1976, και τα τέσσερα εκτελεστικά της Πρωτόκολλα και τη φάση *της ολοκληρωμένης διαχείρισης προστασίας του Θαλασσίου περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων της Μεσογείου στο πλαίσιο εφαρμογής της βιώσιμης ανάπτυξης* (1995-2002), όπου επιτυγχάνεται εκτεταμένη αναθεώρηση της Σύμβασης της Βαρκελώνης και μετονομάζεται σε *Σύμβαση για την Προστασία του Θαλασσίου Περιβάλλοντος και*

⁶⁵ Η μετάφραση των κειμένων της Σύμβασης της Βαρκελώνης και των εκτελεστικών Πρωτοκόλλων της έχει ληφθεί από το βιβλίο του Καθηγητή Ε. Ραυτόπουλου, “Το Νέο Καθεστώς της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την Προστασία του Περιβάλλοντος της Μεσογείου – Το Πρόβλημα και τα Κείμενα της Ελληνικής Μετάφρασης”, 2η Έκδοση, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015

της Παράκτιας Περιοχής της Μεσογείου, 1976/1995, και των εκτελεστικών, που αριθμούν πλέον σε επτά, Πρωτοκόλλων της⁶⁶.

Τα αποτελέσματα της Συνδιάσκεψης του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (UNCED) που έλαβε χώρα στο Ρίο το 1992, όπως έχει ήδη αναφερθεί, είχαν καταλυτική επίδραση στο βαθμό που επέβαλαν την αναθεώρηση των κειμένων τόσο των Περιφερειακών Συμβατικών Καθεστώτων, όσο και των Διεθνών Συμφωνιών, προκειμένου να ενσωματωθούν οι τελευταίες εξελίξεις στο χώρο του Δικαίου του Περιβάλλοντος. Παρόλο που στην αρχική Σύμβαση – Πλαίσιο της Βαρκελώνης, το 1976, δεν προβλεπόταν ρητή αναφορά σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού, με την αναθεώρησή της, το 1995, εισάγεται ένα νέο ρυθμιστικό πλαίσιο σε σχέση με την κατοχύρωση των δικαιωμάτων πρόσβασης στην πληροφόρηση και συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, με την προσθήκη του Άρθρου 15⁶⁷, το οποίο εξειδικεύεται κατά περίπτωση με τα εκτελεστικά Πρωτόκολλά της.

Ειδικότερα, στις διατάξεις του συγκεκριμένου Άρθρου αποτυπώνεται η κοινωνικοποίηση της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης ως «σχέση κοινωνικής συμμετοχής καθοδικής τάξης», στο πλαίσιο της οποίας τα Συμβαλλόμενα Μέρη είναι αυτά που αναλαμβάνουν την καθεστωτική υποχρέωση να διασφαλίζουν στους πολίτες, Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς ή άλλους ενδιαφερόμενους κοινωνικο-οικονομικούς φορείς το δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφόρησης και συμμετοχής στη διακυβέρνηση του καθεστώτος της Σύμβασης της Βαρκελώνης.⁶⁸

⁶⁶ Ραυτόπουλος Ε., “Το Νέο Καθεστώς της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την Προστασία του Περιβάλλοντος της Μεσογείου – Το Πρόβλημα και τα Κείμενα της Ελληνικής Μετάφρασης”, Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015, σελ. 12

⁶⁷ UNEP/MAP, “Report on the Final Act of Plenipotentiaries on the Convention for the Protection of the Mediterranean Sea Against Pollution and its Related Protocols”, Barcelona, 9-10 June 1995 (UNEP(OCA)/MED IG.6/7), [εφεξής η Σύμβαση της Βαρκελώνης, 1976/1995]

⁶⁸ Ραυτόπουλος Ε., “Συμβατική Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Μεσόγειος ή PLUS ULTRA”, Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2006, σελ. 93

Αναλυτικότερα, το δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφόρηση διασφαλίζεται μέσα από τις διατάξεις της παρ.1 σύμφωνα με τις οποίες τα Συμβαλλόμενα Μέρη «θα διασφαλίζουν ότι οι αρμόδιες αρχές τους θα παρέχουν στο κοινό κατάλληλη πρόσβαση στην πληροφόρηση».⁶⁹ Η πληροφόρηση που θα παρέχεται διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία αφορά στην κατάσταση του περιβάλλοντος (*environmental state*) στο πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων, ενώ η δεύτερη κατηγορία σχετίζεται με δραστηριότητες ή μέτρα που επηρεάζουν την κατάσταση του περιβάλλοντος ή ενδέχεται να την επηρεάζουν δυσμενώς. Τέλος, η τρίτη κατηγορία αναφέρεται στην πρόσβαση σε πληροφορίες για δραστηριότητες που διεξάγονται ή για μέτρα που λαμβάνονται σύμφωνα με τη Σύμβαση και τα Πρωτόκολλα. Εξαιρέσεις από την υποχρέωση παροχής πληροφοριών προβλέπονται στην παρ. 3 του ιδίου άρθρου, στις οποίες περιλαμβάνονται περιορισμοί λόγω απορρήτου, δημόσιας ασφάλειας ή ανακριτικών πράξεων. Επιπλέον, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η οποιαδήποτε άρνηση χορήγησης πληροφοριών θα πρέπει να είναι επαρκώς αιτιολογημένη.

Περαιτέρω, το δικαίωμα συμμετοχής του Κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων αποτυπώνεται στην παρ.2 του Άρθρου 15, σύμφωνα με την οποία τα Συμβαλλόμενα Μέρη «θα διασφαλίζουν ότι παρέχεται η ευκαιρία στο κοινό να συμμετέχει σε διαδικασίες λήψης αποφάσεων σχετικές με το πεδίο εφαρμογής της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων, όπου αρμόζει».⁷⁰ Το δικαίωμα συμμετοχής του Κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων ενισχύεται και από τις διατάξεις της παρ.1 του Άρθρου 20, σύμφωνα με τις οποίες οι συλλογικές μορφές εκπροσώπησής του, οι Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί, των οποίων οι δραστηριότητες σχετίζονται με τους σκοπούς της Σύμβασης, δύνανται να συμμετέχουν με το καθεστώς του Παρατηρητή

⁶⁹ Σύμβαση της Βαρκελώνης, 1976/1995, Άρθρο 15, παρ. 1

⁷⁰ Σύμβαση της Βαρκελώνης, 1976/1995, Άρθρο 15, παρ.2

στις διεργασίες των οργάνων του συμβατικού καθεστώτος της Σύμβασης της Βαρκελώνης.

2.3.1 Η Συμμετοχή του Κοινού στα Πρωτόκολλα της Σύμβασης της Βαρκελώνης

Συγκεκριμένες ρυθμίσεις και προβλέψεις σχετικά με την πληροφόρηση και τη συμμετοχή του Κοινού υπάρχουν και σε ορισμένα από τα Εκτελεστικά Πρωτόκολλα της Σύμβασης της Βαρκελώνης. Οι συγκεκριμένες ρυθμίσεις εντάσσονται τόσο στο γενικό πλαίσιο το οποίο ορίζει η Σύμβαση, λαμβάνοντας όμως υπόψη το εξειδικευμένο υλικό πεδίο εφαρμογής των Πρωτοκόλλων, όσο και στο ειδικότερο πλαίσιο της Εκτίμησης Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΕΠΕ). Συγκεκριμένα, στο Άρθρο 8 του *Πρωτοκόλλου για την Προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης από τη Ρύπανση από Χερσαίες Πηγές και Δραστηριότητες, 1980/1996*, διατυπώνεται η υποχρέωση των Συμβαλλομένων Μερών αναφορικά με τις δραστηριότητες παρακολούθησης, ώστε αυτές να διεξάγονται έγκαιρα και τα ευρήματά τους να είναι προσβάσιμα από το Κοινό.⁷¹ Η συλλογή των στοιχείων από την παρακολούθηση και η διάθεσή τους στους πολίτες και στις οργανώσεις, εντάσσεται στο πλαίσιο της εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε ένα γενικότερο επίπεδο, αποσκοπώντας στη συστηματική εκτίμηση των επιπέδων ρύπανσης κατά μήκος των ακτών, ιδιαίτερα σε σχέση με τους τομείς δραστηριότητας και τις κατηγορίες ουσιών που καταγράφονται στο Παράρτημα I του Πρωτοκόλλου, καθώς επίσης και στην αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των σχεδίων δράσης, των προγραμμάτων και των μέτρων που εφαρμόζονται με βάση το Πρωτόκολλο για την εξάλειψη της ρύπανσης του θαλασσίου περιβάλλοντος.

⁷¹ UNEP/MAP, Final Act of the Conference of the Plenipotentiaries on the Protocol for the Protection of the Mediterranean Sea Against Pollution from Land-Based Sources, Siracuse, 6 - 7 March 1996 (UNEP (OCA)/MED IG.7/4)

Αντίστοιχες ρυθμίσεις αναφορικά με την πληροφόρηση και την ενημέρωση του Κοινού εισάγονται και στο *Πρωτόκολλο Σχετικά με τις Ειδικά Προστατευόμενες Περιοχές και τη Βιοποικιλότητα στη Μεσόγειο, 1995 (SPA & Biodiversity Protocol)*⁷². Ειδικότερα, στην παρ.1 του Άρθρου 19, προβλέπεται ότι τα Συμβαλλόμενα Μέρη θα παρέχουν την απαραίτητη πληροφόρηση στο Κοινό σχετικά με την εγκαθίδρυση των Ειδικά Προστατευόμενων Περιοχών (*Specially Protected Areas - SPA*), η οποία θα περιλαμβάνει στοιχεία για τα όριά τους, τις ισχύουσες ρυθμίσεις, τον καθορισμό των προστατευόμενων ειδών, των οικοτόπων τους και των ρυθμίσεων που ισχύουν. Περαιτέρω, στην παρ.2 τα Συμβαλλόμενα Μέρη «θα προσπαθούν να πληροφορούν το κοινό για το ενδιαφέρον και την αξία των ειδικά προστατευόμενων περιοχών και ειδών, και για την επιστημονική γνώση που δύναται να αποκτηθεί από την άποψη της διατήρησης της φύσης από άλλες απόψεις». Τέλος, στο πλαίσιο της συμμετοχής του Κοινού τα Μέρη «θα προσπαθούν να προάγουν τη συμμετοχή του κοινού τους και των οργανισμών διατήρησης σε μέτρα που είναι απαραίτητα για την προστασία των σχετικών περιοχών και ειδών, συμπεριλαμβανομένων των εκτιμήσεων περιβαλλοντικών επιπτώσεων».

Το δικαίωμα πληροφόρησης και συμμετοχής του Κοινού, στο πλαίσιο της εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων, εισάγεται και στο *Πρωτόκολλο για την πρόληψη της Ρύπανσης της Μεσογείου Θαλάσσης από τη Διασυνοριακές Κινήσεις Επικίνδυνων Αποβλήτων και τη Διάθεσή τους, 1996 (Hazardous Wastes Protocol)*.⁷³ Ειδικότερα, η παρ.1 του Άρθρου 12 προβλέπει ότι στις εξαιρετικές περιπτώσεις στις οποίες η διασυνοριακή μετακίνηση επικίνδυνων αποβλήτων επιτρέπεται σύμφωνα με

⁷² UNEP/MAP, “Report on the Final Act of Plenipotentiaries on the Convention for the Protection of the Mediterranean Sea Against Pollution and its Related Protocols”, Barcelona, 9-10 June 1995 (UNEP(OCA)/MED IG.6/7)

⁷³ UNEP/MAP, “Report on the Conference of Plenipotentiaries on the Protocol on the Prevention of Pollution of the Mediterranean Sea by Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal”, Izmir, 30 September – 1 October 1996 (UNEP (OCA)/MED/IG. 9/4)

το Άρθρο 6 του Πρωτοκόλλου, τα Συμβαλλόμενα Μέρη θα διασφαλίζουν ότι επαρκείς πληροφορίες θα διατίθενται στο Κοινό μέσα από κατάλληλους διαύλους επικοινωνίας. Επιπλέον, στην παρ.2 του ιδίου Άρθρου δίδεται η δυνατότητα συμμετοχής του Κοινού στη λήψη αποφάσεων αναφορικά με προτεινόμενες διασυνοριακές μετακινήσεις επικίνδυνων αποβλήτων μέσα από σχετικές διαδικασίες τόσο του Κράτος Εισαγωγής, όσο και του Κράτους Εξαγωγής.

Τέλος, ιδιαίτερης αναφοράς, χρήζει το *Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παρακτίων Ζωνών, 2008, Ο.Δ.Π.Ζ.*⁷⁴ Πρόκειται για ένα καινοτόμο Πρωτόκολλο, όπως θα αναλυθεί διεξοδικά στο επόμενο κεφάλαιο, μέσα από τις διατάξεις του οποίου επιχειρείται η ρύθμιση των ζητημάτων σχετικά με τη διαχείριση των παρακτίων ζωνών επί τη βάση μια ολοκληρωμένης προσέγγισης. Ο καινοτόμος χαρακτήρας του αποτυπώνεται μεταξύ άλλων, και στο ζήτημα της συμμετοχής του Κοινού, καθώς σε αντίθεση με τα προηγούμενα εκτελεστικά Πρωτόκολλα, ενσωματώνει σχετικές διατάξεις της Σύμβασης του Άρχους.

Αναλυτικότερα, το ζήτημα της συμμετοχής του Κοινού ρυθμίζεται στις διατάξεις του Άρθρου 14, όπου στην παρ.1 αναφέρεται ότι «τα Συμβαλλόμενα Μέρη θα λαμβάνουν τα απαραίτητα μέτρα για να διασφαλίζουν την κατάλληλη εμπλοκή στις φάσεις της διαμόρφωσης και εφαρμογής των παράκτιων και θαλάσσιων στρατηγικών, σχεδίων και προγραμμάτων ή έργων, καθώς και της έκδοσης διαφόρων εξουσιοδοτήσεων, των διαφόρων φορέων»⁷⁵. Στους φορείς περιλαμβάνονται οι εδαφικές κοινότητες και οι ενδιαφερόμενες δημόσιες οντότητες, οι οικονομικοί φορείς, οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί, οι κοινωνικοί φορείς και το ενδιαφερόμενο Κοινό. Η ρητή αναφορά του «ενδιαφερόμενου» Κοινού στις διατάξεις του

⁷⁴UNEP/MAP, “Report of the fifteenth Ordinary Meeting of the Contracting Parties to the Convention for the Protection of the Marine Environment and the Coastal Region of the Mediterranean and its Protocols”, Almeria, 15-18January 2008 (UNEP DEPI/MED/IG. 17/10) [εφεξής Πρωτόκολλο για τις Παράκτιες Ζώνες, 2008]

⁷⁵ Πρωτόκολλο για τις Παράκτιες Ζώνες, 2008, Άρθρο 14, παρ.1

Πρωτοκόλλου αποτελεί μεταφορά τόσο της νοηματοδότησης της έννοιας του συγκεκριμένου όρου, όσο και των αντίστοιχων ρυθμίσεων που προβλέπονται στη Σύμβαση του Άρχους. Το δικαίωμα στην πληροφόρηση, το οποίο αποτελεί και απαραίτητη προϋπόθεση για την ουσιαστική και εποικοδομητική συμμετοχή του Κοινού στα διάφορα στάδια της διαδικασίας λήψης αποφάσεων προβλέπεται στην παρ.2 του Άρθρου 14, σύμφωνα με την οποία τα Μέρη θα παρέχουν πληροφορίες κατά τρόπο πρόσφορο, έγκαιρο και αποτελεσματικό.⁷⁶

Τέλος, η νομική κατοχύρωση των δικαιωμάτων της πληροφόρησης και της συμμετοχής του Κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στο πλαίσιο της άσκησης της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης διασφαλίζονται στο συγκεκριμένο Πρωτόκολλο στην παρ.3 του Άρθρου 14. Συγκεκριμένα, προβλέπεται ότι *«διαδικασίες διαμεσολάβησης ή συνδιαλλαγής και το δικαίωμα διοικητικής ή νομικής προσφυγής θα πρέπει να βρίσκονται στη διάθεση κάθε φορέα που θέτει υπό αμφισβήτηση αποφάσεις, πράξεις ή παραλείψεις, με την επιφύλαξη των διατάξεων περί συμμετοχής που έχουν θεσπισθεί από τα Μέρη αναφορικά με σχέδια, προγράμματα ή έργα σχετικά με τις παράκτιες ζώνες»⁷⁷*. Η ρητή αναφορά της εν λόγω διάταξης, η οποία ουσιαστικά θεμελιώνει το δικαίωμα προσφυγής στην δικαιοσύνη στο παρόν Πρωτόκολλο, αποτελεί στοιχείο ενσωμάτωσης του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου, όπως αυτό αποτυπώνεται στη Σύμβαση του Άρχους.

Εκτός από τις σχετικές ρυθμίσεις για τη συμμετοχή του Κοινού, αξιοσημείωτες είναι οι προβλέψεις για τα ζητήματα που σχετίζονται με την ευαισθητοποίηση, την κατάρτιση, την εκπαίδευση και την έρευνα για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου και οι οποίες emphatically δηλώνουν τη σημασία που αποδίδεται στους παραπάνω τομείς. Ειδικότερα,

⁷⁶ Πρωτόκολλο για τις Παράκτιες Ζώνες, 2008, Άρθρο 14, παρ.2

⁷⁷ Ο.π. παρ.3

στο Άρθρο 15 παρ.1 προβλέπεται η διοργάνωση από τα Μέρη δραστηριοτήτων ευαισθητοποίησης σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών και η ανάπτυξη σχετικών προγραμμάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και δημόσιας εκπαίδευσης σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο.⁷⁸ Περαιτέρω, έμφαση δίδεται και στον τομέα της έρευνας, με την παρ. 3 του Άρθρου 15 να αναφέρεται στην ανάγκη ίδρυσης ή υποστήριξης ειδικευμένων ερευνητικών κέντρων, τα οποία θα έχουν ως αντικείμενο την διεπιστημονική έρευνα για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών και την αλληλεπίδραση μεταξύ των δραστηριοτήτων και των επιπτώσεων τους στις παράκτιες ζώνες, την πληροφόρηση του Κοινού, καθώς επίσης και τη διευκόλυνση της διαδικασίας λήψης αποφάσεων από τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς.⁷⁹

Με βάση τα παραπάνω κρίνεται σκόπιμο να ακολουθήσει η παράθεση των ερωτημάτων που χρησιμοποιούνται για τη συλλογή των απαραίτητων στοιχείων κατά τη διάρκεια της έρευνας πεδίου και τα οποία αποτελούν το εργαλείο για την εμπειρική επαλήθευση των θεωρητικών θέσεων και απόψεων, όπως αυτές προκύπτουν από την επισκόπηση της βιβλιογραφίας και την ανάλυση των συμβατικών κειμένων. Εκ των βασικών αντικειμενικών στόχων της έρευνας πεδίου καθίσταται ο προσδιορισμός του πλαισίου εντός του οποίου λαμβάνει χώρα η συμμετοχή του Κοινού. Για το σκοπό αυτό, καταγράφεται το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο που ρυθμίζει σχετικά ζητήματα σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, καθώς επίσης και οι πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν οι τοπικές και περιφερειακές αρχές μέσω πολιτικών τις οποίες υλοποιούν, ενώ εξίσου σημαντική είναι η αξιολόγηση της επίδρασης που έχουν στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Ως προς το τελευταίο, ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η αποτύπωση της

⁷⁸ Πρωτόκολλο για τις Παράκτιες Ζώνες, 2008., Άρθρο 15, παρ.1

⁷⁹ Πρωτόκολλο για τις Παράκτιες Ζώνες, 2008., Άρθρο 15,παρ.3

οπτικής που έχουν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις. Τέλος, είναι σημαντική η καταγραφή των απόψεων τόσο των τοπικών και περιφερειακών αρχών, όσο και των οργανώσεων για τα προβλήματα που ανακύπτουν στις μεταξύ τους σχέσεις αναφορικά με τα ζητήματα της πληροφόρησης και της συμμετοχής του Κοινού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Η Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση στο Πλαίσιο της Εφαρμογής του Πρωτοκόλλου για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών, 2008

3.1 Εισαγωγή

Το Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών υιοθετήθηκε στις 21 Ιανουαρίου 2008, στη Μαδρίτη στο πλαίσιο της *Ad hoc Συνδιάσκεψης των Πληρεξουσίων των Συμβαλλομένων Μερών* της Σύμβασης της Βαρκελώνης και ετέθη σε ισχύ στις 24 Μαρτίου 2011. Αποτελεί το πρώτο διεθνές νομικά δεσμευτικό κείμενο το οποίο επιχειρεί μέσω μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης να ρυθμίσει τα ζητήματα που ανακύπτουν αναφορικά με τη διαχείριση της παράκτιας ζώνης, ενώ παράλληλα απομακρύνεται από τις παραδοσιακές τομεακές προσεγγίσεις και πολιτικές.

Η καινοτομία του εδράζεται σε δύο επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο σχετίζεται με την υιοθέτηση νομικά δεσμευτικών διατάξεων σε διακρατικό επίπεδο, εν αντιθέσει με το προϋπάρχον θεσμικό πλαίσιο το οποίο περιοριζόταν, μέχρι τη στιγμή της υιοθέτησης του Πρωτοκόλλου, σε κείμενα διακηρυκτικού χαρακτήρα και κατευθυντήριων αρχών (*guidelines*) για τα εν λόγω ζητήματα. Σε ένα δεύτερο επίπεδο, διαπιστώνεται η μεταβολή/μετατόπιση του παραδοσιακού πεδίου της διακρατικής συνεργασίας σε πεδία του νομοθετικού πλαισίου, όπως το διοικητικό δίκαιο, στο χωροταξικό σχεδιασμό και στις παράκτιες οικονομικές δραστηριότητες,

τα οποία μέχρι πρότινος αποτελούσαν αντικείμενο ρυθμίσεων των εσωτερικών έννομων τάξεων.⁸⁰

Η παράθεση των ως άνω καινοτόμων στοιχείων συνηγορεί στο να θεωρηθεί το συγκεκριμένο Πρωτόκολλο ένα υποδειγματικό πεδίο διαμόρφωσης και υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών, το οποίο διατρέχει όλα τα επίπεδα (διεθνές, περιφερειακό, εθνικό και τοπικό) και για το οποίο κρίνεται απαραίτητη η συμμετοχή τόσο των θεσμικών παραγόντων όσο και όλων των ενδιαφερόμενων φορέων μέσα από συλλογικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος της αποτελεσματικής άσκησης της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Τούτων λεχθέντων, η προσπάθεια αναζήτησης και θεμελίωσης ενός βάσιμου θεωρητικού μοντέλου, το οποίο να προβλέπει με σαφήνεια τον ρόλο και τη λειτουργία των περιφερειακών και τοπικών αρχών αλλά και των τοπικών κοινωνιών, διαμέσου των πολιτών και των οργανώσεών τους, αναπόφευκτα οδηγεί στη διεξοδική διερεύνηση του συγκεκριμένου Πρωτοκόλλου.

Ο ορισμός της «Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών» όπως προκύπτει από τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου συνίσταται «σε μια δυναμική διαδικασία με σκοπό τη βιώσιμη διαχείριση και χρήση των παράκτιων ζωνών, κατά την οποία λαμβάνονται ταυτόχρονα υπόψη η ευθραστότητα των παράκτιων οικοσυστημάτων και τοπίων, η ποικιλομορφία των δραστηριοτήτων και χρήσεων, οι αλληλεπιδράσεις τους, ο θαλάσσιος προσανατολισμός ορισμένων δραστηριοτήτων και χρήσεων και οι επιπτώσεις τους τόσο στο θαλάσσιο και όσο στο χερσαίο τμήμα».⁸¹ Ο ίδιος ο ορισμός προτάσσει στο επίκεντρο τη διακυβέρνηση/διαχείριση διατομεακών πολιτικών, οι εκφάνσεις των οποίων περιλαμβάνουν τρεις κύριες διαστάσεις. Η

⁸⁰ Rochette, J.; Wemaëre, M.; Billé, R.; Du Puy-Montbrun, G., *A Contribution to the Interpretation of Legal Aspects of the Protocol on Integrated Coastal Zone Management in the Mediterranean*, UNEP, MAP, PAP/RAC, 2012, σελ.7

⁸¹ Πρωτόκολλο για τις Παράκτιες Ζώνες, 2008, Άρθρο 2(στ)

πρώτη διάσταση αφορά στη διατήρηση του περιβάλλοντος και της πολιτιστικής κληρονομιάς, η δεύτερη διάσταση επικεντρώνεται στη διαχείριση των παράκτιων δραστηριοτήτων, ενώ τέλος, η τρίτη διάσταση εστιάζει στη διαχείριση του κινδύνου.⁸²

3.2 Ο θεσμικός και Διατομεακός Συντονισμός στο πλαίσιο της Εφαρμογής του Πρωτοκόλλου ΟΔΠΖ

Η πολυπλοκότητα και συνθετότητα των ζητημάτων που άπτονται της διαχείρισης των ακτών απορρέουν από το γεγονός ότι αποτελούν, συνήθως, σημεία συγκέντρωσης πλήθους ανθρωπογενών δραστηριοτήτων. Ειδικότερα, η περιοχή της Μεσογείου χαρακτηρίζεται από υψηλή συγκέντρωση του πληθυσμού στα παράλια της, αποτελεί έναν από τους πλέον δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς, ενώ ταυτόχρονα διακινείται ετησίως ένας αρκετά σημαντικά μεγάλος αριθμός εμπορευμάτων όντας το σταυροδρόμι τριών ηπείρων. Περαιτέρω, πλήθος οικονομικών δραστηριοτήτων από διάφορους παραγωγικούς τομείς όπως της αλιείας, της γεωργίας και της ενέργειας λαμβάνει χώρα στις παράκτιες ζώνες, ή πλησίον αυτών, της Μεσογείου. Επιπλέον, οι μεγάλες κοινωνικό-οικονομικές διάφορες, η συνεχιζόμενη πολιτική αστάθεια η οποία ταλανίζει αρκετά μεσογειακά κράτη, και οι πολιτικές αντιπαραθέσεις και στρατιωτικές συγκρούσεις που εκδηλώνονται στην ευρύτερη περιοχή λειτουργούν πολλαπλασιαστικά ως προς τις αρνητικές επιπτώσεις που δύνανται να επιφέρουν στο φυσικό περιβάλλον και σε καμία περίπτωση δεν

⁸² Rochette, J.; Billé, B., “Analysis of the Mediterranean ICZM Protocol: At the Crossroads between the Rationality of Provisions and the Logic of Negotiations”, *Institute for Sustainable Development and International Relations (IDDRI)*, 2010

διαμορφώνουν ένα πλαίσιο βιώσιμης ανάπτυξης.⁸³ Υπό το πρίσμα αυτό, αδήριτη είναι η ανάγκη προς την κατεύθυνση, τόσο στο ευρύτερο περιφερειακό επίπεδο όσο και σε εθνικό επίπεδο, μιας συντονισμένης προσπάθειας με τη συμμετοχή κυρίως των εθνικών διοικήσεων, των οικονομικών φορέων, της επιστημονικής κοινότητας, των μη κυβερνητικών οργανώσεων και εν γένει της κοινωνίας των πολιτών προς την κατεύθυνση της βιώσιμης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών. Σε αντίθετη περίπτωση η μη ενεργή συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην παράκτια διακυβέρνηση αλλά και η διατήρηση των παραδοσιακών γραφειοκρατικών πολιτικών εκ μέρους των διοικήσεων δύναται να αποτελέσουν σοβαρά εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή του Πρωτοκόλλου.⁸⁴

Η επίκληση της ανάγκης για συμμετοχική διακυβέρνηση διαπνέει όλο το κείμενο του Πρωτοκόλλου. Μέσα από τις διατάξεις του Πρωτοκόλλου επιχειρείται ο σαφής προσδιορισμός του ρόλου και της λειτουργίας τόσο των περιφερειακών αρχών και τοπικών αρχών, όσο και των πολιτών και των οργανώσεών τους. Οι πρώτες αναφορές εντοπίζονται στο Προοίμιο στο οποίο τα Συμβαλλόμενα Μέρη εμφανίζονται αποφασισμένα να ενθαρρύνουν πρωτοβουλίες σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο σε συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους φορείς στοχεύοντας στην προαγωγή της αποτελεσματικής διακυβέρνησης για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών.⁸⁵

Σε ό,τι αφορά το ρόλο και τη λειτουργία των περιφερειακών και των τοπικών αρχών, το Πρωτόκολλο ΟΔΠΖ εστιάζει στην έννοια του πολυεπίπεδου θεσμικού συντονισμού. Αναλυτικότερα, στις διατάξεις του Άρθρου 7 ορίζεται ότι τα

⁸³ Gonzalez-Riancho, P.; Sano, M.; Medina, R.; Garcia-Aguilar, O.; Areizaga, J., “A contribution to the implementation of ICZM in the Mediterranean developing countries”, *Ocean and Coastal Management*, Vol.52, Issue 11, Elsevier, 2009, σελ.546

⁸⁴ House, C., “A Model for the Implementation of ICM in the Mediterranean Region”, *Journal of Coastal Conservation*, Vol. 14, No. 4, Springer, 2010, σελ.274

⁸⁵ Πρωτόκολλο για τις Παράκτιες Ζώνες, 2008, Προοίμιο

Συμβαλλόμενα Μέρη «θα διασφαλίζουν θεσμικό συντονισμό, όπου είναι απαραίτητο, μέσω των κατάλληλων φορέων ή μηχανισμών, προκειμένου να αποφεύγονται οι τομεακές προσεγγίσεις και να διευκολύνονται οι συνολικές προσεγγίσεις»⁸⁶ ενώ ακολούθως «θα οργανώνουν τον κατάλληλο συντονισμό μεταξύ των διαφόρων αρχών που είναι αρμόδιες τόσο για τα θαλάσσια όσο και για τα χερσαία τμήματα των παράκτιων ζωνών στις διάφορες διοικητικές υπηρεσίες, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο».⁸⁷ Το ζήτημα της δημιουργίας και λειτουργίας μιας Αρχής ειδικού σκοπού δεν προκύπτει από το ίδιο το κείμενο, παρόλο που μια σειρά από μελέτες προκρίνει τη δημιουργία μιας τέτοιας Αρχής για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών ως απαραίτητο συστατικό για τον αποτελεσματικό θεσμικό συντονισμό σε εθνικό επίπεδο.⁸⁸

Εξίσου ιδιαίτερης σημασίας αποτελούν και οι αναφορές στο θέμα του διατομεακού συντονισμού. Ειδικότερα, στις διατάξεις του Άρθρου 5 σχετικά με τους στόχους της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών ορίζεται, μεταξύ άλλων, «η επίτευξη συνοχής μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών πρωτοβουλιών και μεταξύ όλων των αποφάσεων που λαμβάνονται από τις δημόσιες αρχές, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, οι οποίες επηρεάζουν τη χρήση των παράκτιων ζωνών»⁸⁹ ενώ εν συνεχεία διατυπώνεται και ως μια από τις αρχές του Άρθρου 6 σύμφωνα με την οποία θα πρέπει να διασφαλίζεται ο διατομεακά οργανωμένος θεσμικός συντονισμός των διαφόρων διοικητικών αρχών και των αρμόδιων περιφερειακών και τοπικών αρχών για τις παράκτιες ζώνες.⁹⁰ Τέλος, η ανάγκη περί διατομεακού συντονισμού ορίζεται με σαφήνεια στις διατάξεις του Άρθρου 7 παρ.2

⁸⁶ Πρωτόκολλο για τις Παράκτιες Ζώνες, 2008, Άρθρο 7 παρ.1(α)

⁸⁷ Πρωτόκολλο για τις Παράκτιες Ζώνες, 2008, Άρθρο 7 παρ.1(β)

⁸⁸ Rochette, J.; Billé, B., “Analysis of the Mediterranean ICZM Protocol: At the Crossroads between the Rationality of Provisions and the Logic of Negotiations”, *Institute for Sustainable Development and International Relations (IDDRI)*, 2010, σελ. 19

⁸⁹ Πρωτόκολλο για τις Παράκτιες Ζώνες, 2008, Άρθρο 5(στ)

⁹⁰ Πρωτόκολλο για τις Παράκτιες Ζώνες, 2008, Άρθρο 6(ε)

σύμφωνα με τις οποίες «οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές που είναι αρμόδιες για τις παράκτιες ζώνες, στο βαθμό που είναι εφικτό, θα εργάζονται από κοινού για να ενισχύουν τη συνοχή και την αποτελεσματικότητα των θεσπιζόμενων στρατηγικών, σχεδίων και προγραμμάτων για τις παράκτιες ζώνες».⁹¹

3.3 Η Συμμετοχική Διακυβέρνηση στο πλαίσιο της Εφαρμογής του Πρωτοκόλλου ΟΔΠΖ

Η προσέγγιση της συμμετοχικής διακυβέρνησης διαπνέει το κείμενο του Πρωτοκόλλου ΟΔΠΖ. Εκτός από τα δικαιώματα πληροφόρησης, συμμετοχής στην διαδικασία λήψης αποφάσεων και προσφυγής στην δικαιοσύνη τα οποία αναφέρονται στα Άρθρα 14 και 15 του Πρωτοκόλλου, και για τα οποία ήδη έχει γίνει εκτενής ανάλυση στο προηγούμενο Κεφάλαιο, υπάρχει πλήθος σχετικών αναφορών σε αρκετές από τις υπόλοιπες διατάξεις του Πρωτοκόλλου. Η αναφορά υπό το μανδύα της γενικής Αρχής στο Άρθρο 6 περί «κατάλληλης διακυβέρνησης που θα επιτρέπει την πρόσφορη και έγκαιρη συμμετοχή σε μια διαφανή διαδικασία λήψης αποφάσεων των τοπικών πληθυσμών και των φορέων της Κοινωνίας των πολιτών που ενδιαφέρονται για τις παράκτιες ζώνες τους, θα πρέπει να διασφαλίζονται»⁹² σε συνδυασμό με την ανάγκη για διατομεακό θεσμικό συντονισμό στα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης καθιστούν πρόδηλη την προσπάθεια δημιουργίας αμφίδρομων ροών πληροφόρησης, οι οποίες έχουν σκοπό να τροφοδοτούν με στοιχεία και δεδομένα τόσο κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων στο πλαίσιο της διαμόρφωσης σχετικών πολιτικών, όσο και κατά το στάδιο της υλοποίησής τους, στοχεύοντας στην αποτελεσματικότερη εφαρμογή τους. Στο πλαίσιο αυτό, ενθαρρύνεται η συμμετοχή όλων των

⁹¹ Πρωτόκολλο για τις Παράκτιες Ζώνες, 2008, Άρθρο 7 παρ.2

⁹² Πρωτόκολλο για τις Παράκτιες Ζώνες, 2008, Άρθρο 6(δ)

εμπλεκόμενων φορέων, μη κυβερνητικών οργανισμών, της επιστημονικής κοινότητας και των ιδιωτών για τη διαμόρφωση τόσο στο πεδίο της διαμόρφωσης εθνικών στρατηγικών, σχεδίων και προγραμμάτων για τις παράκτιες ζώνες (*policy formulation*) όσο και στο πεδίο της εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων για δημόσια ή ιδιωτικά έργα που ενδεχομένως να έχουν αρνητικές επιπτώσεις στην προστασία του περιβάλλοντος και την διατήρηση των παράκτιων οικοσυστημάτων (*risk assessment*).

Με βάση τα παραπάνω κρίνεται σκόπιμο να ακολουθήσει η παράθεση των ερωτημάτων που χρησιμοποιήθηκαν για τη συλλογή των απαραίτητων στοιχείων κατά τη διάρκεια της έρευνας πεδίου και τα οποία αποτέλεσαν το εργαλείο για την αποτύπωση του υφιστάμενου θεσμικού πλαισίου, των πρωτοβουλιών που έχουν αναληφθεί από τις τοπικές και περιφερειακές αρχές και των δραστηριοτήτων και δράσεων που υλοποιούν σχετικά οι μη κυβερνητικές οργανώσεις. Αναλυτικότερα, επιχειρείται σε ένα πρώτο επίπεδο η καταγραφή της αναγνωρισιμότητας τόσο της Σύμβασης της Βαρκελώνης όσο και του Πρωτοκόλλου για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών, στοιχείο κρίσιμο για την διεισδυτικότητα του συστήματος της Βαρκελώνης, εφόσον η έρευνα πεδίου απευθύνεται σε στελέχη της δημόσιας διοίκησης και σε εκπροσώπους των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Εν συνεχεία, επιχειρείται η συλλογή δεδομένων και στοιχείων σχετικά με το επίπεδο συντονισμού των περιφερειακών και τοπικών αρχών αλλά και της συνεργασίας που διατηρούν με την κεντρική διοίκηση. Στο πλαίσιο αυτό καταγράφονται τυχόν πρωτοβουλίες για το σχεδιασμό και την υλοποίηση εθνικών και περιφερειακών στρατηγικών για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, καθώς επίσης και σχετικών δράσεων και προγραμμάτων που υλοποιούνται ή έχουν υλοποιηθεί, ενώ παράλληλα καταγράφεται και ο βαθμός συμμετοχής των ενδιαφερόμενων φορέων.

Παράλληλα, μέσω της έρευνας πεδίου επιδιώκεται η απάντηση ερωτημάτων σχετικά με τα θέματα ενημέρωσης και πληροφόρησης και συμμετοχής του Κοινού αναφορικά με τις διαδικασίες εκπόνησης περιβαλλοντικών μελετών για τα δημόσια ή/και ιδιωτικά έργα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις παράκτιες ζώνες. Τέλος, επιδιώκεται η καταγραφή και αξιολόγηση των προβλημάτων/εμποδίων που επιβάλλουν περιορισμούς στην αποτελεσματική εφαρμογή της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών.

ΜΕΡΟΣ Β΄

Η ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το *Δεύτερο Μέρος* της διατριβής, εστιάζει στα ευρήματα της έρευνας πεδίου η οποία διεξήχθη από τον Νοέμβριο του 2012 έως τον Ιανουάριο του 2014. Στο πλαίσιο της έρευνας πεδίου, επιχειρήθηκε η καταγραφή και κωδικοποίηση της δομής και της λειτουργίας των περιφερειακών και τοπικών αρχών στις παράκτιες Περιφέρειες της Καταλονίας (Ισπανία), της Αττικής (Ελλάδα) και της Λιγουρίας (Ιταλία) καθώς επίσης και των μη κυβερνητικών οργανώσεων που δραστηριοποιούνται στις συγκεκριμένες περιφέρειες σε σχέση με τις πολιτικές περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης. Ειδικά σε ότι αφορά τις τοπικές αρχές επιλέχθηκαν και στις τρεις περιφέρειες παράκτιοι δήμοι των οποίων ο πληθυσμός υπερβαίνει τους 20.000 κατοίκους. Οι συγκεκριμένες περιφέρειες επιλέχθηκαν για τον εμπειρικό έλεγχο με σκοπό την επαλήθευση των βασικών επιχειρημάτων και θέσεων όπως αυτές προκύπτουν από το θεωρητικό μέρος της διατριβής.

Στο πλαίσιο της προετοιμασίας της έρευνας πεδίου, η αρχική κατεύθυνση ήταν να χρησιμοποιηθούν ως δείγματα μια περιφέρεια από ένα μεσογειακό κράτος, μια περιφέρεια από ένα κράτος της σκανδιναβικής χερσονήσου και μια περιφέρεια από μια χώρα της βόρειας Αμερικής. Εν τούτοις, όσο προχωρούσε η σχετική έρευνα τόσο πιο έντονα γινόταν εμφανές ότι οι ανομοιογένειες που παρουσίαζαν μεταξύ τους οι προτεινόμενες περιφερειακές ενότητες ως προς τα θέματα της διοικητικής οργάνωσης τους, της οικονομικής λειτουργία τους, και του διαφορετικού βαθμού αυτονομίας τους ήταν πολύ πιθανόν κατά το στάδιο της επεξεργασίας των

αποτελεσμάτων να έθεταν σε κίνδυνο την αξιοπιστία της έρευνας. Ως εκ τούτου κριτήριο για την επιλογή των προαναφερθέντων περιφερειών αποτέλεσαν οι ομοιότητες τις οποίες παρουσιάζουν ως προς τη διοικητική τους δομή, τη γεωγραφική τους θέση, το νομοθετικό τους πλαίσιο, τις εκτελεστικές τους αρμοδιότητες, τις οικονομικές δραστηριότητες τους καθώς επίσης και τα κοινωνιολογικά τους χαρακτηριστικά.

Για τις ανάγκες της έρευνας πεδίου καταρτίστηκαν δύο τύποι ερωτηματολογίων αναφορικά με την άσκηση περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, ένα ερωτηματολόγιο για τις Τοπικές Αρχές (Δήμοι) και ένα ερωτηματολόγιο τις Τοπικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ).⁹³ Το ερωτηματολόγιο των δήμων αποτελείται από έξι (6) τμήματα. Το πρώτο τμήμα του ερωτηματολογίου εστιάζει στην διάρθρωση των τμημάτων περιβάλλοντος των δήμων και αποσκοπεί στην συλλογή στοιχείων αναφορικά με τον αριθμό του προσωπικού τους και την καταγραφή των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στο πλαίσιο της υλοποίησης των περιβαλλοντικών πολιτικών. Το δεύτερο τμήμα του ερωτηματολογίου αποσκοπεί στην αποτύπωση των αρμοδιοτήτων των τμημάτων περιβάλλοντος των δήμων ενώ παράλληλα προχωρά στην καταγραφή των προβλημάτων/εμποδίων που αντιμετωπίζουν στο πλαίσιο της αποτελεσματικής εφαρμογής σε τοπικό επίπεδο των περιβαλλοντικών πολιτικών. Το τρίτο τμήμα του ερωτηματολογίου διερευνά τις συνεργασίες/συνέργειες που αναπτύσσονται από τα τμήματα περιβάλλοντος εντός των διοικητικών ορίων της περιφέρειας στην οποία βρίσκονται και εστιάζει στην συνεργασία με αντίστοιχα τμήματα όμορων δήμων καθώς επίσης και στην συνεργασία και στα προβλήματα που ανακύπτουν με τις υπηρεσίες της Περιφέρειας. Το τέταρτο τμήμα του ερωτηματολογίου επικεντρώνεται στη συμμετοχή των δήμων στα διαδημοτικά δίκτυα

⁹³ Βλ. σχετικά στο Παράρτημα Β΄

συνεργασίας τα οποία δραστηριοποιούνται σε διακρατικό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο. Ειδικότερα, επιχειρείται η καταγραφή των δικτύων, οι τομείς δραστηριοποίησης εντός των συγκεκριμένων δικτύων, τα μέσα υλοποίησης των συνεργασιών αυτών καθώς επίσης και η αξιολόγηση της εν γένει συνεισφοράς και επιρροή τους στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο. Το πέμπτο τμήμα του ερωτηματολογίου εστιάζει στην συμμετοχή του Κοινού και ειδικότερα στις διαδικασίες και τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν οι δήμοι με γνώμονα τις διατάξεις τόσο της Σύμβασης του Άαρχους όσο και εκείνες της Σύμβασης της Βαρκελώνης. Τέλος, το έκτο τμήμα του ερωτηματολογίου επιχειρεί να αναδείξει την προβληματική και τις δυναμικές που αναπτύσσονται αναφορικά με τη διαχείριση των παράκτιων περιοχών. Υπό το πρίσμα του *Πρωτοκόλλου για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών της Μεσογείου, 2008*, εξετάζεται η επιρροή και η συνεισφορά του Συστήματος της Βαρκελώνης ενώ επιπλέον επιχειρείται η απεικόνιση της εφαρμογής των σχετικών διατάξεων του Πρωτοκόλλου ΟΔΠΖ στις διοικητικές λειτουργίες των δήμων και των περιφερειών τόσο ως προς το σκέλος της περιβαλλοντικής εκτίμησης όσο και ως προς το σκέλος της διαμόρφωσης και υλοποίησης στρατηγικών, σχεδίων δράσης και προγραμμάτων.

Αντίστοιχα, το ερωτηματολόγιο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων διαχωρίζεται σε πέντε τμήματα. Στο πρώτο τμήμα περιλαμβάνονται γενικά στοιχεία σχετικά με τη λειτουργία των μη κυβερνητικών οργανώσεων, όπως ο αριθμός των ενεργών μελών τους, οι πηγές χρηματοδότησής τους και τα επίπεδα διακυβέρνησης στα οποία δραστηριοποιούνται. Το δεύτερο τμήμα του ερωτηματολογίου εστιάζει στη λειτουργία τους. Αναλυτικότερα, καταγράφονται τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, τα κύρια πεδία των δραστηριοτήτων τους, τα κύρια μέσα

υλοποίησης των δραστηριοτήτων αυτών ενώ με βάση τη λειτουργία τους αξιολογούν τα προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των περιβαλλοντικών πολιτικών . Στο τρίτο τμήμα του ερωτηματολογίου καταγράφονται οι συνεργασίες που αναπτύσσουν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις σε διακρατικό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, επιχειρείται η καταγραφή των δικτύων συνεργασίας, οι τομείς δραστηριοποίησης εντός των συγκεκριμένων δικτύων, τα μέσα υλοποίησης των συνεργασιών καθώς επίσης και η αξιολόγηση της εν γένει λειτουργίας και επιρροή τους στην διαμόρφωση των εθνικών περιβαλλοντικών. Περαιτέρω, στο τέταρτο τμήμα καταγράφονται η μορφή και τα πεδία συνεργασίας με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές καθώς επίσης και τα μέσα υλοποίησης των συγκεκριμένων συνεργασιών. Τέλος, το πέμπτο τμήμα του ερωτηματολογίου εστιάζει στο ρόλο και στη λειτουργία των μη κυβερνητικών οργανώσεων αναφορικά με τα ζητήματα της διαχείρισης των παράκτιων περιοχών.

Επιπλέον, πέραν της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων από τους εκπροσώπους και τα στελέχη των δήμων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων, τα οποία αποτελούν και τα ποσοτικά χαρακτηριστικά της έρευνας, σημαντική υπήρξε η συλλογή πολύτιμου υλικού μέσω της διενέργειας συνεντεύξεων με στελέχη των περιφερειακών αρχών, των επαρχιακών συμβουλίων, με υπηρεσιακούς και αιρετούς παράγοντες των οργανισμών τοπικής αρχών, με μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας καθώς επίσης και με στελέχη των μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Τέλος, για την ανάγκης επεξεργασίας των δεδομένων των ερωτηματολογίων χρησιμοποιήθηκε η περιγραφική στατιστική. Η επαγωγική στατιστική μελετά τα δείγματα έτσι ώστε τα συμπεράσματα που βγαίνουν από αυτόν να γενικευτούν στον αρχικό πληθυσμό από τον οποίο έχουν επιλεγεί. Επειδή το δείγμα της έρευνας ήταν μικρό χρησιμοποιήθηκαν μη-παραμετρικοί έλεγχοι και επιπλέον μελέτες με

εφαρμογή των προτεινόμενων ελέγχων σε μεγαλύτερους πληθυσμούς προκειμένου να επιβεβαιώσουν τα ευρήματα της παρούσας έρευνας.

Η περιγραφική στατιστική περιείχε συχνότητες (αριθμός των εμφανίσεων της τιμής) και ποσοστά (λόγο της συχνότητας εμφάνισης της τιμής προς το σύνολο των παρατηρήσεων του δείγματος) για τα περιγραφικά στοιχεία των κατηγορικών μεταβλητών. Χρησιμοποιήθηκαν η μέση τιμή/όρος (M.O.), η επικρατούσα τιμή (E.T.), η τιμή δηλαδή της μεταβλητής με τη μεγαλύτερη συχνότητα και η τυπική απόκλιση (T.A.) για τον υπολογισμό της διασποράς γύρω από την μέση τιμή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Η παγκόσμια περιβαλλοντική διακυβέρνηση σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Η περίπτωση της Περιφέρειας της Καταλονίας (Ισπανία)



4.1 Εισαγωγή

Η Περιφέρεια της Καταλονίας (*Comunitat Autònoma de Catalunya*), ως «ιστορική εθνικότητα», αποτελεί μια από τις 17 Αυτόνομες Κοινότητες (Autonomous Communities) της Ισπανίας βάσει του Ισπανικού Συντάγματος του 1978. Έχει εκτεταμένη νομοθετική και εκτελεστική αυτονομία, με δικό της Κοινοβούλιο και Περιφερειακή Κυβέρνηση (*Generalitat de Catalunya*). Ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 7.553.650 κατοίκους (2015) και η συνολική της έκταση σε 32.108,2 km².⁹⁴ Διοικητικά χωρίζεται σε 4 επαρχίες (provinces), της Βαρκελώνης (*Província de Barcelona*), της Ταραγόνα (*Província de Tarragona*), της Χιρόνα (*Província de Girona*) και της Λιέιδα (*Província de Lleida*).



Χάρτης 4.1: Επαρχίες της Καταλονίας

Κύριοι δρώντες στη συγκεκριμένη περιφέρεια σχετικά με τα ζητήματα περιβαλλοντικής διακυβέρνησης και βιώσιμης ανάπτυξης είναι η Περιφερειακή

⁹⁴ Βλ. σχετικά, Statistical Institute of Catalonia (Idescat) <http://www.idescat.cat/en/>

Κυβέρνηση, οι Επαρχίες (διαμέσου των επαρχιακών συμβουλίων - *Diputaciós*), οι Δήμοι (*Municipis*) και οι *Comarques* (Ενώσεις Δήμων & Κοινοτήτων)⁹⁵.

4.1.1 Η Περιφερειακή Κυβέρνηση

Η Περιφερειακή Κυβέρνηση της Καταλονίας έχει αποκλειστικές αρμοδιότητες που της επιτρέπουν να σχεδιάζει και να υλοποιεί πολιτικές στον τομέα του περιβάλλοντος.⁹⁶ Πολλοί ήταν οι συνομιλητές οι οποίοι εξέφρασαν τη δυσανεξία τους για την κατάργηση του περιφερειακού Υπουργείου Περιβάλλοντος και την ενσωμάτωσή του στο Υπουργείο Επικρατείας και Βιώσιμης Ανάπτυξης, θεωρώντας ότι θα αποτελέσει μακροπρόθεσμα πλήγμα στην αποτελεσματική εφαρμογή των πολιτικών στον τομέα του περιβάλλοντος. Η πολιτική της Περιφερειακής Κυβέρνησης γύρω από τα ζητήματα περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης καθορίζεται/σηματοδοτείται στη βάση του οδικού χάρτη (*road map*) «Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη της Καταλονίας για το 2026» (*Estratègia per al desenvolupament sostenible de Catalunya*), η οποία εγκρίθηκε το 2010.⁹⁷ Πρόκειται για ένα κείμενο το οποίο περιλαμβάνει 7 πυλώνες (*pillars*), οι οποίοι περιλαμβάνουν 16 γραμμές στρατηγικής (*strategic lines*), κάθε μία από τις οποίες έχει στρατηγικούς στόχους (*strategic objectives*), συνολικά 101, εκ των οποίων οι 49 είναι ποσοτικοποιημένοι. Η πλειονότητα των στρατηγικών στόχων είναι περιβαλλοντικοί ενώ περιλαμβάνεται διαδικασία αναθεώρησης (*review process*) του συγκεκριμένου

⁹⁵ *Comarques* (ενικός: *comarca*): πρόκειται για οριζόντιες τοπικές αυτοδιοικητικές ενώσεις δήμων ή κοινοτήτων οι οποίες διοικούνται από ένα συμβούλιο στο οποίο μετέχουν με εκπροσώπους τους τα μέλη τους. Αποτελούνται κυρίως από δήμους και κοινότητες με σχετικά μικρό πληθυσμό και κύριος στόχος τους είναι η παροχή υπηρεσιών σε ζητήματα κοινής ωφέλειας με προσφιλέστερο την διαχείριση των απορριμμάτων.

⁹⁶ Βλ. σχετικά Υπουργείο Επικρατείας και Βιώσιμης Ανάπτυξης (*Departament de Territori i Sostenibilitat*) <http://web.gencat.cat/en/temes/mediambient/>

⁹⁷ Βλ. σχετικά http://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/educacio_i_sostenibilitat/desenvolupament_sostenible/estrategia_per_al_desenvolupament_sostenible_de_catalunya/

οδικού χάρτη με βάση την ανά διετία αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της εφαρμογής του.

Πέραν του οδικού χάρτη, που προαναφέρθηκε, η Περιφερειακή Κυβέρνηση έχει προχωρήσει σε μια σειρά από πρωτοβουλίες όπως στην εκπόνηση Στρατηγικής για την Προώθηση της Πράσινης Οικονομίας (*Estrategia de Impulso a la Economía Verde*)⁹⁸, στην υιοθέτηση ενός Σχεδίου για την Ενέργεια και την Κλιματική Αλλαγή 2012-2020 (*Pla de l'Energia i Canvi Climàtic de Catalunya 2012-2020*)⁹⁹, στην υιοθέτηση της Στρατηγικής της Καταλονίας για την Προσαρμογή στην Κλιματική Αλλαγή 2013-2020 (*Estratègia catalana d'adaptació al canvi climàtic 2013-2020*)¹⁰⁰ και στην υλοποίηση του Προγράμματος Πράσινα Σχολεία (*Programa Escoles Verdes*)¹⁰¹.

Ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στην πολιτική εξωστρέφειας που επιχειρεί να ασκήσει η Περιφερειακή Κυβέρνηση αναφορικά με τα ζητήματα περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης. Συμμετέχει στα διεθνή *fora*, στα οποία αφενός διεκδικεί να έχει πρωταγωνιστικό ρόλο στη διαμόρφωση των εξελίξεων, αφετέρου επιδιώκει να γίνει κοινωνός προς την τοπική αυτοδιοίκηση της τεχνογνωσίας την οποία αποκομίζει μέσα από τη συμμετοχή της στα διακρατικά δίκτυα συνεργασίας. Η Περιφερειακή Κυβέρνηση συμμετέχει ενεργά στο Δίκτυο Περιφερειακών Κυβερνήσεων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (*Network of Regional*

⁹⁸ Βλ. σχετικά *Estrategia de Impulso a la Economía Verde*, http://mediambient.gencat.cat/es/05_ambits_dactuacio/empresa_i_produccio_sostenible/economia_verda/impuls_economia_verda/

⁹⁹ Βλ. σχετικά *Pla de l'Energia i Canvi Climàtic de Catalunya 2012-2020*, http://icaen.gencat.cat/ca/pice_1_institut/PlansProgrames/pice_pecac/

¹⁰⁰ Βλ. σχετικά *Estratègia catalana d'adaptació al canvi climàtic 2013-2020*, http://canviclimatic.gencat.cat/ca/politiques/politiques_catalanes/ladaptacio_al_canvi_climatic/proces_escacc/

¹⁰¹ Βλ. σχετικά *Programa Escoles Verdes*, http://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/educacio_i_sostenibilitat/educacio_per_a_la_sostenibilitat/escoles_verdes/el_programa_escoles_verdes/

Governments for Sustainable Development – nrg4SD)¹⁰². Το συγκεκριμένο Δίκτυο αποτελεί έναν από τους τρεις οργανωτικούς εταίρους (organizing partners) του Local Authorities Major Group (LAMG)¹⁰³, το οποίο αποτελεί τον εκφραστή της τοπικής αυτοδιοίκησης και των περιφερειακών κυβερνήσεων σε επίπεδο Ηνωμένων Εθνών. Στο πλαίσιο αυτό υπήρξε εκτενής προετοιμασία για τη διαμόρφωση των θέσεων του LAMG στο προπαρασκευαστικό σχέδιο της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Rio +20), ενώ ακολούθησαν συναντήσεις έτσι ώστε να τεθούν οι βάσεις για την εφαρμογή των αποτελεσμάτων της. Ωστόσο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο βαθμός επιρροής της περιφέρειας της Καταλονίας και εν γένει των Ισπανικών Περιφερειών στη διαμόρφωση των εθνικών στρατηγικών για την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη παραμένει ήσσονος σημασίας. Παρατηρείται πλήρης απουσία της από κάτω προς τα πάνω συμμετοχικής προσέγγισης (bottom-up approach) και ως κύριοι λόγοι φέρονται να είναι αφενός η απουσία συντονισμού στα διάφορα επίπεδα διακυβέρνησης, αφετέρου η διαρκής υποτίμηση του ρόλου που διαδραματίζουν οι περιφερειακές κυβερνήσεις.

Σε ό,τι αφορά στη συμμετοχή του Κοινού και τη διάρθρωση των σχέσεων της Περιφέρειας με τους περιβαλλοντικούς Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς η Περιφερειακή Κυβέρνηση παρουσιάζει ικανοποιητική δραστηριότητα. Συγκεκριμένα, αναφορικά με τη συμμετοχή του Κοινού, έχει εναρμονιστεί πλήρως με τις επιταγές της Σύμβασης του Άαρχους και προωθεί τη χρήση των νέων τεχνολογιών και του διαδικτύου τόσο στο πεδίο της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού όσο και σε αυτό της δημόσιας διαβούλευσης επί ζητημάτων περιβαλλοντικού

¹⁰² Βλ. σχετικά *Network of Regional Governments for Sustainable Development – nrg4SD*, <http://www.nrg4sd.org/>

¹⁰³ Βλ. σχετικά *Local Authorities Major Group – LAMG*, <https://sustainabledevelopment.un.org/majorgroups/localauthorities>

ενδιαφέροντος (διατύπωση γνώμης για μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων ή σχετικών νομοθετημάτων)¹⁰⁴

Η περιφέρεια της Καταλονίας έχει μια μακρά ιστορία σχετικά με την ίδρυση και λειτουργία Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων. Υπολογίζεται ότι στα τέλη της δεκαετίας του 2000 ο αριθμός τους προσέγγιζε τις 3.300 καταγεγραμμένες εντός των ορίων της επικράτειας της Καταλονίας.¹⁰⁵ Στο πλαίσιο, λοιπόν, προώθησης των σχέσεων μεταξύ περιφέρειας και περιβαλλοντικών ΜΚΟ η περιφερειακή κυβέρνηση ανέλαβε την πρωτοβουλία της στήριξης της βιωσιμότητάς τους και ενδυνάμωσης της συμμετοχής τους στην περιβαλλοντική διακυβέρνηση με την εκπόνηση Σχεδίων Στήριξης του Περιβαλλοντικού Τρίτου Τομέα¹⁰⁶ της Καταλονίας (*Tercer Sector Ambiental de Catalunya*)¹⁰⁷ για τα έτη 2011-2014 και 2015-2018 (*Pla de suport al tercer sector ambiental de Catalunya 2011-2014 & 2015-2018*)¹⁰⁸. Ως κύριοι στόχοι προβάλλονται η ενίσχυση των ΜΚΟ, η καταπολέμηση των φαινομένων αδιαφάνειας και η δημιουργία σχέσεων εμπιστοσύνης ανάμεσα στην Περιφερειακή Κυβέρνηση και τους ΜΚΟ.

4.1.2 Τα Επαρχιακά Συμβούλια (*Diputaci6s*)

Τα Επαρχιακά Συμβούλια είναι αυτόνομα όργανα, δεύτερου βαθμού αυτοδιοίκησης πάνω από τους δήμους και κάτω από την περιφερειακή κυβέρνηση. Είναι από τους παλιότερους διοικητικούς θεσμούς της Ισπανίας. Η προεδρία τους δεν

¹⁰⁴ Βλ. σχετικά http://territori.gencat.cat/ca/01_departament/03_atencio_a_la_ciutadania_i_participacio

¹⁰⁵ Στοιχεία από το *La Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya* (<http://www.tercersector.cat/>) και το *Obrador del Tercer Sector Ambiental de Catalunya* (<http://o3sac.org/>)

¹⁰⁶ Ο ορισμός του Τρίτου Τομέα εισήχθη αρχικά στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής για να διαχωρίσει τις μη κερδοσκοπικές ΜΚΟ από τον Πρώτο Τομέα στον οποίο εντάσσονται οι κρατικές δομές και τον ιδιωτικό τομέα ο οποίος αποτελεί τον Δεύτερο Τομέα. Βλ. σχετικά <http://www.tercersector.cat/tercer-sector-social/definicio>

¹⁰⁷ Βλ. σχετικά *Obrador del Tercer Sector Ambiental de Catalunya*, <http://o3sac.org/>

¹⁰⁸ Βλ. σχετικά *Pla de suport al tercer sector ambiental de Catalunya 2011-2014 & 2015-2018* http://mediambient.gencat.cat/ca/05_ambits_dactuacio/educacio_i_sostenibilitat/tercer_sector_ambiental/

είναι άμεσα αιρετή αλλά προκύπτει από αρχαιρεσίες στις οποίες λαμβάνουν μέρος οι αρχές των Δήμων που τα αποτελούν. Η χρηματοδότησή τους προέρχεται κυρίως από την Κεντρική Κυβέρνηση της Ισπανίας και συμπληρώνεται κατά ένα μικρό μέρος από τα έσοδα της δημοτικής φορολογίας (municipal taxation). Στους σκοπούς τους περιλαμβάνεται, κατά κύριο λόγο, η παροχή τεχνογνωσίας και οικονομικής βοήθειας προς τους Δήμους. Η κατανομή του προϋπολογισμού τους τυπικά λαμβάνει υπόψη τον πληθυσμό των Δήμων και αναλόγως διατίθενται. Συνήθως, όμως, οι μεγάλοι Δήμοι επιχορηγούνται με μικρότερα ποσά από αυτά που τους αναλογούν, προς χάρη των μικρότερων Δήμων.

Από τα τέσσερα Επαρχιακά Συμβούλια που αναφέρθηκαν κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει το Επαρχιακό Συμβούλιο της Βαρκελώνης (*Diputació de Barcelona*). Αυτό συμβαίνει εξαιτίας του ότι η πλειονότητα των κατοίκων της Καταλονίας διαβεί εντός των ορίων της συγκεκριμένης επαρχίας, γεγονός που μεταφράζεται και σε έναν από τους μεγαλύτερους προϋπολογισμούς των επαρχιακών συμβουλίων της Ισπανίας. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι για το έτος 2015 ο αρχικός προϋπολογισμός ήταν της τάξης των 811 εκατομμυρίων ευρώ.¹⁰⁹ Στο πλαίσιο της λειτουργίας του Επαρχιακού Συμβουλίου της Βαρκελώνης εντάσσεται και το Κέντρο Θαλασσίων Σπουδών (*Centre d'Estudis del Mar*)¹¹⁰ το οποίο δραστηριοποιείται στους τομείς της έρευνας, εκπαίδευσης και διαχείρισης των ακτών με σκοπό την ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του Κοινού.

Αναφορικά με τις σχέσεις του επαρχιακού συμβουλίου της Βαρκελώνης με την περιφερειακή κυβέρνηση της Καταλονίας διακρίνεται μια αντιπαλότητα, η οποία έχει ιστορικές καταβολές καθώς θεωρείται ότι είναι ελεγχόμενο από την κεντρική κυβέρνηση της Ισπανίας. Τα τελευταία χρόνια, όμως, και μεσούσης της οικονομικής

¹⁰⁹ Βλ. σχετικά https://seuelectronica.diba.cat/serveis-de-la-seu/inf_eco_fin/fitxers/pressupost2015.pdf

¹¹⁰ Βλ. σχετικά <http://www.diba.cat/en/web/cem>

κρίσης η οποία έχει επιφέρει σημαντικές μειώσεις στους προϋπολογισμούς –κυρίως της Περιφερειακής Κυβέρνησης– υπάρχουν κινήσεις συντονισμού μεταξύ των δύο δομών στην κατεύθυνση της χρηματοδότησης δράσεων στους τομείς τους περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης.

Σε ό,τι αφορά στις σχέσεις του Συμβουλίου με την Κοινωνία των Πολιτών και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις θα πρέπει να σημειώσουμε ότι το Συμβούλιο είναι *quasi governmental body*. Άρα οι σχέσεις που αναπτύσσει με τους ΜΚΟ είναι στο ίδιο πλαίσιο με αυτές που αναπτύσσονται με την Περιφερειακή Κυβέρνηση και την Τοπική Αυτοδιοίκηση. Μέχρι πρότινος οι ΜΚΟ χρηματοδοτούνταν κυρίως για δράσεις πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού. Τα τελευταία χρόνια, όμως, λόγω της οικονομικής κρίσης, δεν δόθηκαν εκ νέου χρηματοδοτήσεις. Σε κάποιες περιπτώσεις υπάρχει συνεργασία, ωστόσο είναι περιστασιακή και έπειτα από πρόταση των Δήμων για συμμετοχή των ΜΚΟ. Οι ακραίες πολλές φορές θέσεις που προβάλλει μεγάλη μερίδα των ΜΚΟ σε διάφορα θέματα αποτελεί το μεγαλύτερο ανάχωμα στη διεύρυνση της συνεργασίας με το Συμβούλιο και το Δίκτυο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η καμπάνια ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού για το νερό, στην οποία τελικά δεν πήραν μέρος οι ΜΚΟ, διότι ήθελαν να προβάλλουν και άλλες πτυχές του θέματος όπως η ιδιωτικοποίηση του νερού, την ίδια στιγμή που ένας αριθμός των Δήμων που συμμετείχε στις δράσεις αυτές είχε προχωρήσει στην ιδιωτικοποίηση. Επιπλέον ένα από τα σημεία τριβής που αναπτύσσονται στις σχέσεις του Συμβουλίου με τους περιφερειακούς ΜΚΟ έγκειται στο γεγονός ότι οι συγκεκριμένοι ΜΚΟ δεν δίδουν ιδιαίτερη έμφαση στο τοπικό/δημοτικό στοιχείο αλλά διατηρούν μια ευρύτερη θεώρηση των πραγμάτων σε επίπεδο προγραμματικών θέσεων.

Ωστόσο, το ίδιο το Συμβούλιο επιδιώκει την ενεργή συμμετοχή του Κοινού και για αυτό το σκοπό χρησιμοποιεί και τις νέες τεχνολογίες με κύριο παράδειγμα τη δημιουργία του ιστοτόπου “sostenible.cat”¹¹¹ με ενημερωτικό περιεχόμενο, φιλικό προς το χρήστη αλλά και τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, όπου στο σχετικό λογαριασμό στο twitter¹¹² εμφανίζεται να έχει πάνω από 7.000 followers ενώ και ο επίσημος λογαριασμός του Συμβουλίου¹¹³ στο twitter έχει πάνω από 8.000 followers.

4.2 Δήμοι

4.2.1 Διάρθρωση των Τμημάτων Περιβάλλοντος και Αρμοδιότητες

Τα τμήματα περιβάλλοντος των Δήμων της Καταλονίας στελεχώνονται στην πλειονότητά τους σε ποσοστό 61.1% από μικρό αριθμό ατόμων (έως 5 άτομα προσωπικό). Εξαιρέσεις αποτελούν οι μητροπολιτικοί δήμοι της Περιφέρειας όπως π.χ. της Βαρκελώνης, όπου, λόγω γεωγραφικού εύρους, πληθυσμού και προϋπολογισμού, εμφανίζονται να έχουν αυξημένο προσωπικό.



Πίνακας 4.1: Αριθμός Προσωπικού Τμημάτων Περιβάλλοντος Δήμων της Περιφέρειας Καταλονίας

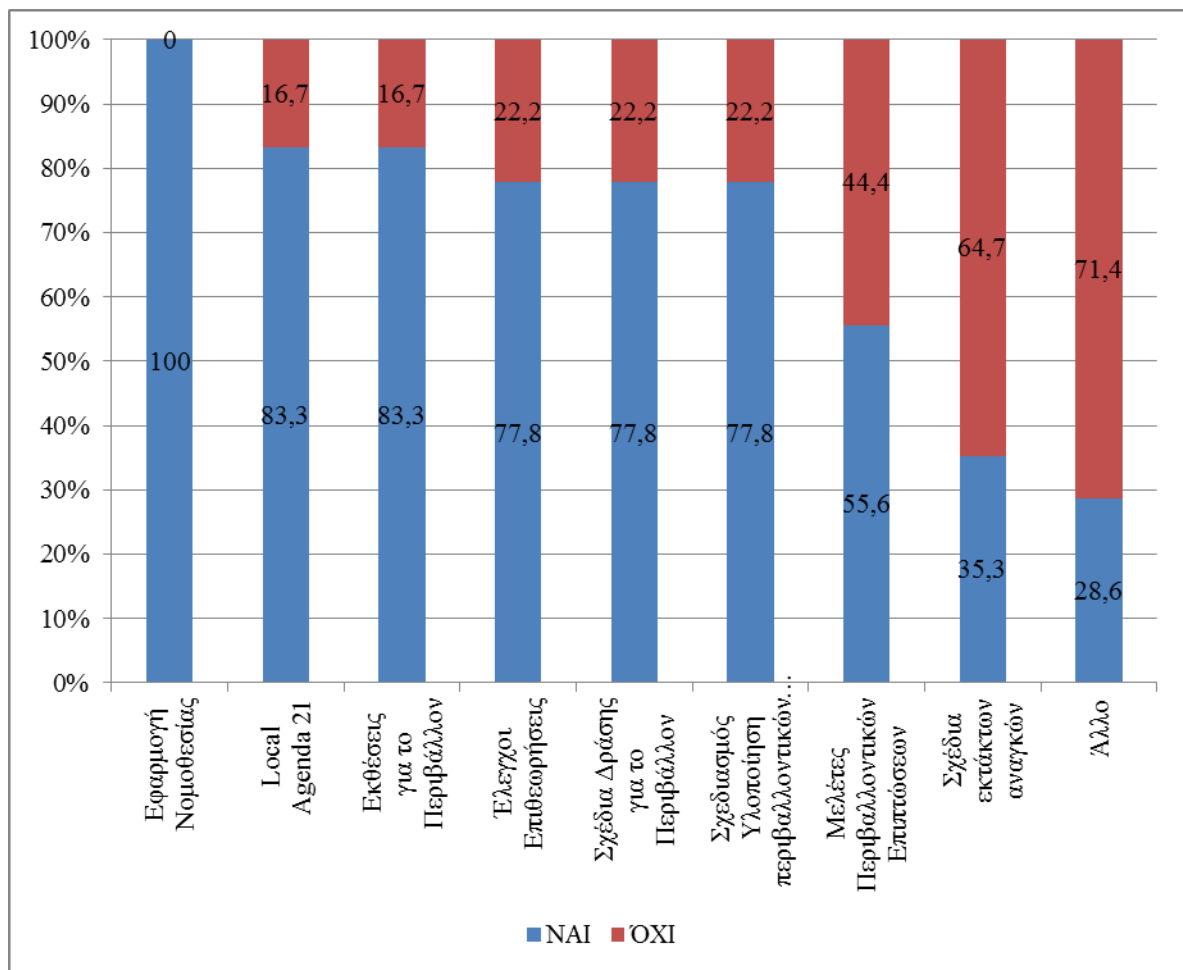
¹¹¹ Βλ. σχετικά <http://www.sostenible.cat/>

¹¹² Βλ. σχετικά <https://twitter.com/sosteniblecat>

¹¹³ Βλ. σχετικά <https://twitter.com/Diba>

Στο σκέλος του ερωτηματολογίου αναφορικά με τις αρμοδιότητες των συγκεκριμένων τμημάτων δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες αποκλίσεις. Οι εκπρόσωποι των δήμων εκλήθησαν να απαντήσουν σχετικά με μια σειρά από αρμοδιότητες όπως α) η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, β) οι έλεγχοι και επιθεωρήσεις, γ) η εξέταση των Μελετών Περιβαλλοντικών επιπτώσεων, δ) η σύνταξη εκθέσεων για την κατάσταση του περιβάλλοντος, ε) ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η εποπτεία περιβαλλοντικών προγραμμάτων, στ) η κατάρτιση σχεδίων έκτακτης ανάγκης, ζ) η Local Agenda 21 και τέλος η) να αναφέρουν οτιδήποτε άλλο σχετικό.

Από τις απαντήσεις τους συνάγεται ότι στις κύριες αρμοδιότητές τους συγκαταλέγεται σε ποσοστό 100% η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ενώ η συντριπτική πλειοψηφία αυτών, σε ποσοστό 83.3%, συντάσσει εκθέσεις για την κατάσταση του περιβάλλοντος, καθώς επίσης έχει και την αρμοδιότητα επί θεμάτων Local Agenda 21. Ακολουθούν, σε μικρότερο βαθμό, με ποσοστό 77.8%, αρμοδιότητες επί των ελέγχων και επιθεωρήσεων, εκπόνησης σχεδίων δράσης για το περιβάλλον και σχεδιασμού, υλοποίησης και εποπτείας περιβαλλοντικών προγραμμάτων. Αντιθέτως, σε ό,τι αφορά στην εκπόνηση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων, απάντησε θετικά μόνο το 55.6% ενώ για την κατάρτιση σχεδίων εκτάκτων αναγκών το 35.3%.



Πίνακας 4.2: Αρμοδιότητες Τμημάτων Περιβάλλοντος Δήμων της Περιφέρειας της Καταλονίας

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι για τις αρμοδιότητες, οι οποίες αναφέρονται στο ερωτηματολόγιο αλλά δεν έχουν επιλεγεί οι εκπρόσωποι των δήμων εξήγησαν ότι θεσμικά δύναται να τις ασκούν αλλά η μη άσκηση τους είναι αποτέλεσμα είτε της έλλειψη προσωπικού που αντιμετωπίζουν είτε αυτές ασκούνται από άλλο τμήμα ή από την περιφερειακή κυβέρνηση. Για παράδειγμα, στο σκέλος της κατάρτισης σχεδίων εκτάκτων αναγκών, η διαδικασία συνήθως ενεργοποιείται αφενός από την Περιφέρεια, αφετέρου σε πολλές περιπτώσεις ζητείται η συνδρομή του τμήματος πολιτικής προστασίας. Ομοίως και για το σχεδιασμό, την υλοποίηση και την εποπτεία προγραμμάτων για το περιβάλλον, τα οποία εμπεριέχονται στο πεδίο αρμοδιοτήτων

του τμήματος προγραμματισμού και από το οποίο ζητείται η συνδρομή επί του αντικειμένου από το Τμήμα Περιβάλλοντος. Τέλος, σε ό,τι αφορά στις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων, θα πρέπει να σημειωθεί η συντρέχουσα αρμοδιότητα των τεχνικών υπηρεσιών, και σε κάθε περίπτωση να επισημανθεί ότι ο ρόλος των δήμων περιορίζεται, σύμφωνα με τη νομοθεσία, στην διατύπωση γνώμης επί αυτών.

Περαιτέρω, θα πρέπει να αναφερθεί περίπτωση δήμου, στον οποίο αποφασίστηκε η αφαίρεση μέρους αρμοδιοτήτων του Τμήματος Περιβάλλοντος που σχετίζονται με τη διαχείριση των απορριμμάτων και η δημιουργία νέου αυτοτελούς τμήματος Διαχείρισης Απορριμμάτων. Ως βασική αιτιολογία ήταν η αποτελεσματικότερη εφαρμογή των πολιτικών στον τομέα της διαχείρισης απορριμμάτων, έχοντας όμως ως συνέπεια την παράλληλη αφαίρεση σημαντικών οικονομικών πόρων από το Τμήμα Περιβάλλοντος για την υλοποίηση σχετικών πολιτικών.

Υπάρχουν όμως και περιπτώσεις δήμων, στις οποίες το Τμήμα Περιβάλλοντος, παρόλο που στις αρμοδιότητές του περιλαμβάνονται τυπικά τα παραπάνω, εν τούτοις επί της ουσίας ασχολούνται, σε μάλλον υψηλό ποσοστό (αγγίζει το 90%), με εργασίες συντήρησης των κοινόχρηστων χώρων, κυρίως κήπων, και καθαρισμού των ακτών, απότοκες και εδώ της έλλειψης ουσιαστικής πολιτικής βούλησης για την προστασία του περιβάλλοντος.

Τέλος, ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει σχετικά με την κατάρτιση της Local Agenda 21 ως μια από τις επιμέρους αρμοδιότητες των τμημάτων περιβάλλοντος των Δήμων της Καταλονίας. Πρόκειται για μια διαδικασία η οποία υπήρξε αποτέλεσμα της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Ρίο, 1992) και η οποία έθεσε ουσιαστικά το πλαίσιο για την υιοθέτηση και εφαρμογή πολιτικών για το περιβάλλον και την βιώσιμη ανάπτυξη σε

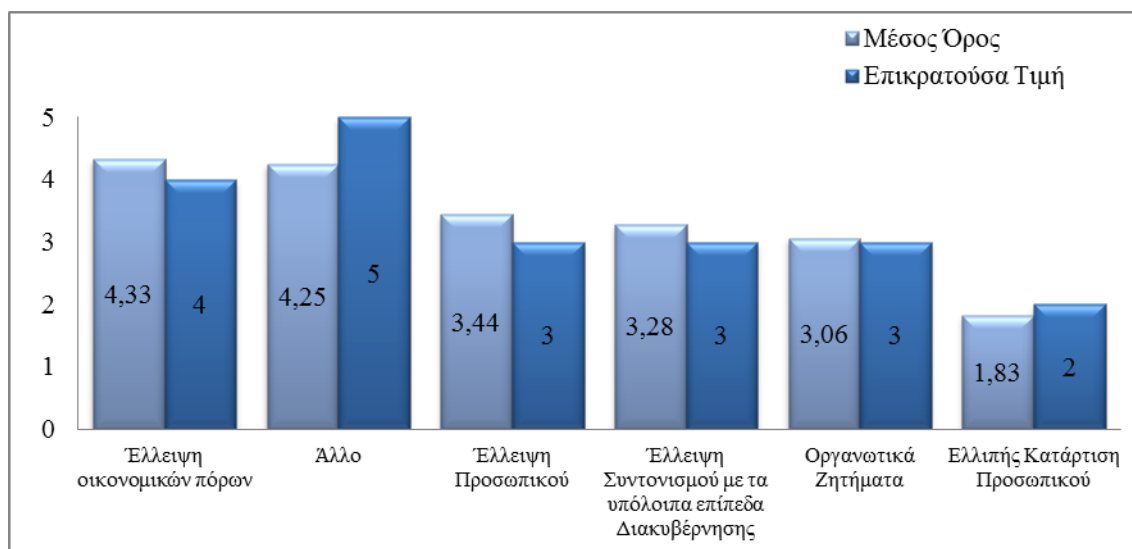
τοπικό επίπεδο. Στην περίπτωση της Καταλονίας καταλυτικό ρόλο διαδραμάτισε το επαρχιακό συμβούλιο της Βαρκελώνης (*Diputacion de Barcelona*), το οποίο εκκίνησε τη διαδικασία, παρείχε χρηματοδότηση, σε ποσοστό έως και 80%, και το αποτέλεσμα ήταν να υπάρξουν κείμενα με πλαίσιο αρχών αλλά και δράσεων στην πλειονότητα των Δήμων, που αποτέλεσαν αντικείμενο της παρούσας έρευνας, ενώ σε αρκετές περιπτώσεις περιλαμβάνεται η αξιολόγηση και η αναθεώρησή τους εντός συγκεκριμένου χρονικά ορίζοντα.

Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας κατάρτισης της Local Agenda 21 παρατηρήθηκαν, στην καταγραφή των προβλημάτων των δήμων, πολλές ομοιότητες, με αποτέλεσμα να παρθεί η απόφαση για τη συλλογική αντιμετώπιση των συγκεκριμένων προβλημάτων. Αποτέλεσμα αυτού υπήρξε η διαμόρφωση ενός κοινού πλαισίου (*establishment of a common framework*) με σκοπό την ανάπτυξη κατευθυντήριων γραμμών (*development of guidelines*) διαμέσου της δημιουργίας ενός Δικτύου Δήμων και Πόλεων Βιώσιμης Ανάπτυξης (*Xarxa Ciutats I Pobles cap a la Sostenibilitat / Network of Cities and Towns towards Sustainability*).

4.2.2 Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα Τμήματα Περιβάλλοντος

Σε ό,τι αφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα Τμήματα Περιβάλλοντος κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων και της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων ετέθησαν υπόψη α) η έλλειψη προσωπικού, β) η έλλειψη οικονομικών πόρων γ) η ελλιπής κατάρτιση του προσωπικού δ) ζητήματα οργάνωσης του Τμήματος και του Δήμου εν γένει, ε) η έλλειψη συντονισμού με τα υπόλοιπα επίπεδα διακυβέρνησης ενώ τέλος τους ζητήθηκε να καταγράψουν άλλα θέματα, τα οποία, κατά τη γνώμη τους, είναι σημαντικά.

Σχεδόν στο σύνολό τους τα Τμήματα Περιβάλλοντος επισημαίνουν την έλλειψη οικονομικών πόρων αλλά και την έλλειψη προσωπικού. Συγκεκριμένα, σε ό,τι αφορά στην έλλειψη χρηματοδότησης, οι απαντήσεις χαρακτηρίζονται από τον υψηλό μέσο όρο (Μ.Ο. 4,33/5) ενώ αντίστοιχα υψηλές τιμές παρατηρούνται αναφορικά με την έλλειψη προσωπικού (Μ.Ο. 3,44/5).



Πίνακας 4.3: Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα Τμήματα Περιβάλλοντος Δήμων της Καταλονίας

Ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά στην έλλειψη οικονομικών πόρων, αυτή εντείνεται και από το γεγονός της σταθερής και μεγάλης μείωσης κάθε χρόνο της κρατικής χρηματοδότησης εξαιτίας της οικονομικής κρίσης. Αναμφίβολα η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τις πολιτικές για το περιβάλλον καθώς έχουν γίνει τεράστιες περικοπές, αφού ο τομέας του περιβάλλοντος δεν θεωρείται πλέον προτεραιότητα, ενώ αντιθέτως το διαρκώς αυξανόμενο νομοθετικό έργο, σε συνδυασμό με τη μεταφορά αρμοδιοτήτων, δημιουργεί ένα ασφυκτικό πλαίσιο για την αποτελεσματική εφαρμογή σχετικών πολιτικών. Εναλλακτικά, προωθούνται, τόσο σε επίπεδο Περιφερειακής Κυβέρνησης της Καταλονίας και των Επαρχιακών Συμβουλίων όσο

και σε επίπεδο Δήμων, οι Συμπράξεις Δημοσίου-Ιδιωτικού Τομέα (PPPs) ως το πλέον πρόσφορο μέσο για την υλοποίηση περιβαλλοντικών πολιτικών.

Αναφορικά με την έλλειψη προσωπικού, σημαντικός παράγοντας, όπως θα εξεταστεί και παρακάτω, αποτελεί η έλλειψη ή μή της πολιτικής βούλησης. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε έναν από τους Δήμους, κατά το διάστημα της προηγούμενης Δημοτικής Αρχής, το Τμήμα Περιβάλλοντος ήταν στελεχωμένο με έναν μόνο υπάλληλο, δείγμα της χαμηλής πολιτικά ιεράρχησης που επέδειξε η Διοίκηση αναφορικά με τα ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος. Αντίθετα η νεοεκλεγείσα Δημοτική Αρχή αποφάσισε τη στελέχωση του συγκεκριμένου Τμήματος με επτά άτομα τους οποίους μετέφερε από άλλες υπηρεσίες.

Περαιτέρω, ως χαμηλής στάθμης προβλήματα/εμπόδια χαρακτηρίζονται τα ζητήματα που σχετίζονται με την κατάρτιση του προσωπικού, (Μ.Ο. 1.83/5) και την έλλειψη συντονισμού με τα υπόλοιπα επίπεδα διακυβέρνησης (Μ.Ο. 1.074/5). Ιδιαίτερα, σε ό,τι αφορά στην κατάρτιση του προσωπικού, κάθε χρόνο υλοποιούνται προγράμματα επιμόρφωσης από την Περιφερειακή Κυβέρνηση της Καταλονίας (*Generalitat*), το Provisional Council of Barcelona (*Diputacion de Barcelona*) και την *Àrea Metropolitana de Barcelona – AMB*¹¹⁴ στους τομείς της διαχείρισης απορριμμάτων, διαχείρισης των υδάτων, των εκπομπών αέριων ρύπων και της ηχορύπανσης.

Αναφορικά με την έλλειψη συντονισμού, επισημάνθηκε από πολλούς δήμους κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων, η σημειολογία των «αγκυλώσεων» της γραφειοκρατίας, οι οποίες, σε συνδυασμό με τις συνεχείς διενέξεις περί κατανομής αρμοδιοτήτων, δύνανται να έχουν αρνητικές συνέπειες όχι μόνο στον τομέα του περιβάλλοντος αλλά και εν γένει της δημόσιας διοίκησης. Είναι χαρακτηριστικό το

¹¹⁴Βλ. σχετικά *Àrea Metropolitana de Barcelona – AMB*, <http://www.amb.cat/>

γεγονός ότι κάθε προσπάθεια αλλαγής των γραφειοκρατικών δομών έχει ως παραγόμενο αποτέλεσμα πολλαπλασιαστικού βαθμού αντίδραση. Για το λόγο αυτό, ως αντίδοτο προβάλλεται η δημιουργία σχέσεων και δεσμών καθώς επίσης και η όσο το δυνατόν καλύτερη δικτύωση.

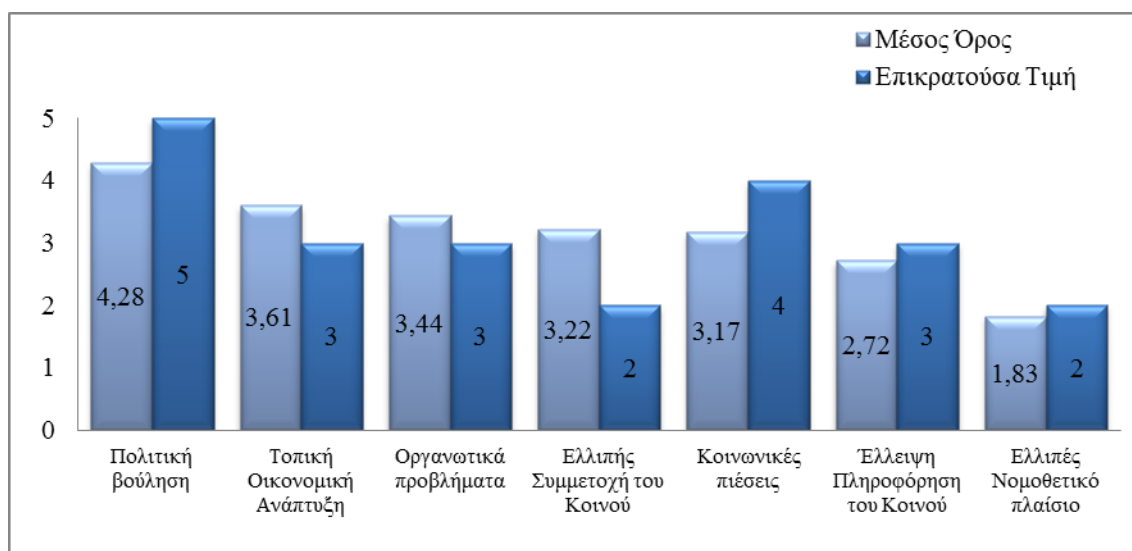
Τέλος, σε κάποιες περιπτώσεις καταγράφηκαν επίσης ως σημαντικά προβλήματα η ασάφεια των αρμοδιοτήτων και η έλλειψη κοινού θεσμικού πλαισίου σε διάφορα ζητήματα, όπως η διαχείριση των απορριμμάτων.

4.2.3 Προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των πολιτικών περιβάλλοντος & βιώσιμης ανάπτυξης

Σε αυτό το τμήμα του ερωτηματολογίου τέθηκαν υπόψη μια σειρά από εξωγενείς αλλά και ενδογενείς παράγοντες που δύνανται να καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των περιβαλλοντικών πολιτικών όπως α) η τοπική οικονομική ανάπτυξη, β) οι κοινωνικές πιέσεις, γ) τα οργανωτικά προβλήματα, δ) η πολιτική βούληση, ε) το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο, στ) η έλλειψη πληροφόρησης και ζ) η ελλιπής συμμετοχή του Κοινού.

Από την ιεράρχηση των απαντήσεων αναδεικνύεται η σημασία της πολιτικής βούλησης (Μ.Ο. 4.28/5), ενώ ακολουθεί η τοπική οικονομική ανάπτυξη (Μ.Ο. 3.61/5), τα οργανωτικά προβλήματα (Μ.Ο. 3.44/5) και τέλος η ελλιπής συμμετοχή του Κοινού (Μ.Ο. 3.22/5). Αντιθέτως, παράγοντες όπως οι κοινωνικές πιέσεις (Μ.Ο. 3.17/5), η έλλειψη πληροφόρησης του Κοινού (Μ.Ο. 2.72/5) και το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο (Μ.Ο. 1.83/5) δεν φαίνεται να προβληματίζουν ιδιαίτερα τις τοπικές αρχές. Σε ό,τι αφορά δε στο νομοθετικό πλαίσιο, οι περισσότεροι επισημαίνουν τη δαιδαλώδη δομή του και την ανάγκη περαιτέρω κωδικοποίησης της

νομοθεσίας προκειμένου να καταστεί ευκολότερη η παρακολούθηση και εφαρμογή της.



Πίνακας 4.4: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στην αποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών

Επιπροσθέτως, θα πρέπει να γίνει ιδιαίτερη αναφορά στα εμπόδια που τίθενται, κατά περίπτωση, από τους παράγοντες της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης. Ειδικότερα, παρατηρείται η διαρκώς αυξανόμενη τάση να αντιμετωπίζεται η εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής ως ένα εμπόδιο στην περαιτέρω τοπική οικονομική ανάπτυξη, ή/και ανάκαμψη, πλέον, λόγω της οικονομικής κρίσης. Βέβαια, εδώ θα πρέπει να τονιστεί ότι αυτό δεν αποτελεί τοπικό ή υπερτοπικό χαρακτηριστικό γνώρισμα αλλά μάλλον είναι κεντρική πολιτική επιλογή σε εθνικό επίπεδο, αν κρίνουμε από την πρόταση της Ισπανικής κυβέρνησης για την αναθεώρηση του Νόμου για Ακτές το 2012, την οποία θα εξετάσουμε ακολούθως στο τμήμα που αφορά την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, με γνώμονα την ανάκαμψη της τουριστικής βιομηχανίας της χώρας μεσούσης της οικονομικής

κρίσης.¹¹⁵ Στο ίδιο πλαίσιο, χαρακτηριστικό παράδειγμα Δήμου αποτελεί η περίπτωση στην οποία τόσο οι τοπικοί αγροτικοί συνεταιρισμοί αλλά και οι εκπρόσωποι του τουρισμού πιέζουν για χαλάρωση των περιβαλλοντικών όρων σε μια περιοχή η οποία, σύμφωνα με τον προϊστάμενο του Τμήματος Περιβάλλοντος, θα έπρεπε ήδη να έχει χαρακτηριστεί ως προστατευόμενη περιοχή Natura 2000. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η τρέχουσα οικονομική κρίση είναι εμφανές ότι έχει επιφέρει περικοπές στους προϋπολογισμούς των δήμων και κατ' επέκταση και στους πόρους που διατίθενται για τον τομέα του περιβάλλοντος. Από την άλλη πλευρά δεν είναι λίγοι αυτοί οι οποίοι ισχυρίζονται ότι είναι και μία ευκαιρία για να γίνει εξοικονόμηση πόρων μέσω π.χ. του εξορθολογισμού της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας με την αντικατάσταση των συμβατικών λαμπτήρων με λαμπτήρες χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης. Τέλος, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι αρκετοί από τους συνομιλητές επεσήμαναν την ανάγκη ενσωμάτωσης της περιβαλλοντικής διάστασης σε οποιαδήποτε οικονομική δραστηριότητα λαμβάνει χώρα, εκτιμώντας παράλληλα ότι σε αντίθετη περίπτωση το κόστος αποκατάστασης ενδεχόμενης περιβαλλοντικής ζημίας θα είναι πολλαπλάσιο.

Σε ό,τι αφορά στη σημασία της πολιτικής βούλησης, αυτή αναδεικνύεται σε κάθε συνέντευξη ως ο πλέον καθοριστικός παράγοντας στο πλέγμα της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης σε τοπικό επίπεδο. Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι, στην συντριπτική τους πλειονότητα, οι υπηρεσιακοί παράγοντες δεν διστάζουν να ιεραρχήσουν την έλλειψη πολιτικής βούλησης ως τον κύριο ανασταλτικό παράγοντα για την αποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών. Περαιτέρω, πολύ συχνά η εναλλαγή των διοικήσεων δημιουργεί ανακατατάξεις και αναδιαρθρώσεις των τμημάτων και των υπηρεσιών του Δήμου ανάλογα με τις προτεραιότητες της

¹¹⁵ Βλέπε σχετικά <http://www.spanishpropertyinsight.com/2012/11/17/proposed-amendments-to-spains-coastal-law-amnesty/>

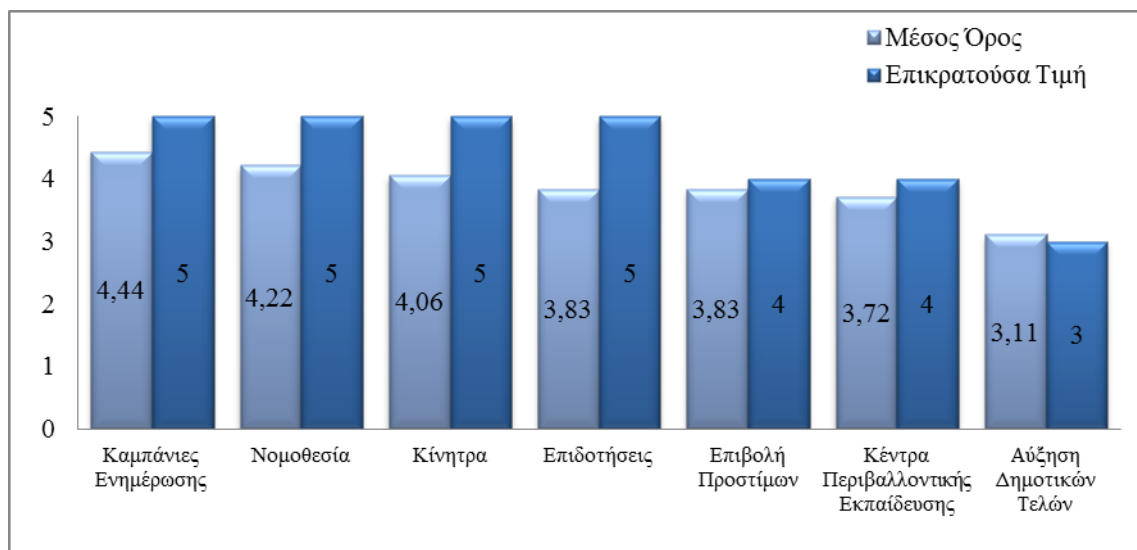
πολιτικής ηγεσίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί και η περίπτωση δήμου στον οποίο η δημοτική αρχή αποφάσισε την κατάτμηση του Τμήματος Περιβάλλοντος σε δύο νέα τμήματα διαχείρισης απορριμμάτων και διαχείρισης χώρων πρασίνου αποδυναμώνοντας το δεύτερο. Βέβαια, η πολιτική βούληση σε μεγάλο βαθμό καθορίζεται και από τις κοινωνικές πιέσεις. Χαρακτηριστικό παράδειγμα δήμου αποτελεί η απροθυμία της δημοτικής αρχής να ξεκινήσει τις διαδικασίες για την κατάρτιση της Local Agenda 21. Ωστόσο, οι πιέσεις που ασκήθηκαν από την τοπική κοινωνία υπήρξαν καταλυτικές στο να καμφθούν οι όποιες αντιρρήσεις υπήρχαν από την πλευρά της Διοίκησης.

4.2.4 Μέσα υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών

Σε ό,τι αφορά στα μέσα που χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών και την αξιολόγησή τους ως πρόσφορων ή μή, οι συνεντευξιζόμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν και να αξιολογήσουν μια σειρά από διάφορα μέσα όπως α) οι καμπάνιες ενημέρωσης, β) η ίδρυση και λειτουργία κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, γ) η εφαρμογή κινήτρων, δ) η εφαρμογή της νομοθεσίας, ε) η χορήγηση επιδοτήσεων για την εφαρμογή προγραμμάτων/δράσεων φιλικών προς το περιβάλλον, στ) η αύξηση των δημοτικών τελών, με σκοπό τη διάθεση μέρους των εσόδων για την υλοποίηση προγραμμάτων/δράσεων για το περιβάλλον και τέλος ζ) η επιβολή προστίμων.

Από τις απαντήσεις ξεχώρισαν σε μεγάλο ποσοστό οι καμπάνιες ενημέρωσης (Μ.Ο. 4.44/5), η εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου (Μ.Ο. 4.22/5), τα κίνητρα που δύνανται να χορηγηθούν κατά περίπτωση (Μ.Ο. 4.06/5), οι επιδοτήσεις για την εφαρμογή πολιτικών φιλικών προς το περιβάλλον (Μ.Ο. 3.83/5) καθώς επίσης και η

επιβολή προστίμων (Μ.Ο. 3.83/5). Ακολουθεί η ίδρυση και λειτουργία κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Μ.Ο. 3.72/5), στο πλαίσιο της διαμόρφωσης περιβαλλοντικής συνείδησης στις μικρές ηλικίες, ενώ δεν διαφάνηκε η τάση εφαρμογής μέτρων που σχετίζονται με την αύξηση των δημοτικών τελών (Μ.Ο. 3.11/5). Το τελευταίο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι απαντήθηκε σε συνάρτηση με τα αποτελέσματα της τρέχουσας οικονομικής κρίσης.



Πίνακας 4.5: Μέσα υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών

Σε ό,τι αφορά στις καμπάνιες ενημέρωσης θα πρέπει να σημειωθεί ότι όλοι οι Δήμοι σχεδιάζουν και υλοποιούν σχετικά προγράμματα και δράσεις ανά θεματική ενότητα και ανά ηλικιακή κατηγορία, είτε με ιδίους πόρους είτε με την χρηματοδότηση και υπό την αιγίδα της Περιφερειακής Κυβέρνησης καθώς επίσης και των Συμβουλίων των τεσσάρων επαρχιών της Περιφέρειας (*Diputacions*).

Αναφορικά με τις πολιτικές κινήτρων, υπάρχουν περιπτώσεις οι οποίες σχετίζονται κυρίως με τη διαχείριση των απορριμμάτων, μέσω της οποίας επιχειρείται η διαλογή τους στην πηγή, το οποίο συνεπάγεται μείωση του συνολικού κόστους και

κατ' επέκταση τη μείωση του ανταποδοτικού τέλους το οποίο καταβάλλουν οι δημότες.

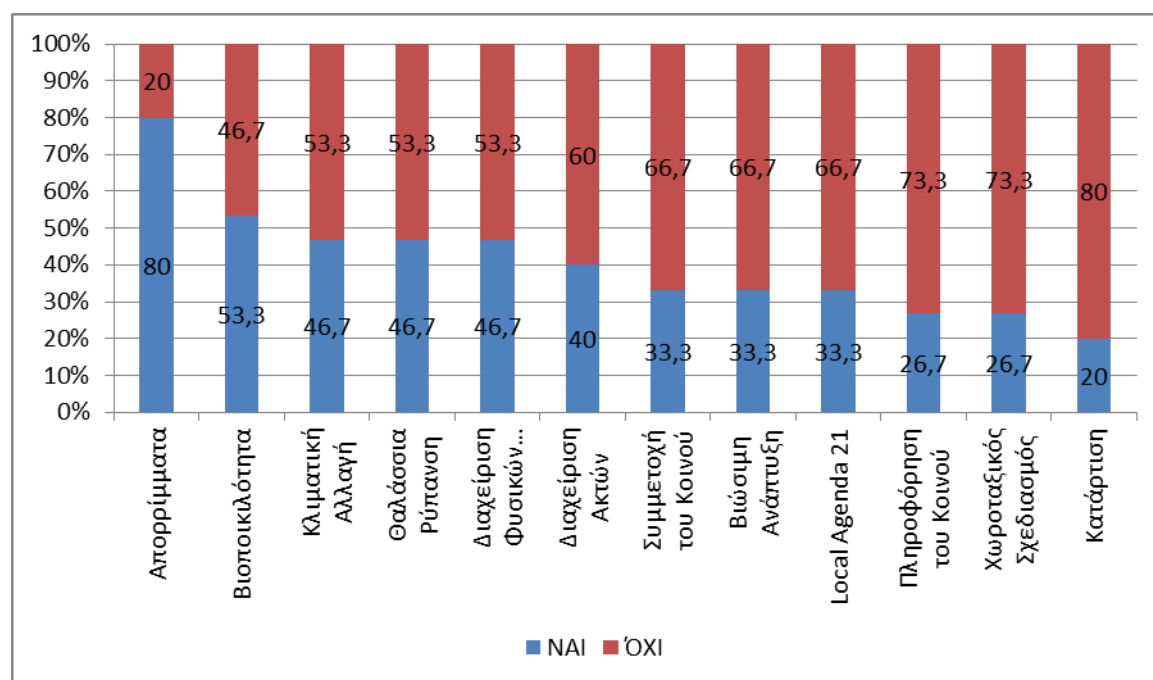
4.2.5 Συνεργασίες/Συνέργιες του Τμήματος εντός της Περιφέρειας

4.2.5.1 Συνεργασίες Δήμων

Τα Τμήματα Περιβάλλοντος των Δήμων συνεργάζονται σε ποσοστό 80.0% με τα αντίστοιχα τμήματα όμορων κυρίως δήμων. Σε ό,τι αφορά στο πεδίο συνεργασίας τους, αυτό σχετίζεται με μια σειρά θεμάτων για τα οποία εκλήθησαν να απαντήσουν στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου και τα οποία είναι α) ο χωροταξικός σχεδιασμός, β) η διαχείριση των απορριμμάτων, γ) οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, δ) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, ε) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, στ) η διαχείριση των ακτών, ζ) η κατάρτιση του προσωπικού σε θέματα περιβάλλοντος, η) ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης, ι) η κατάρτιση της Local Agenda 21, ια) η πληροφόρηση του Κοινού και τέλος ιβ) η συμμετοχή του Κοινού.

Ως το πλέον πρόσφορο πεδίο συνεργασίας των τμημάτων περιβάλλοντος αναδεικνύεται, σύμφωνα με τις απαντήσεις, το ζήτημα της διαχείρισης των απορριμμάτων σε ποσοστό 80.0%. Ακολουθεί η συνεργασία σε δράσεις/προγράμματα αναφορικά με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας σε ποσοστό 53.3%, καθώς και η συνεργασία σε δράσεις/προγράμματα αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής σε ποσοστό 46.7%. Το ίδιο ποσοστό 46.7% συναντάμε στη συνεργασία των Δήμων στο θέμα της αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης. Το ζήτημα της διαχείρισης των ακτών συγκεντρώνει ποσοστό 40.0%. Τα θέματα της συμμετοχής του Κοινού, της συνεργασίας σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης αλλά και της κατάρτισης της Local Agenda 21 συγκεντρώνουν έκαστο το 33.3% επί των συνολικών απαντήσεων.

Ελάχιστη είναι η συνεργασία των Δήμων σε ζητήματα πληροφόρησης του Κοινού και χωροταξικού σχεδιασμού, με ποσοστό 26.7% έκαστο, καθώς επίσης και αναφορικά με την κατάρτιση του προσωπικού σε ποσοστό 20.0%.

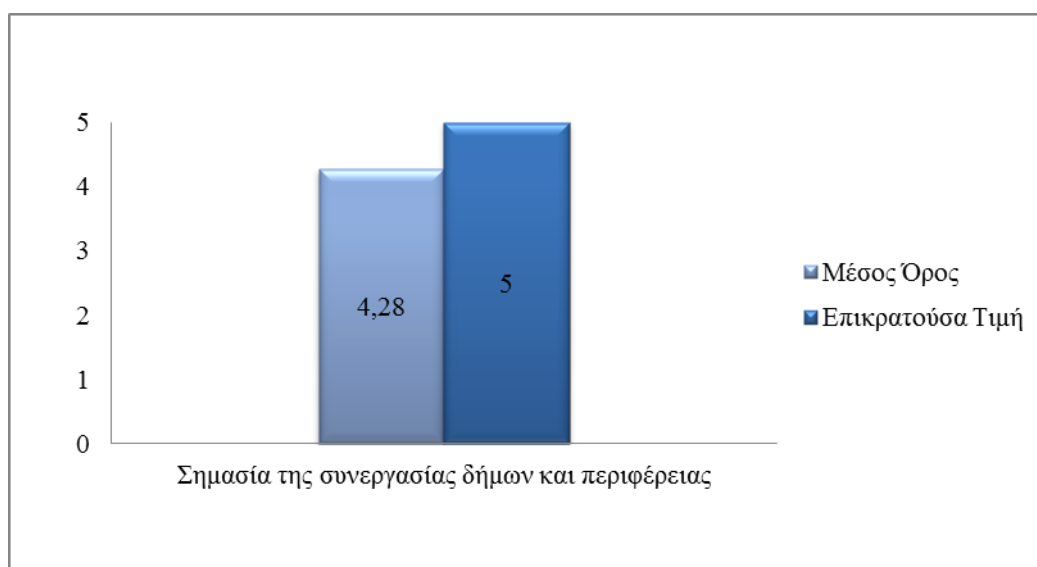


Πίνακας 4.6: Συνέργειες/συνεργασίες Δήμων της Περιφέρειας της Καταλονίας ανά θεματική ενότητα

4.2.5.2 Συνεργασία Δήμων και Περιφέρειας

Η συνεργασία Δήμων και περιφέρειας της Καταλονίας αποτελεί ένα κομβικό σημείο αναφορικά με την αποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών, όχι μόνο για την συγκεκριμένη περιφέρεια αλλά και για τις υπόλοιπες δύο, όπως θα δούμε και παρακάτω. Η ιδιαιτερότητα στη συγκεκριμένη Περιφέρεια πηγάζει εκ του γεγονότος ότι δεν πρόκειται για μια απλή συνεργασία του πρώτου βαθμού με τον δεύτερο βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης, αλλά του πρώτου βαθμού αυτοδιοίκησης με την Περιφερειακή Κυβέρνηση, η οποία διατηρεί βάσει του Ισπανικού συντάγματος σε μεγάλο βαθμό την αυτονομία της, με δικό της προϋπολογισμό και ξεχωριστό

φοροεισπρακτικό μηχανισμό, εν αντιθέσει με τις περιφέρειες της Αττικής και της Λιγυρίας. Οι Δήμοι, αναπόφευκτα, συνεργάζονται με την Περιφερειακή Κυβέρνηση της Καταλονίας και η σημασία της συνεργασίας αυτής είναι για αυτούς πολύ σημαντική (Μ.Ο. 4.28/5).

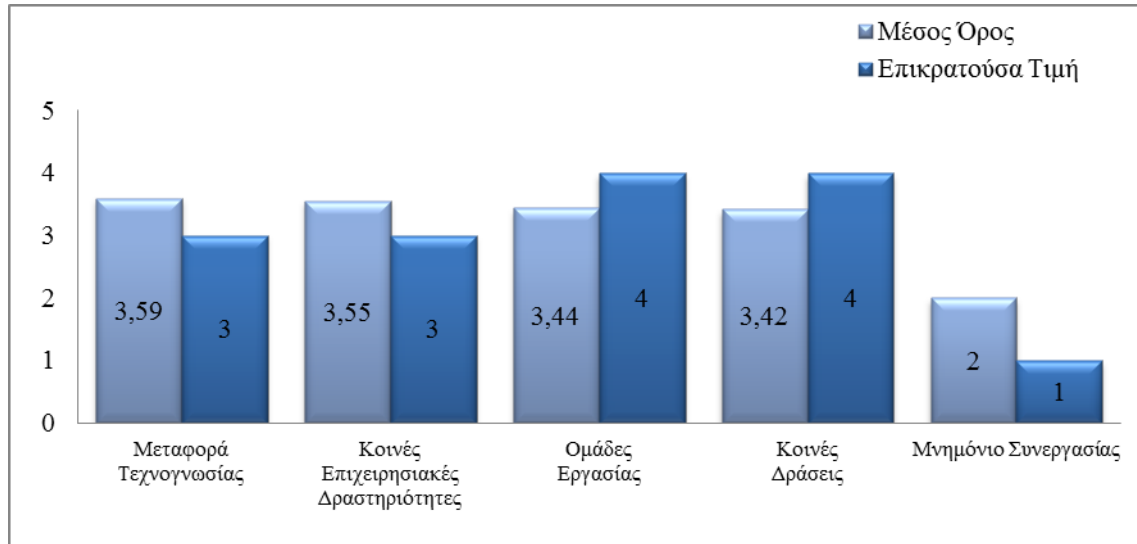


Πίνακας 4.7: Αξιολόγηση συνεργασίας Δήμων και Περιφέρειας Καταλονίας

Περαιτέρω, στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου ζητήθηκε από τους δήμους να αναφερθούν και να αξιολογήσουν τα μέσα με τα οποία λαμβάνει χώρα η συγκεκριμένη συνεργασία και στα οποία περιλαμβάνονται α) η υπογραφή μνημονίου συνεργασίας για συγκεκριμένα πεδία δραστηριοτήτων, β) η μεταφορά τεχνογνωσίας προς τους Δήμους, γ) η υλοποίηση κοινών δράσεων, δ) η συγκρότηση κοινών ομάδων εργασίας και τέλος ε) οι κοινές επιχειρησιακές δραστηριότητες.

Ως κύριο μέσο υλοποίησης της συνεργασίας εμφανίζεται η μεταφορά τεχνογνωσίας (Μ.Ο. 3.59/5) από την Περιφερειακή Κυβέρνηση προς τους Δήμους. Ακολουθούν με μικρές διαφορές, οι κοινές επιχειρησιακές δραστηριότητες (Μ.Ο. 3.55/5), οι ομάδες εργασίας (Μ.Ο. 3.44/5) και οι κοινές δράσεις (Μ.Ο. 3.42/5). Τέλος,

λιγοστές είναι οι περιπτώσεις στις Δήμοι και Περιφέρειες προσφεύγουν στην υπογραφή μνημονίων συνεργασίας για συγκεκριμένα θέματα (Μ.Ο. 2.00/5).



Πίνακας 4.8: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Δήμων – Περιφέρειας Καταλονίας

Οι σχέσεις των Δήμων με την Περιφερειακή Κυβέρνηση αφενός καθορίζονται από το στοιχείο της αναγκαιότητας αφετέρου χαρακτηρίζονται από διχογνωμίες σε σχέση με τη μεταφορά αρμοδιοτήτων η οποία, σύμφωνα με τους δήμους δεν συνοδεύεται και από την απαραίτητη χρηματοδότηση καθώς επίσης και για το γεγονός ότι δεν λαμβάνεται υπόψη η γνώμη τους σε μια σειρά από ζητήματα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος. Επιπλέον, πάγιο αίτημα από την πλευρά των Δήμων είναι η αύξηση των χρηματοδοτικών εισροών από την Περιφερειακή Κυβέρνηση, κάτι το οποίο δεν συμβαίνει εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, η οποία έχει οδηγήσει σε μείωση τον προϋπολογισμό της και κατ' επέκταση και τις ετήσιες επιχορηγήσεις προς την τοπική αυτοδιοίκηση.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως βαρόμετρο για τη σχέση και συνεργασία των Δήμων με την Περιφερειακή Κυβέρνηση αποτελούν οι πολιτικές αποχρώσεις των

πολιτικών ηγεσιών. Σε πολλούς Δήμους το ερώτημα για το εάν υπάρχει πρόσφορο πεδίο συνεργασίας με την Περιφέρεια συχνά έβρισκε καταφατική απάντηση, με την υποσημείωση ότι αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο ότι η δημοτική αρχή συμπλέει πολιτικά με την ηγεσία της Περιφερειακής Κυβέρνησης. Παρατηρείται, δηλαδή, το φαινόμενο της αρμονικής συνεργασίας στις περιπτώσεις που οι Δήμοι έχουν διοικήσεις που πρόσκυνται στον ίδιο πολιτικό σχηματισμό με την ηγεσία της Περιφερειακής Κυβέρνησης.

Η Περιφερειακή Κυβέρνηση εμφανίζεται πρόθυμη να παρέχει τεχνογνωσία στους Δήμους αλλά σε πολλές περιπτώσεις δεν υπάρχει διάθεση διαβούλευσης αναφορικά με τις αποφάσεις που λαμβάνει. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η χωροθέτηση χωματερής στερεών αποβλήτων, η οποία έγινε χωρίς καμία απολύτως διαβούλευση με τις τοπικές αρχές.

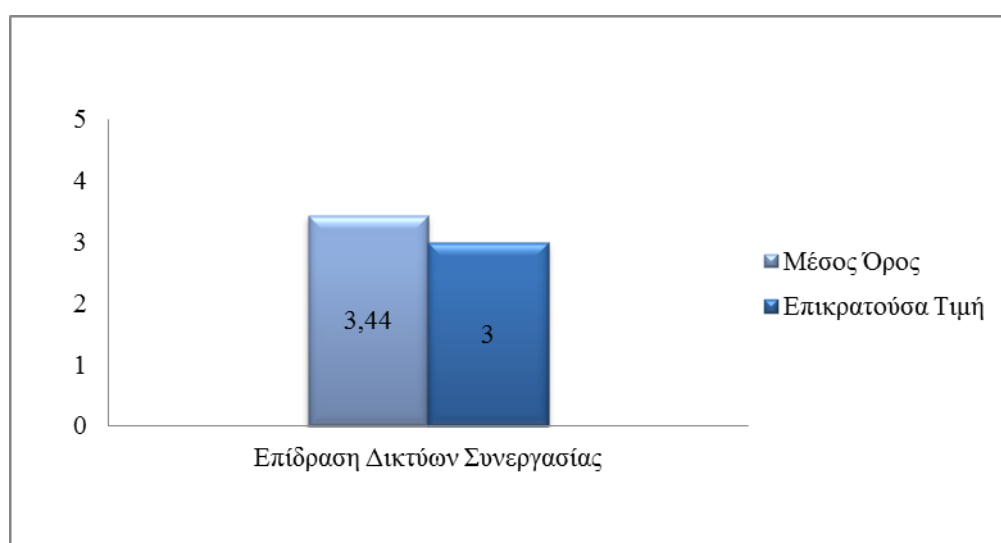
Σε άλλη περίπτωση δήμου, εν αντιθέσει με τα παραπάνω, καταγράφεται στενή συνεργασία στον τομέα της διαχείρισης των απορριμμάτων καθώς επίσης και στον τομέα της διαχείρισης των υδάτων. Ειδικότερα, η διαχείριση των υδάτων ασκείται από την *Agència Catalana de l'Aigua - ACA (Catalan Water Agency)*, η οποία είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση των υδάτων συνολικά στην περιφέρεια της Καταλονίας.¹¹⁶ Σε ό,τι αφορά στην ACA, διατηρεί το δικαίωμα να εκδίδει άδειες σχετικά με δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα πλησίον των υδάτων ή στα ίδια τα ύδατα καθώς επίσης θέτει τις προδιαγραφές και κάνει την παρακολούθηση (*monitoring*) των δραστηριοτήτων αυτών. Επιπλέον, κατά τους καλοκαιρινούς μήνες διεξάγει ελέγχους για την ποιότητα των υδάτων. Τέλος έχει τη δυνατότητα να επιβάλλει πρόστιμα και να επιβλέπει τις διαδικασίες αποκατάστασης.

¹¹⁶ Βλ. σχετικά *Agència Catalana de l'Aigua – ACA*, http://aca-web.gencat.cat/aca/appmanager/aca/aca?_nfpb=true&_pageLabel=P1210054461208200724644&profileLocale=en

Περαιτέρω, σε ό,τι αφορά στη μεταφορά τεχνογνωσίας, υλοποιούνται από την Περιφερειακή Κυβέρνηση προγράμματα επιμόρφωσης του προσωπικού των Δήμων σχετικά με τη διαχείριση αποβλήτων, τη διαχείριση των υδάτων, τις εκπομπές ρύπων και την αντιμετώπιση της ηχορύπανσης (*noise pollution*). Τέλος, αναφορικά με το ζήτημα της μεταφοράς των αρμοδιοτήτων από την Περιφερειακή Κυβέρνηση προς τους Δήμους, χωρίς αυτές να συνοδεύονται από τα απαραίτητα κονδύλια, καταγράφονται ως παραδείγματα ζητήματα πρόληψης και κατάσβεσης δασικών πυρκαγιών καθώς επίσης και ζητήματα διαχείρισης βιοποικιλότητας.

4.2.6 Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας

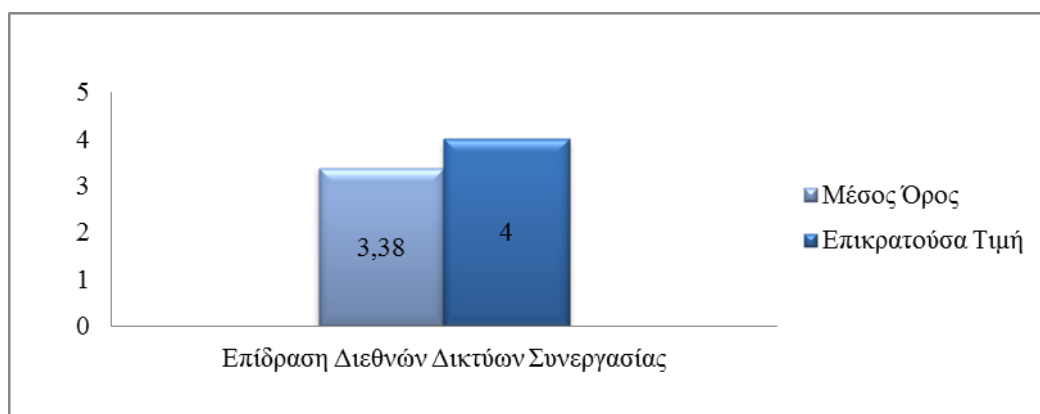
Η πλειονότητα των ερωτηθέντων, σε ποσοστό 88.9%, εκτιμά ότι ο ρόλος των δικτύων επηρεάζει τη διαμόρφωση της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής αλλά σημειώνουν με έμφαση ότι η συγκεκριμένη επιρροή δεν χαρακτηρίζεται σε καμία περίπτωση βαρύνουσας σημασίας (Μ.Ο. 3.44/5).



Πίνακας 4.9: Αξιολόγηση επίδρασης Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας

4.2.6.1 Εθνικά/περιφερειακά Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας

Το 88.9% των Δήμων συμμετέχει σε εθνικά/περιφερειακά διαδημοτικά δίκτυα συνεργασίας ενώ η επίδραση των συγκεκριμένων δικτύων στην αποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο εκτιμάται σημαντική (Μ.Ο. 3.38/5)



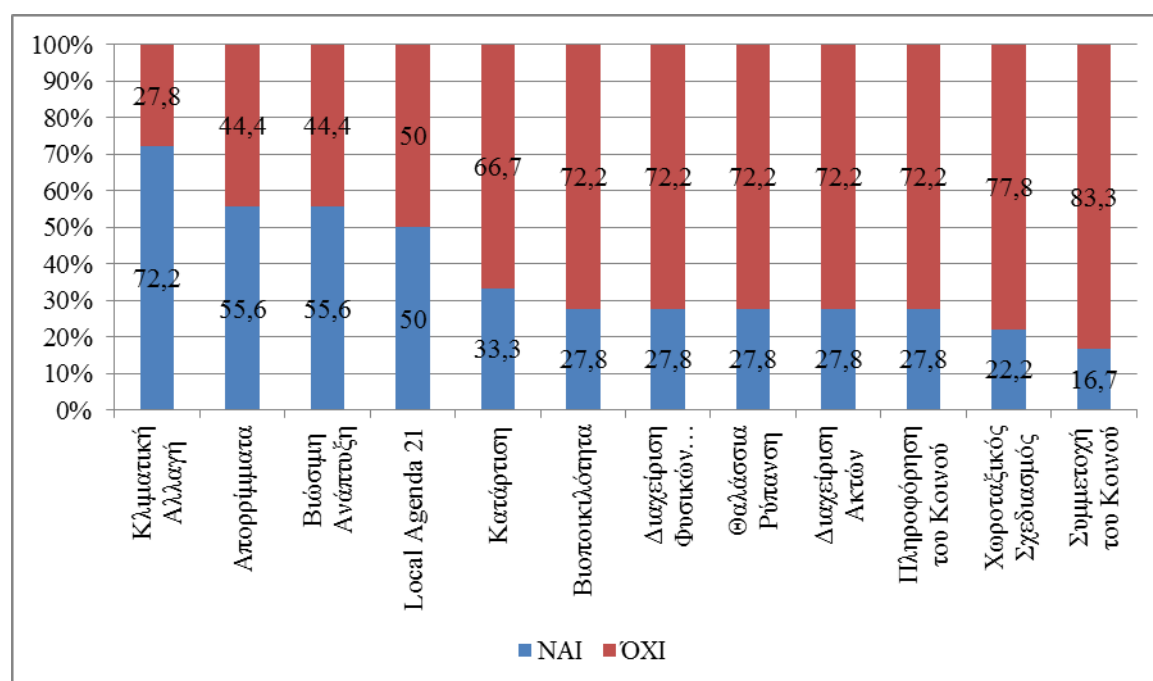
Πίνακας 4.10: Αξιολόγηση επίδρασης εθνικών/περιφερειακών διαδημοτικών δικτύων συνεργασίας

Σε ό,τι αφορά στο εύρος των θεμάτων, τα οποία αποτελούν πιθανό αντικείμενο συνεργασίας μεταξύ των Δήμων και τα οποία αναφέρονται ως επιλογές στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου, αυτά είναι α) η διαχείριση φυσικών πόρων β) ο χωροταξικός σχεδιασμός, γ) η διαχείριση των αποβλήτων, δ) οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, ε) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, στ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ζ) η διαχείριση των ακτών, η) η κατάρτιση του προσωπικού σε θέματα περιβάλλοντος, ι) ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης, ια) η

κατάρτιση της Local Agenda 21, ιβ) η πληροφόρηση του Κοινού και τέλος ιγ) η συμμετοχή του Κοινού.

Από τις απαντήσεις συνάγεται ότι η συνεργασία επικεντρώνεται κυρίως σε ζητήματα αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής σε ποσοστό 72.2%, στη διαχείριση των απορριμμάτων σε ποσοστό 55.6%, σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης σε ποσοστό 55.6% και τέλος σε ζητήματα κατάρτισης και εφαρμογής της Local Agenda 21 σε ποσοστό 50.0%.

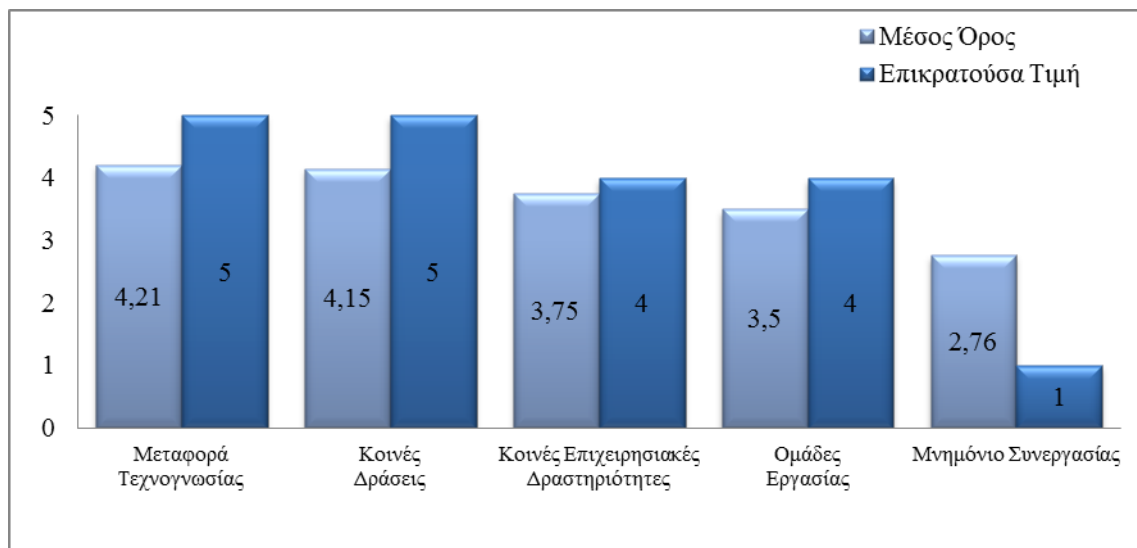
Αντιθέτως, οι υπόλοιπες θεματικές ενότητες αποτελούν σύμφωνα με τις απαντήσεις δευτερεύοντα πεδία συνεργασίας και αυτό εδράζεται στο γεγονός ότι είτε δεν έχουν τεθεί ιεραρχικά ψηλά στις προτεραιότητες που θέτουν τα ίδια τα δίκτυα είτε τα κονδύλια του προϋπολογισμού των δικτύων, τα οποία διατίθενται για τις συγκεκριμένες ενότητες, δεν επαρκούν για να τη συμμετοχή όλων των μελών των δικτύων και ως εκ τούτου γίνονται στοχευόμενες δράσεις/προγράμματα με τη συμμετοχή μικρότερου αριθμού δήμων.



Πίνακας 4.11: Πεδία συνεργασίας Εθνικών/Περιφερειακών Διαδημοτικών Δικτύων

Σε ό,τι αφορά στα μέσα υλοποίησης της συνεργασίας των δήμων εντός των δικτύων σε αυτά περιλαμβάνονται α) η υπογραφή μνημονίου συνεργασίας για συγκεκριμένα πεδία δραστηριοτήτων, β) η μεταφορά τεχνογνωσίας προς τους Δήμους, γ) η υλοποίηση κοινών δράσεων, δ) η συγκρότηση κοινών ομάδων εργασίας και τέλος ε) οι κοινές επιχειρησιακές δραστηριότητες.

Και σε αυτήν την περίπτωση η μεταφορά τεχνογνωσίας, η οποία εμπεριέχει συνήθως ανταλλαγές βέλτιστων πρακτικών (*best practices*) καθώς επίσης και συναφείς εργαλειακές (*toolkits*), αναδεικνύεται σε κύριο μέσο συνεργασίας (Μ.Ο. 4.21/5) ενώ ακολουθούν οι κοινές δράσεις (Μ.Ο. 4.15/5), οι κοινές επιχειρησιακές δραστηριότητες (Μ.Ο. 3.75/5), οι ομάδες εργασίας (Μ.Ο. 3.50/5) ενώ σπανιότερα έχουμε την υπογραφή μνημονίων συνεργασίας για συγκεκριμένα ζητήματα (Μ.Ο. 2.76/5).



Πίνακας 4.12: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Εθνικών/Περιφερειακών Διαδημοτικών Δικτύων

Οι Δήμοι συμμετέχουν σε διάφορα περιφερειακά δίκτυα. Κατά τη διάρκεια της έρευνας υπήρξε μια καταγραφή των δικτύων στα οποία συμμετέχουν οι Δήμοι κυρίως εντός της Περιφέρειας, όπως το *Consell d'Iniciatives Locals per al Medi Ambient – CILMA (Council for Local Environmental Initiatives in the Province of Girona)* του Επαρχιακού Συμβουλίου της Χιρόνα (*Diputació de Girona*)¹¹⁷ και το *Council of Costa Brava*, ένα δίκτυο των Δήμων που περιβάλλουν την ομώνυμη περιοχή. Το κυριότερο όμως διαδημοτικό δίκτυο συνεργασίας της Καταλονίας, το οποίο δεσπόζει, είναι το Δίκτυο Δήμων και Πόλεων για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (*Xarxa de Ciutats i Pobles Cap a la Sostenibilitat*)¹¹⁸ το οποίο λειτουργεί στο πλαίσιο του Επαρχιακού Συμβουλίου της Βαρκελώνης. Το δίκτυο περιλαμβάνει ως μέλη 246 δήμους, εκ των οποίων οι 217 προέρχονται από της επαρχία της Βαρκελώνης και οι υπόλοιποι 29 από τις άλλες τρεις επαρχίες, τα Επαρχιακά Συμβούλια της Βαρκελώνης, της Χιρόνα, της Ταραγόνα και της Λιέιδα, τη Μητροπολιτική περιοχή της Βαρκελώνης και αρκετές *Comarques*.

Ο κύκλος εργασιών του κυρίως περιλαμβάνει την ανταλλαγή πληροφοριών και την έκδοση «βέλτιστων πρακτικών» (*best practices*) για διάφορα θέματα. Παράδειγμα αποτελεί ένα από τα τελευταία θέματα για το οποίο συγκροτήθηκε ομάδα εργασίας και αφορά την ενεργειακή κατανάλωση των κτιρίων. Στην ομάδα εργασίας υπήρξε ανταλλαγή απόψεων, η οποία κατέληξε στις βέλτιστες πρακτικές. Η συντριπτική πλειονότητα των δράσεων του Δικτύου αφορά ενέργειες υποστήριξης ως προς τη θέσπιση σχετικής νομοθεσίας σε τοπικό επίπεδο ή τη θέσπιση κοινών κριτηρίων στα οποία δεσμεύονται οι Δήμοι ότι θα προσαρμοστούν, καθώς ο προϋπολογισμός του Δικτύου επαρκεί μόνο για την κάλυψη των εξόδων προκειμένου να λειτουργούν απρόσκοπτα οι διάφορες ομάδες εργασίας.

¹¹⁷ Βλ. σχετικά *Consell d'Iniciatives Locals per al Medi Ambient – CILMA*, <http://www.cilma.cat/>

¹¹⁸ Βλ. σχετικά *Xarxa de Ciutats i Pobles Cap a la Sostenibilitat*, <http://www.diba.cat/web/xarxasost/xarxa>

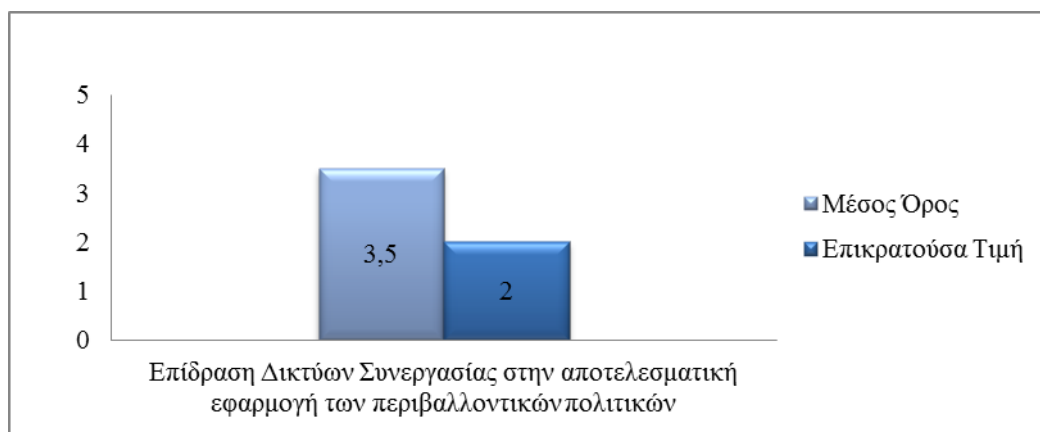
Το Δίκτυο ανταποκρίνεται στα αιτήματα βοήθειας των Δήμων μέσω της Ολομέλειας ή των Ομάδων Εργασίας. Η συζήτηση πολλές φορές σχετίζεται με το ποιες από τις προτεινόμενες δράσεις θα πρέπει να προηγηθούν. Ουσιαστικά πρόκειται για θέσπιση προτεραιοτήτων σύμφωνα με τις οποίες ακολουθεί η εκταμίευση των σχετικών πόρων από το Συμβούλιο. Το Δίκτυο διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο στην ενσωμάτωση σχετικών πρωτοβουλιών στον τομέα του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης σε ευρωπαϊκό επίπεδο, όπως για παράδειγμα το Σύμφωνο των Δημάρχων (*Pacte d' alcaldes*).¹¹⁹ Στο πλαίσιο αυτό έχουν ήδη υπογράψει 212 Δήμοι της Περιφέρειας, εκ των οποίων οι 202 έχουν εκπονήσει τα προαπαιτούμενα Σχέδια Δράσης για τη Βιώσιμη Ενέργεια.¹²⁰

4.2.6.2 Διεθνή Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας

Η συμμετοχή των Δήμων σε κάποιο διεθνές διαδημοτικό δίκτυο συνεργασίας δεν είναι μεγάλη (38.9%), ενώ η επίδρασή τους στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο κρίνεται μέτρια σημαντική (Μ.Ο. 3.50/5).

¹¹⁹ Πρόκειται για τη εθελοντική δέσμευση σε ευρωπαϊκό επίπεδο των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης για την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας με τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας εντός των ορίων της επικράτειάς τους, έτσι ώστε να συμβάλλουν στην επίτευξη της μείωσης των ρύπων του διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) κατά 20% έως το έτος 2020. Βλ. σχετικά <http://www.covenantofmayors.eu/>

¹²⁰ Βλ. σχετικά *Pacte d' alcaldes*, <http://www.diba.cat/web/mediambient/pactecalcaldes>



Πίνακας 4.13: Αξιολόγηση επιρροής Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας

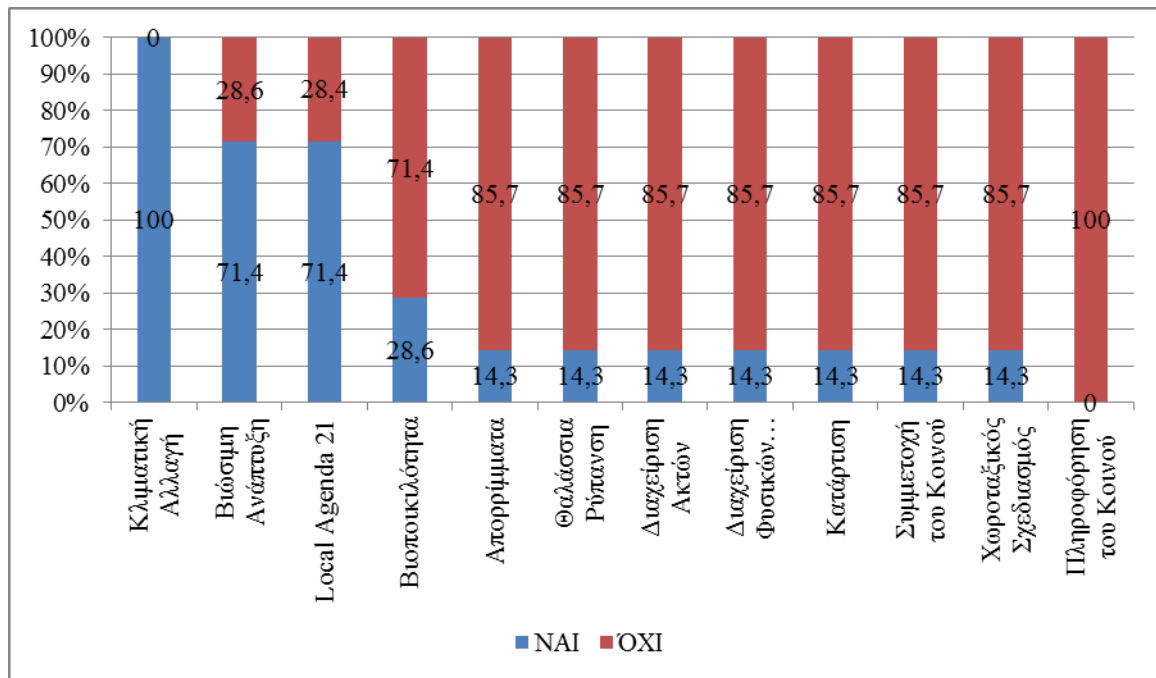
Στο ζήτημα της συμμετοχής των Δήμων στα διάφορα διεθνή διαδημοτικά δίκτυα συνεργασίας παρατηρούμε ότι η προσέγγιση που ακολουθείται εδράζεται σε μεγάλο βαθμό όχι στην απευθείας συμμετοχή κάθε Δήμου ξεχωριστά στα εν λόγω δίκτυα αλλά διαμέσου της συμμετοχής τους στο Provisional Council of Barcelona (*Diputacion de Barcelona*), το οποίο λειτουργεί ως περιφερειακός συντονιστής για την ευρύτερη περιοχή της Καταλονίας. Πολλοί Δήμοι θεωρούν ικανοποιητικό το σχήμα έτσι όπως λειτουργεί, στο βαθμό που αποφεύγεται ο «συνωστισμός» των Δήμων και υπάρχει μια ενιαία φωνή που τους εκπροσωπεί.

Βέβαια έχουν υπάρξει και περιπτώσεις στις οποίες οι Δήμοι συμμετείχαν ατομικά και όχι μέσω του *Diputacion de Barcelona*. Σε μια τέτοια περίπτωση, παρόλο που θεωρήθηκε ιδιαίτερα επωφελής από τα στελέχη του Δήμου, εντούτοις η συμμετοχή υπήρξε εξαιρετικά βραχύβια, καθώς η ετήσια συνδρομή συνολικού κόστους χιλίων ευρώ δεν ανανεώθηκε με το πρόσχημα της οικονομικής κρίσης. Ωστόσο αυτή η μικρής διάρκειας συμμετοχή χαρακτηρίστηκε ως μια ιδιαίτερη ενδιαφέρουσα εμπειρία διότι περιείχε ανταλλαγή εμπειριών από τα μέλη του δικτύου καθώς επίσης και μεταφορά τεχνογνωσίας (κατευθυντήριες γραμμές, κώδικες

βέλτιστων πρακτικών) στα θέματα της Local Agenda 21 και της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής σε τοπικό επίπεδο.

Στα πεδία συνεργασίας εντός των συγκεκριμένων δικτύων περιλαμβάνονται α) η διαχείριση φυσικών πόρων β) ο χωροταξικός σχεδιασμός, γ) η διαχείριση των αποβλήτων, δ) οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, ε) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, στ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ζ) η διαχείριση των ακτών, η) η κατάρτιση του προσωπικού σε θέματα περιβάλλοντος, ι) ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης, ια) η κατάρτιση της Local Agenda 21, ιβ) η πληροφόρηση του Κοινού και τέλος ιγ) η συμμετοχή του Κοινού.

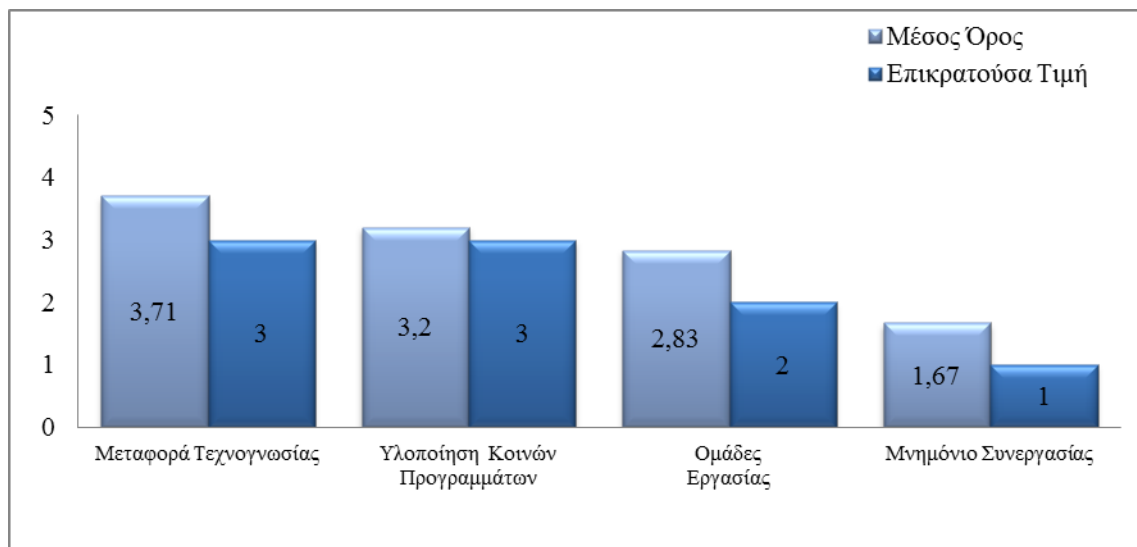
Από τις απαντήσεις συνάγεται ότι κύριο πεδίο συνεργασίας αποτελεί η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, με καθολικό ποσοστό 100.0%. Ακολουθούν οι συνεργασίες/συνέργειες σε ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης και κατάρτισης Local Agenda 21 σε ποσοστό και στις δύο περιπτώσεις 71.4%. Σε ότι αφορά τις υπόλοιπες θεματικές ενότητες, συναντάμε μειωμένα ποσοστά, όπως καταγράφονται στον ακόλουθο πίνακα.



Πίνακας 4.14: Πεδία συνεργασίας Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων

Τα μέσα υλοποίησης των συνεργασιών εντός των διακρατικών δικτύων περιλαμβάνουν α) την υπογραφή μνημονίου συνεργασίας για συγκεκριμένα πεδία δραστηριοτήτων, β) τη μεταφορά τεχνογνωσίας προς τους Δήμους, γ) την υλοποίηση κοινών προγραμμάτων και τέλος δ) την συγκρότηση κοινών ομάδων εργασίας.

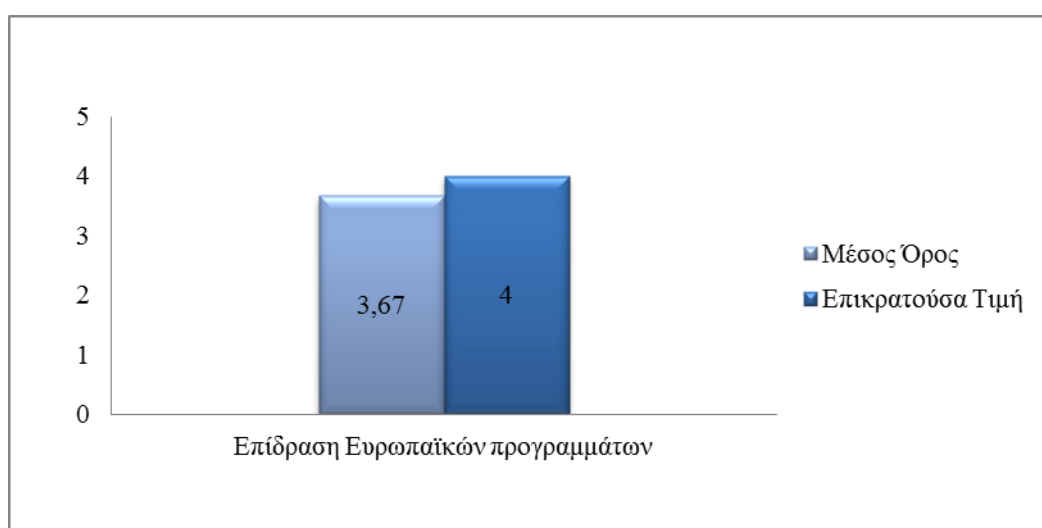
Η μεταφορά τεχνογνωσίας, και σε αυτήν την περίπτωση, λογίζεται ως το πλέον σημαντικό μέσο υλοποίησης της συνεργασίας (Μ.Ο. 3.71/5). Ακολούθως, η υλοποίηση κοινών προγραμμάτων, παρόλο που θεωρείται σημαντικό εργαλείο δεν συναντάται συχνά (Μ.Ο. 3.20/5) όπως επίσης και η συγκρότηση ομάδων εργασίας (Μ.Ο. 2.83/5), ενώ σπάνια έχουμε την υπογραφή μνημονίων συνεργασίας για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων ζητημάτων περιβαλλοντικής πολιτικής.



Πίνακας 4.15: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων

4.2.7 Η Συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η πλειονότητα των Δήμων έχει συμμετάσχει στην υλοποίηση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων. Συγκεκριμένα, σε ποσοστό 66.7% επί του συνόλου, οι Δήμοι έχουν συμμετάσχει στην υλοποίηση Ευρωπαϊκών προγραμμάτων στον τομέα του περιβάλλοντος και η επίδρασή τους θεωρείται σημαντική (Μ.Ο. 3.67/5).



Πίνακας 4.16: Αξιολόγηση επίδρασης ευρωπαϊκών προγραμμάτων στον τομέα του περιβάλλοντος

Έχουν υλοποιηθεί κατά καιρούς προγράμματα σχετικά με τη διαχείριση αποβλήτων, τη διαχείριση όμβριων υδάτων ενώ τα τελευταία χρόνια πολλοί δήμοι συμμετέχουν στην κατάρτιση και εφαρμογή Σχεδίων Δράσης για την Αειφόρο Ενέργεια – ΣΔΑΕ (Pacto de Alcades para la Energia Sostenible – PAES), μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκή Επιτροπής για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, η οποία βασίζεται στην υπογραφή του Συμφώνου των Δημάρχων (Covenant of Mayors) που ως στόχο έχει την τη μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα (CO₂ emissions) κατά 20% έως το 2020.¹²¹

4.2.8 Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικών Προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό Επίπεδο

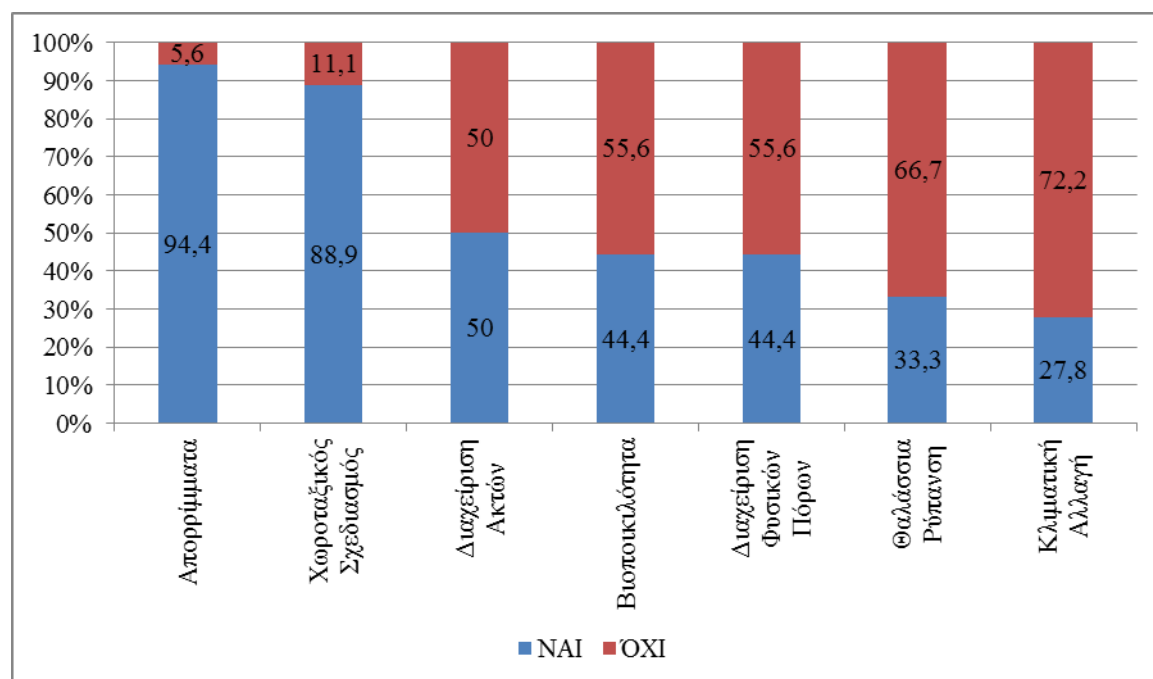
Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ευρήματα της έρευνας πεδίου αναφορικά με την δυνατότητα των Δήμων διαμέσου των υποδομών τους, του προσωπικού και του προϋπολογισμού που διαθέτουν να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά με ίδια μέσα τα διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα/ζητήματα σε περιφερειακό/τοπικό επίπεδο και όχι σύμφωνα με τις επιταγές του εκάστοτε εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού.

Οι ερωτηθέντες εκλήθησαν να απαντήσουν εάν α) η διαχείριση των απορριμμάτων, η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, γ) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, δ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ε) η διαχείριση των ακτών, στ) ο χωροταξικός σχεδιασμός και η) η διαχείριση των φυσικών πόρων

¹²¹ Βλ. σχετικά *Covenant of Mayors*, <http://www.covenantofmayors.eu/>

δύνανται να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικότερα σε περιφερειακό ή/και τοπικό επίπεδο.

Από τις απαντήσεις ξεχώρισαν η διαχείριση των απορριμμάτων σε ποσοστό 94.4% και ο χωροταξικός σχεδιασμός σε ποσοστό 88.9% ως τα κατεξοχήν ζητήματα τα οποία μπορούν να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικότερα σε ένα τοπικό πλαίσιο, λαμβάνοντας υπόψη τις κατά τόπους ιδιαιτερότητες. Ακολούθως, η διαχείριση των ακτών σε ποσοστό 50.0%, η διατήρηση της βιοποικιλότητας σε ποσοστό 44.4% και η διαχείριση των φυσικών πόρων επίσης σε ποσοστό 44.4% θεωρείται ότι υπό προϋποθέσεις θα μπορούσαν να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικότερα σε περιφερειακό επίπεδο. Τέλος, τα ζητήματα της αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης σε ποσοστό 33.3% και της κλιματικής αλλαγής σε ποσοστό 27.8% θεωρούνται, κυρίως λόγω της φύσης τους, ότι θα πρέπει να εντάσσονται στον εθνικό στρατηγικό σχεδιασμό.



Πίνακας 4.17: Αντιμετώπιση προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο

4.2.9 Συμμετοχή του Κοινού

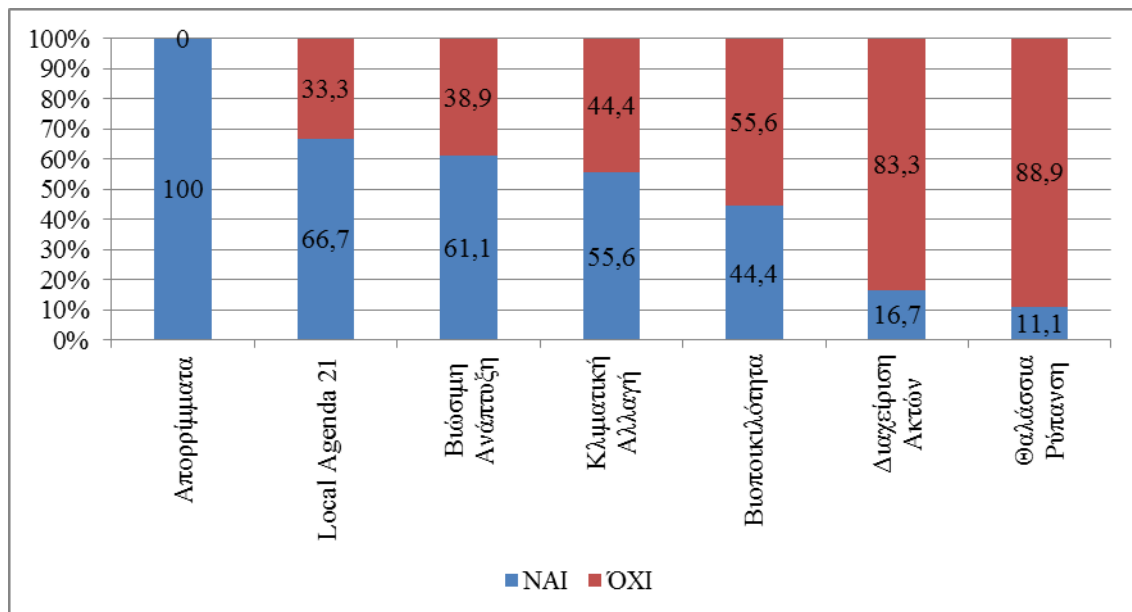
Η συμμετοχή του Κοινού εν γένει καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την δυνατότητα πληροφόρησης και ευαισθητοποίησής του στα ζητήματα περιβάλλοντος. Η Περιφερειακή Κυβέρνηση της Καταλονίας με τον Ν.27/2006 ρυθμίζει το δικαίωμα πρόσβασης στην πληροφορία, το δικαίωμα συμμετοχής του Κοινού καθώς και το δικαίωμα πρόσβασης στη Δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά ζητήματα.¹²² Στο συγκεκριμένου σκέλος του ερωτηματολογίου οι ερωτηθέντες εκλήθησαν να απαντήσουν αν υπάρχουν προγράμματα πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού για μια σειρά θεμάτων περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης όπως α) η διαχείριση των αποβλήτων, β) η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, γ) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, δ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ε) η διαχείριση των ακτών στ) η βιώσιμη ανάπτυξη και ζ) ο σχεδιασμός της Local Agenda 21.

Όλοι οι Δήμοι της Καταλονίας, σε ποσοστό 100%, υλοποιούν προγράμματα πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του κοινού στον τομέα της διαχείρισης απορριμμάτων, ενώ σε μεγάλο ποσοστό υπάρχει πληροφόρηση σχετικά με τα ζητήματα της Local Agenda 21 (66.7%) αλλά και σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης (61.1%). Αντιθέτως λίγο παραπάνω από τους μισούς Δήμους υλοποιούν προγράμματα πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης σχετικά με την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής σε ποσοστό 55.6%, ενώ αντίστοιχα για τη διατήρηση της βιοποικιλότητας σε ποσοστό 44.4%. Τέλος, εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι αν και αναφερόμαστε σε παράκτιους δήμους είναι λίγοι αυτοί που επιλέγουν να

¹²² Βλ. σχετικά

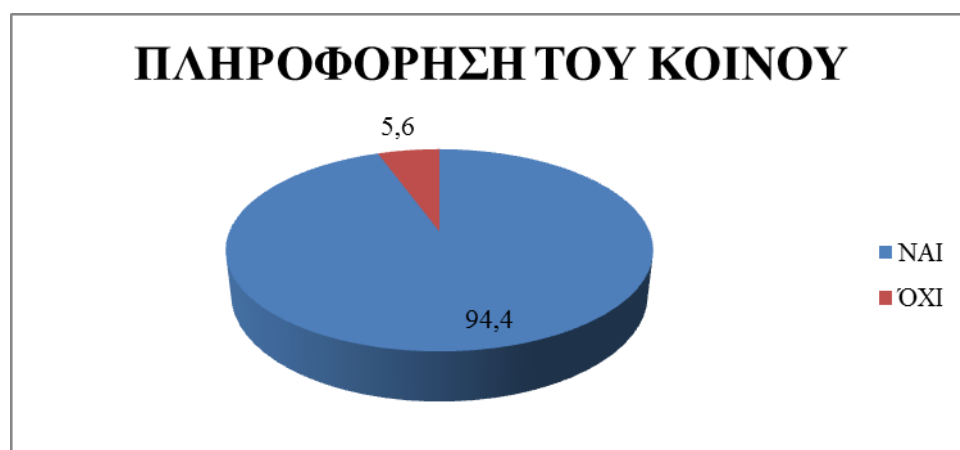
http://territori.gencat.cat/ca/01_departament/03_atencio_a_la_ciutadania_i_participacio/04_dret_dacces_a_la_informacio_ambiental/

πληροφορήσουν το Κοινό για ζητήματα διαχείρισης των ακτών, σε ποσοστό 16.7% καθώς επίσης και για ζητήματα θαλάσσιας ρύπανσης, σε ποσοστό 11.1%.



Πίνακας 4.18: Προγράμματα πληροφόρησης του Κοινού ανά θεματικές ενότητες

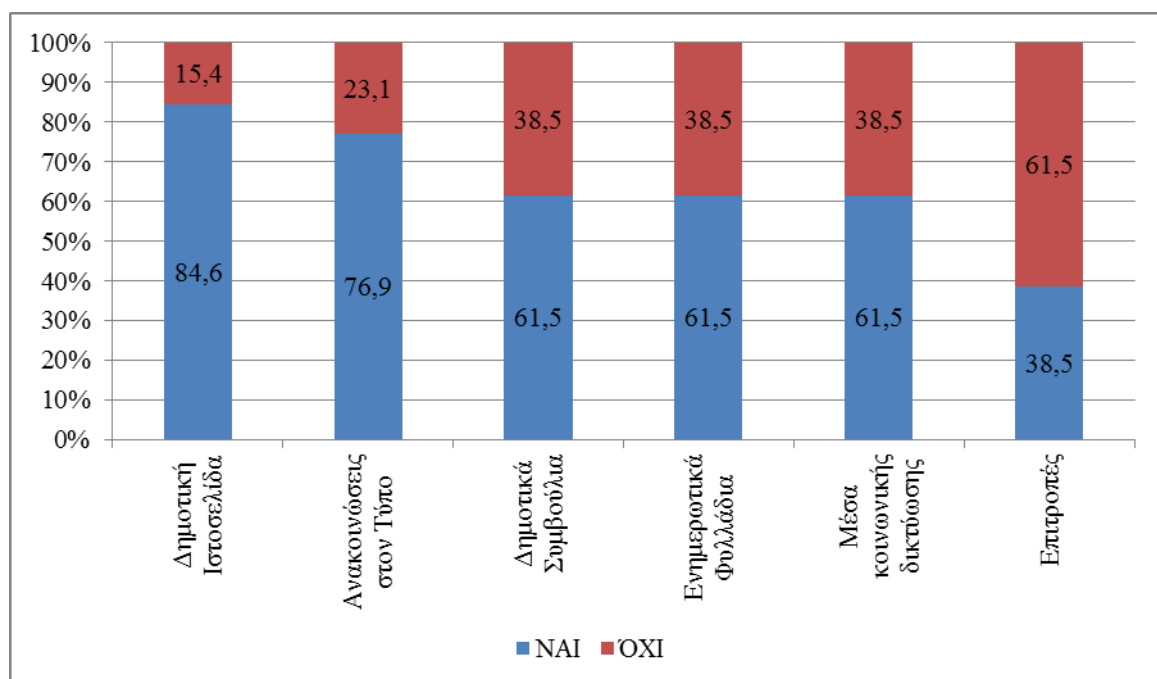
Για την κάλυψη των αναγκών πληροφόρηση και ευαισθητοποίησης του Κοινού, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η πλειονότητα των προαναφερθέντων προγραμμάτων υλοποιείται, στη συντριπτική τους πλειονότητα, σε συνεργασία με τις τοπικές, περιφερειακές και εθνικές ΜΚΟ. Η πρόσβαση του Κοινού στα δημόσια έγγραφα που σχετίζονται με θέματα του περιβάλλοντος είναι ελεύθερη και εύκολη (94.4%).



Πίνακας 4.19: Πληροφόρηση/πρόσβαση του Κοινού σε δημόσια έγγραφα

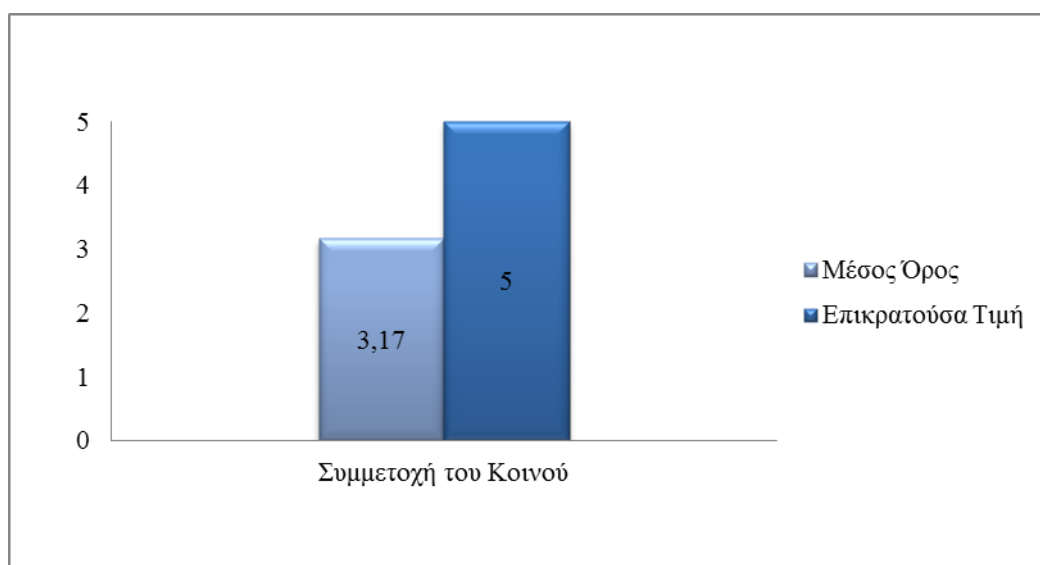
Σε ό,τι αφορά Στα μέσα για τη διασφάλιση της συμμετοχής του Κοινού, κατά το στάδιο της διαβούλευσης, στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων επί περιβαλλοντικών ζητημάτων, σε αυτά περιλαμβάνονται α) οι ανακοινώσεις στον τύπο, β) η ενημέρωση μέσω της δημοτικής ιστοσελίδας, γ) η παραγωγή και διανομή ενημερωτικών φυλλαδίων, δ) η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ε) η σύγκλιση επιτροπών και τέλος στ) διαμέσου της λειτουργίας των Δημοτικών Συμβουλίων.

Στις απαντήσεις των Δήμων παρατηρείται ότι η πλειονότητά τους επιλέγει ως μέσο ενημέρωσης τη δημοτική ιστοσελίδα σε ποσοστό 84.6% καθώς επίσης και την ανάρτηση σχετικών ανακοινώσεων στον Τύπο σε ποσοστό 76.9%. Ακολουθώς η συμμετοχή του Κοινού διασφαλίζεται διαμέσου των Δημοτικών Συμβουλίων αλλά και της διανομής σχετικών ενημερωτικών φυλλαδίων, ενώ έχουμε και τη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης –όλα σε ποσοστό 61.5%. Τέλος, σε μικρότερο βαθμό χρησιμοποιείται η σύσταση και λειτουργία δημοτικών επιτροπών σε ποσοστό 38.5%.



Πίνακας 4.20: Μέσα ενημέρωσης & συμμετοχής του Κοινού

Οι ίδιοι οι Δήμοι, κληθέντες να αξιολογήσουν τη συμμετοχή του Κοινού σε όλη τη διαδικασία, θεωρούν ότι αυτή είναι μέτριας σημαντικότητας (Μ.Ο. 3.17/5) και ότι δεν προσδίδει την προστιθέμενη αξία η οποία, εν δυνάμει, θα κατέληγε στη συλλογικά αντιπροσωπευτική έκφραση της τοπικής κοινωνίας επί συγκεκριμένων περιβαλλοντικών ζητημάτων.



Πίνακας 4.21: Αξιολόγηση της συμμετοχής του Κοινού στην Περιφέρεια της Καταλονίας

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να αναφερθεί η οπτική με την οποία οι υπηρεσιακοί παράγοντες και οι διοικήσεις των Δήμων αντιμετωπίζουν τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και εν γένει την Κοινωνία των Πολιτών αναφορικά με την διαδικασία συμμετοχής των τελευταίων σε ζητήματα περιβαλλοντικής διακυβέρνησης.

Μέσα από τις συνεντεύξεις δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες αποκλίσεις. Σε μια χαρακτηριστική περίπτωση αναφέρθηκε ότι παρόλο που το θεσμικό πλαίσιο θέτει τις προδιαγραφές σχετικά με τους όρους και τις διαδικασίες που πρέπει να ακολουθούνται για τη συμμετοχή του Κοινού, εν τούτοις στην πράξη πρόκειται για μια πρωτόγνωρη διαδικασία τόσο για τις τοπικές αρχές όσο και για τους ίδιους τους δημότες, στην οποία αφενός οι πρώτοι είναι υποχρεωμένοι να λαμβάνουν υπόψη τους

δεύτερους αφετέρου οι δεύτεροι δεν έχουν την εμπειρία να διαχειριστούν, κατά τρόπο αποτελεσματικό και παραγωγικό, τη συμμετοχή τους.

Σε άλλη περίπτωση Δήμου επισημάνθηκε η διαφοροποίηση ανάμεσα στις μη κυβερνητικές οργανώσεις που εδρεύουν εντός των ορίων του συγκεκριμένου Δήμου και σε αυτές που λειτουργούν σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Από την συζήτηση προέκυψε ο διαχωρισμός των οργανώσεων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, με τις μεν πρώτες να χαρακτηρίζονται ως αξιόπιστοι συνομιλητές, οι δε τοπικές να αντιμετωπίζονται με δυσπιστία ως προς τα κίνητρά τους ενώ παράλληλα το έλλειμμα γνώσης και κατάρτισης που παρουσιάζουν τις καθιστά περισσότερο μέρος του προβλήματος παρά μέρος της λύσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η υπόθεση κατασκευής του τρίτου διαδρόμου απογείωσης/προσγείωσης του αεροδρομίου της Βαρκελώνης πριν από δέκα περίπου χρόνια. Τότε με το πρόσχημα της περιβαλλοντικής υποβάθμισης οι τοπικές μη κυβερνητικές οργανώσεις ξεσηκώθηκαν και εναντιώθηκαν στην κατασκευή του, αν και ο πραγματικός λόγος ήταν η ηχητική όχληση που θα δημιουργούσαν οι προσγειώσεις και απογειώσεις των αεροπλάνων αφού θα πετούσαν πάνω από τις κατοικημένες περιοχές. Και αυτό θα αποτελούσε εν δυνάμει απειλή στην αναπτυξιακή προοπτική της τουριστικής υποδομής της περιοχής καθώς η ζώνη μεταξύ αεροδρομίου και πόλης προορίζεται να γίνει τουριστικός προορισμός, με τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα να τη χρησιμοποιούν ως παραθεριστικό θέρετρο.

Σε άλλο Δήμο, στον οποίο η συνεργασία της δημοτικής αρχής με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις είναι εξαιρετικά περιορισμένη και σε μικρής κλίμακας δραστηριότητες, έχουμε το παράδειγμα της δημιουργίας ενός άτυπου *forum* το οποίο ουσιαστικά αποτελείται από τα μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου, τα οποία σε τέσσερις συνεδριάσεις ετησίως προσκαλούν τις οργανώσεις να εκφράσουν τις

απόψεις, τους προβληματισμούς και τις προτάσεις τους. Όμως, η συμμετοχή των τελευταίων δεν είναι ιδιαίτερα ενεργή. Χαρακτηριστικό είναι πλέον το γεγονός ότι στις τελευταίες συνεδριάσεις παρίσταται μόνο ένας εκπρόσωπος με αποτέλεσμα να έχει ανασταλεί, ουσιαστικά, η λειτουργία του.

Στο ίδιο πλαίσιο, σε έτερο Δήμο, καταβάλλονται προσπάθειες για την περαιτέρω συμμετοχή της Κοινωνίας των Πολιτών και των σχετικών περιβαλλοντικών οργανώσεων μέσα από τη σύγκλιση του Δημοτικού Συμβουλίου τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο με τα θέματα της ημερήσιας διάταξης να περιλαμβάνουν αποκλειστικά ζητήματα περιβάλλοντος παρουσιάζοντας, ωστόσο, απογοητευτικά αποτελέσματα ως προς τη συμμετοχή των εκπροσώπων τους.

Η γενική εικόνα που αποκομίζεται τείνει να επιβεβαιώσει το χάσμα που υπάρχει ανάμεσα στους υπηρεσιακούς παράγοντες των Δήμων και στις μη κυβερνητικές οργανώσεις. Ένα χάσμα το οποίο μάλλον διευρύνεται από την απροθυμία των δημοτικών αρχών να συνεργαστούν με τις τοπικές οργανώσεις, στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, καθόσον πολλές από τις τελευταίες, σύμφωνα πάντα με τους εκπροσώπους των δήμων, χαρακτηρίζονται από τον καταγγελτικό τους λόγο και την ελλειμματική προσέγγισή τους αναφορικά με τα θέματα στα οποία καλούνται να τοποθετηθούν.

Αντιθέτως, δεν συμβαίνει με την ίδια ένταση κάτι τέτοιο με τις περιφερειακές και εθνικές μη κυβερνητικές οργανώσεις, πολλές από τις οποίες έχουν θεμελιώσει πολυετείς σχέσεις συνεργασίας και εμπιστοσύνης τόσο με τις δημοτικές αρχές όσο και με τις περιφερειακές αρχές, αφού δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις στις οποίες καλούνται να συνδράμουν συμβουλευτικά σε πεδία όπου έχουν αναπτύξει τεχνογνωσία, με την οποία δύνανται να καλύψουν κενά που παρουσιάζουν οι λειτουργίες της δημόσιας διοίκησης, όπως για παράδειγμα ζητήματα περιβαλλοντικής

εκπαίδευσης καθώς και ζητήματα περιβαλλοντικής πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού.

Βέβαια, κατά τη διάρκεια της έρευνας υπήρξε και η καταγραφή περίπτωσης Δήμου στον οποίον υπάρχει παντελής απουσία περιβαλλοντικής οργάνωσης. Σε αυτήν την περίπτωση, αυτό το κενό οργανωμένης συλλογικής έκφρασης και εκπροσώπησης των δημοτών/πολιτών καλύφθηκε μέσα από τη σύσταση και λειτουργία των επιτροπών γειτονιάς (*neighborhood committees*) με τη συνδρομή των δημοτικών αρχών. Η διαδικασία που ακολουθείται είναι ότι κάθε δημοτικός σύμβουλος (*Regidor*) είναι υπεύθυνος για μια γεωγραφική περιοχή του Δήμου και είναι αυτός που αναλαμβάνει να ακούει τις επιτροπές στις περιοχές αυτές και να μεταφέρει τα αιτήματά τους στο Δημοτικό Συμβούλιο. Γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι και σε αυτή τη προσέγγιση υπάρχουν σαφέστατα προβλήματα, τα οποία σχετίζονται με την έλλειψη πληροφόρησης, κατάρτισης και γνώσης των θεμάτων, εντούτοις καλύπτει υποτυπωδώς τη διαδικασία συμμετοχής του Κοινού.

Τέλος, ένα ακόμη σημείο τριβής μεταξύ των Δήμων και των μη κυβερνητικών οργανώσεων αποτελούν, σύμφωνα πάντα με τους υπηρεσιακούς παράγοντες, οι τοποθετήσεις που επιλέγουν οι τελευταίες αναφορικά με τα ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος και τοπικής οικονομικής ανάπτυξης. Στο πλαίσιο της διαμόρφωσης σχετικών στρατηγικών, σχεδίων δράσης και προγραμμάτων, εκφέρουν απόψεις και θέσεις οι οποίες λαμβάνουν υπόψη σε μεγάλο βαθμό την προστασία του περιβάλλοντος χωρίς όμως ταυτόχρονα να προτείνουν ένα πλαίσιο το οποίο θα περιλαμβάνει και τις προοπτικές της τοπικής οικονομικής ανάπτυξης των κατοίκων που διαβιούν και εργάζονται σε περιοχές υψηλού περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος ή πλησίον αυτών.

4.2.10 Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών

Το ζήτημα της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου σε διακρατικό επίπεδο έχει αποτελέσει αντικείμενο της Σύμβασης για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, 1976/1995 (Σύμβαση της Βαρκελώνης, 1976/1995)¹²³ με την υπογραφή του σχετικού Πρωτοκόλλου για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών – ΟΔΠΖ το 2008 (Protocol on Integrated Coastal Zone Management – ICZM, 2008)¹²⁴. Το συγκεκριμένο Πρωτόκολλο, το οποίο έχει επικυρώσει η Ισπανία, ετέθη σε ισχύ το 2011. Εν τούτοις, τόσο η Σύμβαση της Βαρκελώνης όσο και το ίδιο το Πρωτόκολλο, διαπιστώνεται ότι, σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, η διεισδυτικότητά τους στην περιφέρεια της Καταλονίας δεν είναι ιδιαίτερα ευρεία. Συγκεκριμένα μόλις το 58.8% των Δήμων της Καταλονίας είναι ενημερωμένο σχετικά με την Σύμβαση της Βαρκελώνης, ενώ ακόμη μικρότερο είναι το ποσοστό των Δήμων, 23.5%, αναφορικά με το συγκεκριμένο Πρωτόκολλο. Ο λόγος για τα χαμηλά αυτά ποσοστά, σύμφωνα με τον Καθηγητή Sardá του Τμήματος Θαλάσσιας Οικολογίας (*Departamento de Ecología Marina*) του *Centro de Estudios Avanzados de Blanes*¹²⁵, εδράζεται στο γεγονός ότι παρόλο που στην αρχή του εγχειρήματος για την ΟΔΠΖ υπήρξε ένας εθνικός συντονισμός συνοδευόμενος από τη διάθεση των απαραίτητων κονδυλίων, με σκοπό τη χάραξη και υλοποίηση μιας εθνικής στρατηγικής, εν συνεχεία η όλη προσπάθεια ατόνισε, με συνέπεια να υπάρξει ταυτόχρονα έλλειμμα πληροφόρησης και ανάληψης δράσης στα υπόλοιπα επίπεδα

¹²³ Βλ. σχετικά Σύμβαση για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, 1976/1995,

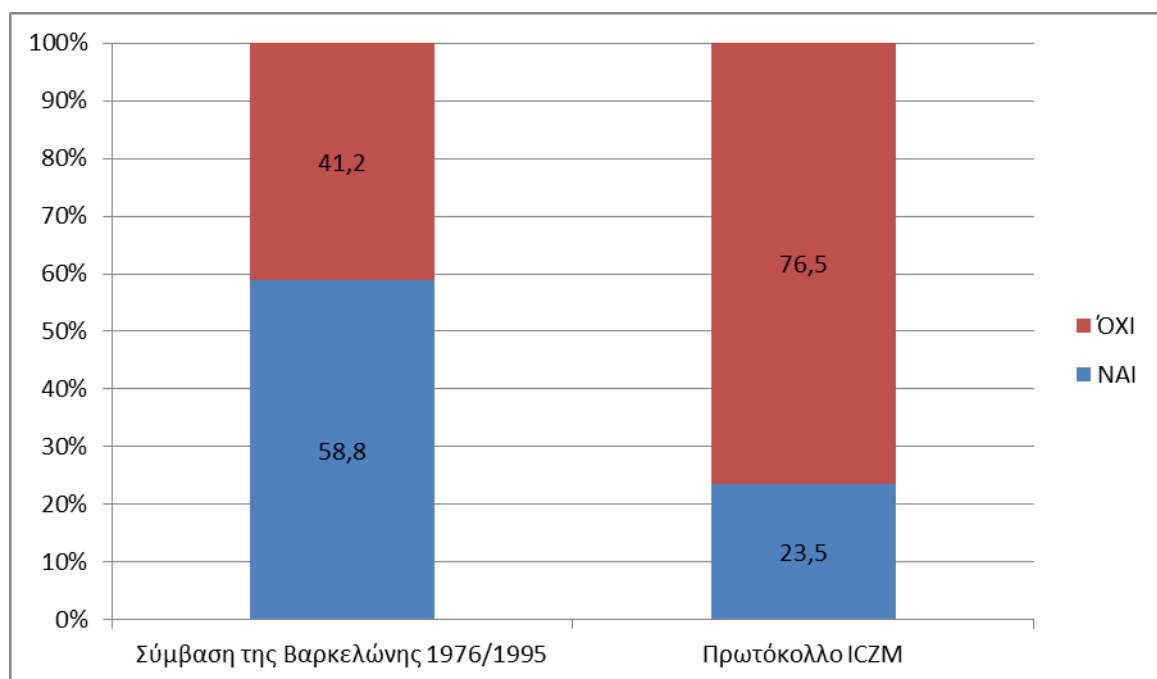
<http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001004>

¹²⁴ Βλ. σχετικά Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών, 2008,

<http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001001>

¹²⁵ Βλ. σχετικά *Centro de Estudios Avanzados de Blanes – CEAB*, <http://www.ceab.csic.es/>

διακυβέρνησης. Η απουσία εθνικής στρατηγικής επισημαίνεται και στην Έκθεση Προόδου (*Progress Report*)¹²⁶ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πλαίσιο της Σύστασης (2002/413/EC) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2002¹²⁷, σχετικά με την εφαρμογή στην Ευρώπη της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών, στην οποία επίσης αναφέρονται οι σχετικές πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί στην Περιφέρεια της Καταλονίας.



Πίνακας 4.22: Γνωρίζετε τη Σύμβαση της Βαρκελώνης και το Πρωτόκολλο ICZM;

Το θεσμικό πλαίσιο σε εθνικό επίπεδο καθορίζεται από το Νόμο 22/1988 της 28^{ης} Ιουλίου για τις ακτές (*Ley 22/1988, de 28 de julio, de Costas*)¹²⁸, όπως

¹²⁶ Βλ. σχετικά European Commission – Dg Environment, “Analysis of Member States Progress on Integrated Coastal Zone Management” (ICZM), 2011, http://ec.europa.eu/environment/iczm/pdf/Final%20Report_progress.pdf

¹²⁷ Βλ. σχετικά European Parliament and Council Recommendation on the implementation of Integrated Coastal Zone Management (ICZM) of 30 May 2002, (2002/413/EC), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32002H0413&from=EN>

¹²⁸ Βλ. σχετικά *Ley 22/1988, de 28 de julio, de Costas*, <http://www.magrama.gob.es/es/costas/legislacion/#>

τροποποιήθηκε και ισχύει από τον Νόμο 2/2013 της 29^{ης} Μαΐου για την προστασία και βιώσιμη χρήση των ακτών (*Ley 2/2013, de 29 de mayo, de protección y uso sostenible del litoral y de modificación de la Ley 22/1988, de 28 de julio, de Costas*)¹²⁹. Οι αλλαγές που επιφέρει το νέο νομοθέτημα προκάλεσαν μεγάλες αντιδράσεις από στελέχη των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας και μέρους της κοινής γνώμης, με την αιτιολογία ότι το νέο νομοθέτημα θα μειώσει το βαθμό προστασίας των παράκτιων περιοχών ενώ ταυτόχρονα θα οδηγήσει σε περαιτέρω ιδιωτικοποίηση των ακτών.¹³⁰

Παρόλα αυτά, η περιφέρεια της Καταλονίας στο συγκεκριμένο ζήτημα έχει να επιδείξει ικανό αριθμό πρωτοβουλιών τις οποίες έχει αναλάβει τα προηγούμενα χρόνια αναφορικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων περιοχών. Ήδη από το 2002, η περιφερειακή κυβέρνηση της Καταλονίας, στο πλαίσιο συμμετοχής της στο πρόγραμμα *Interreg IIIB – ENPLAN* για την εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων σχεδίων και προγραμμάτων, επιλέγει την κατάρτιση και περιβαλλοντική εκτίμηση (*environmental assessment*) ενός Στρατηγικού Σχεδίου Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών της Καταλονίας (*Catalonian ICZM Strategic Plan*).¹³¹

Σκοπός του Σχεδίου ήταν η προώθηση και ενσωμάτωσης πολιτικών βιώσιμης ανάπτυξης αναφορικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των ακτών της Καταλονίας. Χρησιμοποιώντας ως μέσα μια συμμετοχική διαδικασία στην οποία ενεπλάκησαν όλοι οι ενδιαφερόμενοι φορείς, τη διάγνωση των ακτών και την επιλογή κρίσιμων

¹²⁹ Βλ. σχετικά *Ley 2/2013, de 29 de mayo, de protección y uso sostenible del litoral y de modificación de la Ley 22/1988, de 28 de julio, de Costas*, <http://www.magrama.gob.es/es/costas/legislacion/#>

¹³⁰ Βλ. σχετικά Pablo Gorostiza Frieyro and Sara Ibáñez, “New Spanish law threatens protection of coastal areas”, Mare Nostrum Project, May 2014, <http://marenostrumproject.eu/news-events/blog/new-spanish-law-threatens-protection-of-coastal-areas>

¹³¹ Βλ. σχετικά *Environmental assessment of plans and programs – enplane*, <http://www.interreg-enplan.org/>. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε στο πλαίσιο εφαρμογής της Οδηγίας 2001/42/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 2001, σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων.

θεμάτων, το Σχέδιο προσδιορίζει επτά γενικούς στόχους, οι κυριότεροι από τους οποίους περιλαμβάνουν τη βελτίωση των παράκτιων υδάτων, την ανακήρυξη παράκτιων περιοχών ως «μη αστικών», τη βελτίωση της βιωσιμότητας του παράκτιου αστικού συστήματος, τη μείωση του κινδύνου ρύπανσης των θαλάσσιων υδάτων, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και τη βελτίωση του διατομεακού συντονισμού και των εμπλεκόμενων φορέων.

Το 2006 στην ευρύτερη μητροπολιτική περιοχή της Βαρκελώνης και υπό την αιγίδα του Επαρχιακού Συμβουλίου (*Diputació de Barcelona*) καταρτίζεται και εγκρίνεται, έπειτα από δύο χρόνια διεργασιών, το Παράκτιο Στρατηγικό Σχέδιο της Μητροπολιτικής Περιοχής της Βαρκελώνης (*Pla Estrategic Litoral de la Regio Metropolitana de Barcelona*)¹³². Κατά τη διαδικασία της διαβούλευσης, συμμετέχουν η περιφερειακή κυβέρνηση της Καταλονίας, το Επαρχιακό Συμβούλιο της Βαρκελώνης, 27 Δήμοι, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και μέλη της ακαδημαϊκής Κοινότητας.

Πρόκειται ουσιαστικά για την πρώτη συντονισμένη προσπάθεια με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων φορέων με σκοπό να αντιμετωπισθεί το ζήτημα της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων περιοχών στην περιφέρεια της Καταλονίας, στο πλαίσιο της *Σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (2002/413/CE)*¹³³ της 30^{ης} Μαΐου 2002 σχετικά με την εφαρμογή με την εφαρμογή στην Ευρώπη της *Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών*. Το Σχέδιο αποτελεί ένα κείμενο κατευθυντήριων γραμμών (*guidelines*) στο οποίο κατέληξαν από κοινού οι εμπλεκόμενοι φορείς και

¹³² Το πλήρες κείμενο του Σχεδίου είναι διαθέσιμο στο http://www.diba.cat/en/c/document_library/get_file?uuid=3d89521b-1c28-4916-8957-8e2a7cd85cab&groupId=175591

¹³³ Βλ. σχετικά European Parliament and Council Recommendation on the implementation of Integrated Coastal Zone Management (ICZM) of 30 May 2002, (2002/413/EC), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32002H0413&from=EN>

περιλαμβάνει προτάσεις στρατηγικής για την προστασία του τοπίου (*protection landscape*), την οικολογική αποκατάσταση (*ecological restoration*), τις μεταφορές, τον αστικό μετασχηματισμό (*urban transformation*), την κοινωνική συνοχή και την ολοκληρωμένη διαχείριση της ακτογραμμής.¹³⁴ Τέλος, παρουσιάζεται η κατάσταση των ακτών των Δήμων της επαρχίας (*state of the of the municipalities'coasts*) και προτείνεται η εγκαθίδρυση ειδικά προστατευόμενων περιοχών.

Περαιτέρω, στο ίδιο πλαίσιο, θα πρέπει να αναφερθεί η ίδρυση και λειτουργία, το 2007, του Παράκτιου Παρατηρητηρίου (*L'Observatori del Litoral*) το οποίο έχει ως στόχο την αξιολόγηση της κατάστασης των ακτών της Καταλονίας και την παροχή βοήθειας σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς οι οποίοι καλούνται να λαμβάνουν αποφάσεις για τα θέματα σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών. Το Παρατηρητήριο λειτουργεί υπό την αιγίδα της Κοινοπραξίας El Far (*Consorti El Far*),¹³⁵ η οποία αποτελεί σύμπραξη του Δήμου της Βαρκελώνης, της Περιφερειακής Κυβέρνησης της Καταλονίας (*Generalitat de Catalunya*), του Επαρχιακού Συμβουλίου της Βαρκελώνης (*Diputació de Barcelona*) και των λιμενικών αρχών της Βαρκελώνης (*Autoritat Portuària de Barcelona*), και του Οργανισμού της Μητροπολιτικής Περιφέρειας της Βαρκελώνης (*Agència Metropolitana Barcelona Regional*)¹³⁶. Επιπλέον, ως αποτέλεσμα της συνεργασίας της Κοινοπραξίας με την Περιφερειακή Κυβέρνηση καταρτίστηκε το 2007 ένα Master Plan για τη λειτουργία του Παρατηρητηρίου (*Pla Director de l'Observatori del litoral*). Ουσιαστικά πρόκειται για ένα σχέδιο παρακολούθησης (*monitoring*) της κατάστασης των ακτών και στο οποίο περιλαμβάνονται ειδικές θεματικές οι οποίες σχετίζονται, μεταξύ άλλων, με τη πληθυσμιακή συγκέντρωση, τις οικονομικές

¹³⁴ Βλ. σχετικά Pla Estrategic Litoral de la Regio Metropolitana de Barcelona, http://www.diba.cat/web/plansestrategics/plans/supramuni_litoral_metropolitana

¹³⁵ Βλ. σχετικά, Consorti El Far, <http://www.consortielfar.org/>

¹³⁶ Βλ. σχετικά Agència Metropolitana Barcelona Regional, <http://www.amb.cat>

δραστηριότητες, την κατάληψη του χώρου και τη βιοποικιλότητα ενώ καθορίζεται και ένα σύστημα 19 δεικτών (*indicators*) για τη συλλογή δεδομένων αναφορικά με τις ακτές.¹³⁷

Μία ακόμα πρωτοβουλία που αξίζει αναφερθεί σε σχέση με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών και συνδέεται άμεσα με την εφαρμογή του Πρωτοκόλλου ΟΔΠΖ αφορά στην περίπτωση τεσσάρων όμορων Δήμων¹³⁸ που βρίσκονται δυτικά της Βαρκελώνης και οι οποίοι σε συνεργασία με την περιφερειακή κυβέρνηση δημιούργησαν έναν είδος κοινοπραξίας, το *El Consorci Colls i Miralpeix – Costa del Garraf*¹³⁹, με σκοπό τον μεταξύ τους συντονισμό και την από κοινού διαχείριση της ομώνυμης παράκτιας ζώνης που διατρέχει την επικράτειά τους και η οποία έχει χαρακτηριστεί ως προστατευόμενη περιοχή Natura 2000. Η σχετική πρωτοβουλία αναλήφθηκε λίγο πριν την υπογραφή του Πρωτοκόλλου ΟΔΠΖ το 2007 και φιλοδοξία των συμμετεχόντων αποτέλεσε η υλοποίηση ενός Σχεδίου Δράσης που είναι πλήρως εναρμονισμένο με τις επιταγές του συγκεκριμένου Πρωτοκόλλου και το οποίο περιλαμβάνει κατευθυντήριες γραμμές για τις δράσεις που πρέπει να ακολουθηθούν από τους συμμετέχοντες στα επόμενα χρόνια. Στη διαδικασία διαβούλευσης του Σχεδίου Δράσης συμμετείχαν όλοι οι εμπλεκόμενοι φορείς, ενώ αυτό επικαιροποιείται ετησίως από το διοικητικό συμβούλιο της κοινοπραξίας με σκοπό την εξειδίκευση των δράσεων και δραστηριοτήτων που θα πρέπει να διεξάγονται κάθε χρόνο. Ιδιαίτερη πτυχή που αξίζει να αναφερθεί είναι ότι τις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων σχετικά με τις δραστηριότητες στις ακτές τις διεξάγει η ίδια η Κοινοπραξία. Εκτός από το Διοικητικό Συμβούλιο έχει θεσμοθετηθεί, στο πλαίσιο της συμμετοχικής διακυβέρνησης, ένα Συμβουλευτικό Συμβούλιο (*Advisory*

¹³⁷ Βλ. σχετικά, Consorci El Far, *Memòria d'activitat* 2007, Barcelona, 2008, σελ. 14, <http://www.consorciefar.org/>

¹³⁸ Πρόκειται για τους δήμους *Ajuntament de Sitges, Ajuntament de Vilanova I la Geltrú, Ajuntament Sant Pere de Ribes & Ajuntament de Cubelles*

¹³⁹ Βλ. σχετικά *El Consorci Colls i Miralpeix – Costa del Garraf*, <http://www.collsmiralpeix.cat/>

Council) στο οποίο δίνεται η δυνατότητα συμμετοχής σε εκπροσώπους Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, παραγωγικών ενώσεων καθώς επίσης και σε μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας.

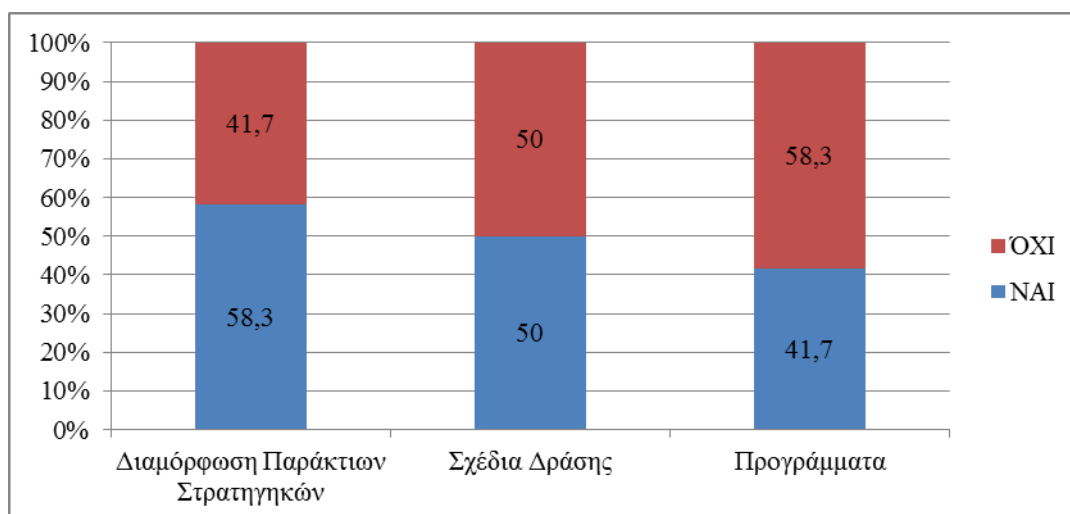
Αν και πρόκειται για μια σπάνια περίπτωση σε τοπικό επίπεδο, εντούτοις δεν λείπουν τα προβλήματα που σχετίζονται κυρίως με την έλλειψη πολιτικής βούλησης και την έλλειψη οικονομικών πόρων. Αν και οι υπηρεσιακοί παράγοντες των Δήμων θεωρούν ότι η συγκεκριμένη πρωτοβουλία προσέδωσε σημαντικά οφέλη στην αποτελεσματική διαχείριση του παράκτιου περιβάλλοντος, εντούτοις οι σημερινές δημοτικές αρχές δεν το βλέπουν το ίδιο θετικά. Ο κύριος λόγος σχετίζεται με την ετήσια οικονομική συνεισφορά που είναι υποχρεωμένοι να καταβάλλουν οι Δήμοι και η οποία ανέρχεται στο ποσό των 10.000 ευρώ, το οποίο σε περίοδο οικονομικής κρίσης δεν αποτελεί προτεραιότητα.

4.2.10.1 Η Συνεργασία και ο Ρόλος της Περιφερειακής Κυβέρνησης για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών

Κυρίαρχο ρόλο στην ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών διαδραματίζει η περιφερειακή κυβέρνηση της Καταλονίας στη δικαιοδοσία της οποίας έχει μεταβιβαστεί από το 2009 η αρμοδιότητα της διαχείρισης των παραλιών. Η περιφερειακή κυβέρνηση έχει παραχωρήσει στους Δήμους την αρμοδιότητα του καθαρισμού των παραλιών και την ασφάλεια των λουομένων. Για το σκοπό αυτό, κάθε χρόνο όλοι οι δήμοι υποβάλλουν προς έγκριση στην Περιφερειακή Κυβέρνηση τετραετές σχέδιο διαχείρισης των ακτών που βρίσκονται εντός των διοικητικών τους ορίων. Επιπλέον η Περιφερειακή Κυβέρνηση έχει αναλάβει πρωτοβουλία για τη διαμόρφωση ενός σύγχρονου θεσμικού πλαισίου που θα ρυθμίζει τα ζητήματα της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ακτών με την προετοιμασία ενός νέου

νομοθετήματος για τις ακτές. Στο πλαίσιο της επεξεργασίας του, συνεργάζεται στενά με τις δημοτικές αρχές ενώ έχει εκκινήσει σχετικές διαδικασίες δημόσιας διαβούλευσης προκειμένου να ενθαρρύνει τη συμμετοχή του Κοινού.¹⁴⁰

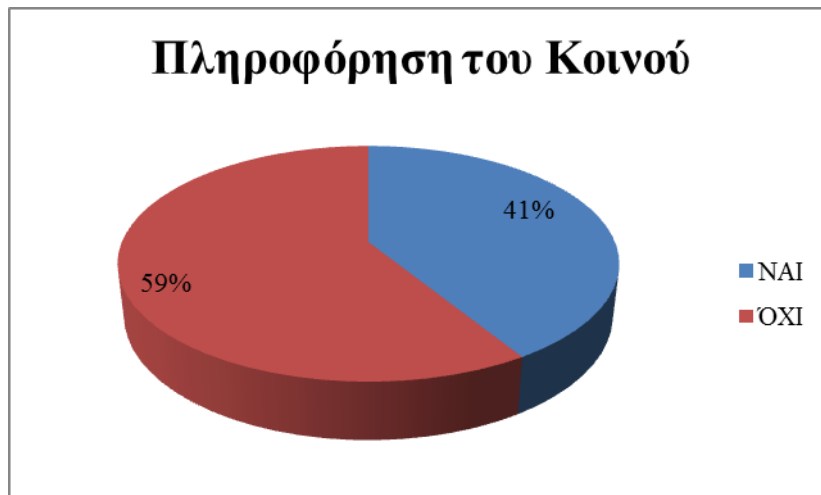
Προς επίρρωση των παραπάνω, οι Δήμοι σε ποσοστό 70.6% συνεργάζονται με την Περιφερειακή Κυβέρνηση για την ολοκληρωμένη διαχείριση των ακτών. Τα μέσα που χρησιμοποιούνται είναι σε ποσοστό 58.3% η διαμόρφωση παράκτιων στρατηγικών, σε ποσοστό 50% τα σχέδια δράσης και τέλος, σε ποσοστό 41.7% διάφορα προγράμματα.



Πίνακας 4.23: Μέσα συντονισμού Δήμων & Περιφερειακής Κυβέρνησης της Περιφέρειας της Καταλονίας για τη διαχείριση των ακτών

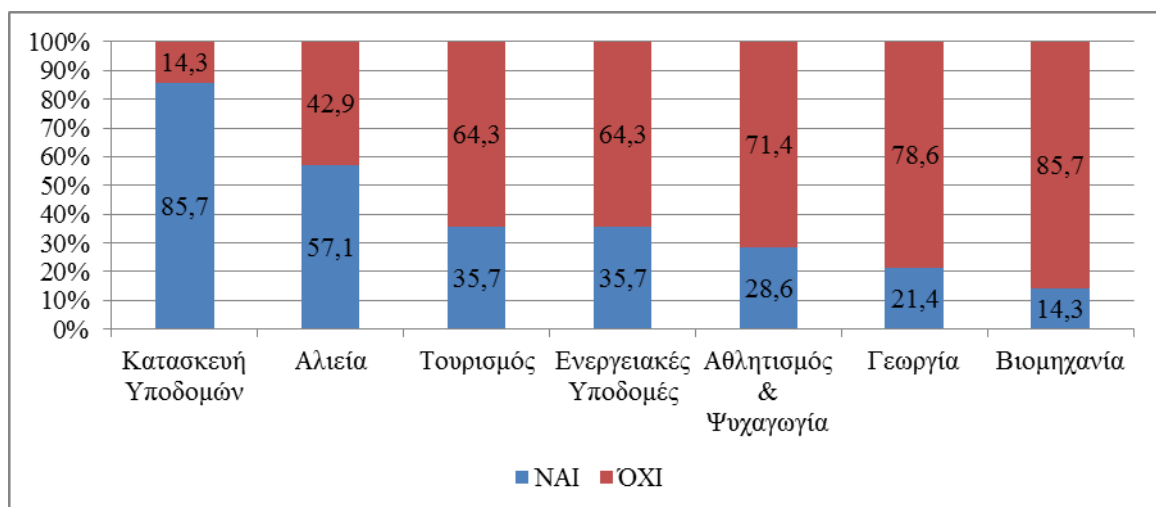
Σε ό,τι αφορά στην πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση του Κοινού αναφορικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών καταγράφεται έλλειμμα ενημέρωσης αφού οι Δήμοι μόνο σε ποσοστό 41.2% έχουν υλοποιήσει σχετικές εκστρατείες πληροφόρησης και ευαισθητοποίησής του.

¹⁴⁰ Βλ. σχετικά *Departament de Territori i Sostenibilitat, Generalitat de Catalunya*, http://territori.gencat.cat/ca/01_departament/03_atencio_a_la_ciutadania_i_participacio/06_processos_de_participacio/llei-del-litoral/



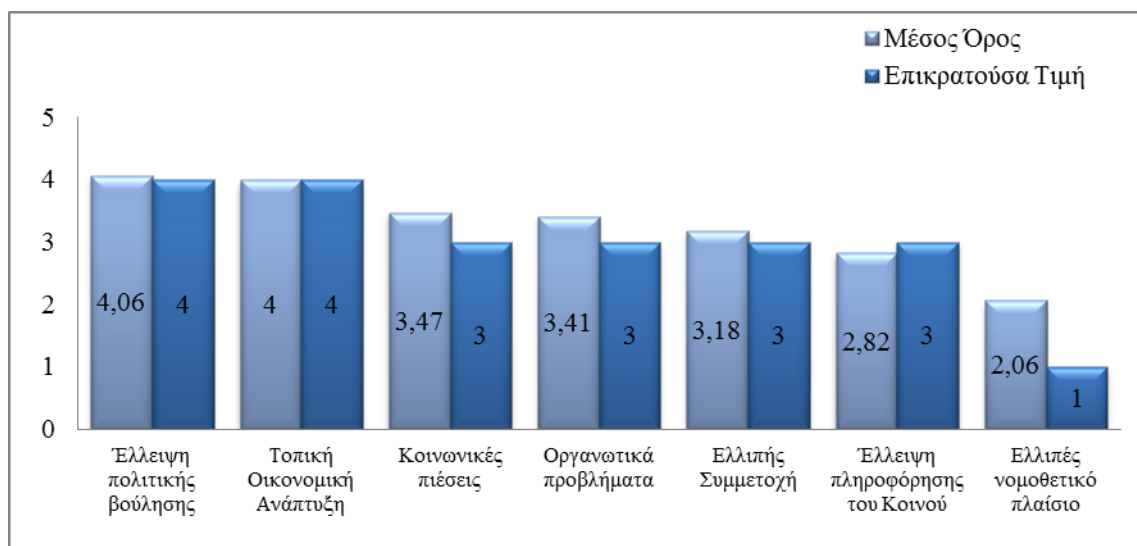
Πίνακας 4.24: Πληροφόρηση του Κοινού για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών

Οι Δήμοι της Καταλονίας δεν έχουν καταρτίσει σχέδιο ολοκληρωμένης διαχείρισης των ακτών εντός των ορίων της επικράτειάς τους, ενώ το ποσοστό των δήμων που έχουν υλοποιήσει ή υλοποιούν σχετικά προγράμματα ανέρχεται μόλις στο 29.4%. Αντιθέτως, γνώμες επί των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για δημόσια ή ιδιωτικά έργα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις παράκτιες ζώνες έχουν διατυπωθεί στο 82.4% των Δήμων και αφορούν κυρίως στην κατασκευή υποδομών, σε ποσοστό 85.7%, στην αλιεία, σε ποσοστό 57.1%, και στον τουρισμό, σε ποσοστό 35.7%.



Πίνακας 4.25: Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ανά Τομέα Δραστηριότητας

Σε ό,τι αφορά στην αξιολόγηση των προβλημάτων/εμποδίων που ανακύπτουν στο πλαίσιο της αποτελεσματικής εφαρμογής αναφορικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, σε αυτά περιλαμβάνονται (α) η τοπική οικονομική ανάπτυξη, (β) οι κοινωνικές πιέσεις, (γ) τα οργανωτικά προβλήματα, (δ) η έλλειψη πολιτικής βούλησης, (ε) το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο, (στ) η έλλειψη πληροφόρησης του Κοινού και (ζ) η ελλιπής συμμετοχή του Κοινού. Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι η έλλειψη πολιτικής βούλησης (Μ.Ο. 4.06/5) και η τοπική οικονομική ανάπτυξη (Μ.Ο. 4.00/5) είναι τα πιο σημαντικά προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών. Ακολουθούν, οι κοινωνικές πιέσεις (Μ.Ο. 3.47/5), τα διάφορα οργανωτικά προβλήματα (Μ.Ο. 3.41/5), η ελλιπής συμμετοχή του Κοινού (Μ.Ο. 3.18/5), η έλλειψη πληροφόρησης του Κοινού (Μ.Ο. 2.82/5) και τέλος το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο (Μ.Ο. 2.06/5).

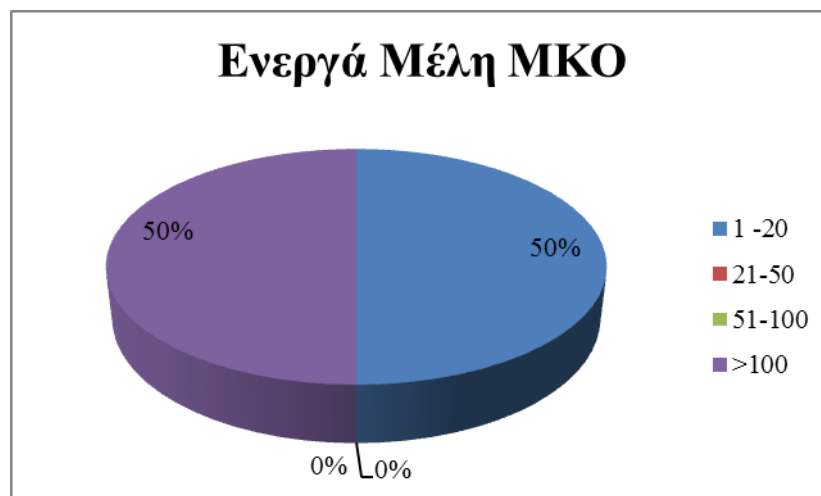


Πίνακας 4.26: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στο πεδίο της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών

4.3 Μη-κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)

4.3.1 Γενικά Στοιχεία

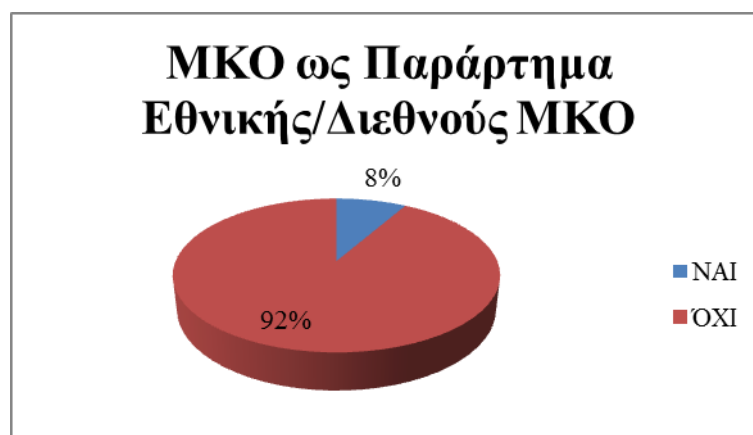
Οι περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της Καταλονίας έχουν κατά μέσο όρο 14.3 έτη λειτουργίας ενώ σημαντικές διαφοροποιήσεις παρουσιάζουν αναφορικά με τον αριθμό των ενεργών μελών τους. Συγκεκριμένα παρατηρείται, με βάση τις απαντήσεις τους στο ερωτηματολόγιο της έρευνας, ότι στη πλειονότητά τους είναι ή μικρές οργανώσεις αποτελούμενες από ένα έως είκοσι ενεργά μέλη σε ποσοστό 50% ή είναι μεγάλης κλίμακας οργανώσεις με πάνω από εκατό ενεργά μέλη σε ποσοστό 50%. Απουσιάζουν δηλαδή από το συγκεκριμένο δείγμα οργανώσεις μεσαίου βεληνεκούς οι οποίες να έχουν από είκοσι ένα έως εκατό ενεργά μέλη.



Πίνακας 4.27: Αριθμός Ενεργών Μελών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Περιφέρειας Καταλονίας

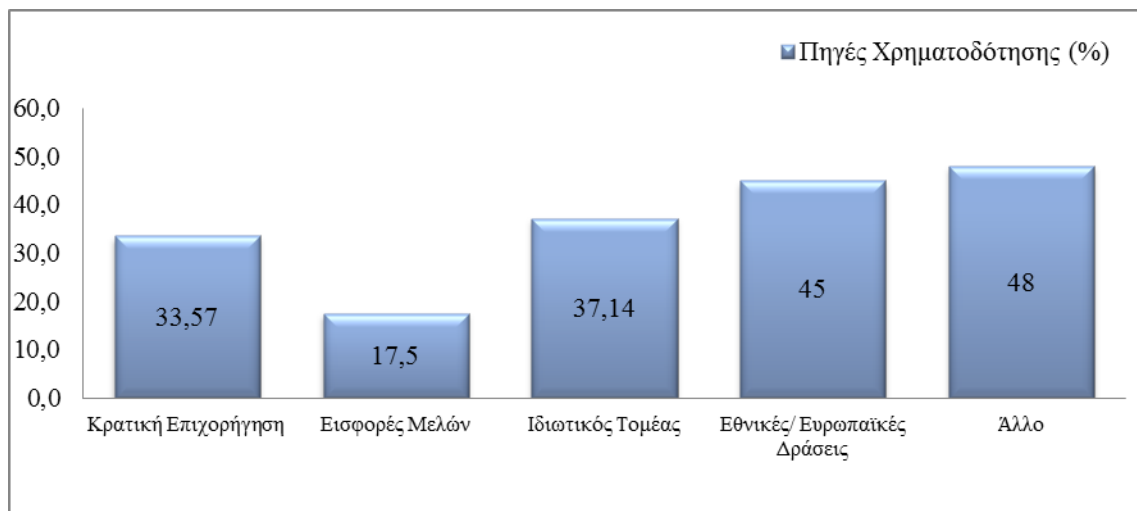
Στην πλειονότητά τους οι περισσότερες έχουν πολύ λίγα μέλη ενώ εντοπίζονται σοβαρά προβλήματα χρηματοδότησης. Διακρίνονται σε αυτές που λειτουργούν ως ομάδες συλλογικής έκφρασης των πολιτών και σε αυτές που λειτουργούν ως σύμβουλοι παρέχοντας σημαντικές υπηρεσίες στους τομείς της έρευνας, της

επιμόρφωσης και της πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Οι περισσότερες αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα χρηματοδότησης ενώ ταυτόχρονα διακριτή είναι η προσπάθεια αναζήτησης ισορροπίας μεταξύ εθελοντισμού και επαγγελματισμού. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις της Καταλονίας σε ένα μεγάλο ποσοστό της τάξης του 92%, δεν αποτελούν παράρτημα κάποιας εθνικής ή διεθνούς Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης.



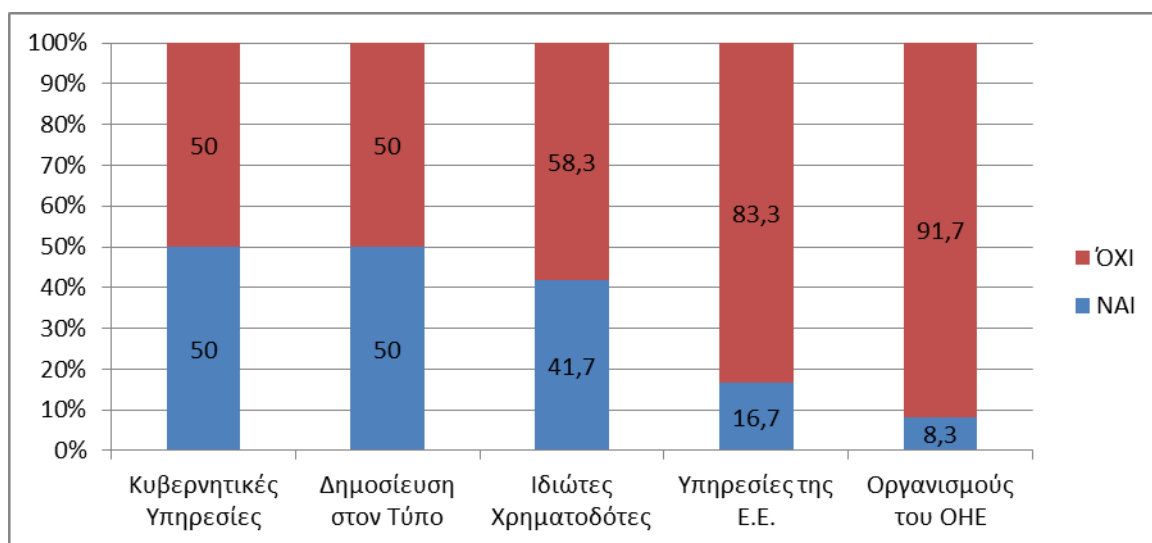
Πίνακας 4.28: Πόσες ΜΚΟ της Περιφέρειας της Καταλονίας αποτελούν Παράρτημα Εθνικής/Διεθνούς ΜΚΟ;

Οι πηγές χρηματοδότησής τους προέρχονται από εθνικές ή ευρωπαϊκές δράσεις σε ποσοστό 45.0%, από χορηγίες του ιδιωτικού τομέα σε ποσοστό 37.14%, από κρατικές επιχορηγήσεις σε ποσοστό 33.57% ενώ από τις εισφορές των μελών τους σε ποσοστό 17.5%.



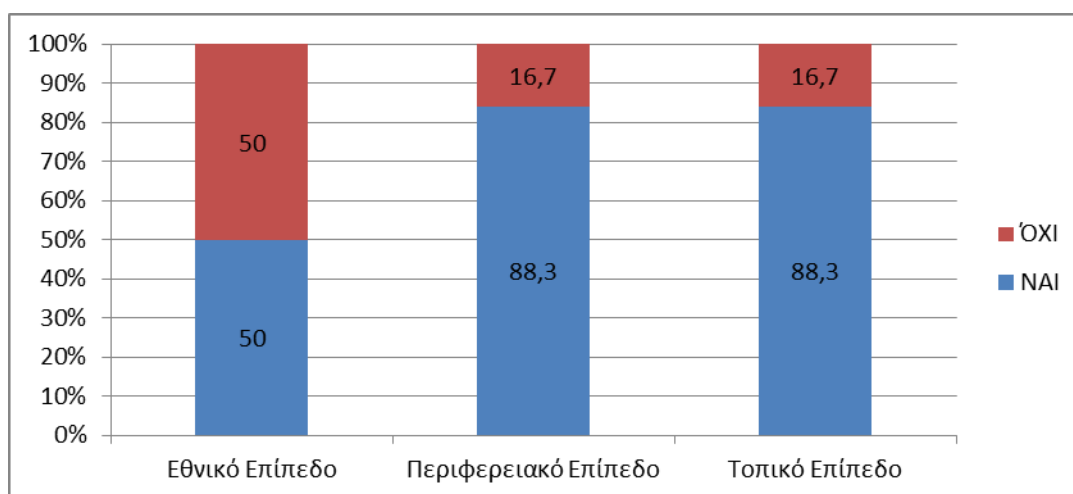
Πίνακας 4.29: Πηγές χρηματοδότησης των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας της Καταλονίας

Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις σε ποσοστό 66.7% ελέγχονται εσωτερικά ή εξωτερικά για τις οικονομικές δραστηριότητές τους. Σε ό,τι αφορά Στον ετήσιο απολογισμό των δραστηριοτήτων τους, οι οργανώσεις σε ποσοστό 75.0% υποβάλουν εκθέσεις απολογισμού των δραστηριοτήτων κυρίως μέσω της δημοσίευσης στον τύπο (50%), στις κυβερνητικές υπηρεσίες (50%), στους ιδιώτες χρηματοδότες τους (41.7%) και λιγότερο στις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (16.7%) και στα όργανα των Ηνωμένων Εθνών (8.3%).



Πίνακας 4.30: Απολογιστικές εκθέσεις δραστηριοτήτων των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Αναφορικά με τα επίπεδα διακυβέρνησης στα οποία δραστηριοποιούνται οι καταλανικές μη κυβερνητικές οργανώσεις, η πλειονότητά τους δραστηριοποιείται σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο σε ποσοστό 83.3% ενώ μόλις το 50% αναπτύσσει δραστηριότητα σε εθνικό επίπεδο.



Πίνακας 4.31: Δραστηριοποίηση ΜΚΟ της Περιφέρειας της Καταλονίας σε Εθνικό/ Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο

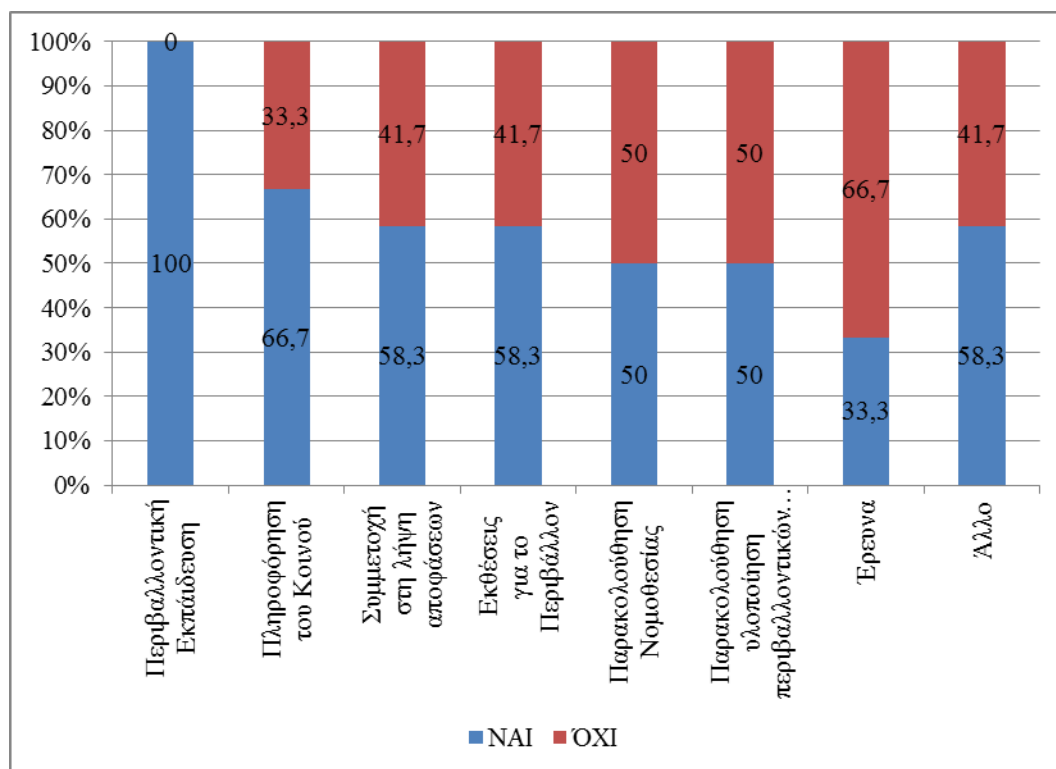
4.3.2 Πεδία Δραστηριοτήτων των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Σε ότι αφορά τα κύρια πεδία δραστηριοτήτων των καταλανικών μη κυβερνητικών οργανώσεων, αυτά ορίζονται ως α) η πληροφόρηση του Κοινού, β) η έρευνα, γ) η περιβαλλοντική εκπαίδευση, δ) η συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, ε) η παρακολούθηση και υλοποίηση περιβαλλοντικών πολιτικών, στ) η παρακολούθηση της νομοθεσίας, ζ) η σύνταξη εκθέσεων ενώ τέλος υπάρχει και μία κατηγορία στην οποία μπορούν να συμπληρωθούν άλλα πεδία δραστηριοτήτων.

Από τις απαντήσεις παρατηρείται ότι όλοι οι ΜΚΟ δραστηριοποιούνται στο πεδίο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε ποσοστό 100%, αναδεικνύοντας έτσι τη

σημασία που αποδίδουν στην καλλιέργεια της περιβαλλοντικής συνείδησης από τις μικρές ηλικίες. Ακολούθως, ένας σημαντικός αριθμός ΜΚΟ επικεντρώνεται σε δραστηριότητες σχετικές με την πληροφόρηση του Κοινού σε ποσοστό 66,7% καθώς επίσης συμμετέχει σε ποσοστό 58,3% στη διαδικασία λήψης αποφάσεων επί περιβαλλοντικών θεμάτων συμμετέχοντας στα σχετικά στάδια διαβούλευσης, ενώ τέλος με το ίδιο ποσοστό 58,3% συντάσσουν εκθέσεις (*reports*) για την κατάσταση του περιβάλλοντος.

Περαιτέρω, μικρότερος αριθμός ΜΚΟ, σε ποσοστό 50%, έχει ως πεδίο ενασχόλησής του την παρακολούθηση της νομοθεσίας, την παρακολούθηση και υλοποίηση περιβαλλοντικών πολιτικών ενώ σε ποσοστό 33,3% παράγει ερευνητικό έργο για θέματα περιβάλλοντος. Τέλος, πολλές ΜΚΟ, σε ποσοστό 58,3%, στις απαντήσεις που έδωσαν συμπεριέλαβαν μια ευρεία σειρά δραστηριοτήτων που δεν συμπεριλαμβανόταν στις παραπάνω επιλογές. Σε αυτές περιλαμβάνονται δραστηριότητες όπως η προώθηση του εθελοντισμού, η περιβαλλοντική εκπαίδευση, η βελτιστοποίηση κοινόχρηστων χώρων πρασίνου, ο περιβαλλοντικός σχεδιασμός (*environmental planning*), η διαχείριση του τοπίου (*landscape management*), και τέλος, η υποστήριξη άλλων περιβαλλοντικών οργανώσεων.



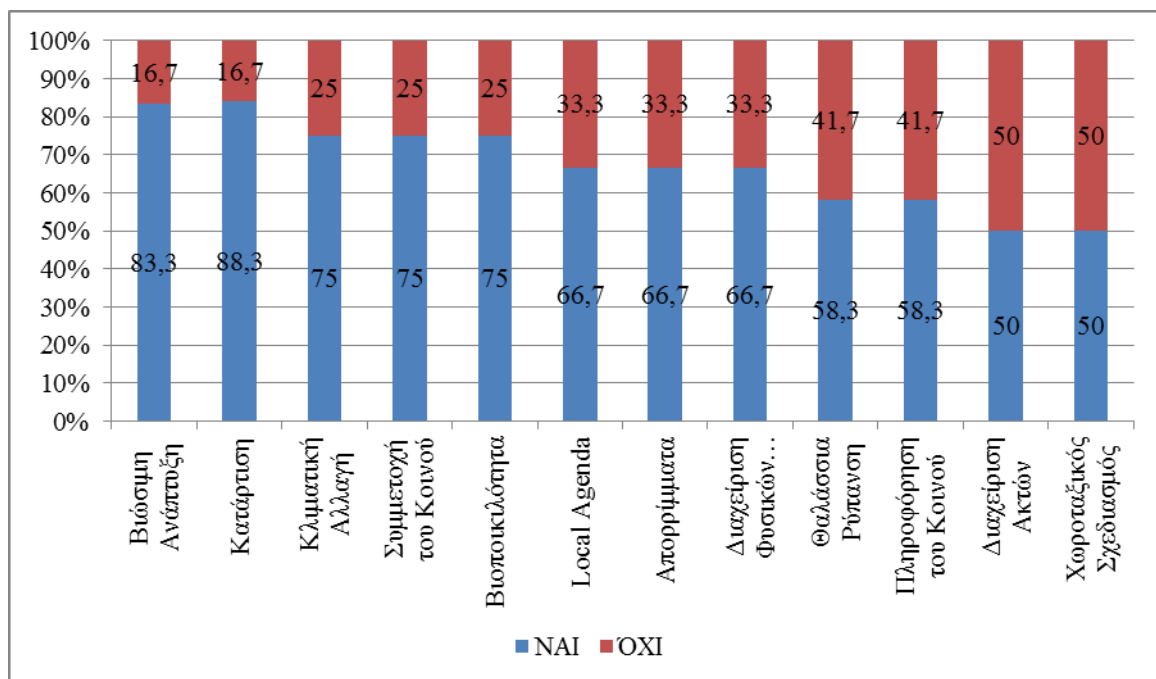
Πίνακας 4.32: Πεδία δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας Καταλονίας

4.3.3 Περιβαλλοντικοί Τομείς Δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Αναφορικά με τις δραστηριότητες ανά τομέα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, οι εκπρόσωποι των οργανώσεων εκλήθησαν να απαντήσουν στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου για μια σειρά θεματικών τομέων, οι οποίοι είναι α) η διαχείριση των φυσικών πόρων β) ο χωροταξικός σχεδιασμός, γ) η διαχείριση των απορριμμάτων, δ) οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, ε) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, στ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ζ) η διαχείριση των ακτών, η) η κατάρτιση του προσωπικού σε θέματα περιβάλλοντος, ι) ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης, ια) η κατάρτιση της Local Agenda 21, ιβ) η πληροφόρηση του Κοινού και τέλος ιγ) η συμμετοχή του Κοινού.

Από τις απαντήσεις που καταγράφηκαν, καλύπτουν, σε ποσοστό 88.3% επί του συνολικού δείγματος, δραστηριότητες που σχετίζονται με θέματα βιώσιμης

ανάπτυξης καθώς επίσης και δράσεις κατάρτισης και επιμόρφωσης σε διάφορες θεματικές ενότητες του περιβάλλοντος. Ακολούθως, σε ποσοστό 75%, καλύπτουν με τις δραστηριότητές τους, τους τομείς της συμμετοχής του Κοινού, της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής και της διατήρησης της βιοποικιλότητας. Επιπλέον, σε ποσοστό 66,7%, αναπτύσσουν δραστηριότητες αναφορικά με την Local Agenda 21, τη διαχείριση των απορριμμάτων και τη διαχείριση των φυσικών πόρων. Τέλος, σε ποσοστό 58,3% επικεντρώνονται σε ζητήματα θαλάσσιας ρύπανσης και εν γένει πληροφόρησης του Κοινού ενώ, σε ποσοστό 50%, με ζητήματα διαχείρισης των ακτών και χωροταξικού σχεδιασμού.



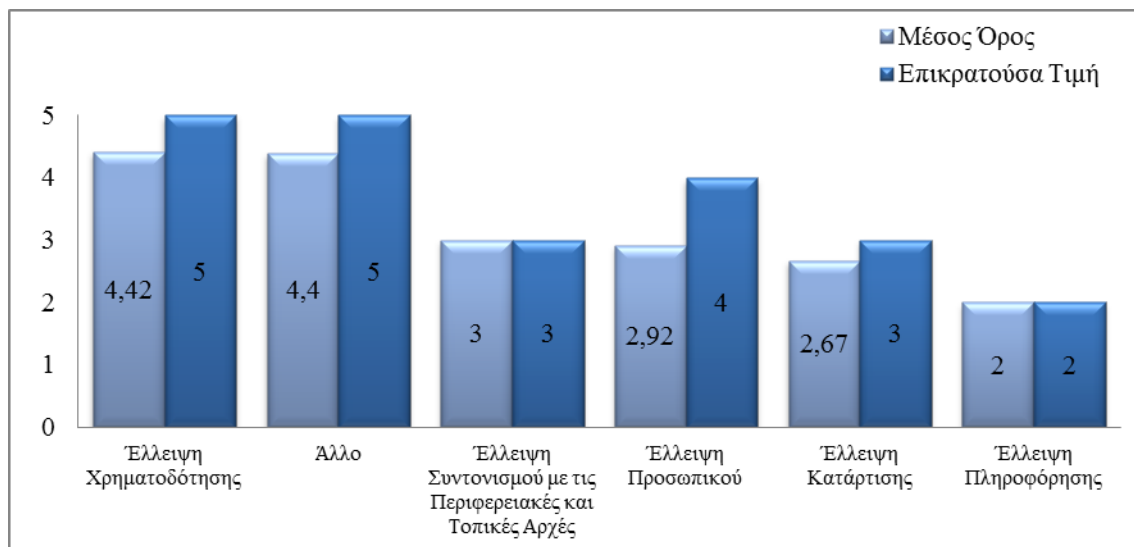
Πίνακας 4.33: Δραστηριότητες ΜΚΟ της Περιφέρειας της Καταλονίας ανά θεματικό τομέα

4.3.4 Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Σε ό,τι αφορά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων και της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων ετέθησαν υπόψη α) η έλλειψη προσωπικού, β) η έλλειψη οικονομικών πόρων γ) η ελλιπής κατάρτιση του προσωπικού δ) η έλλειψη πληροφόρησης αναφορικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα από τις αρχές ε) η έλλειψη συντονισμού με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές, ενώ τέλος τους ζητήθηκε να καταγράψουν άλλα θέματα τα οποία, κατά τη γνώμη τους, είναι σημαντικά.

Σχεδόν καθολική ήταν η εκτίμηση αναφορικά με την έλλειψη οικονομικών πόρων με τις απαντήσεις να χαρακτηρίζονται από τον υψηλό μέσο όρο (Μ.Ο. 4,42/5). Περαιτέρω, παρατηρείται ότι η έλλειψη συντονισμού με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές (Μ.Ο. 3/5) καθώς επίσης και η έλλειψη προσωπικού (Μ.Ο. 2,92/5) είναι ζητήματα που απασχολούν εντόνως τις οργανώσεις. Τέλος, σε ό,τι αφορά τα θέματα της κατάρτισης του προσωπικού (Μ.Ο. 2,67/5) και της πληροφόρησης (Μ.Ο. 2/5) μάλλον δεν φαίνεται να τις προβληματίζουν ιδιαίτερα, καθώς τίθενται ως ήσσονος σημασίας από τις ίδιες, οι οποίες, βεβαίως, τονίζουν ότι δεν τίθεται θέμα κατάρτισης αλλά θέμα έλλειψης προσωπικού.

Ως επιπλέον ζητήματα τα οποία αποτελούν προβλήματα ή/και εμπόδια και χαρακτηρίστηκαν στις απαντήσεις των στελεχών των μη κυβερνητικών οργάνσεων από τον υψηλό μέσο όρο (Μ.Ο. 4,4/5) είναι η έλλειψη συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, οι περικοπές των κρατικών επιχορηγήσεων, και η έλλειψη αποτελεσματικής δικτύωσης.



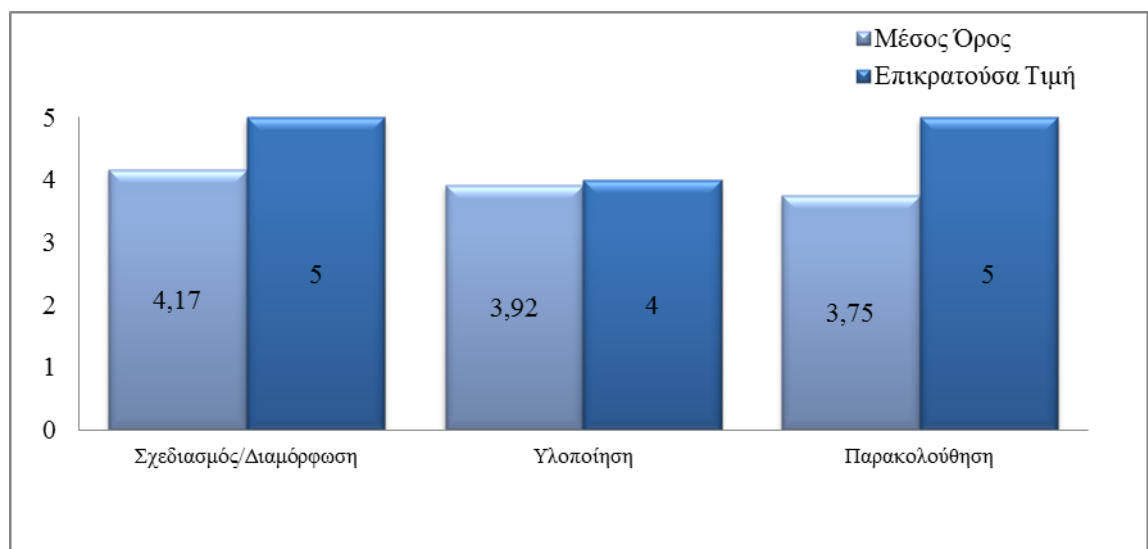
Πίνακας 4.34: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ

Η έλλειψη οικονομικών πόρων καταγράφεται ως ένα πάγιο πρόβλημα, όχι μόνο τις περιβαλλοντικές αλλά εν γένει για τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, καθώς επίσης και ένα σημαντικό εμπόδιο για την προώθηση των σκοπών τους. Στο πλαίσιο της αναζήτησης των αναγκών για τη βιωσιμότητά τους οικονομικών πόρων, οι ΜΚΟ, εκτός από τις εισφορές των μελών τους, την επιχορήγηση από τις περιφερειακές αρχές και τη συμμετοχή τους σε ευρωπαϊκά προγράμματα, επιδιώκουν τη χρηματοδότησή τους και από τον ιδιωτικό τομέα. Σε πολλούς από τους συνομιλητές είναι εδραιωμένη η πεποίθηση της καθιέρωσης ενός πλαισίου συνεργασίας ανάμεσα στις οργανώσεις και τον ιδιωτικό τομέα. Η στροφή προς τις εταιρείες του ιδιωτικού τομέα σε ένα πρώτο στάδιο, από το 1997 έως το 2004, προσέδωσε πενιχρά αποτελέσματα. Όμως, από το 2004 και έως τις αρχές της οικονομικής κρίσης υπήρξε πληθώρα προγραμμάτων και δράσεων των μη κυβερνητικών οργανώσεων που χρηματοδοτήθηκαν από ιδιωτικά κεφάλαια. Αυτό οφείλεται σε τρεις λόγους. Πρώτον, στο γεγονός ότι οι εταιρείες πλέον δραστηριοποιούνται στο πλαίσιο της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης (*Corporate Social Responsibility – CSR*), δεύτερον, στο γεγονός

ότι τα τμήματα marketing των εταιρειών προωθούν τις λεγόμενες «πράσινες πρωτοβουλίες» (*green initiatives*) και τρίτον, στο γεγονός ότι τα τμήματα διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού εισάγουν και εδραιώνουν εταιρικές δράσεις εθελοντισμού στο πλαίσιο της προστασίας του περιβάλλοντος.

Κατά γενική ομολογία, οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης επέφεραν καίριο πλήγμα στη λειτουργία και τη δράση των ΜΚΟ. Οι κρατικές επιχορηγήσεις μειώθηκαν ενώ και οι εισφορές από τις εταιρείες του ιδιωτικού τομέα συρρικνώθηκαν σημαντικά. Το αποτέλεσμα ήταν πάρα πολλές από αυτές, αδυνατώντας να εξασφαλίσουν τους απαραίτητους πόρους για τη βιωσιμότητά τους, να διακόψουν τη λειτουργία τους.

Η έλλειψη προσωπικού αποτελεί ένα από τα κυρίαρχα προβλήματα/εμπόδια για την απρόσκοπτη λειτουργία των ΜΚΟ και είναι άμεσα συνυφασμένη με την αδυναμία εξεύρεσης των αναγκών, για τη βιωσιμότητά τους, οικονομικών πόρων. Η οικονομική κρίση οδήγησε πολλές από τις ΜΚΟ στην απόλυση προσωπικού. Η βαρύτητα που αποδίδουν στα στάδια της διαδικασίας αναφορικά με τις πολιτικές περιβάλλοντος κρίνεται σημαντική όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:



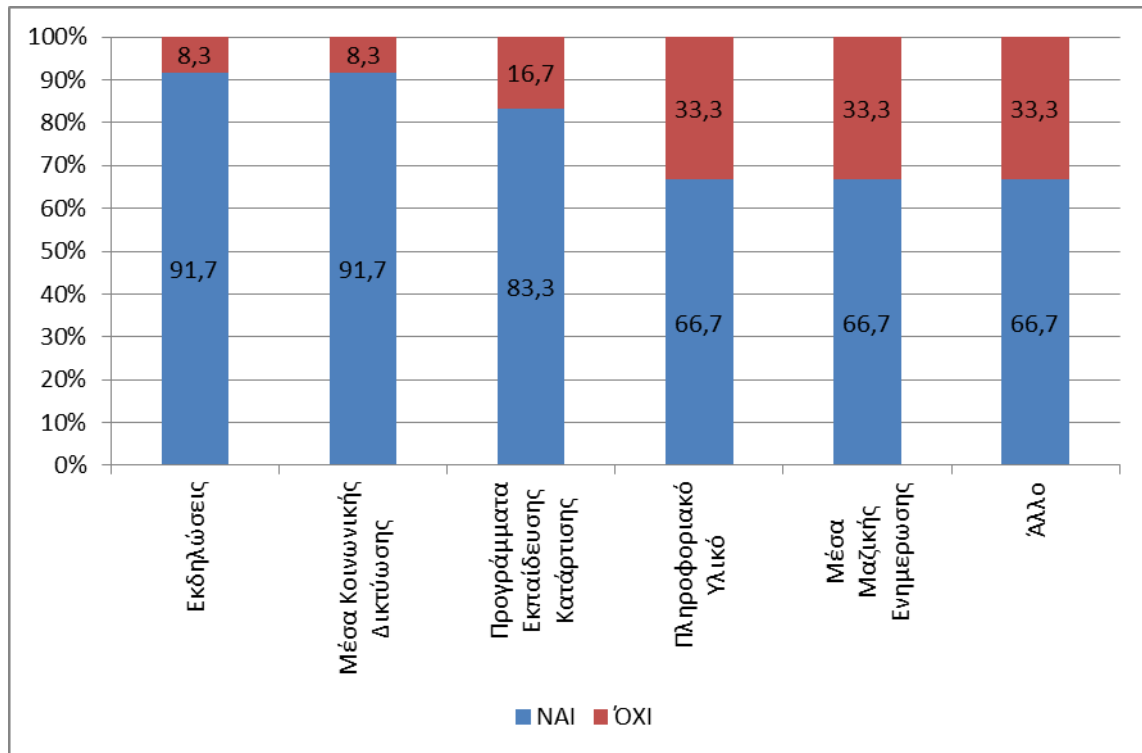
Πίνακας 4.35: Αξιολόγηση της συμμετοχής των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας της Καταλονίας ανά θεματικό τομέα

4.3.5 Μέσα υλοποίησης των πολιτικών των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Σε ό,τι αφορά στα μέσα υλοποίησης των περιβαλλοντικών πολιτικών, προγραμμάτων και δράσεων των ΜΚΟ, οι ερωτηθέντες εκλήθησαν να απαντήσουν σε μια σειρά από ζητήματα που περιλαμβάνουν α) τη διοργάνωση εκδηλώσεων, β) την παροχή πληροφοριακού υλικού, γ) την υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, δ) τη χρήση των νέων τεχνολογιών (μέσα κοινωνικής δικτύωσης), ε) την επικοινωνία τους διαμέσου των μέσων μαζικής ενημέρωσης και, τέλος, ε) οτιδήποτε άλλο σχετικό μέσο χρησιμοποιούν.

Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι οι ΜΚΟ επιδιώκουν να κάνουν χρήση σχεδόν όλων των μέσων που έχουν στη διάθεσή τους. Οι διαφοροποιήσεις που καταγράφονται στα ποσοστά που ακολουθούν είναι απόρροια τόσο των χρηματικών πόρων που έχουν στη διάθεσή τους οι ΜΚΟ όσο και της εκτίμησής τους, ανά περίπτωση, για το ποιά από τα μέσα που διαθέτουν κρίνουν ότι είναι τα πλέον πρόσφορα για την επίτευξη των σκοπών τους. Συγκεκριμένα, σε ποσοστό 91.7% διοργανώνουν εκδηλώσεις, στο πλαίσιο υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών, καθώς επίσης χρησιμοποιούν τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Ακολούθως, σε ποσοστό 88.3% υλοποιούν προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης ενώ σε ποσοστό 66.7% διανέμουν πληροφοριακό υλικό. Περαιτέρω, ένας μεγάλος αριθμός αυτών, σε ποσοστό 66.7% προσβλέπει στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του Κοινού διαμέσου των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Τέλος, διάφορα άλλα μέσα που χρησιμοποιούνται για την υλοποίηση των πολιτικών τους περιλαμβάνουν τη διοργάνωση «επιτόπιων δραστηριοτήτων» (activities on site), τη διαδικτυακή ανάρτηση σχετικών εκδόσεων, τη διοργάνωση συναντήσεων με διάφορους

εμπλεκόμενους φορείς, τη σύνταξη και δημοσιοποίηση εκθέσεων (reports) ως μέσο άσκησης πίεσης, τη διοργάνωση εκθέσεων (exhibitions) και τέλος, την παροχή νομικών συμβουλών.

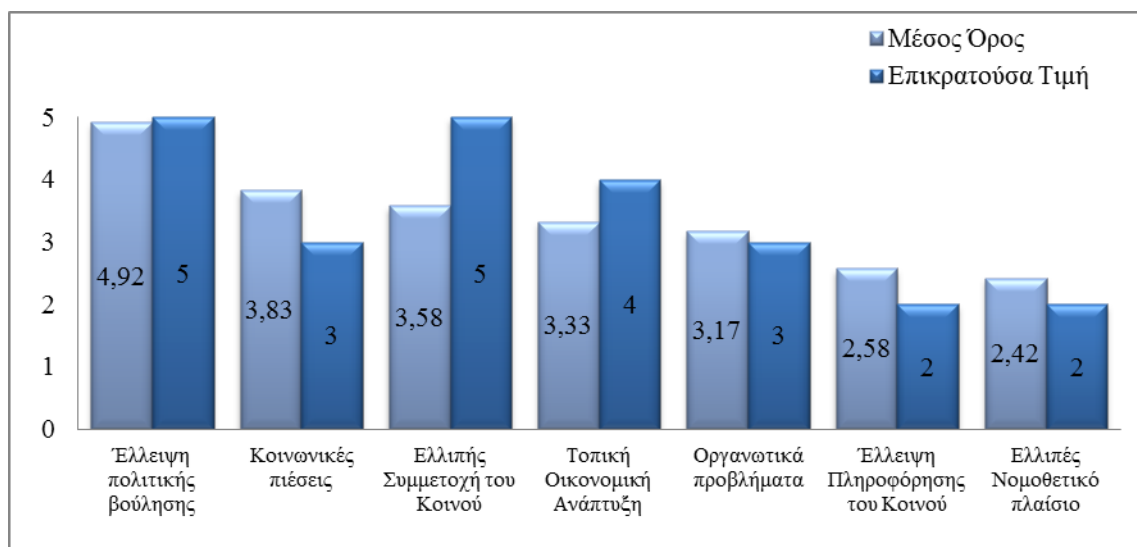


Πίνακας 4.36: Μέσα υλοποίησης πολιτικών ΜΚΟ της Περιφέρειας της Καταλονίας

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι σχεδόν όλοι οι εκπρόσωποι των μη κυβερνητικών οργανώσεων έκαναν ιδιαίτερη αναφορά στη χρήση των μέσων κοινωνικών δικτύωσης και εν γένει των νέων τεχνολογιών, αναγνωρίζοντας τη θεμελιώδη σημασία τους για την αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών, ιδιαιτέρως σε ό,τι αφορά στην ενημέρωση, ευαισθητοποίηση και συμμετοχή του Κοινού.

4.3.6 Προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των πολιτικών περιβάλλοντος & βιώσιμης ανάπτυξης

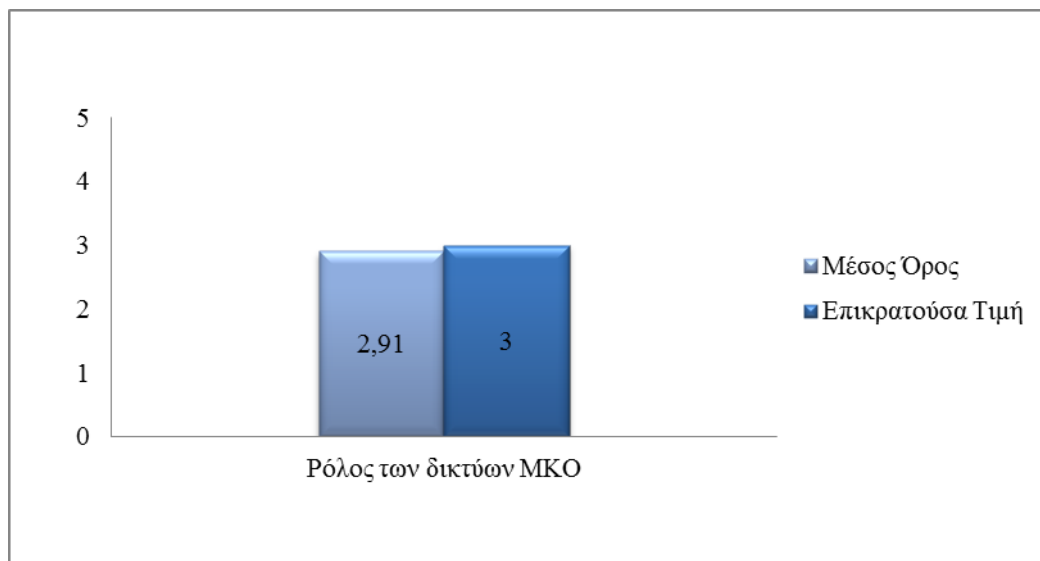
Αντίστοιχα με τους Δήμους, και σε αυτό το τμήμα του ερωτηματολογίου τέθηκαν υπόψη μια σειρά από εξωγενείς αλλά και ενδογενείς παράγοντες που δύνανται να καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των περιβαλλοντικών πολιτικών όπως α) η τοπική οικονομική ανάπτυξη, β) οι κοινωνικές πιέσεις, γ) τα οργανωτικά προβλήματα, δ) η πολιτική βούληση, ε) το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο, στ) η έλλειψη πληροφόρησης και ζ) η ελλιπής συμμετοχή του Κοινού. Μια πρώτη ιεράρχηση των απαντήσεων αναδεικνύει τη σημασία της πολιτικής βούλησης (Μ.Ο. 4.92/5) ενώ ακολουθούν οι κοινωνικές πιέσεις (Μ.Ο. 3.83/5), η ελλιπής συμμετοχή του Κοινού (Μ.Ο. 3.58/5), η τοπική οικονομική ανάπτυξη (Μ.Ο. 3.33/5), η έλλειψη πληροφόρησης του Κοινού (Μ.Ο. 2.58/5) και, τέλος, το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο (Μ.Ο. 2.42/5).



Πίνακας 4.37: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στην αποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών

4.3.7 Δίκτυα Συνεργασίας ΜΚΟ

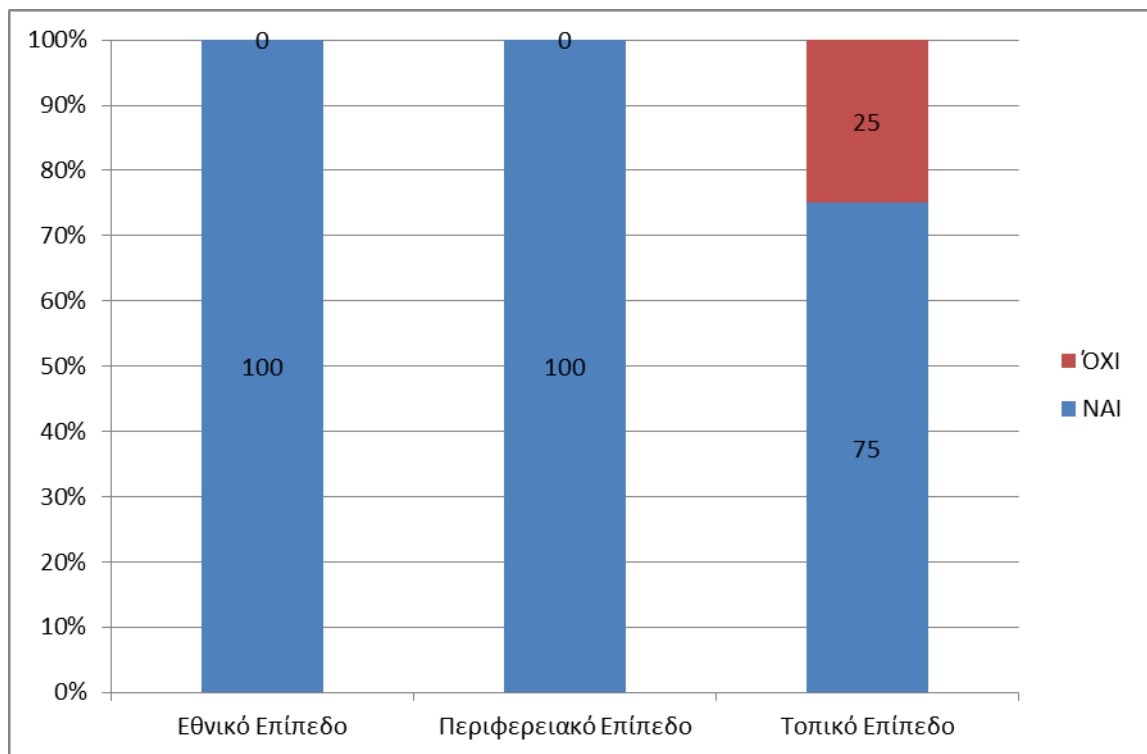
Τα στελέχη των μη κυβερνητικών οργανώσεων, σε ποσοστό 91.7%, εκτιμούν ότι ο ρόλος των δικτύων ΜΚΟ (Εθνικών/Περιφερειακών και Διακρατικών) επηρεάζει τη διαμόρφωση της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής, αλλά όχι σε σημαντικό βαθμό (Μ.Ο. 2.91/5).



Πίνακας 4.38: Αξιολόγηση επιρροής των Δικτύων συνεργασίας ΜΚΟ στο πεδίο της περιβαλλοντικής πολιτικής

4.3.7.1 Εθνικά, Περιφερειακά και Τοπικά Δίκτυα Συνεργασίας

Οι ΜΚΟ της περιφέρειας της Καταλονίας επιδιώκουν τόσο τη μεταξύ τους συνεργασία σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο όσο και τη συνεργασία με άλλες ΜΚΟ σε εθνικό επίπεδο.



Πίνακας 4.39: Συνεργασία με άλλες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Ένα από τα κυρίαρχα δίκτυα συνεργασίας των ΜΚΟ στην περιφέρεια της Καταλονίας αποτελεί ο Περιβαλλοντικός Τρίτος Τομέας¹⁴¹ της Καταλονίας (*Tercer Sector Ambiental de Catalunya - Obrador*)¹⁴², ο οποίος ιδρύθηκε το 2009. Ουσιαστικά πρόκειται για μια τρίτου επιπέδου οργάνωση (third level organisation) στην οποία γίνονται μέλη ενώσεις (associations) με 25 μέλη και όχι οργανώσεις. Σύμφωνα με εκτιμήσεις, αυτή τη στιγμή ο *Obrador* αποτελεί ομπρέλα για περίπου 300 ενεργές ΜΚΟ της περιφέρειας της Καταλονίας. Η δομή του *Obrador* συνίσταται στη ύπαρξη ενός Συντονιστή (coordinator) και ενός Συμβουλίου (Board) στο οποίο όλες οι αποφάσεις λαμβάνονται συναινετικά. Η χρηματοδότηση προέρχεται κατά 50% από την περιφερειακή κυβέρνηση, κατά 45% από ιδιώτες χορηγούς (*private*

¹⁴¹ Ο ορισμός του Τρίτου Τομέα εισήχθη αρχικά στο πεδίο της κοινωνικής πολιτικής για να διαχωρίσει τις μη κερδοσκοπικές ΜΚΟ από τον Πρώτο Τομέα στον οποίο εντάσσονται οι κρατικές δομές και τον ιδιωτικό τομέα ο οποίος αποτελεί τον Δεύτερο Τομέα. Βλ. σχετικά <http://www.tercersector.cat/tercer-sector-social/definicio>

¹⁴² Βλ. σχετικά, *Obrador Del Tercer Sector Ambiental de Catalunya*, <http://o3sac.org/>

donors) και κατά 5% από τις εισφορές των Μελών. Στόχος του Δικτύου είναι αφενός η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των μελών του άλλα και εν μέρει η οικοδόμηση εμπιστοσύνης επί τη βάση της διαφάνειας με την Κυβέρνηση.

Η ίδρυση και λειτουργία του εν λόγω δικτύου έχει αποτελέσει αντικείμενο έντονων διαφωνιών ανάμεσα στις ΜΚΟ. Πολλοί εκπρόσωποι ΜΚΟ εκφράστηκαν με προβληματισμό για το συγκεκριμένο εγχείρημα, το οποίο ενθάρρυνε και ενίσχυσε οικονομικά η Περιφερειακή Κυβέρνηση κάνοντας παράλληλα και ένα άνοιγμα προς τις ΜΚΟ της Καταλονίας. Οι όποιες αιτιάσεις έχουν εκφραστεί μέχρι στιγμής αναφέρονται στην έμμεση προσπάθεια της Περιφερειακής Κυβέρνησης να ελέγχει τους ΜΚΟ καθώς επίσης και τη ροή των χρηματοδοτήσεων προς αυτές. Στην κατεύθυνση αυτή, πολλοί εκτιμούν ότι το όλο εγχείρημα δεν αναμένεται να δώσει λύση στα ζητήματα της διαφάνειας και της λογοδοσίας (*accountability*) σχετικά με τη δράση και τη λειτουργία των ΜΚΟ ενώ επιφυλάξεις διατηρούν και για τις προσδοκίες περί της εντονότερης εμπλοκής τους στις διάφορες συμμετοχικές διαδικασίες για τα θέματα περιβάλλοντος στην περιφέρεια της Καταλονίας.

Στα συμπεράσματα του 1^{ου} Συνεδρίου του *Obrador*, το οποίο διεξήχθη στη Βαρκελώνη (13-14 Δεκεμβρίου 2012)¹⁴³, τονίστηκε, μεταξύ άλλων, η ανάγκη να διασφαλιστεί η παρουσία όλων των εμπλεκόμενων φορέων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Επιπλέον, διατυπώθηκε από τις παριστάμενες ΜΚΟ το αίτημα για αύξηση της οικονομικής στήριξης με τη μορφή πολυετών επιχορηγήσεων ως μια προσπάθεια στήριξης από την πολιτεία σε έναν τομέα ο οποίος προσπαθεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην κατεύθυνση της «πράσινης» οικονομίας. Τέλος, στο πλαίσιο της γενικότερης συζήτησης για την αναθεώρηση του συντάγματος ετέθη το ζήτημα της ανάγκης επαναπροσδιορισμού της προστασίας του περιβάλλοντος.

¹⁴³ Βλ. σχετικά *1r Congrés del Tercer Sector Ambiental de Catalunya*, <http://www.congrestsa.cat/>

4.3.7.2 Διακρατικά Δίκτυα Συνεργασίας

Σε ποσοστό 75.0% οι ΜΚΟ συμμετέχουν σε κάποιο διακρατικό δίκτυο συνεργασίας. Συγκεκριμένα, η πλειονότητά τους είναι μέλη του *European Environmental Bureau – EEB*¹⁴⁴, το οποίο αποτελεί το μεγαλύτερο δίκτυο ΜΚΟ σε ευρωπαϊκό επίπεδο για θέματα περιβάλλοντος. Περαιτέρω, καταγράφηκε η συμμετοχή τους σε διάφορα άλλα δίκτυα όπως στη Διεθνή Ένωση για την Προστασία της Φύσης (*International Union for Conservation of Nature – IUCN*)¹⁴⁵, στο Μεσογειακό Γραφείο Πληροφόρησης για το Περιβάλλον, τον Πολιτισμό και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (*Mediterranean Information Office for Environment, Culture and Sustainable Development – MIO-ECSDE*)¹⁴⁶, στο *Eco-counselling Europe*¹⁴⁷, στο Ίδρυμα Anna Lindh (*Anna Lindh Foundation*)¹⁴⁸ και τέλος στο *Euroregion Pyrénées-Méditerranée*¹⁴⁹. Κατά γενική ομολογία, τα στελέχη των ΜΚΟ επιβεβαιώνουν τα σημαντικά οφέλη που αποκομίζουν από τη συμμετοχή τους στα διάφορα διακρατικά δίκτυα. Οι ανταλλαγές βέλτιστων πρακτικών, η διερεύνηση και υλοποίηση διακρατικών συνεργασιών και η από κοινού συμμετοχή στην υλοποίηση προγραμμάτων οδηγούν στη διαμόρφωση ενός κοινού πλαισίου άσκησης πίεσης στα διάφορα κέντρα αποφάσεων και συγκλίνουν στην επίτευξη των στόχων τους. Εδώ, βεβαίως, προβάλλεται και ο αντίλογος αναφορικά με τη λειτουργία των διακρατικών δικτύων συνεργασίας ως μέσων συλλογικής έκφρασης των ΜΚΟ. Ελέγχεται, δηλαδή, ο βαθμός νομιμοποίησής τους (*legitimacy*) ιδίως όταν πρόκειται για ορισμένα κατ’

¹⁴⁴ Βλ. σχετικά *European Environmental Bureau – EEB*, <http://www.eeb.org/>

¹⁴⁵ Βλ. σχετικά *International Union for Conservation of Nature – IUCN*, <http://www.iucn.org/>

¹⁴⁶ Βλ. σχετικά *Mediterranean Information Office for Environment, Culture and Sustainable Development – MIO-ECSDE*, <http://mio-ecsde.org/>

¹⁴⁷ Βλ. σχετικά *Eco-counselling Europe*, <http://www.ecocounselling-europe.org/>

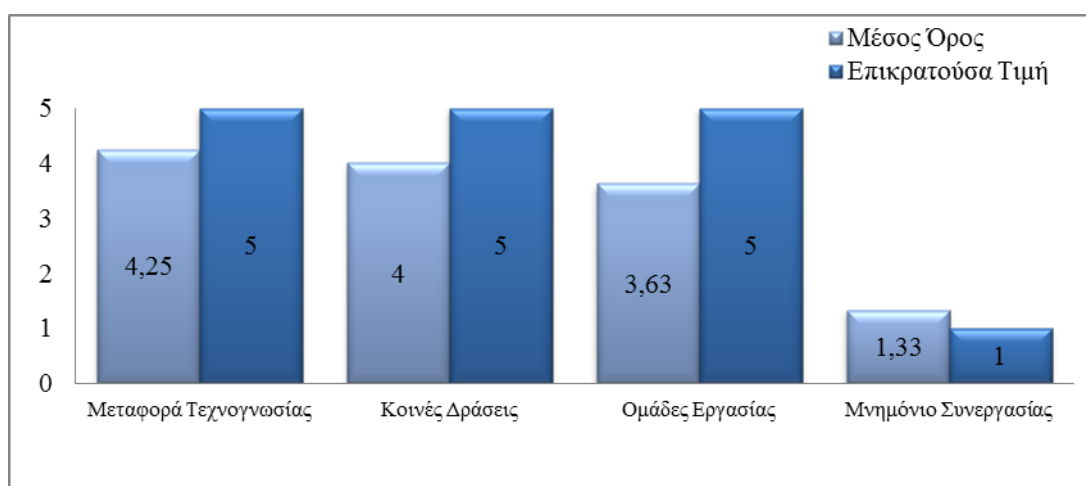
¹⁴⁸ Βλ. σχετικά *Anna Lindh Foundation*, <http://www.annalindhfoundation.org/>

¹⁴⁹ Βλ. σχετικά *Euroregion Pyrénées-Méditerranée*, <http://www.euroregion.eu/>

επίφαση δίκτυα, ουσιαστικά ανενεργά, τα οποία όμως δύνανται να ασκούν πιέσεις στα κέντρα λήψης αποφάσεων, κυρίως στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Αναφορικά με τα μέσα υλοποίησης των συνεργασιών αυτών, οι ερωτηθέντες εκλήθησαν να απαντήσουν αναφορικά με α) την υπογραφή σχετικών μνημονίων συνεργασίας, β) τη μεταφορά τεχνογνωσίας, γ) την υλοποίηση κοινών δράσεων και τέλος δ) τη συγκρότηση ομάδων εργασίας.

Με βάση τις απαντήσεις, ως κύριο μέσο υλοποίησης των συγκεκριμένων συνεργασιών αναδεικνύεται η μεταφορά τεχνογνωσίας (Μ.Ο. 4.25/5) ενώ ακολουθούν η διενέργεια κοινών δράσεων (Μ.Ο. 4.00/5) και η συγκρότηση ομάδων εργασίας (Μ.Ο. 3.63/5).

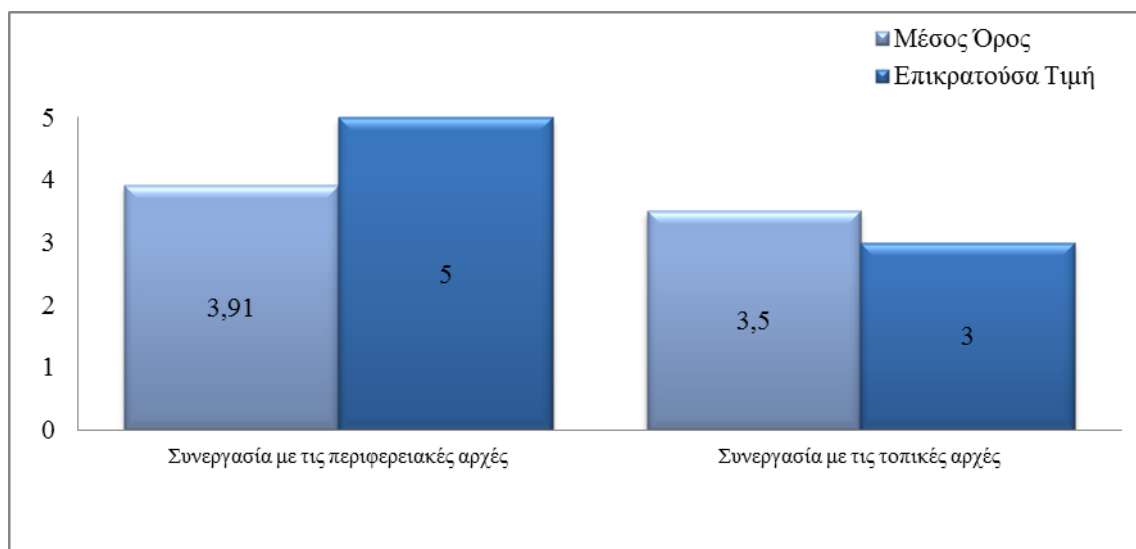


Πίνακας 4.40: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Διακρατικών Δικτύων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

4.3.8 Συνεργασία με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές

Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις της Καταλονίας, σε ποσοστό 91.7%, συνεργάζονται με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές της περιφέρειας της Καταλονίας. Ως προς την σημασία των συνεργασιών αυτών, τα στελέχη των

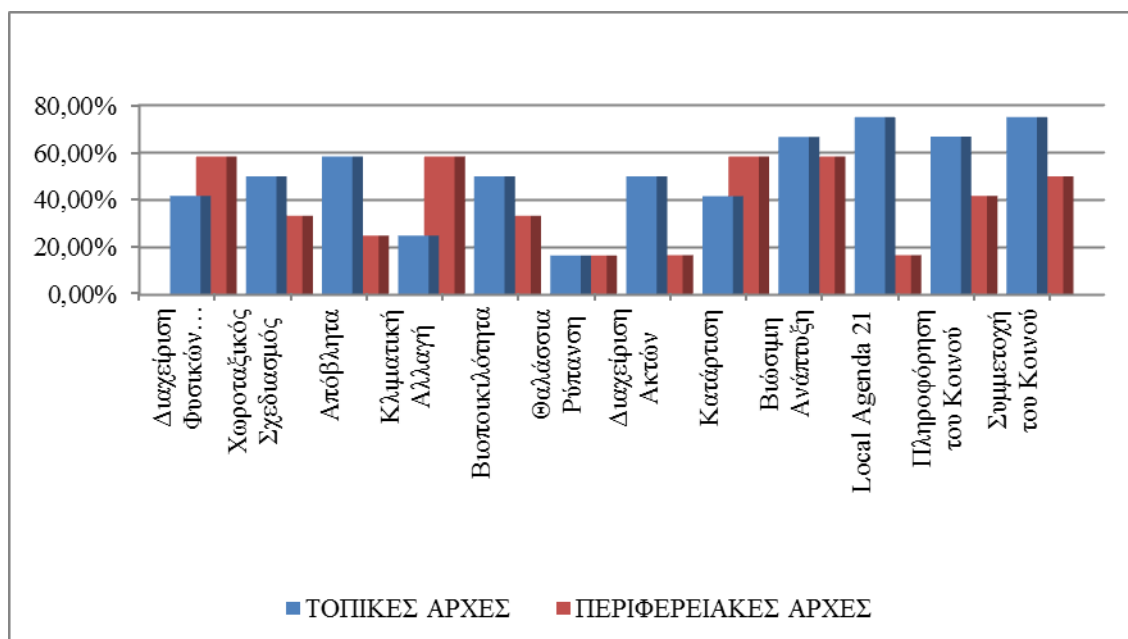
οργανώσεων εκτιμούν την συνεργασία με τις περιφερειακές αρχές πιο σημαντική (Μ.Ο. 3.92/5) σε σχέση με τη συνεργασία με τις τοπικές αρχές (Μ.Ο. 3.5/5).



Πίνακας 4.41: Αξιολόγηση συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές

Σε ό,τι αφορά στα πεδία περιβαλλοντικής συνεργασίας, καταγράφεται σημαντική ποσοτική διαφοροποίηση ανάμεσα στις περιφερειακές και τοπικές αρχές. Αναλυτικότερα, όπως παρουσιάζεται και στο ακόλουθο γράφημα, αν και η συνεργασία καταγράφεται σε όλα τα πεδία, εντούτοις παρατηρούνται εμφανείς διαφοροποιήσεις στο βαθμό έντασης ανάμεσα στις περιφερειακές και τοπικές αρχές, με τις πρώτες να αποτελούν πρωταρχικό στόχο συνεργασίας για τις ΜΚΟ. Το συμπέρασμα αυτό στοιχειοθετείται πάνω σε δύο βασικές παραμέτρους. Η πρώτη αφορά στον υπερτοπικό χαρακτήρα που εμπεριέχει η πλειονότητα των ΜΚΟ και οι οποίες επιδιώκουν να δραστηριοποιούνται ευρύτερα και όχι στα στενά διοικητικά όρια ενός Δήμου, έστω και αν αυτός είναι ο Δήμος της Βαρκελώνης. Η δεύτερη παράμετρος σχετίζεται με την εύρεση και διάθεση οικονομικών πόρων απαραίτητων για την αποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών και πολιτικών

βιώσιμης ανάπτυξης. Σε αυτή την περίπτωση, και με την εξαίρεση ενός μικρού αριθμού Δήμων (λόγω μεγέθους), μόνο οι περιφερειακές αρχές έχουν τη δυνατότητα προγραμματισμού και ένταξης των απαραίτητων κονδυλίων στον προϋπολογισμό τους προκειμένου να υλοποιήσουν σχετικές πολιτικές.



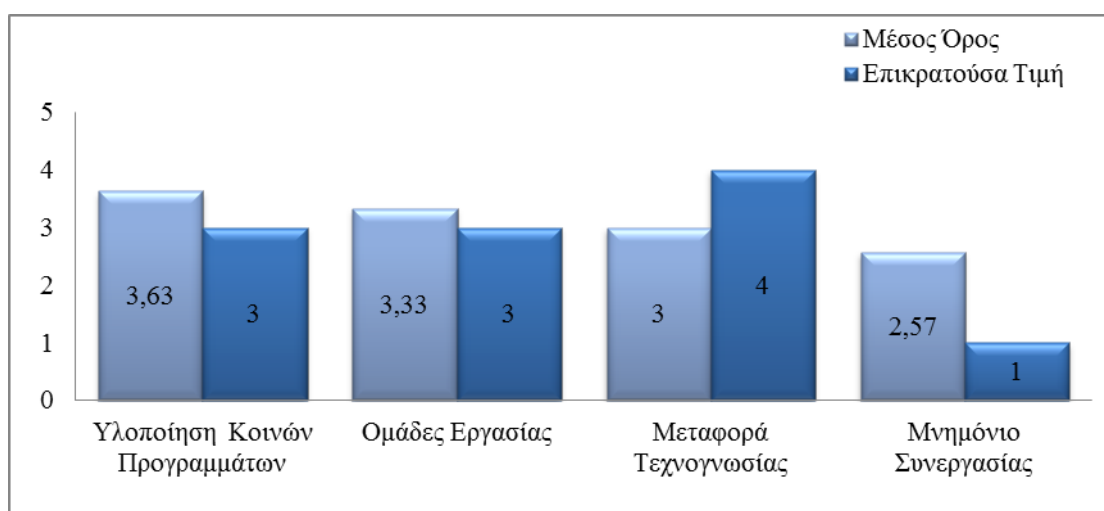
Πίνακας 4.42: Συνεργασία με Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές της Καταλονίας

4.3.8.1 Μέσα υλοποίησης Συνεργασίας με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές

Σε ό,τι αφορά στα μέσα υλοποίησης της συνεργασίας των ΜΚΟ με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές, στο συγκεκριμένο τμήμα του ερωτηματολογίου ετέθησαν υπόψη α) η υπογραφή μνημονίων συνεργασίας, β) η μεταφορά τεχνογνωσίας, γ) η υλοποίηση κοινών προγραμμάτων και δ) η συγκρότηση και λειτουργία κοινών ομάδων εργασίας.

Από τις απαντήσεις που δόθηκαν από τους εκπροσώπους των ΜΚΟ, ως βασικό μέσο υλοποίησης των συγκεκριμένων συνεργασιών αναδεικνύεται η μεταφορά

τεχνογνωσίας, η οποία κρίνεται ιδιαίτερως σημαντική αφού η Ε.Τ. είναι ίση με 4 (Μ.Ο. 3.00/5). Ακολουθούν η υλοποίηση κοινών προγραμμάτων (Μ.Ο. 3.63/5) και η συγκρότηση και λειτουργία κοινών ομάδων εργασίας (Μ.Ο. 3.33/5) επί συγκεκριμένων περιβαλλοντικών θεμάτων ενώ, τέλος, σπάνια συναντάται η υπογραφή μνημονίων συνεργασίας.

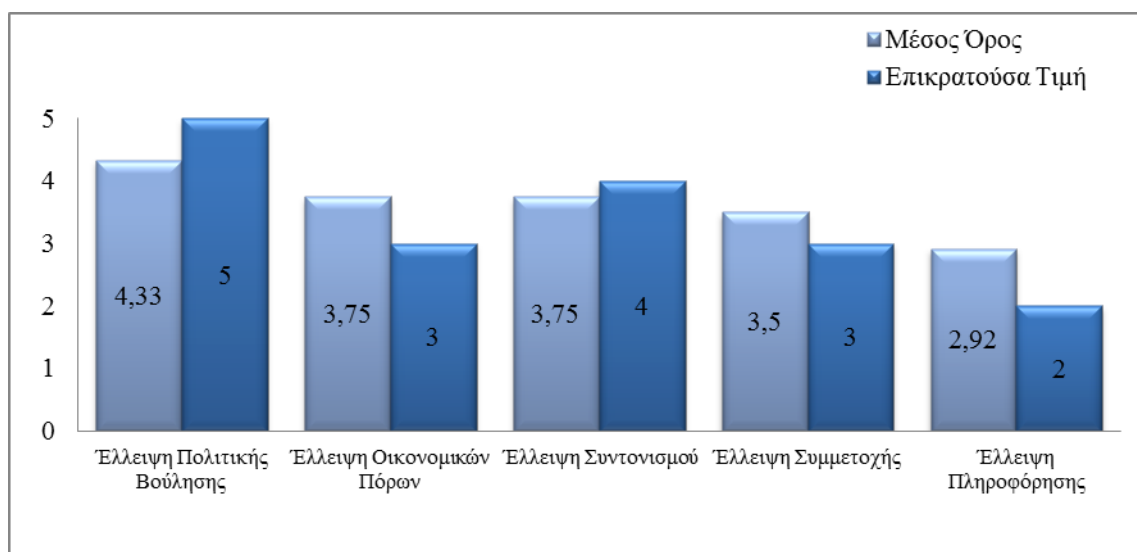


Πίνακας 4.43: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές

4.3.8.2 Προβλήματα/Εμπόδια Συνεργασίας με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το σκέλος του ερωτηματολογίου στο οποίο καλούνται οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ να ιεραρχήσουν τα προβλήματα ή/και εμπόδια που ανακύπτουν στη συνεργασία με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές. Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες εκλήθησαν να ιεραρχήσουν μια σειρά από προβλήματα/εμπόδια όπως α) η έλλειψη πολιτικής βούλησης, β) η έλλειψη οικονομικών πόρων, γ) η έλλειψη του μεταξύ τους συντονισμού, δ) η έλλειψη πληροφόρησης και τέλος ε) το έλλειμμα συμμετοχής. Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι το βασικό εμπόδιο, προκειμένου να υπάρξει μια αποτελεσματική και παραγωγική συνεργασία με τις περιφερειακές και

τοπικές αρχές, έγκειται ουσιαστικά στην έλλειψη πολιτικής βούλησης (Μ.Ο. 4.33/5). Ακολούθως, και μεσούσης της οικονομικής κρίσης και της συνεχούς μείωσης των χρηματοδοτικών ροών, η έλλειψη οικονομικών πόρων αποτελεί ουσιαστικά ανάχωμα στην αποτελεσματική εφαρμογή, από κοινού, περιβαλλοντικών πολιτικών (Μ.Ο. 3.75/5) ενώ, τέλος, μείζον ζήτημα και πάγιο αίτημα προς βελτίωση αποτελεί ο μεταξύ τους συντονισμός (Μ.Ο. 3.75/5).



Πίνακας 4.44: Προβλήματα/εμπόδια συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές

Το κυριότερο, όμως, πρόβλημα το οποίο καλούνται να υπερκεράσουν οι ΜΚΟ αφορά στην έλλειψη εμπιστοσύνης ανάμεσα σε αυτές και στις περιφερειακές και τοπικές αρχές. Η συνεργασία με την Περιφερειακή Κυβέρνηση εκτιμάται από τις περισσότερες ΜΚΟ ως ένα πρόσφορο και ταυτόχρονα αναγκαίο μέσο για την αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών. Εν τούτοις, δεν είναι λίγοι αυτοί που δεν διστάζουν να εκφέρουν έναν καταγγελτικό λόγο αναφορικά με το ρόλο της Περιφερειακής Κυβέρνησης. Της προσάπτουν ότι με τη στάση της επιδιώκει τη μικρότερη δυνατή συμμετοχή του Κοινού στη διαδικασία λήψης αποφάσεων.

Περαιτέρω, εκτιμούν ότι δεν καταβάλλεται καμία προσπάθεια ισόρροπης οικονομικής ανάπτυξης, στην οποία να λαμβάνονται σοβαρά υπόψη οι περιβαλλοντικές παράμετροι, με αποτέλεσμα η προστασία του περιβάλλοντος να προβάλλεται ως ανάχωμα στη δημιουργία ενός κλίματος οικονομικής ευμάρειας. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσονται και οι προσπάθειες της Περιφερειακής Κυβέρνησης να «απλοποιήσει» τη νομοθεσία προκειμένου να προσελκύσει επενδύσεις, με αποτέλεσμα να επιδεικνύει πενιχρές επιδόσεις στον τομέα της περιβαλλοντικής διαχείρισης.

Σε ό,τι αφορά στις σχέσεις που αναπτύσσονται ανάμεσα στις ΜΚΟ και τις τοπικές αρχές, αυτές χαρακτηρίζονται από αμοιβαία καχυποψία. Όλοι οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ εκτιμούν ότι οι τοπικές αρχές δύνανται να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στα ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος. Εν τούτοις, εκτιμάται ότι τις δύο τελευταίες δεκαετίες το μοντέλο ανάπτυξης το οποίο εφαρμόστηκε, με κύρια επιδίωξη την επέκταση του αστικού ιστού των πόλεων, δημιούργησε πλήθος προβλημάτων στο πεδίο της διαχείρισης και προστασίας του περιβάλλοντος.

Επιπλέον ως κύρια προβλήματα που ανακύπτουν από τη συνεργασία με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές αναφέρονται η έλλειψη δέσμευσης (*lack of commitment*), η γραφειοκρατική προσέγγιση που ακολουθείται, με αποτέλεσμα να εμφανίζονται μεγάλες καθυστερήσεις στην υλοποίηση περιβαλλοντικών πολιτικών, η έλλειψη διαφάνειας, και τέλος η αποτελεσματική εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Η έλλειψη οικονομικών πόρων, αναμφίβολα, αποτελεί ένα από τα βασικά εμπόδια που καλούνται να αντιμετωπίσουν περιφερειακές και τοπικές αρχές και ΜΚΟ. Το πεδίο της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού καλυπτόταν κατά ένα μεγάλο μέρος διαχρονικά από τις ΜΚΟ διαμέσου της υλοποίησης σχετικών

δράσεων σε όλη την περιφέρεια της Καταλονίας. Η οικονομική κρίση και οι επακόλουθες μειώσεις των προϋπολογισμών των περιφερειακών και τοπικών αρχών οδήγησαν, στο πλαίσιο του εξορθολογισμού των δαπανών, στην περικοπή αντίστοιχων δράσεων, με αποτέλεσμα αφενός να παρατηρείται έλλειμμα συνεργασίας ανάμεσα στις αρχές και στις οργανώσεις, αφετέρου να υπάρχει ένα ουσιαστικό κενό ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού σε μια σειρά από περιβαλλοντικά ζητήματα.

4.3.9 Η Συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση για τις περισσότερες ΜΚΟ αναδεικνύεται ως ο εγγυητής αναφορικά με τα ζητήματα εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Δεν ήταν λίγοι οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ που αναφέρθηκαν σε πληθώρα περιπτώσεων κατά τις οποίες αναγκάστηκαν να προσφύγουν στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχοντας διαπιστώσεις παραβιάσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Περαιτέρω, σε ό,τι αφορά στο σκέλος των ευρωπαϊκών προγραμμάτων και την επίδρασή τους στην περιβαλλοντική πολιτική, εκτιμάται ότι αυτή είναι υπαρκτή και είναι πολύ θετική, και αυτό διότι μέσα από τις διάφορες συνεργασίες δόθηκε χώρος για να δράσουν και πολλές ΜΚΟ, οι οποίες είναι μικρές σε μέγεθος αλλά κατέχουν εξειδικευμένη γνώση πάνω στα θέματα με τα οποία ασχολούνται.

Επιπλέον, σημειώνεται με έμφαση η αλλαγή και στην κατεύθυνση στην οποία κινείται η νομοπαραγωγική διαδικασία εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από τη παραγωγή Οδηγιών που σχετίζονταν με τις επιπτώσεις στο περιβάλλον (πχ. *impact directives*) έχουμε μία μετατόπιση προς την παραγωγή Οδηγιών που αναφέρονται στην κατάσταση του περιβάλλοντος (*state of the environment directives*) και αναπόφευκτα θα πρέπει να γίνουν και οι αντίστοιχες προσαρμογές τόσο σε εθνικό

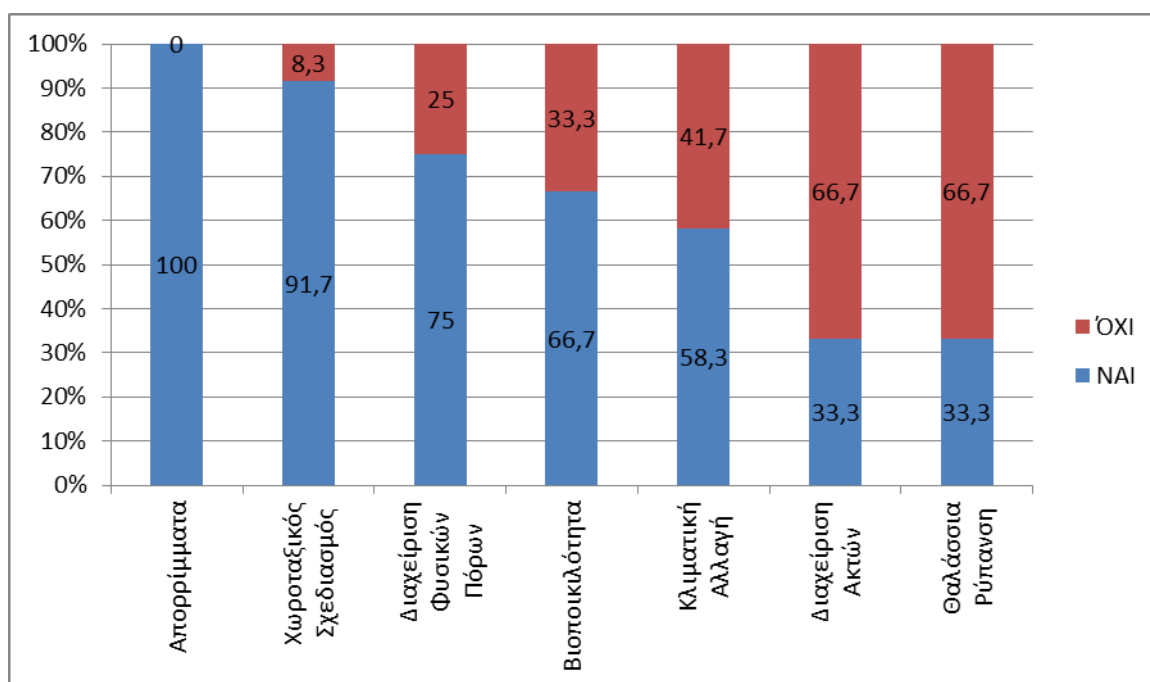
όσο και περιφερειακό επίπεδο για την αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών.

4.3.10 Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικών Προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό Επίπεδο

Στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου ζητήθηκε από τους εκπροσώπους των ΜΚΟ, όπως αντίστοιχα ζητήθηκε και από τους υπηρεσιακούς και πολιτικούς παράγοντες των Δήμων, να απαντήσουν ποια από τα περιβαλλοντικά ζητήματα μπορούν να αντιμετωπισθούν πιο αποτελεσματικά σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες εκλήθησαν να απαντήσουν εάν α) η διαχείριση των απορριμμάτων, β) η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, γ) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, δ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ε) η διαχείριση των ακτών, στ) ο χωροταξικός σχεδιασμός και η) η διαχείριση των φυσικών πόρων δύνανται να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικότερα σε περιφερειακό ή/και τοπικό επίπεδο.

Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι ΜΚΟ εκτιμούν, σε ποσοστό 100%, ότι το ζήτημα των απορριμμάτων μπορεί να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικότερα σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Ομοίως, θεωρούν, σε ποσοστό 91.7%, τα θέματα χωροταξικού σχεδιασμού, ενώ σε ποσοστό 75% τα ζητήματα διαχείρισης φυσικών πόρων. Ακολούθως, το 66,7% εκτιμά ότι και τα θέματα βιοποικιλότητας είναι προτιμότερο να εντάσσονται σε περιφερειακό/τοπικό σχεδιασμό καθώς επίσης, σε ποσοστό 58.3 %, και το ζήτημα της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής. Θα πρέπει πάντως να σημειωθεί ότι αρκετές από τις ΜΚΟ έχουν ως θεμελιακή αρχή ότι η πλειονότητα των περιβαλλοντικών προβλημάτων είναι καλύτερα να αντιμετωπίζονται σε μικρή κλίμακα (τοπικό επίπεδο) από το να εντάσσονται σε

περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές πλαίσιο. Πρόκειται για μια προσέγγιση σίγουρα αμφισβητήσιμη ως προς την αποτελεσματικότητά της, αν ληφθούν υπόψη τα ζητήματα της έλλειψης ανθρωπίνου δυναμικού και οικονομικών πόρων τα οποία αποτελούν κοινή παραδοχή στον χώρο της τοπικής αυτοδιοίκησης.



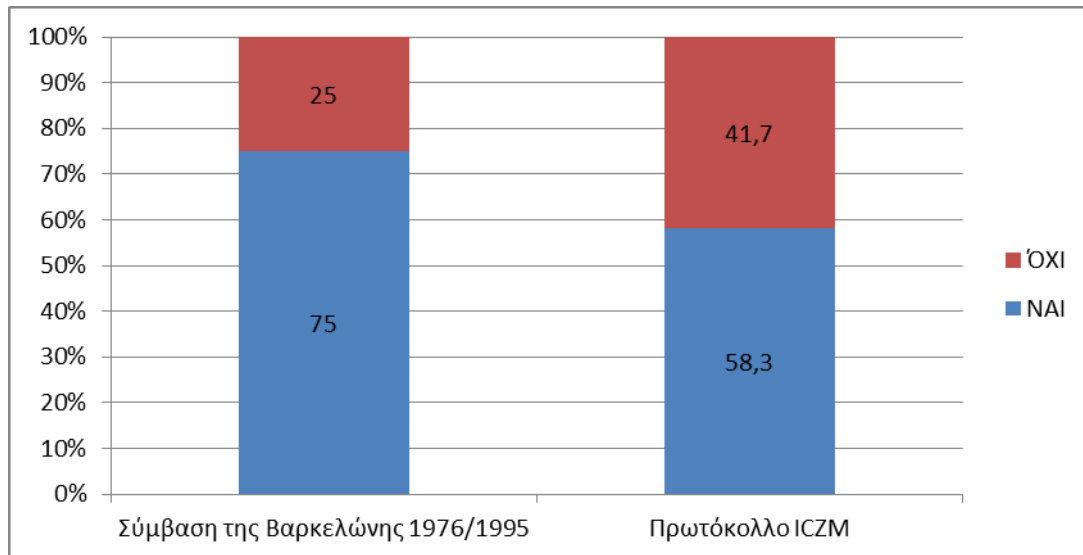
Πίνακας 4.45: Αντιμετώπιση προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο

4.3.11 Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών

Η Σύμβασης για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, 1976/1995 (Σύμβαση της Βαρκελώνης, 1976/1995)¹⁵⁰ είναι γνωστή σε ποσοστό 75.0% των ΜΚΟ της Καταλονίας ενώ αντίστοιχα το Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων

¹⁵⁰ Βλ. σχετικά Σύμβαση για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, 1976/1995, <http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001004>

Ζωνών – ΟΔΠΖ το 2008. (Protocol on Integrated Coastal Zone Management – ICZM, 2008)¹⁵¹ σε ποσοστό 58.3%.



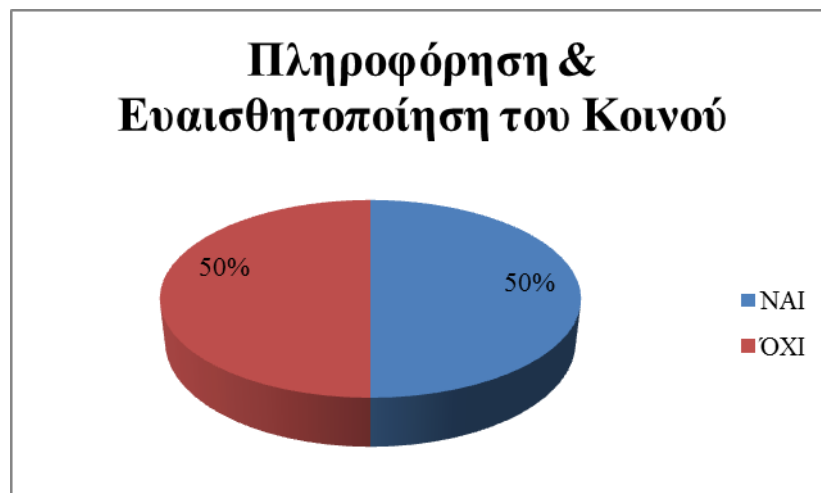
Πίνακας 4.46: Γνωρίζετε το MAP, τη Σύμβαση της Βαρκελώνης και το Πρωτόκολλο ICZM;

Σε ό,τι αφορά δε στο συγκεκριμένο Πρωτόκολλο και την επικύρωση του από την Ισπανία, η πλειονότητα των οργανώσεων θεωρεί ότι οδηγήθηκε στο να το επικυρώσει λαμβάνοντας υπόψη τις επικυρώσεις των υπολοίπων συμβαλλομένων μερών αλλά και τον θεσμικό της ρόλο ως θεματοφύλακα των επικυρώσεων της Σύμβασης της Βαρκελώνης και των Πρωτοκόλλων της. Αυτό προκύπτει και από την πολιτική που ακολούθησε η ισπανική κυβέρνηση αναφορικά με το ζήτημα της αναθεώρησης του νόμου για τη διαχείριση των ακτών. Το νομοθέτημα το οποίο εντέλει εγκρίθηκε από το Ισπανικό κοινοβούλιο αποτελεί πισωγύρισμα στο θέμα της διαχείρισης των ακτών ενώ συγκεκριμένα σημεία κρίνονται απαράδεκτα, όπως η παράταση της παραχώρησης εκτάσεων για 75 χρόνια, χωρίς παράλληλα να λαμβάνεται μέριμνα για τον έλεγχο των χρήσεων της γης. Πρόκειται, δηλαδή, για μια

¹⁵¹ Βλ. σχετικά Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών, 2008, <http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001001>

νομοθετική μεταρρύθμιση η οποία ουσιαστικά αντίκειται στις διατάξεις του Πρωτοκόλλου, αν λάβει κανείς υπόψη τη δυνατότητα μείωσης της ζώνης προστασίας των ακτών σε ορισμένες περιπτώσεις από 100 σε 20 μέτρα. Περαιτέρω, η έλλειψη εθνικής στρατηγικής αναφορικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών καταγράφεται από τα στελέχη των ΜΚΟ ως ένα σοβαρό έλλειμμα, το οποίο οφείλεται αποκλειστικά στην έλλειψη της απαραίτητης πολιτικής βούλησης και το οποίο σε καμία περίπτωση δεν δύναται να αναπληρωθεί από τις όποιες πρωτοβουλίες αναλαμβάνονται σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Στο ερώτημα για το εάν έχουν υλοποιηθεί από τις ΜΚΟ εκστρατείες πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, θετικά απάντησε μόνο το 50% των συγκεκριμένων οργανώσεων.



Πίνακας 4.47: Υλοποίηση Προγραμμάτων Πληροφόρησης & Ευαισθητοποίησης του Κοινού για την ΟΔΠΖ από τις ΜΚΟ της Περιφέρειας της Καταλονίας

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι στο ερώτημα για το εάν διασφαλίζεται η συμμετοχή του Κοινού στα διάφορα στάδια της διαδικασίας λήψης απόφασης και

εφαρμογής πολιτικών σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, η συντριπτική πλειοψηφία των ΜΚΟ απάντησε σε ποσοστό 83% αρνητικά.



Πίνακας 4.48: Διασφαλίζεται η Συμμετοχή του Κοινού στην λήψη αποφάσεων σχετικά με την ΟΔΠΖ;

Παρόλο που υπάρχουν διαδικασίες μεσολάβησης ή συμβιβασμού καθώς και δικαίωμα διοικητικής ή δικαστικής προσφυγής σε περιπτώσεις αποφάσεων, δράσεων ή παραλείψεων στις οποίες δεν τηρούνται οι σχετικές διατάξεις για τη συμμετοχή του κοινού, εντούτοις το 16.7% των ΜΚΟ θεωρεί ότι δεν εφαρμόζονται.

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι μόλις το 58.3% των ΜΚΟ είναι σε θέση να γνωρίζει την ύπαρξη σχεδίων ολοκληρωμένης διαχείρισης των ακτών εντός των ορίων της περιφέρειας, ενώ μόλις μία ΜΚΟ έχει συμμετάσχει στην κατάρτισή του.

Ομοίως, σε ό,τι αφορά στην έγκριση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για δημόσια ή ιδιωτικά έργα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις παράκτιες ζώνες, μόλις το 25% των ΜΚΟ συμμετείχε στη διαδικασία διαβούλευσης για την διατύπωση γνώμης ως προς την ορθότητά τους. Τέλος, μόλις το 25.0% των ΜΚΟ έχει συμμετάσχει στην από κοινού υλοποίηση με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές προγραμμάτων για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων περιοχών.

4.4. Συμπερασματικές Παρατηρήσεις

4.4.1 Ο ρόλος της Περιφερειακής Κυβέρνησης και των Δήμων της Καταλονίας

Σκοπός της παρούσας ενότητας αποτελεί η συνοπτική παρουσίαση των κυριότερων ευρημάτων που προέκυψαν από την έρευνα πεδίου στην περιφέρεια της Καταλονίας.

Η περιφερειακή κυβέρνηση της Καταλονίας αναπτύσσει έντονη δραστηριότητα στα ζητήματα της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης. Κορωνίδα των πολιτικών αποτελεί η εφαρμογή του οδικού χάρτη «Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη της Καταλονίας για το 2026» στον οποίο ενσωματώνεται όλο το πλαίσιο διαμόρφωσης, υλοποίησης και παρακολούθησης των πολιτικών που άπτονται της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης. Πέραν αυτού αξιοσημείωτες είναι οι πρωτοβουλίες που έχουν αναληφθεί σχετικά με τα θέματα της πράσινης οικονομίας και της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής.

Επιπλέον, πρωταγωνιστικό ρόλο επιδιώκει να διαδραματίζει σε διεθνές επίπεδο στο πλαίσιο της συμμετοχής της στο *neg4SD*, έχοντας ενεργή παρουσία τόσο κατά το προπαρασκευαστικό στάδιο της Διάσκεψης των Ηνωμένων Εθνών για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Rio +20), όσο και στις συναντήσεις που ακολούθησαν στο πλαίσιο της εφαρμογής των αποφάσεων που ελήφθησαν.

Σε ό,τι αφορά στην συμμετοχή του Κοινού έχει εναρμονίσει πλήρως το θεσμικό της πλαίσιο με τις διατάξεις της Σύμβασης του Άαρχους και προωθεί τη χρήση των νέων τεχνολογιών και του διαδικτύου τόσο στο πεδίο της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού όσο και σε αυτό της δημόσιας διαβούλευσης επί

ζητημάτων περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος κυρίως σε σχέση με τις μελέτες εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

Αξιοσημείωτη είναι η λειτουργία των Επαρχιακών Συμβουλίων της Περιφέρειας της Καταλονίας. Ένα αρκετά σημαντικό μέρος των προϋπολογισμών τους διατίθεται, στην βάση της πληθυσμιακής κατανομής, στους Δήμους για την κάλυψη των αναγκών τους σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης είτε με τη μορφή άμεσων επιχορηγήσεων είτε μέσω της υλοποίησης σχετικών προγραμμάτων και δράσεων.

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα τμήματα περιβάλλοντος των δήμων της περιφέρειας της Καταλονίας αφορούν στην έλλειψη οικονομικών πόρων και προσωπικού. Η τρέχουσα οικονομική κρίση έχει οδηγήσει στην σταδιακή μείωση του ετήσιου προϋπολογισμού τους ενώ στο πλαίσιο των προσπάθειών της ανάκαμψης της οικονομίας παρατηρούνται περικοπές κονδυλίων σχετικά με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των περιβαλλοντικών πολιτικών.

Σε γενικές γραμμές το τρίπολο, α) της μείωσης της κρατικής επιχορήγησης, β) το διαρκώς αυξανόμενο νομοθετικό έργο και γ) η μεταφορά αρμοδιοτήτων από τα υπόλοιπα επίπεδα διακυβέρνησης συνοψίζουν τα κυριότερα προβλήματα που επηρεάζουν τη λειτουργία των δήμων.

Η λειτουργία των τμημάτων περιβάλλοντος των δήμων έχει επιφορτιστεί με ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων, από το οποίο ξεχωρίζει η ευθύνη της εκπόνησης, εφαρμογής και αναθεώρησης της Local Agenda 21, και η οποία κατά γενική ομολογία αποτελεί το πιο σημαντικό ίσως εργαλείο για τη διαμόρφωση του πλαισίου εντός του οποίου σχεδιάζονται και υλοποιούνται πολιτικές προστασίας του περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης. Κατά τα λοιπά, υπήρξαν ορισμένες

αναφορές σχετικά με την επικάλυψη αρμοδιοτήτων ανάμεσα στο τοπικό και το περιφερειακό επίπεδο χωρίς όμως να κρίνονται ιδιαίτερα σημαντικές.

Σε ότι αφορά την αξιολόγηση των προβλημάτων/εμποδίων στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο οι περισσότεροι εκπρόσωποι των δήμων προτάσσουν την έλλειψη πολιτικής βούλησης, η οποία συχνά συναρτάται με την χαμηλή πολιτικά ιεράρχηση των περιβαλλοντικών ζητημάτων, σε συνδυασμό με την τοπική οικονομική ανάπτυξη.

Ως προς τα μέσα υλοποίησης των περιβαλλοντικών πολιτικών ξεχωρίζουν οι καμπάνιες ενημέρωσης και η εφαρμογή της νομοθεσίας ενώ οι εκπρόσωποι των δήμων εμφανίζονται θετικοί στην υιοθέτηση πολιτικών κινήτρων και επιδοτήσεων. Αντιθέτως η αύξηση των δημοτικών τελών με σκοπό τη διάθεση μέρους αυτών υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος θεωρείται ότι δεν αναμένεται να αποδώσει τα προσδοκώμενα αλλά αντίθετα δύναται να προκαλέσει αρνητικούς συνειρμούς , πολλώ δε μάλλον αν λάβουμε υπόψη την τρέχουσα οικονομική κρίση.

Η συνεργασία των όμορων δήμων επικεντρώνεται κυρίως στο ζήτημα της διαχείρισης των απορριμμάτων.

Η σημασία της συνεργασίας των δήμων με την περιφερειακή κυβέρνηση αξιολογείται ως ιδιαιτέρως σημαντική ενώ τα κύρια μέσα υλοποίησης της περιλαμβάνουν την μεταφορά τεχνογνωσίας και τις κοινές επιχειρησιακές δραστηριότητες. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο κυριότερος παράγοντας που καθορίζει τις σχέσεις δήμων και περιφερειακής κυβέρνησης σχετίζεται την κοινή ή μή ιδεολογικοπολιτική συμπόρευση των επικεφαλής των διοικήσεων.

4.4.2 Ο ρόλος των Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας

Ο ρόλος των διαδημοτικών δικτύων (διακρατικών, εθνικών και περιφερειακών) επηρεάζει τη διαμόρφωση της εθνικής περιβαλλοντικής αλλά σε καμία περίπτωση, όπως συνάγεται από τις απαντήσεις δεν διαδραματίζει καταλυτικό ρόλο.

Αντιθέτως, η αξιολόγηση του ρόλου και της λειτουργία των εθνικών και περιφερειακών διαδημοτικών δικτύων στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο εκτιμάται σημαντική. Τα κύρια πεδία της συνεργασίας των δήμων εντός των συγκεκριμένων δικτύων σχετίζονται με τα ζητήματα της κλιματικής αλλαγής και της διαχείρισης των απορριμμάτων ενώ αναφορικά με τα μέσα που χρησιμοποιούνται ξεχωρίζει η μεταφορά τεχνογνωσίας, η οποία εμπεριέχει συνήθως ανταλλαγές βέλτιστων πρακτικών (*best practices*) καθώς επίσης και συναφείς εργαλειοθήκες (*toolkits*).

Σε ότι αφορά τα διακρατικά διαδημοτικά δίκτυα ακολουθείται η προσέγγιση της «έμμεσης» συμμετοχής των δήμων κυρίως διαμέσου του Επαρχιακού Συμβουλίου της Βαρκελώνης, το οποίο συνήθως εκτελεί και χρέη συντονιστή, και αυτό οφείλεται αφενός σε μια προσπάθεια θεσμικής εκπροσώπησης προκειμένου να αποφεύγεται ο «συνωστισμός» των δήμων, αφετέρου στον πνεύμα της εξοικονόμησης πόρων από την πλευρά των δήμων σε σχέση με τις δαπάνες που απαιτείται να καταβάλλουν για να συμμετέχουν σε αυτά.

Κύρια πεδία συνεργασίας των συγκεκριμένων διεθνών διαδημοτικών δικτύων αναδεικνύονται τα ζητήματα της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, της βιώσιμης ανάπτυξης και της Local Agenda 21 ενώ αναφορικά με τα μέσα υλοποίησης ξεχωρίζει η μεταφορά τεχνογνωσίας.

Αξίζει να αναφερθεί ότι υπό το πρίσμα της πολύ-επίπεδης περιβαλλοντικής διακυβέρνησης οι εκπρόσωποι των δήμων εκτιμούν ότι τα προαναφερθέντα διαδημοτικά δίκτυα συνεργασίας ήδη διαδραματίζουν κομβικό ρόλο αναφορικά με την ανάπτυξη συμμετοχικών προσεγγίσεων σε μία από κάτω προς τα πάνω διαδικασία (*bottom-up process*) κατά την οποία οι πρώτοι δύνανται να επηρεάσουν τις αποφάσεις που λαμβάνονται σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα ότι υπάρχουν περιθώρια βελτιστοποίησης.

4.4.3 Ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας της Καταλονίας

Στα γενικά στοιχεία των μη κυβερνητικών οργανώσεων ξεχωρίζουν αυτά που αφορούν τον συνολικό αριθμό των ενεργών μελών τους με τις μισές από αυτές να είναι ολιγομελείς ενώ οι υπόλοιπες να χαρακτηρίζονται πολυάριθμες. Η διάκριση αυτή απορρέει από την διάκριση σε κινηματικές οργανώσεις ευρείας κοινωνικής απήχησης και σε οργανώσεις συμβουλευτικές (*consultant-oriented*) οι οποίες κατέχουν εξειδικευμένη γνώση και εστιάζουν της δράση τους στο πεδίο της διαμόρφωσης και υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών.

Κοινό χαρακτηριστικό τους είναι η αδυναμία εύρεσης των απαιτούμενων πόρων για την κάλυψη των αναγκών τους, ενώ αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι σημαντική πηγή χρηματοδότησής τους αποτελεί ο ιδιωτικός τομέας. Αναφορικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν πέραν της έλλειψης της χρηματοδότησης προστίθεται και αυτό της έλλειψης συντονισμού με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές.

Κυρίως δραστηριοποιούνται εντός της περιφέρειας της Καταλονίας ενώ κύρια πεδία των δραστηριοτήτων τους είναι η περιβαλλοντική εκπαίδευση, η πληροφόρηση

του Κοινού και η συμμετοχή τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Οι θεματικές που αποτελούν αντικείμενο ενασχόλησής τους επικεντρώνονται στα ζητήματα της βιώσιμης ανάπτυξης, της κατάρτισης, της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής της συμμετοχής του Κοινού και της διατήρησης της βιοποικιλότητας. Ως κύρια μέσα υλοποίησης των δραστηριοτήτων τους αναδεικνύονται η διοργάνωση εκδηλώσεων, η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και τα προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης.

Η αντίληψή τους περί των προβλημάτων/εμποδίων σε σχέση με την αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο αναδεικνύει την έλλειψη πολιτικής βούλησης, τις διάφορες κοινωνικές πιέσεις και την ελλιπή συμμετοχή του Κοινού.

4.4.4 Ο ρόλος των Δικτύων Συνεργασίας των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Η συντριπτική πλειοψηφία των εκπροσώπων των μη κυβερνητικών οργανισμών εκτιμά ότι ο ρόλος των δικτύων ΜΚΟ δεν επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την διαμόρφωση της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής. Η ιδιαιτερότητα που παρουσιάζει η δικτύωση των μη κυβερνητικών οργανισμών και η προσπάθεια θεσμοποίησης της συνεργασίας τους υπό την αιγίδα της περιφερειακής κυβέρνησης αποτελεί σίγουρα καινοτομία στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης έχοντας όμως παράλληλα δεχθεί κριτική ότι πρόκειται για μια προσπάθειας χειραγώγησης των οργανώσεων από την πλευρά της πολιτικής ηγεσίας.

Η πλειονότητα των μη κυβερνητικών οργανώσεων της Καταλονίας επιδεικνύει αυξημένο βαθμό εξωστρέφειας όπως πιστοποιείται από τη συμμετοχή τους σε διάφορα διακρατικά δίκτυα. Κύρια μέσα υλοποίησης των συγκεκριμένων

συνεργασιών αναδεικνύονται η μεταφορά τεχνογνωσίας και η υλοποίηση κοινών δράσεων.

Η συνεργασία με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές καταγράφεται σε όλα τα πεδία, εντούτοις παρατηρούνται εμφανείς διαφοροποιήσεις στο βαθμό έντασης ανάμεσα στις περιφερειακές και τοπικές αρχές, με τις πρώτες να αποτελούν πρωταρχικό στόχο συνεργασίας για τις μη κυβερνητικές οργανώσεις κυρίως λόγω του εύρους της γεωγραφικής περιοχής που καλύπτουν και αυξημένων κονδυλίων που διαθέτουν, σε σχέση με τους δήμους, για την υλοποίηση σχετικών πολιτικών. Ως κύρια μέσα της συνεργασίας με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές αναδεικνύονται η υλοποίηση κοινών προγραμμάτων και η συγκρότηση και λειτουργία κοινών ομάδων εργασίας ενώ ακολουθεί η μεταφορά τεχνογνωσίας.

4.4.5 Η Συμμετοχή του Κοινού στην Περιφέρεια της Καταλονίας

Οι περιφερειακές και τοπικές αρχές, υπό το πρίσμα της Σύμβασης του Άαρχους, έχουν προβεί σε όλες τις απαραίτητες θεσμικές διευθετήσεις προκειμένου να διασφαλίζονται τα δικαιώματα πρόσβασης στην πληροφορία, συμμετοχής στην διαδικασία λήψης αποφάσεων και στην προσφυγή στην δικαιοσύνη.

Σε συντριπτικό ποσοστό η πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία είναι ευπρόσιτη, διασφαλίζεται με τη χρήση συμβατικών και νέων τεχνολογιών ενώ προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού υλοποιούνται σε μεγάλη έκταση τόσο από τις περιφερειακές και τις τοπικές αρχές όσο και από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, ενώ σε πολλές περιπτώσεις υλοποιούνται από κοινού.

Η διαδικασία λήψης αποφάσεων αποτελεί πεδίο αντιπαράθεσης μεταξύ δήμων και μη κυβερνητικών οργανώσεων με τους πρώτους να εκτιμούν ότι η συμμετοχή των δεύτερων δεν προσδίδει την προστιθέμενη αξία η οποία, εν δυνάμει, θα κατέληγε στη

συλλογικά αντιπροσωπευτική έκφραση της τοπικής κοινωνίας επί συγκεκριμένων περιβαλλοντικών ζητημάτων ενώ οι αιτιάσεις των οργανώσεων επικεντρώνονται στην έλλειψη πολιτικής βούλησης.

4.4.6 Η Ολοκληρωμένη διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών στην Περιφέρεια της Καταλονίας

Η Ισπανία αποτελεί ένα από τα κράτη τα οποία έχουν επικυρώσει το Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών, 2008. Παρόλα αυτά χαρακτηριστική είναι απουσία αντίστοιχης εθνικής στρατηγικής καθώς επίσης και περιορισμένη διεισδυτικότητα που παρουσιάζουν τόσο η Σύμβαση της Βαρκελώνης όσο και το συγκεκριμένο Πρωτόκολλο. Εν τούτοις, πλήθος σχετικών πρωτοβουλιών έχουν αναληφθεί, ήδη από τις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας από την περιφερειακή κυβέρνηση και σε συνεργασία με ορισμένους δήμους. Εδώ θα πρέπει να επισημανθεί ότι η πλειονότητα των δήμων συνεργάζεται με την περιφερειακή κυβέρνηση στο πλαίσιο της διαμόρφωσης παράκτιων στρατηγικών και της υλοποίησης σχεδίων δράσης και προγραμμάτων.

Υπό το πρίσμα του Πρωτοκόλλου θα πρέπει να αναφερθούν τόσο η εκπόνηση του Παράκτιου Στρατηγικού Σχεδίου της Μητροπολιτικής Περιοχής της Βαρκελώνης όσο και η ίδρυση και λειτουργία του Παράκτιου Παρατηρητηρίου το οποίο έχει ως στόχο την αξιολόγηση της κατάστασης των ακτών της Καταλονίας και την παροχή βοήθειας σε όλους τους εμπλεκόμενους φορείς οι οποίοι καλούνται να λαμβάνουν αποφάσεις για τα θέματα σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών.

Ως προς το ζήτημα της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού καταγράφεται έλλειμμα ενημέρωσης αφού τόσο οι Δήμοι όσο και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις εμφανίζεται να μην έχουν υλοποιήσει σε μεγάλο βαθμό σχετικές δράσεις.

Σε ότι αφορά την έγκριση ή μή μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για δημόσια ή ιδιωτικά έργα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις παράκτιες ζώνες, η πλειονότητα των δήμων έχει συμμετάσχει σε αντίστοιχες διαδικασίες ενώ εξαιρετικά χαμηλά είναι τα ποσοστά συμμετοχής από πλευράς μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Ο αποκεντρωμένος χαρακτήρας σε σχέση με το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων το οποίο διαχέεται από το εθνικό στο περιφερειακό επίπεδο σίγουρα συμβάλει στην εφαρμογή του Πρωτοκόλλου για τις Παράκτιες Ζώνες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Η παγκόσμια περιβαλλοντική διακυβέρνηση σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο
Η περίπτωση της Περιφέρειας της Αττικής (Ελλάδα)



5.1 Εισαγωγή

Η Περιφέρεια Αττικής αποτελεί μία από τις δεκατρείς περιφέρειες της Ελλάδας. Διοικητικά συγκροτήθηκε το 2010 με τον Ν.3852/2010. Συγκεκριμένα στο αρ.3 παρ.θ του Ν.3852/2010 συγκροτείται η περιφέρεια Αττικής η οποία περιλαμβάνει το Νομό

Αττικής.¹⁵² Διοικητικά η περιφέρεια Αττικής χωρίζεται σε οκτώ περιφερειακές ενότητες.¹⁵³ Ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 3.828.434 κατοίκους (2011) και η συνολική της έκταση σε 3.808 χλμ².¹⁵⁴

Η Περιφέρεια Αττικής ουσιαστικά υπήρξε, διοικητικά, η διάδοχη κατάσταση της Υπερνομαρχίας Αθηνών. Πρόκειται για μια μετάβαση η οποία συνδυάστηκε με τη μεταβίβαση πολλών αρμοδιοτήτων από την κεντρική κυβέρνηση, οι οποίες όμως δεν συνοδεύτηκαν από την παροχή αντίστοιχων οικονομικών πόρων. Αναμφίβολα το γεωγραφικό εύρος της και η υψηλή πληθυσμιακή της συγκέντρωση σε συνδυασμό με τις ελλείψεις που διαπιστώνονται σε προσωπικό και οικονομικούς πόρους δυσχεραίνει το έργο της. Ως κύρια προβλήματα σκιαγραφούνται τα θέματα που σχετίζονται με την πρόσληψη και την κατάρτιση του προσωπικού καθώς επίσης και οι ελλείψεις σε θέματα προμηθειών και εξοπλισμού. Δυσκολίες παρατηρούνται και στην απορρόφηση κονδυλίων για την υλοποίηση συγκεκριμένων προγραμμάτων και δράσεων στον τομέα του περιβάλλοντος ενώ οι χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες αποτελούν ένα επιπλέον εμπόδιο.

Προβλήματα ανακύπτουν στη συνεργασία της Περιφέρειας τόσο με τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης όσο και με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις. Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά στους δήμους, η συνεργασία χαρακτηρίζεται περιστασιακή ενώ πλήθος προβλημάτων προκύπτει από την έλλειψη σχεδιασμού από την πλευρά τους. Η Περιφέρεια θα επιθυμούσε μια πιο ουσιαστική συνεργασία μαζί τους κυρίως στο ζήτημα της μεταφοράς τεχνογνωσίας καθώς διαπιστώνει τις σημαντικές ελλείψεις που αντιμετωπίζουν σε σχέση με τα θέματα κατάρτισης.

¹⁵² Βλ. σχετικά αρ.3 παρ.θ Ν. 3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης», (ΦΕΚ Α' 87/07-06-2010)

¹⁵³ Πρόκειται για την περιφερειακή ενότητα Κεντρικού Τομέα Αθηνών, την περιφερειακή ενότητα Νοτίου Τομέα Αθηνών, την περιφερειακή ενότητα Βορείου Τομέα Αθηνών, την περιφερειακή ενότητα Δυτικού Τομέα Αθηνών, την περιφερειακή ενότητα Πειραιώς, την περιφερειακή ενότητα Νήσων, την περιφερειακή ενότητα Δυτικής Αττικής και την περιφερειακή ενότητα Ανατολικής Αττικής

¹⁵⁴ Βλ. σχετικά Ελληνική Στατιστική Αρχή, <http://www.statistics.gr/>

Σε ό,τι αφορά στις μη κυβερνητικές οργανώσεις, η συνεργασία παρουσιάζεται εξαιρετικά περιορισμένη. Δυστυχώς δεν έχουν αναπτυχθεί διάυλοι επικοινωνίας και είναι σπάνιες οι περιπτώσεις όπου οι δύο πλευρές έχουν επεξεργασθεί κοινού ενδιαφέροντος ζητήματα. Κατά κύριο λόγο, στις όποιες επαφές γίνονται με τις ΜΚΟ, η Περιφέρεια εκπροσωπείται από την πολιτική της ηγεσία. Σημειώνουν με έμφαση από την Περιφέρεια ότι σε πολλές περιπτώσεις έρχονται σε επαφή με διάφορες τοπικές οργανώσεις οι οποίες στην πλειονότητά τους είναι κατ' επίφαση περιβαλλοντικές και έχουν πολιτικά κίνητρα, κάτι που απαιτεί από την πλευρά της Περιφέρειας μια ιδιαίτερη διαχείριση, έτσι ώστε να μην εμπλακεί σε τοπικές διενέξεις. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, δεν έχει θεσμοθετηθεί ένα πλαίσιο διαλόγου με την κοινωνία των πολιτών και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, γεγονός το οποίο αξιολογείται αρνητικά στο πλαίσιο της περιφερειακής περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Προβλήματα επικοινωνίας και συνεργασίας όμως υπάρχουν και στις σχέσεις της Περιφέρειας με το Υπουργείο Περιβάλλοντος. Υπάρχει σαφέστατα έλλειμμα συντονισμού μεταξύ των υπηρεσιών καθώς επίσης και κλίμα δυσπιστίας στις μεταξύ τους σχέσεις, το οποίο επιτείνεται σε μεγάλο βαθμό από τις γραφειοκρατικές αγκυλώσεις.

Αναφορικά τώρα με τη διεθνή παρουσία της Περιφέρειας και το ρόλο της σε ό,τι αφορά στα ευρωπαϊκά δρώμενα, όπως προκύπτει από την έρευνα, η παρουσία αυτή είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Οι όποιες πρωτοβουλίες υπάρχουν αναλαμβάνονται και υλοποιούνται σε επίπεδο μόνο πολιτικής ηγεσίας, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει διάχυση της πληροφορίας. Στόχος της Περιφέρειας είναι σταδιακά να ενισχυθεί η διεθνής της παρουσία με την αναζήτηση νέων συνεργασιών και συνεργειών στα ζητήματα του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης.

5.2 Οι Δήμοι της Περιφέρειας Αττικής

5.2.1 Η Διάρθρωση των Τμημάτων Περιβάλλοντος και οι Αρμοδιότητές τους

Τα τμήματα περιβάλλοντος των Δήμων της Αττικής είναι στελεχωμένα στην πλειονότητά τους, σε ποσοστό 71.4% από μικρό αριθμό ατόμων (έως 5). Εξαιρέσεις και εδώ αποτελούν οι μεγάλοι Δήμοι της Περιφέρειας οι οποίοι λόγω πληθυσμού, γεωγραφικού εύρους αλλά και αυξημένων αρμοδιοτήτων, όπως προκύπτει από τον Οργανισμό Εσωτερικής Υπηρεσίας (ΟΕΥ) τους, εμφανίζονται σε ποσοστό 29% να έχουν αυξημένο προσωπικό.



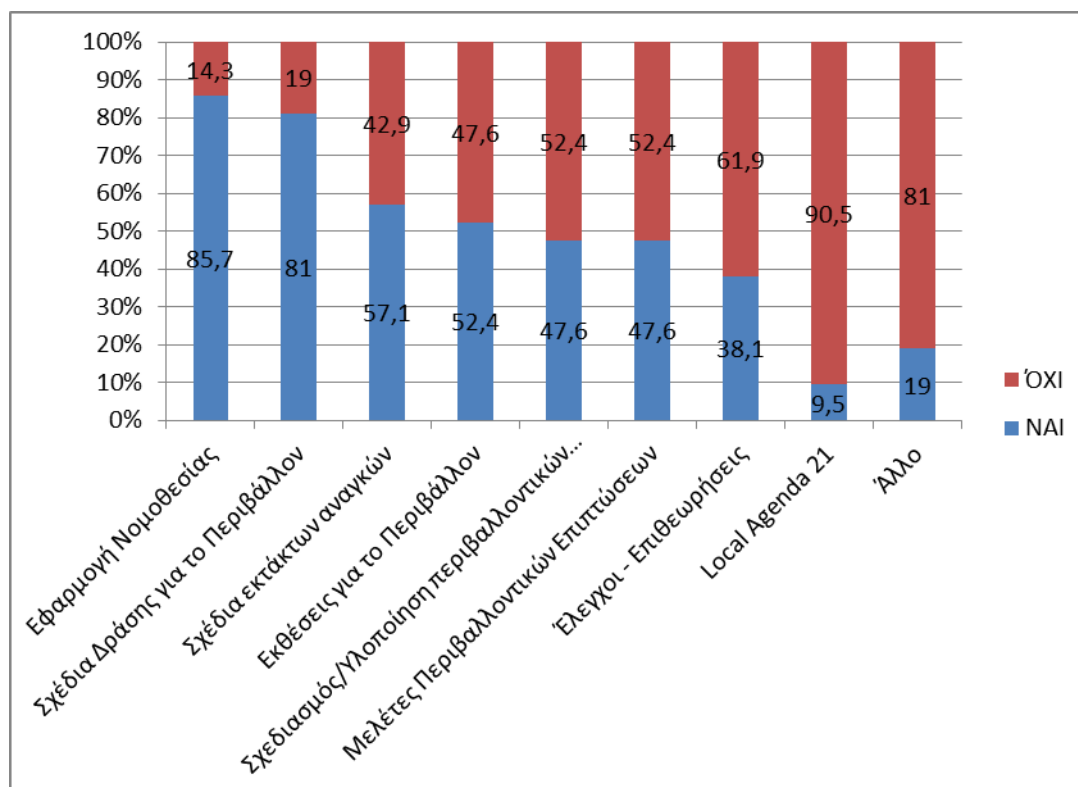
Πίνακας 5.1: Αριθμός Προσωπικού Τμημάτων Περιβάλλοντος Δήμων της Περιφέρειας Αττικής

Στο σκέλος του ερωτηματολογίου αναφορικά με τις αρμοδιότητες των συγκεκριμένων τμημάτων δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες αποκλίσεις. Οι εκπρόσωποι των δήμων εκλήθησαν να απαντήσουν σχετικά με μια σειρά από αρμοδιότητες όπως α) η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, β) οι έλεγχοι και επιθεωρήσεις, γ) η εξέταση των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, δ) η σύνταξη εκθέσεων για

την κατάσταση του περιβάλλοντος, ε) ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η εποπτεία περιβαλλοντικών προγραμμάτων, στ) η κατάρτιση σχεδίων έκτακτης ανάγκης, ζ) η Local Agenda 21 και τέλος η) να αναφέρουν οτιδήποτε άλλο σχετικό.

Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι οι κύριες αρμοδιότητες των τμημάτων είναι σε ποσοστό 85.7% η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και σε ποσοστό 81% η κατάρτιση σχεδίων δράσης για το περιβάλλον. Ακολούθως, τα τμήματα των Δήμων, κυρίως σε δήμους οι οποίοι έχουν βιομηχανικές ζώνες εντός των ορίων της επικράτειάς τους, σε ποσοστό 57.1% εκπονούν σχέδια εκτάκτων αναγκών, ενώ σε ποσοστό 52.4% συντάσσουν εκθέσεις για την κατάσταση του περιβάλλοντος. Σε μικρότερο ποσοστό, 47.6% επί του συνολικού δείγματος, ως αρμοδιότητα αναφέρεται ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η εποπτεία περιβαλλοντικών προγραμμάτων ενώ σε ίδιο ποσοστό έχουμε τη διατύπωση γνώμης επί μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Αντίθετα σε πολύ μικρότερο ποσοστό, 38.1%, τα τμήματα περιβάλλοντος συγκροτούν κλιμάκια για έλεγχους και επιθεωρήσεις για περιβαλλοντικές παραβάσεις με σκοπό την επιβολή προστίμων, μια αρμοδιότητα η οποία κατά κύριο λόγο ασκείται από την Περιφέρεια. Τέλος, εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι η συντριπτική πλειονότητα των τμημάτων περιβάλλοντος, σε ποσοστό 90.5%, δεν περιλαμβάνουν στο εύρος των αρμοδιοτήτων τους θέματα Local Agenda 21. Κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων και της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων υπήρξε η διευκρινιστική ερώτηση για το εάν τα ζητήματα αυτά εντάσσονταν στην αρμοδιότητα άλλων τμημάτων των Δήμων αλλά η απάντηση κάθε φορά ήταν αρνητική. Το γεγονός αυτό καταγράφεται ως ένα ιδιαιτέρως σημαντικό έλλειμμα καθώς η κατάρτιση της Local Agenda 21 αποτέλεσε διεθνώς, τα τελευταία 20 χρόνια, τον ακρογωνιαίο λίθο για τα ζητήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και βιώσιμης

ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, με την Ελλάδα να εμφανίζεται να έχει αναλάβει εξαιρετικά μικρό αριθμό πρωτοβουλιών στο συγκεκριμένο ζήτημα.

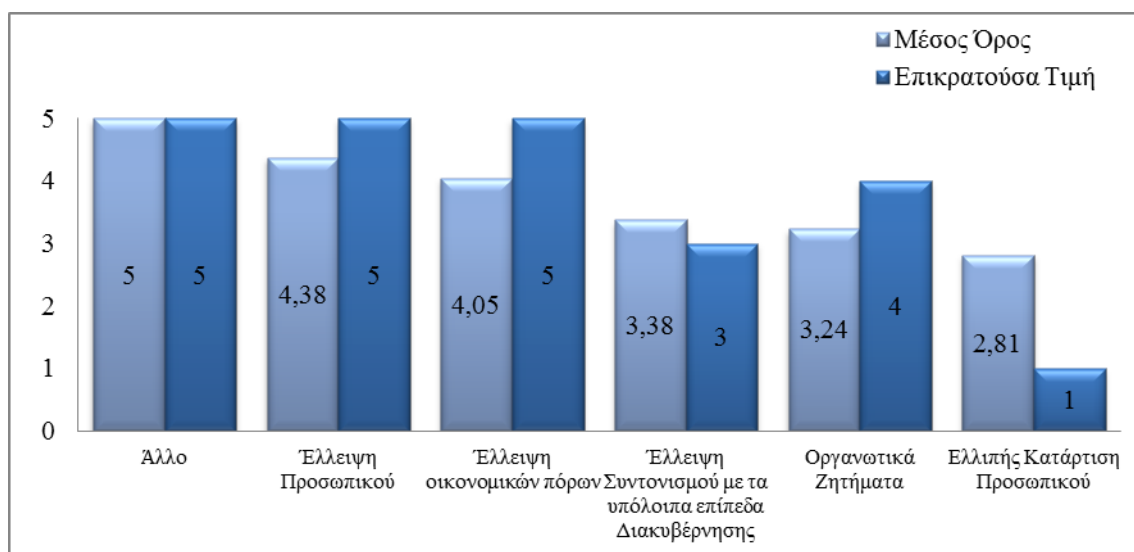


Πίνακας 5.2: Αρμοδιότητες Τμημάτων Περιβάλλοντος Δήμων της Περιφέρειας Αττικής

5.2.2 Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα Τμήματα Περιβάλλοντος

Σε ό,τι αφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα τμήματα περιβάλλοντος κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων και της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων ετέθησαν υπόψη α) η έλλειψη προσωπικού, β) η έλλειψη οικονομικών πόρων γ) η ελλιπής κατάρτιση του προσωπικού δ) ζητήματα οργάνωσης του Τμήματος και του Δήμου εν γένει, ε) η έλλειψη συντονισμού με τα υπόλοιπα επίπεδα διακυβέρνησης ενώ τέλος τους ζητήθηκε να καταγράψουν άλλα θέματα τα οποία κατά τη γνώμη τους είναι σημαντικά.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα τμήματα περιβάλλοντος αφορούν στην έλλειψη προσωπικού (Μ.Ο. 4.38/5) και στην έλλειψη οικονομικών πόρων (Μ.Ο. 4.05/5). Ακολουθούν η έλλειψη συντονισμού με τα υπόλοιπα επίπεδα διακυβέρνησης (Μ.Ο. 3.38/5) και τα οργανωτικά ζητήματα (Μ.Ο. 3.34/5) ενώ η ελλιπής κατάρτιση του προσωπικού δεν καταγράφεται ως ένα σημαντικό ζήτημα (Μ.Ο. 2.81/5).



Πίνακας 5.3: Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα Τμήματα Περιβάλλοντος Δήμων της Περιφέρειας Αττικής

Η έλλειψη προσωπικού χαρακτηρίζεται ως το κυριότερο πρόβλημα το οποίο καλούνται να αντιμετωπίσουν οι δήμοι. Η τρέχουσα οικονομική συγκυρία σε συνδυασμό με την απαγόρευση προσλήψεων, στο πλαίσιο σχετικών ανειλημμένων δεσμεύσεων από την ελληνική πολιτεία, τείνει να καταστήσει πολλά από τα τμήματα περιβάλλοντος ουσιαστικά ανενεργά. Επιπλέον το πρόβλημα διογκώνεται από την έλλειψη καταρτισμένου προσωπικού καθώς τα όποια κενά υπάρχουν καλύπτονται από άτομα τα οποία είναι πρόδηλο ότι δεν έχουν την εξειδίκευση που απαιτείται προκειμένου να στελεχώσουν αποτελεσματικά τα τμήματα περιβάλλοντος. Έτσι

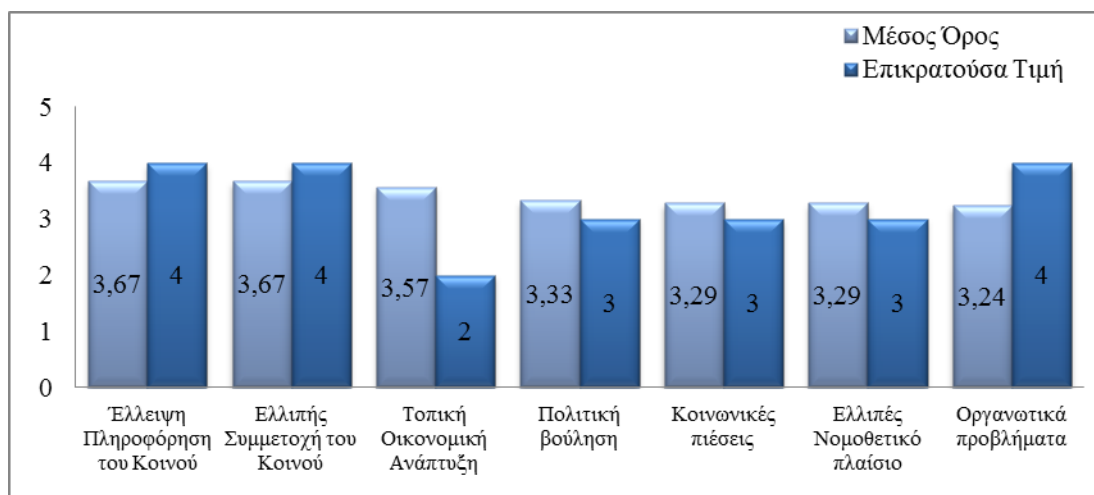
λοιπόν είναι πολύ σύννηθες το φαινόμενο να υπάρχουν υποστελεχωμένα τμήματα περιβάλλοντος τα οποία δεν δύνανται σε καμία περίπτωση να ασκήσουν τις αρμοδιότητες που προβλέπεται από το θεσμικό πλαίσιο ενώ εξίσου σύννηθες είναι το φαινόμενο τοποθέτησης ανειδίκευτων υπαλλήλων οι οποίοι ουσιαστικά περιορίζονται στην τέλεση διοικητικού έργου.

Σε ό,τι αφορά στην έλλειψη οικονομικών πόρων σημειώνεται με έμφαση ότι η τρέχουσα οικονομική κρίση με τις συνεχείς περικοπές των κρατικών επιχορηγήσεων και σε συνδυασμό με τη μείωση των ανταποδοτικών τελών έχει συντελέσει ουσιαστικά στην αναστολή πολλών δραστηριοτήτων στο πεδίο του περιβάλλοντος. Στο πλαίσιο αυτό παρατηρούνται ελλείψεις στην προμήθεια εξειδικευμένου εξοπλισμού και στην δημιουργία των απαραίτητων υποδομών, οι οποίες, σε συνδυασμό με την προαναφερθείσα έλλειψη καταρτισμένου προσωπικού, έχουν άμεσο αντίκτυπο στο νευραλγικό κομμάτι της διενέργειας ελέγχων και επιθεωρήσεων και της επιβολής προστίμων. Επιπλέον η αδυναμία εξεύρεσης των απαραίτητων κονδυλίων προκαλεί προβλήματα στο σχεδιασμό περιβαλλοντικών πολιτικών καθώς επίσης και στην υλοποίηση προγραμμάτων και δράσεων που σχετίζονται με την ενημέρωση, την ευαισθητοποίηση και τη συμμετοχή του Κοινού. Ως μόνη διέξοδος για την υλοποίηση οποιασδήποτε περιβαλλοντικής πολιτικής σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης καταγράφεται η συμμετοχή των δήμων σε διάφορα προγράμματα χρηματοδότησης στο πλαίσιο των κοινοτικών ενισχύσεων, για τα οποία, όμως, επισημαίνεται ότι, αν και η συνεισφορά τους είναι ιδιαίτερος σημαντική, εν τούτοις σχεδόν πάντα τίθεται το ζήτημα της βιωσιμότητας των συγκεκριμένων πολιτικών μετά την ολοκλήρωσή τους.

5.2.3 Προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των πολιτικών περιβάλλοντος & βιώσιμης ανάπτυξης

Σε αυτό το τμήμα του ερωτηματολογίου τέθηκαν υπόψη μια σειρά από εξωγενείς αλλά και ενδογενείς παράγοντες που δύναται να καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την αποτελεσματική εφαρμογή, σε τοπικό επίπεδο, των περιβαλλοντικών πολιτικών όπως α) η τοπική οικονομική ανάπτυξη, β) οι κοινωνικές πιέσεις, γ) τα οργανωτικά προβλήματα, δ) η πολιτική βούληση, ε) το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο, στ) η έλλειψη πληροφόρησης και ζ) η ελλιπής συμμετοχή του Κοινού.

Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι τα σημαντικότερα προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των περιβαλλοντικών πολιτικών είναι η έλλειψη πληροφόρησης του κοινού (Μ.Ο. 3.67/5), η ελλιπής συμμετοχή του κοινού (Μ.Ο. 3.67/5), η τοπική οικονομική ανάπτυξη (Μ.Ο. 3.57/5), οι κοινωνικές πιέσεις (Μ.Ο. 3.29/5), τα οργανωτικά προβλήματα (Μ.Ο. 3.24/5), η έλλειψη πολιτικής βούλησης (Μ.Ο. 3.33/5) και το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο (Μ.Ο. 3.29/5).



Πίνακας 5.4: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στην αποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών

Πολλοί δήμοι εντοπίζουν ως κυριότερα προβλήματα στην άσκηση της περιβαλλοντικής πολιτικής, σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης, τη μη εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, γεγονός το οποίο οφείλεται ως ένα βαθμό και στην

έλλειψη κωδικοποίησής της, καθώς επίσης και στις ελλείψεις που παρατηρούνται σε σχέση με την παρακολούθηση και τους ελεγκτικούς μηχανισμούς. Επιπλέον, η μη ύπαρξη ολοκληρωμένων περιβαλλοντικών σχεδίων εκτιμάται ότι εν τέλει συντελεί στην αύξηση του κόστους διαχείρισης στο πεδίο της προστασίας του περιβάλλοντος και εν γένει της ποιότητας ζωής.

Το ζήτημα της έλλειψης πολιτικής βούλησης αποτελεί βασικό σημείο αναφοράς και στην περιφέρεια της Αττικής. Όπως προκύπτει από την έρευνα στους περισσότερους δήμους η ιεράρχηση των ζητημάτων που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος είναι ιδιαιτέρως χαμηλή. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί ίσως το ζήτημα της διαχείρισης των απορριμμάτων το οποίο είναι άμεσα συνυφασμένο με την καθημερινότητα του δημότη και ως τέτοιο αντιμετωπίζεται. Τα αίτια της χαμηλής πολιτικά ιεράρχησης των ζητημάτων του περιβάλλοντος σχετίζονται με τη χαμηλή ανταποδοτικότητα σε επίπεδο πολιτικής ωφέλειας που εισπράττουν οι δημοτικές αρχές καθώς στην πλειονότητά τους, η διαχείριση των συγκεκριμένων ζητημάτων απαιτεί πολυετή προγραμματισμό, ο οποίος στις περισσότερες περιπτώσεις δεν δύναται να εξαντληθεί στο χρονικό ορίζοντα της τετραετίας που έχουν στη διάθεσή τους οι αιρετοί, αν μάλιστα συνυπολογιστούν και οι μεγάλες καθυστερήσεις που προκαλούνται από τη γραφειοκρατία. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το ζήτημα της διαχείρισης των απορριμμάτων το οποίο ναι μεν έχει υπερτοπικά χαρακτηριστικά αναφορικά με την τελική τους διάθεση, εν τούτοις όμως, οι περισσότεροι δήμοι έχουν εντός των ορίων της επικράτειάς τους σταθμούς μεταφόρτωσης απορριμμάτων οι οποίοι δεν πληρούν τις απαραίτητες περιβαλλοντικές προδιαγραφές. Η συμμόρφωση των εν λόγω εγκαταστάσεων σύμφωνα με τα πρότυπα της κείμενης περιβαλλοντικής νομοθεσίας, όπου αυτό επιτρέπεται, απαιτεί σημαντικό χρόνο, εξαιτίας των εγκρίσεων και αδειοδοτήσεων

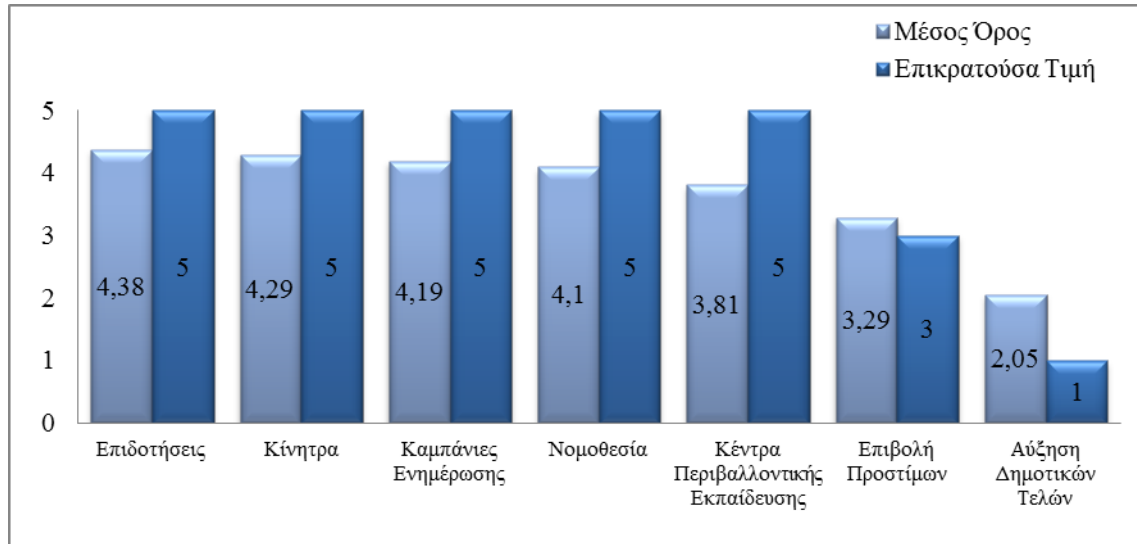
καθώς επίσης και τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους. Βέβαια, στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι η έλλειψη πολιτικής βούλησης δεν συναντάται μόνο στο επίπεδο της τοπικής αυτοδιοίκησης αλλά μάλλον αποτελεί χαρακτηριστικό γενικότερα της πολιτικής ηγεσίας, καθώς συναρτάται άμεσα με την απουσία αξιόπιστης εθνικής στρατηγικής, όπως, για παράδειγμα, στο πεδίο της διαχείρισης των απορριμμάτων.

5.2.4 Μέσα υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών

Σε ό,τι αφορά στα μέσα που χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών και στην αξιολόγησή τους ως πρόσφορων ή μή, οι συνεντευξιαζόμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν και να αξιολογήσουν μια σειρά από διάφορα μέσα όπως α) οι καμπάνιες ενημέρωσης, β) η ίδρυση και λειτουργία κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, γ) η εφαρμογή κινήτρων, δ) η εφαρμογή της νομοθεσίας, ε) η χορήγηση επιδοτήσεων για την εφαρμογή προγραμμάτων/δράσεων φιλικών προς το περιβάλλον, στ) η αύξηση των δημοτικών τελών με σκοπό τη διάθεση μέρους των εσόδων για την υλοποίηση προγραμμάτων/δράσεων για το περιβάλλον και τέλος ζ) η επιβολή προστίμων.

Ως τα πλέον σημαντικά μέσα για την εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών αποτελούν οι επιδοτήσεις (Μ.Ο. 4.38/5), και η χορήγηση κινήτρων (Μ.Ο. 4.29/5). Ακολουθούν, οι καμπάνιες ενημέρωσης (Μ.Ο. 4.19/5), η εφαρμογή της νομοθεσίας (Μ.Ο. 4.10/5) και η ίδρυση και λειτουργία κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Μ.Ο. 3.81/5). Αντιθέτως, μέσα όπως η αύξηση των δημοτικών τελών και η επιβολή προστίμων δεν τυγχάνουν ιδιαίτερης προτίμησης κυρίως διότι

λαμβάνεται υπόψη η τρέχουσα οικονομική και κοινωνική κατάσταση της χώρας εν γένει.



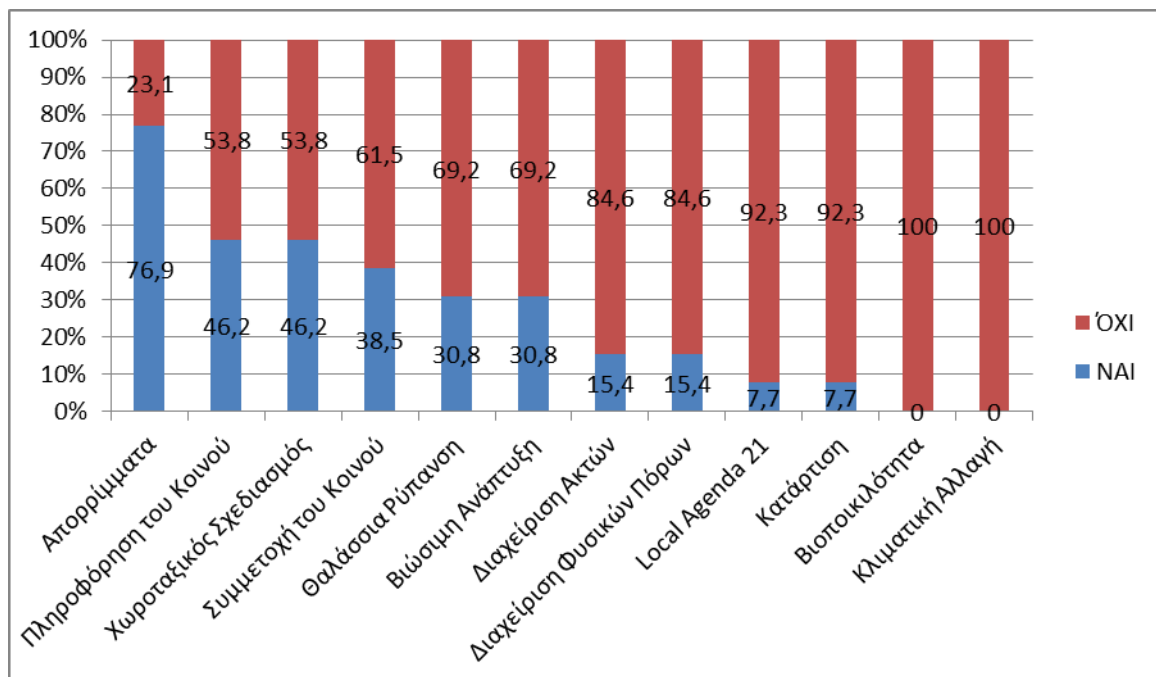
Πίνακας 5.5: Μέσα υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών

5.2.5 Συνεργασίες/Συνέργιες του Τμήματος εντός της Περιφέρειας

5.2.5.1 Συνεργασίες Δήμων

Τα τμήματα περιβάλλοντος συνεργάζονται, σε πλήρες ποσοστό 100.0%, με τα αντίστοιχα τμήματα όμορων κυρίως δήμων. Σε ό,τι αφορά στο πεδίο συνεργασίας τους, αυτό αφορά μια σειρά θεμάτων για τα οποία εκλήθησαν να απαντήσουν στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου και τα οποία είναι α) ο χωροταξικός σχεδιασμός, β) η διαχείριση των απορριμμάτων, γ) οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, δ) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, ε) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, στ) η διαχείριση των ακτών, ζ) η κατάρτιση του προσωπικού σε θέματα περιβάλλοντος, η) ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης, ι) η κατάρτιση της Local Agenda 21, ια) η πληροφόρηση του Κοινού και τέλος ιβ) η συμμετοχή του Κοινού.

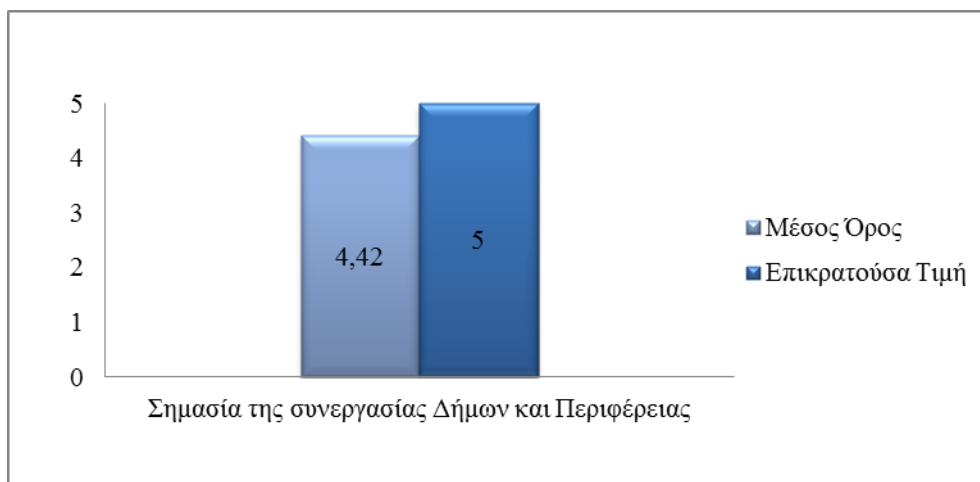
Η συνεργασία των τμημάτων εντοπίζεται σε πολύ μεγάλο ποσοστό, 76.9%, στα θέματα της διαχείρισης των απορριμμάτων, ενώ συνεργασία υπάρχει και στα ζητήματα πληροφόρησης του Κοινού επί περιβαλλοντικών θεμάτων σε ποσοστό 46.2%. Ομοίως, σε ποσοστό 46.2% καταγράφεται συνεργασία και σε ζητήματα χωροταξικού σχεδιασμού. Αντιθέτως, μικρότερη είναι η συνεργασία σε θέματα συμμετοχής του Κοινού, σε ποσοστό 38.5%, σε ζητήματα αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης, σε ποσοστό 30.8%, καθώς επίσης και σε ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης, σε ποσοστό 30.8%. Ελάχιστες είναι οι συνεργασίες που καταγράφονται στο ζήτημα της διαχείρισης των ακτών, αν μάλιστα ληφθεί υπόψη ότι το δείγμα το αποτελούν παράκτιοι δήμοι, με το ποσοστό να ανέρχεται μόλις στο 15.4%. Τέλος εξαιρετικά χαμηλά ποσοστά καταγράφονται αναφορικά με τα θέματα της διαχείρισης των φυσικών πόρων, της Local Agenda 21, της κατάρτισης, και της διατήρησης της βιοποικιλότητας.



Πίνακας 5.6: Συνέργειες/συνεργασίες Δήμων της Περιφέρειας Αττικής ανά θεματική ενότητα

5.2.5.2 Συνεργασία Δήμων και Περιφέρειας

Οι δήμοι συνεργάζονται με την Περιφέρεια Αττικής και η σημασία της συνεργασίας εκτιμάται ότι είναι πολύ σημαντική (Μ.Ο. 4.42/5).



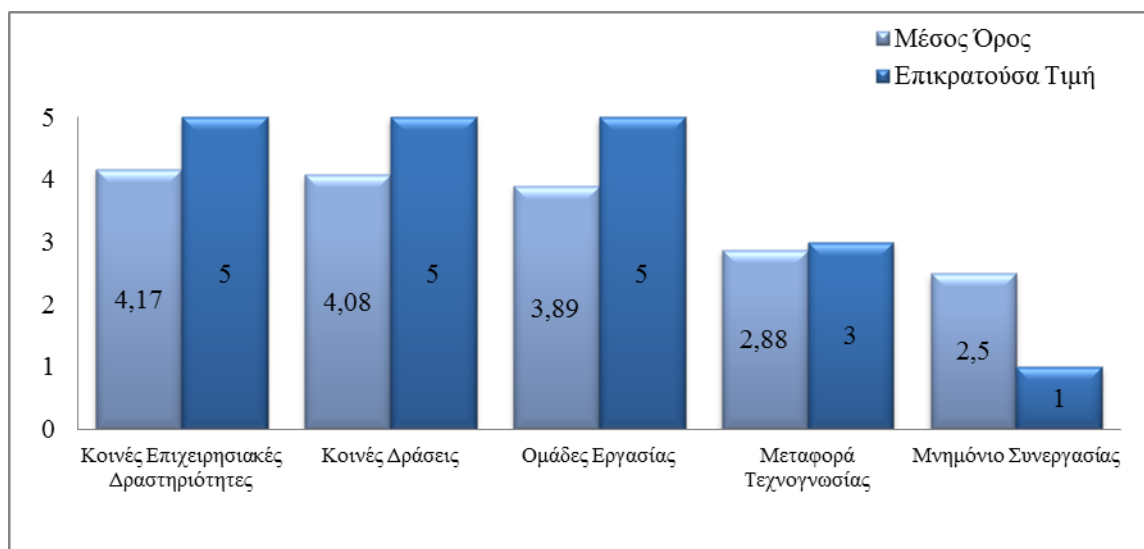
Πίνακας 5.7: Αξιολόγηση συνεργασίας Δήμων και Περιφέρειας Αττικής

Πρόκειται για μια συνεργασία για την οποία οι γνώμες διίστανται ως προς την αποτελεσματικότητά της. Από τις απαντήσεις που καταγράφηκαν προκύπτουν δύο τάσεις αναφορικά με τις εκτιμήσεις των δήμων για τη συγκεκριμένη συνεργασία. Η μία τάση αναφέρεται σε μια συνεργασία υποδειγματική ενώ η άλλη τάση, η οποία είναι και η πλέον κρατούσα, αναφέρεται στα προβλήματα της συγκεκριμένης συνεργασίας και ουσιαστικά εκτιμά ότι η Περιφέρεια αδυνατεί να ανταποκριθεί στο θεσμικό ρόλο της εντός του πλαισίου των αρμοδιοτήτων της. Τα προβλήματα εντοπίζονται κυρίως στην αδυναμία συντονισμού μεταξύ δήμων και Περιφέρειας ενώ χαρακτηριστικά ελέγχθη ότι σε πολλές περιπτώσεις δεν παρατηρείται ιδιαίτερη μεταξύ τους τριβή και αυτό έγκειται στο γεγονός των διαφορετικών αρμοδιοτήτων τις οποίες, στις περισσότερες περιπτώσεις, ασκούν χωρίς να υπάρχει μεταξύ τους επικοινωνία. Από την έρευνα επίσης προκύπτει ότι οι όποιες σχέσεις αναπτύσσονται ανάμεσα στους δήμους και την Περιφέρεια καθορίζονται σε μεγάλο βαθμό από την ποιότητα

των διαπροσωπικών σχέσεων που έχουν τα υπηρεσιακά στελέχη και οι πολιτικές ηγεσίες. Επιπλέον, πλήθος αναφορών καταγράφεται σχετικά με την έλλειψη βούλησης από την πλευρά της Περιφέρειας σε σχέση με την παροχή τεχνογνωσίας, την αδυναμία χρηματοδότησης έργων υποδομής, την απουσία σχεδιασμού και υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών καθώς επίσης και την έλλειψη διαλόγου σχετικά με τα ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος. Ως προς το τελευταίο, αναφέρονται ως χαρακτηριστικά παραδείγματα το αίτημα για ετεροχρονισμένη διατύπωση γνώμης δήμου για μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων καθώς επίσης και η απουσία διαβούλευσης για σημαντικά περιβαλλοντικά ζητήματα, η αρμοδιότητα των οποίων ανήκει στην Περιφέρεια.

Στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου ζητήθηκε από τους δήμους να αναφερθούν και να αξιολογήσουν τα μέσα με τα οποία λαμβάνει χώρα η συγκεκριμένη συνεργασία και στα οποία περιλαμβάνονται α) η υπογραφή μνημονίου συνεργασίας για συγκεκριμένα πεδία δραστηριοτήτων, β) η μεταφορά τεχνογνωσίας προς τους Δήμους, γ) η υλοποίηση κοινών δράσεων, δ) η συγκρότηση κοινών ομάδων εργασίας και τέλος ε) οι κοινές επιχειρησιακές δραστηριότητες.

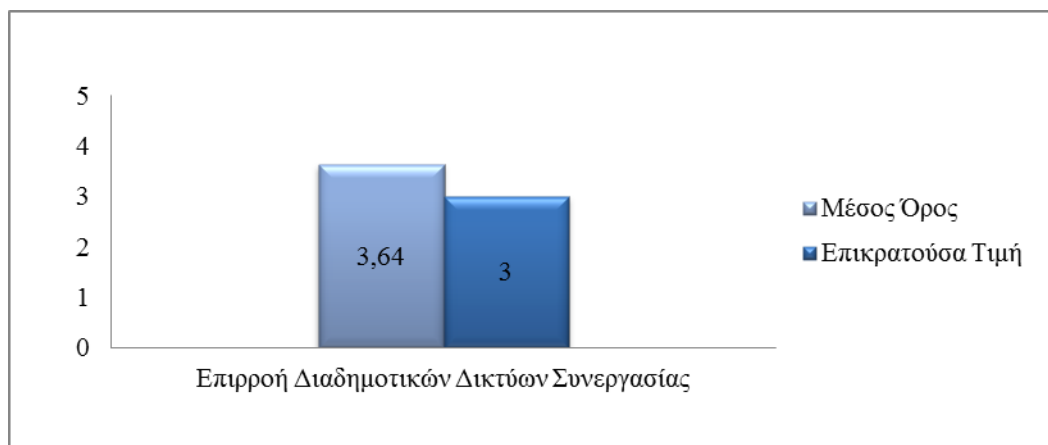
Από τις απαντήσεις που καταγράφηκαν προκύπτει ότι κύριο μέσο συνεργασίας των δήμων και της Περιφέρειας αναδεικνύεται η υλοποίηση κοινών επιχειρησιακών δραστηριοτήτων (Μ.Ο. 4.17/5) ενώ ακολουθούν η οργάνωση κοινών δράσεων (Μ.Ο. 4.08/5), η συγκρότηση ομάδων εργασίας (Μ.Ο. 3.89/5), και η μεταφορά τεχνογνωσίας προς τα τμήματα περιβάλλοντος (Μ.Ο. 2.88/3). Τέλος, σπάνια συναντάται περίπτωση υπογραφής μνημονίου συνεργασίας ανάμεσα στην Περιφέρεια και σε δήμο για την αντιμετώπιση ενός συγκεκριμένου περιβαλλοντικού ζητήματος (Μ.Ο. 2.50/5).



Πίνακας 5.8: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Δήμων – Περιφέρειας Αττικής

5.2.6 Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας

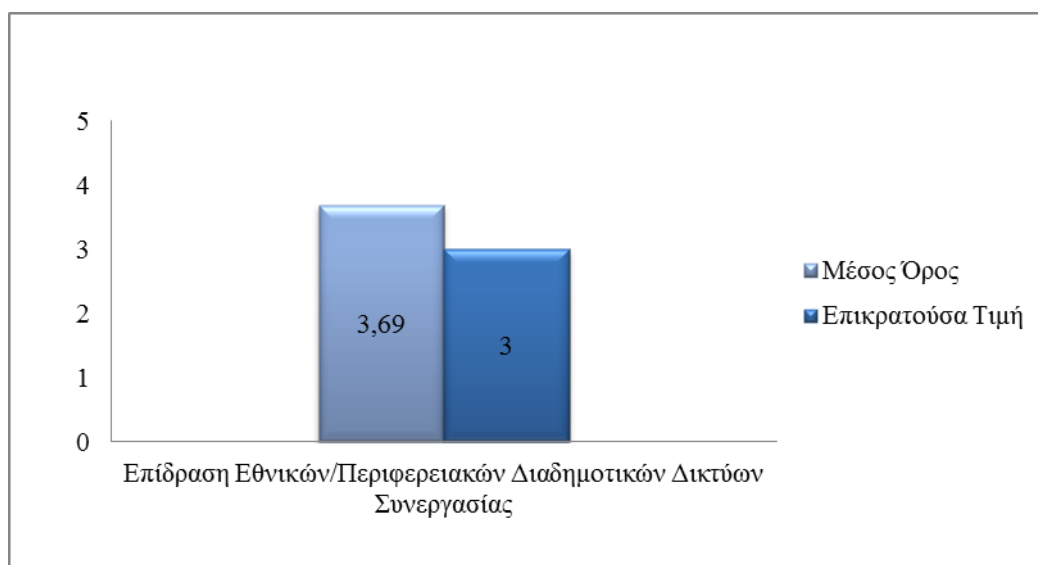
Σε ό,τι αφορά στη λειτουργία των διαδημοτικών δικτύων συνεργασίας, από τις απαντήσεις προκύπτει ότι οι δήμοι εκτιμούν, σε ποσοστό 77.8%, ότι ο ρόλος τους επηρεάζει τη διαμόρφωση της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής. Ο βαθμός, όμως, επιρροής τους θεωρείται μάλλον μετρίας σημασίας, υπό την έννοια ότι δεν επιδρούν καταλυτικά στη διαμόρφωση των εθνικών στρατηγικών στα διάφορα περιβαλλοντικά ζητήματα. (Μ.Ο. 3.64/5).



Πίνακας 5.9: Αξιολόγηση επιρροής Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας

5.2.6.1 Εθνικά/περιφερειακά Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας

Οι δήμοι σε ποσοστό 76.2% συμμετέχουν σε διάφορα εθνικά και περιφερειακά διαδημοτικά δίκτυα συνεργασίας θεωρώντας ταυτόχρονα τη λειτουργία τους σημαντική σε σχέση με την αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο (Μ.Ο. 3.69/5).



Πίνακας 5.10: Αξιολόγηση επίδρασης εθνικών/περιφερειακών διαδημοτικών δικτύων συνεργασίας

Η γενική εικόνα που προκύπτει από την έρευνα πεδίου, αν και αναδεικνύει τη βούληση των τοπικών αρχών και των υπηρεσιακών παραγόντων για τη συμμετοχή τους σε εθνικά και περιφερειακά διαδημοτικά δίκτυα συνεργασίας, εν τούτοις καταγράφει την έλλειψη σχετικών πρωτοβουλιών, με αποτέλεσμα οι όποιες διεργασίες υπάρχουν να λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο της συμμετοχής των δήμων στα «συνδικαλιστικά» τους όργανα, σε περιφερειακό επίπεδο στη Περιφερειακή Ένωση Δήμων Αττικής (ΠΕΔΑ)¹⁵⁵ και σε εθνικό επίπεδο στην Κεντρική Ένωση

¹⁵⁵ Βλ. σχετικά Περιφερειακή Ένωση Δήμων Αττικής – ΠΕΔΑ, <http://www.pedattikis.gr/>

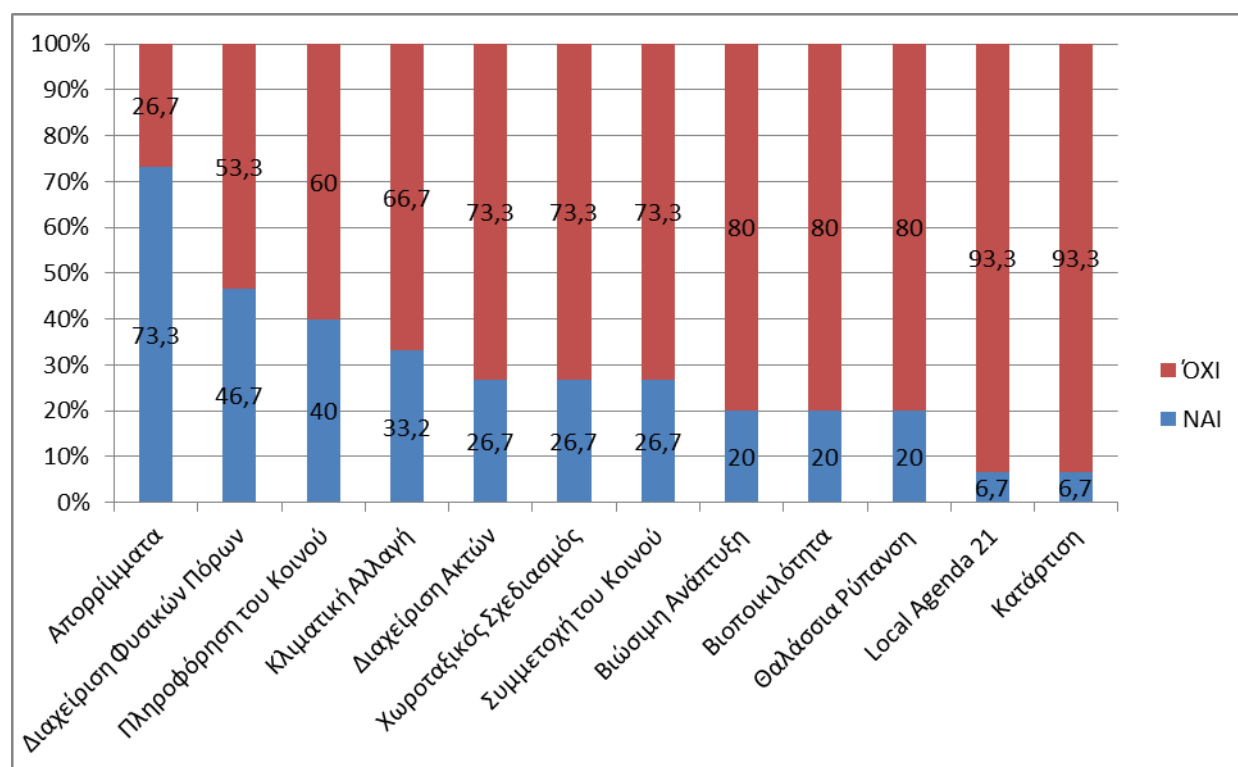
Δήμων Ελλάδος (ΚΕΔΕ)¹⁵⁶. Ουσιαστικά οι δήμοι με τις απαντήσεις τους στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου επιβεβαιώνουν την αυτοδίκαιη, και υποχρεωτική, σύμφωνα με το καταστατικό των ενώσεων, παρουσία και συμμετοχή τους στα δύο προαναφερθέντα όργανα ενώ απουσιάζουν πρωτοβουλίες για τη συγκρότηση και λειτουργία εθνικών ή περιφερειακών δικτύων συνεργασίας, τα οποία να έχουν ως αντικείμενό τους περιβαλλοντικά ζητήματα. Σε ό,τι αφορά δε στο υπόλοιπο ποσοστό των δήμων, 23.8%, το οποίο απάντησε αρνητικά, είναι πρόδηλο ότι δεν έλαβε υπόψη του τη συμμετοχή του στις παραπάνω ενώσεις.

Σε ό,τι αφορά στο εύρος των θεμάτων τα οποία αποτελούν πιθανό αντικείμενο συνεργασίας μεταξύ των Δήμων και τα οποία αναφέρονται ως επιλογές στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου, αυτά είναι α) η διαχείριση φυσικών πόρων β) ο χωροταξικός σχεδιασμός, γ) η διαχείριση των αποβλήτων, δ) οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, ε) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, στ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ζ) η διαχείριση των ακτών, η) η κατάρτιση του προσωπικού σε θέματα περιβάλλοντος, ι) ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης, ια) η κατάρτιση της Local Agenda 21, ιβ) η πληροφόρηση του Κοινού και τέλος ιγ) η συμμετοχή του Κοινού.

Ομοίως και εδώ , όπως αναφέρθηκε και στο σκέλος της συνεργασίας ανάμεσα στα τμήματα περιβάλλοντος των όμορων κυρίως δήμων, κύριο αντικείμενο της συνεργασίας αποτελούν η διαχείριση των απορριμμάτων σε ποσοστό 73.3%. Ακολούθως, η συνεργασία επικεντρώνεται στο ζήτημα της διαχείρισης των φυσικών πόρων σε ποσοστό 46.7%, ενώ αντικείμενο της συνεργασίας αποτελούν τα θέματα της πληροφόρησης του Κοινού σε ποσοστό 40%, και της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής σε ποσοστό 38.2%. Σε ό,τι αφορά τα υπόλοιπα θεματικά πεδία

¹⁵⁶ Βλ. σχετικά Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος – ΚΕΔΕ, <http://www.kedke.gr/>

συνεργασίας καταγράφονται χαμηλά ποσοστά, όπως παρουσιάζονται στο πίνακα που ακολουθεί, και τα οποία είναι μάλλον αποτέλεσμα αφενός της χαμηλής τους ιεράρχησης αφετέρου της έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού καθώς επίσης και της έλλειψης σχετικών οικονομικών πόρων.

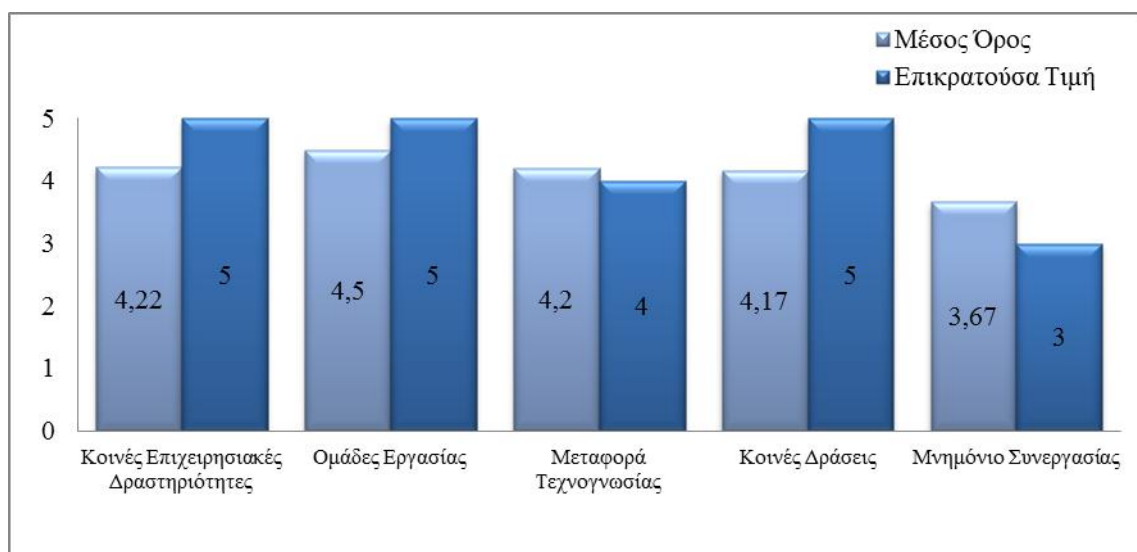


Πίνακας 5.11: Πεδία συνεργασίας Εθνικών/Περιφερειακών Διαδημοτικών Δικτύων

Σε ό,τι αφορά στα μέσα υλοποίησης της συνεργασίας των δήμων εντός των δικτύων, σε αυτά περιλαμβάνονται α) η υπογραφή μνημονίου συνεργασίας για συγκεκριμένα πεδία δραστηριοτήτων, β) η μεταφορά τεχνογνωσίας προς τους Δήμους, γ) η υλοποίηση κοινών δράσεων, δ) η συγκρότηση κοινών ομάδων εργασίας και τέλος ε) οι κοινές επιχειρησιακές δραστηριότητες.

Από την καταγραφή των απαντήσεων προκύπτει ότι κύριο μέσο υλοποίησης της συνεργασίας αναδεικνύεται η συγκρότηση ομάδων εργασίας (Μ.Ο. 4.50/5), ενώ

ακολουθούν οι κοινές επιχειρησιακές δραστηριότητες (Μ.Ο. 4.22/5). Επιπλέον, η διάχυση βέλτιστων πρακτικών διαμέσου της μεταφοράς τεχνογνωσίας αποτελεί σημαντική παράμετρο στη λειτουργία των συγκεκριμένων δικτύων (Μ.Ο. 4.20/5), καθώς επίσης και η υλοποίηση κοινών δράσεων (Μ.Ο. 4.17/5). Τέλος, είναι λίγες οι περιπτώσεις στις οποίες επιλέγεται η υπογραφή μνημονίων συνεργασίας (Μ.Ο. 3.67/5).



Πίνακας 5.12: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Εθνικών/Περιφερειακών Διαδημοτικών Δικτύων

Η Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος (Κ.Ε.Δ.Ε.) είναι ένα συλλογικό όργανο, το οποίο λειτουργεί με την μορφή του Νομικού Προσώπου Ιδιωτικού Δικαίου (Ν.Π.Ι.Δ.), εποπτεύεται από το Υπουργείο Εσωτερικών και σε αυτό συμμετέχουν υποχρεωτικά όλοι οι δήμοι της χώρας.¹⁵⁷ Στο πλαίσιο της λειτουργίας του έχουν συσταθεί και λειτουργούν μόνιμες θεματικές επιτροπές, μία εκ των οποίων είναι και η Επιτροπή Χωροταξίας, Υποδομών και Περιβάλλοντος, αντικείμενο της οποίας είναι, μεταξύ άλλων, και τα θέματα προστασίας περιβάλλοντος. Στους σκοπούς της

¹⁵⁷ Βλ. σχετικά Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος – ΚΕΔΕ, <http://www.kedke.gr/>

κεντρικής ένωσης περιλαμβάνονται η έρευνα και μελέτη ζητημάτων που αφορούν στο χώρο της τοπικής αυτοδιοίκησης, η συγκέντρωση και παροχή στοιχείων και πληροφοριών σχετικά με τα ζητήματα αυτά και τέλος η υποβοήθηση της συνεργασίας των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης. Στο πλαίσιο της λειτουργίας της και της υποστήριξης των φορέων τοπικής αυτοδιοίκησης καταγράφεται και η ίδρυση και λειτουργία της Ελληνικής Εταιρείας Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (Ε.Ε.Τ.Α.Α.)¹⁵⁸, της ανώνυμης εταιρείας παροχής συμβουλευτικών και μελετητικών υπηρεσιών «Πληροφόρηση, Επιμόρφωση, Τοπική Ανάπτυξη» (Π.Ε.Τ.Α.)¹⁵⁹ και τέλος του Ινστιτούτου Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ι.Τ.Α.)¹⁶⁰. Παρόλο που η ΚΕΔΕ εμφανίζεται να έχει όλες τις απαραίτητες υποδομές, εν τούτοις η συνολική της συνεισφορά αξιολογείται από τους συμμετέχοντες στην έρευνα με αρνητικό πρόσημο. Συγκεκριμένα, θεωρούν ότι θα έπρεπε να αναλάβει μια σειρά από πρωτοβουλίες προκειμένου να ενισχύσει το ρόλο και τη λειτουργία των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Πρόκειται κυρίως για πρωτοβουλίες συντονισμού με τα αρμόδια υπουργεία και την περιφέρεια σε θέματα περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης ενώ παράλληλα θα πρέπει να ενισχυθεί ο βαθμός εξωστρέφειάς της προς την κατεύθυνση της δημιουργίας των κατάλληλων προϋποθέσεων για τη συμμετοχή των δήμων σε διάφορα ευρωπαϊκά διακρατικά δίκτυα συνεργασίας, με σκοπό αφενός τη μεταφορά τεχνογνωσίας προς τους δήμους αφετέρου την αναζήτηση χρηματοδοτικών ενισχύσεων μέσω της υλοποίησης σχετικών προγραμμάτων.

Η Περιφερειακή Ένωση Δήμων Αττικής (Π.Ε.Δ.Α.) είναι ένα συλλογικό, το οποίο λειτουργεί με την μορφή του Νομικού Προσώπου Ιδιωτικού Δικαίου

¹⁵⁸ Βλ. σχετικά Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης – Ε.Ε.Τ.Α.Α., <http://www.eetaa.gr/>

¹⁵⁹ Βλ. σχετικά Πληροφόρηση, Επιμόρφωση, Τοπική Ανάπτυξη Α.Ε. – ΠΕΤΑ, <http://www.info-peta.gr/>

¹⁶⁰ Βλ. σχετικά Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Ι.Τ.Α., <http://www.ita.org.gr/>

(Ν.Π.Ι.Δ.), αποτελούμενο από τους 66 δήμους οι οποίοι βρίσκονται εντός των διοικητικών ορίων της Περιφέρειας Αττικής και στους οποίους περιλαμβάνονται τα νησιά του Αργοσαρωνικού. Διοικείται από ένα 25μελές Διοικητικό Συμβούλιο.¹⁶¹ Στο πλαίσιο της λειτουργίας της έχουν συγκροτηθεί μόνιμες θεματικές επιτροπές αποτελούμενες από μέλη του διοικητικού συμβουλίου, δημάρχους και δημοτικούς συμβούλους, ενώ υποστηρίζονται επιστημονικά και διοικητικά από μέλη του προσωπικού.

Μια από τις μόνιμες θεματικές επιτροπές είναι η Επιτροπή Περιβάλλοντος και Ποιότητας Ζωής η οποία έχει ως αντικείμενό της μια σειρά από θέματα στα οποία περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η επέκταση του σχεδίου πόλης του λεκανοπεδίου της Αττικής, οι αναπλάσεις στους κοινόχρηστους χώρους, ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης, όπως λ.χ. οι ήπιες μορφές μετακίνησης, καθώς επίσης και η διαχείριση των απορριμμάτων με τη χρήση φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών.

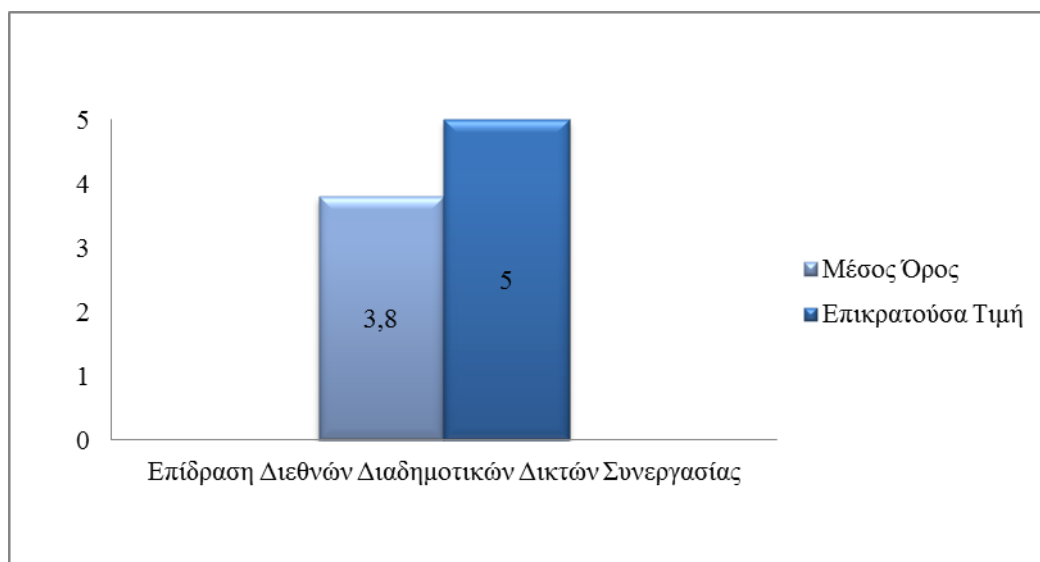
Η δράση τόσο της ΠΕΔΑ όσο και της μόνιμης θεματικής επιτροπής της για τα ζητήματα περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής κρίνεται από τους συμμετέχοντες στην έρευνα ως υποτονική ενώ επίσης χαρακτηρίζεται και ως πεδίο πολιτικών αντιπαραθέσεων. Όλοι συμφωνούν ότι δύναται να διαδραματίσει καταλυτικό ρόλο στη δημιουργία στενότερων σχέσεων τόσο με την Περιφέρεια όσο και με το Υπουργείο Περιβάλλοντος ενώ ταυτόχρονα θα μπορούσε να καταστεί κοινωνός προς τους δήμους αναφορικά με τα ζητήματα μεταφοράς τεχνογνωσίας. Παράλληλα, επιτακτική κρίνεται η ενίσχυση της εξωστρέφειάς της στο βαθμό που θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις ενθάρρυνσης και συμμετοχής των δήμων σε διάφορα διεθνή διαδημοτικά δίκτυα συνεργασίας. Τέλος, προτείνεται, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων, η σύσταση και λειτουργία ομάδων εργασίας με αντικείμενο την

¹⁶¹ Βλ. σχετικά Περιφερειακή Ένωση Δήμων Αττικής – ΠΕΔΑ, <http://www.pedattikis.gr/>

καταγραφή και κατηγοριοποίηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι δήμοι στο πεδίο του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης με σκοπό την εξεύρεση των απαραίτητων χρηματοδοτικών πόρων για την υλοποίηση σχετικών πολιτικών.

5.2.6.2 Διεθνή Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας

Η συμμετοχή των δήμων της περιφέρειας Αττικής σε κάποιο διεθνές διαδημοτικό δίκτυο συνεργασίας καταγράφεται σε ποσοστό 23.3% -ιδιαίτερα χαμηλό- και το οποίο επιβεβαιώνει τον μεγάλο βαθμό εσωστρέφειας ο οποίος χαρακτηρίζει τη λειτουργία των δήμων. Εν τούτοις, οι δήμοι οι οποίοι συμμετέχουν στα συγκεκριμένα δίκτυα εκτιμούν ότι η επίδρασή τους στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό είναι σημαντική (Μ.Ο. 3.80/5).



Πίνακας 5.13: Αξιολόγηση επίδρασης Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι μέσα από την έρευνα προκύπτει ότι η πλειονότητα των δήμων που έχει συμμετάσχει ή συμμετέχει σε διεθνή διαδημοτικά

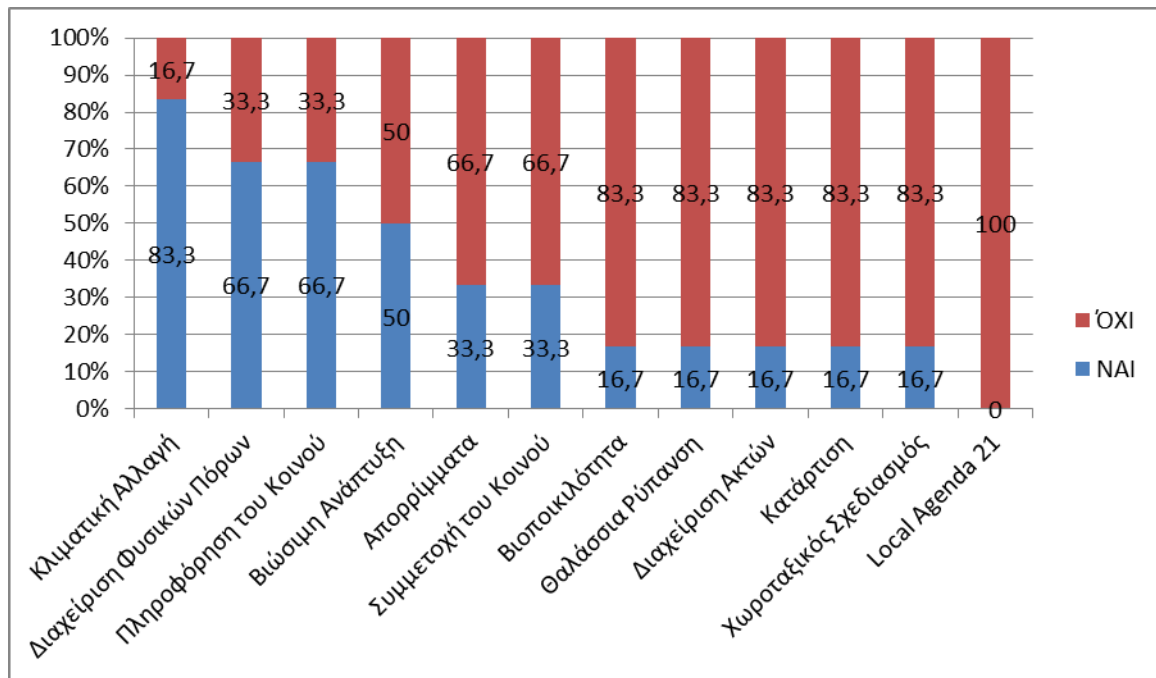
δίκτυα συνεργασίας, παρόλο που αναγνωρίζει τη σημασία τους και την εν δυνάμει συμμετοχή τους, εν τούτοις τα οφέλη που αποκομίζει είναι εξαιρετικά περιορισμένα λόγω, κυρίως, της μη ενεργούς συμμετοχής των δήμων. Αυτό συμβαίνει για δύο λόγους. Ο πρώτος λόγος είναι ότι τις περισσότερες φορές η πρωτοβουλία συμμετοχής των δήμων στα συγκεκριμένα δίκτυα είναι συνήθως αποτέλεσμα επαφών των γραφείων των δημάρχων και όχι των αρμόδιων τμημάτων περιβάλλοντος, με αποτέλεσμα να υπάρχει ένα έλλειμμα συντονισμού, πληροφόρησης και συμμετοχής των υπηρεσιακών παραγόντων. Ο δεύτερος λόγος είναι ότι, ακόμα και όταν συμμετέχουν τα αρμόδια τμήματα περιβάλλοντος στις σχετικές διεργασίες, η συμμετοχή τους περιορίζεται στην τυπική τους παρουσία και είναι εμφανής η αδυναμία παρακολούθησης των αποτελεσμάτων των συγκεκριμένων διεργασιών, εξαιτίας του μεγάλου φόρτου εργασίας που πρέπει να διαχειριστούν στο πλαίσιο της καθημερινότητάς τους. Προς επίρρωση των παραπάνω, χαρακτηριστική είναι η απάντηση που δόθηκε κατά τη διάρκεια συνέντευξης με υπηρεσιακό παράγοντα, ο οποίος σε ερώτηση για το ποια είναι τα δίκτυα στα οποία συμμετέχει ο δήμος απάντησε ότι κανένας δεν μπορούσε να δηλώσει με ακρίβεια πόσα και ποια είναι αυτά. Από τις απαντήσεις, πάντως, που καταγράφηκαν ξεχωρίζει η συμμετοχή μεγάλου δήμου στο *Cities Climate Leadership Group (C40)*¹⁶² το οποίο είναι ένας διεθνές δίκτυο των μεγαλουπόλεων (megacities) με κύριο αντικείμενο την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Σε ό,τι αφορά στα πεδία συνεργασίας εντός των συγκεκριμένων δικτύων περιλαμβάνονται α) η διαχείριση φυσικών πόρων β) ο χωροταξικός σχεδιασμός, γ) η διαχείριση των αποβλήτων, δ) οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, ε) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, στ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ζ) η διαχείριση

¹⁶² Βλ. σχετικά Cities Climate Leadership Group – C40, <http://www.c40.org/>

των ακτών, η) η κατάρτιση του προσωπικού σε θέματα περιβάλλοντος, ι) ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης, ια) η κατάρτιση της Local Agenda 21, ιβ) η πληροφόρηση του Κοινού και τέλος ιγ) η συμμετοχή του Κοινού.

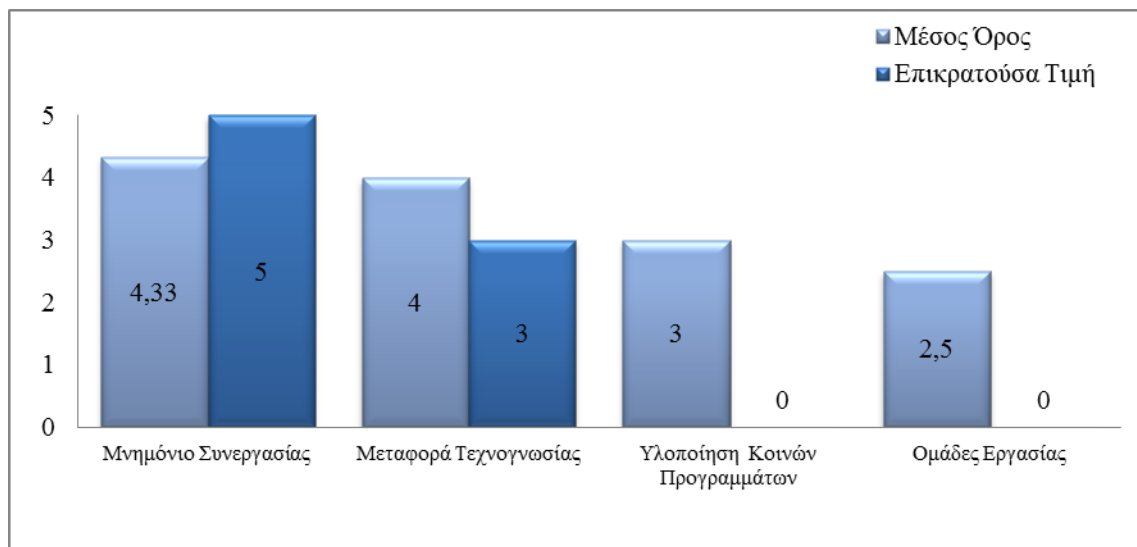
Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι στα διακρατικά δίκτυα συνεργασίας στα οποία συμμετέχουν οι δήμοι της Περιφέρειας Αττικής η συνεργασία επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, σε ποσοστό 83.3%, αλλά και στη διαχείριση φυσικών πόρων σε ποσοστό 66.7%. Ακολούθως, καταγράφονται σε ποσοστό 66.7% θέματα πληροφόρησης του Κοινού, σε ποσοστό 50% ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης και σε ποσοστό 33.3% τα ζητήματα διαχείρισης των απορριμμάτων και της συμμετοχής του Κοινού. Τα υπόλοιπα πεδία συνεργασίας, όπως φαίνεται από το σχετικό πίνακα, σημειώνουν χαμηλά ποσοστά και η εξήγηση που δίδεται αφορά αφενός στη χαμηλή ιεράρχησή τους εντός των δικτύων, αφετέρου στο γεγονός ότι σε κάποιες περιπτώσεις πρόκειται για θεματικές οι οποίες αφορούν συγκεκριμένο αριθμό δήμων, για παράδειγμα τα θέματα διαχείρισης των ακτών ή θαλάσσιας ρύπανσης αφορούν στους παράκτιους δήμους.



Πίνακας 5.14: Πεδία συνεργασίας Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων

Τα μέσα υλοποίησης των συνεργασιών εντός των διακρατικών δικτύων περιλαμβάνουν α) την υπογραφή μνημονίου συνεργασίας για συγκεκριμένα πεδία δραστηριοτήτων, β) τη μεταφορά τεχνογνωσίας προς τους Δήμους, γ) την υλοποίηση κοινών προγραμμάτων και τέλος δ) τη συγκρότηση κοινών ομάδων εργασίας.

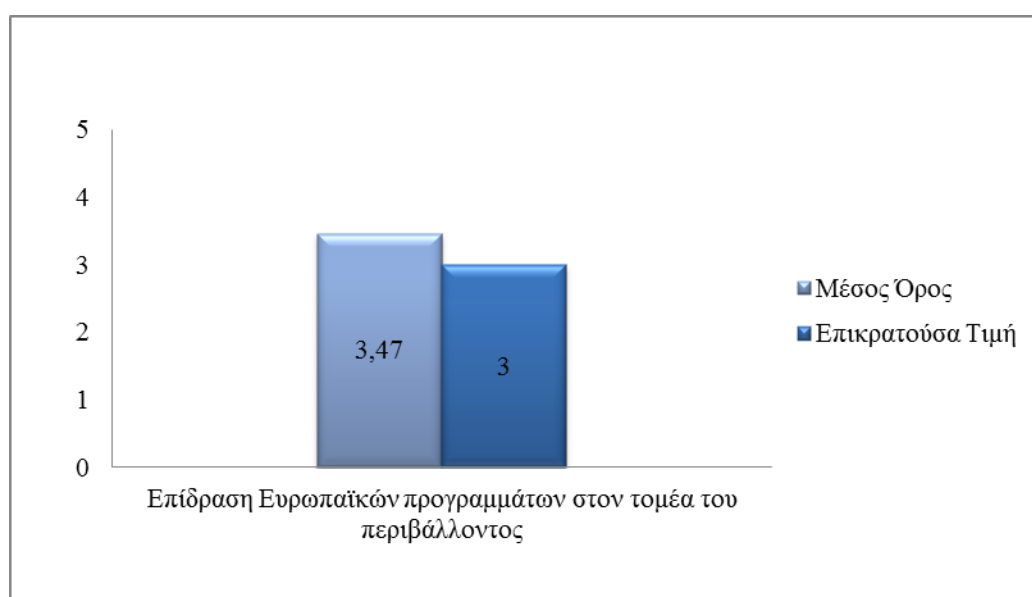
Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι σε μεγάλη συχνότητα παρατηρείται η υπογραφή μνημονίων συνεργασίας (Μ.Ο. 4.33/5), ενώ επίσης και η μεταφορά τεχνογνωσίας αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα μέσα υλοποίησης της συνεργασίας εντός των συγκεκριμένων δικτύων (Μ.Ο. 4.00/5). Επίσης, με μικρότερη συχνότητα καταγράφεται η υλοποίηση κοινών προγραμμάτων (Μ.Ο. 3.00/5) και η συγκρότηση και λειτουργία ομάδων εργασίας (Μ.Ο. 2.50/5).



Πίνακας 5.15: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων

5.2.7 Η Συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το 75.0% των δήμων έχει συμμετάσχει στην υλοποίηση Ευρωπαϊκών προγραμμάτων στον τομέα του περιβάλλοντος και η επίδρασή τους θεωρείται σημαντική (Μ.Ο. 3.47/5).



Πίνακας 5.16: Αξιολόγηση επίδρασης ευρωπαϊκών προγραμμάτων στον τομέα του περιβάλλοντος

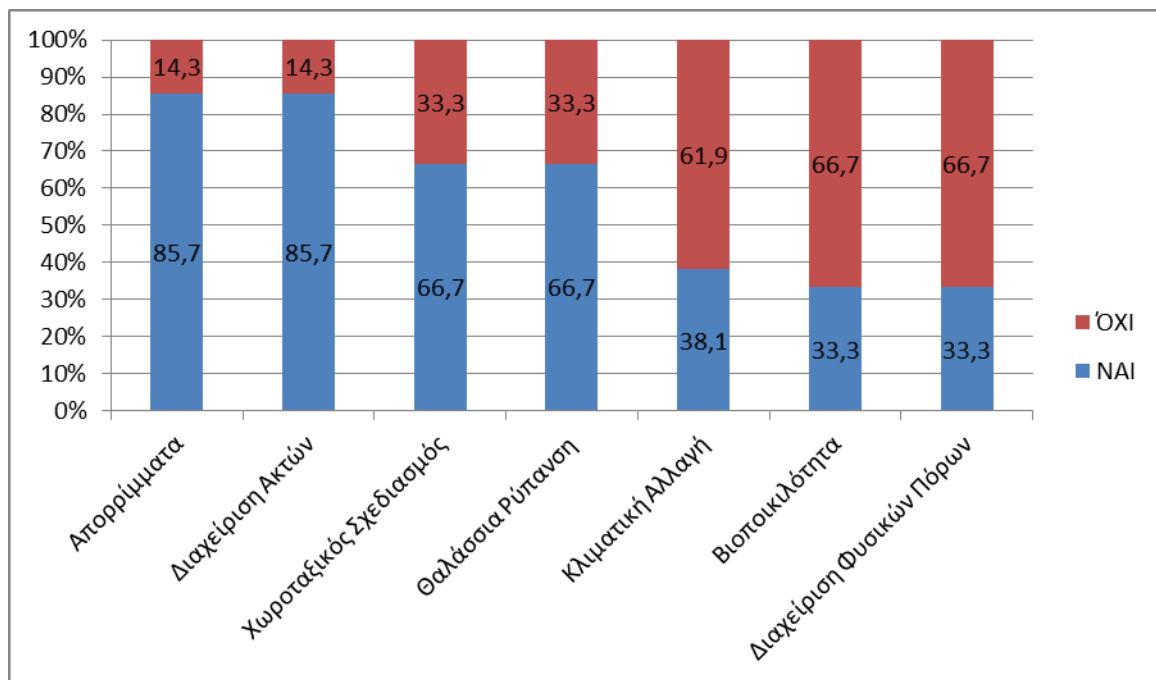
Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι όλοι οι εκπρόσωποι των δήμων αναφέρθηκαν στη σημασία της συνδρομής της Ευρωπαϊκής Ένωσης τόσο στα ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος όσο και στα ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης. Κυρίως εστίασαν στις ευρωπαϊκές ενισχύσεις, οι οποίες αποτελούν την τρέχουσα περίοδο το μοναδικό χρηματοδοτικό εργαλείο στο πεδίο της άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής, με τους πόρους από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων να έχουν ουσιαστικά εκλείψει σε συνδυασμό με τις συνεχείς περικοπές των κρατικών επιχορηγήσεων. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι πολλοί από τους συμμετέχοντες στην έρευνα κατέθεσαν τον προβληματισμό τους σε σχέση με την αξιοποίηση των ευρωπαϊκών προγραμμάτων καθώς έχουν διαπιστώσει ότι στις περισσότερες περιπτώσεις η ευρωπαϊκή εμπειρία έμεινε αναξιοποίητη λόγω της έλλειψης βούλησης αλλά και των απαραίτητων οικονομικών πόρων. Παρουσιάζεται, δηλαδή, το φαινόμενο, από τη μία πλευρά, της απόκτησης τεχνογνωσίας διαμέσου των προγραμμάτων αλλά, από την άλλη πλευρά, διαπιστώνεται η πλήρης έλλειψη οποιασδήποτε προοπτικής βιωσιμότητας της διαχείρισης των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από τα συγκεκριμένα προγράμματα. Τέλος, σε ό,τι αφορά στο σκέλος των χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, πολλοί εκ των δήμων επεσήμαναν την αδυναμία τους να ανταποκριθούν εγκαίρως αναφορικά με την προετοιμασία των φακέλων και την ωρίμανση των σχετικών μελετών.

5.2.8 Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικών Προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό Επίπεδο

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ευρήματα της έρευνας πεδίου αναφορικά με την δυνατότητα των Δήμων διαμέσου των υποδομών τους, του προσωπικού και του προϋπολογισμού που διαθέτουν να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά με ίδια μέσα τα διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα/ζητήματα σε περιφερειακό/τοπικό επίπεδο και όχι σύμφωνα με τις επιταγές του εκάστοτε εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού.

Οι ερωτηθέντες εκλήθησαν να απαντήσουν εάν δύνανται να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικότερα σε περιφερειακό ή/και τοπικό επίπεδο α) η διαχείριση των απορριμμάτων, β) η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, γ) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, δ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ε) η διαχείριση των ακτών, στ) ο χωροταξικός σχεδιασμός και η) η διαχείριση των φυσικών πόρων.

Από τις απαντήσεις που καταγράφηκαν προκύπτει ότι τα ζητήματα της διαχείρισης των απορριμμάτων και τα ζητήματα της διαχείρισης των ακτών, σε ποσοστό 85.7%, δύνανται να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικότερα σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Ακολούθως, τα ζητήματα του χωροταξικού σχεδιασμού και της αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης εκτιμάται ότι, σε ποσοστό 66.7%, μπορούν να αντιμετωπίζονται πληρέστερα όντας ενταγμένα σε περιφερειακό και τοπικό πλαίσιο. Τουναντίον, τα ζητήματα της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, της διατήρησης της βιοποικιλότητας και της διαχείρισης των φυσικών πόρων θα πρέπει να είναι ενταγμένα στον εθνικό σχεδιασμό.



Πίνακας 5.17: Αντιμετώπιση προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο

5.2.9 Συμμετοχή του Κοινού

Τα ζητήματα πληροφόρησης και συμμετοχής του Κοινού καθώς επίσης και το δικαίωμα πρόσβασής του στη δικαιοσύνη επί περιβαλλοντικών θεμάτων ρυθμίζονται με τον Ν. 3422/2005 ο οποίος ουσιαστικά αποτελεί την κύρωση της Σύμβασης του Άαρχους.¹⁶³ Το ελληνικό θεσμικό πλαίσιο συμπληρώνεται με την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2003/4/EK για την πρόσβαση του Κοινού στις περιβαλλοντικές πληροφορίες,¹⁶⁴ καθώς επίσης και με την ενσωμάτωση της Οδηγίας 2003/35/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Μαΐου 2003 σχετικά με τη συμμετοχή του Κοινού στην κατάρτιση ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων που αφορούν στο περιβάλλον και με την τροποποίηση όσον αφορά στη συμμετοχή του

¹⁶³ Βλ. σχετικά Ν.3422/2005 «Κύρωση της Σύμβασης για την Πρόσβαση σε Πληροφορίες, τη Συμμετοχή του Κοινού στη Λήψη Αποφάσεων και την Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη» (ΦΕΚ Α' 303/13-12-2005)

¹⁶⁴ Βλ. σχετικά ΥΑ ΗΠ 11764/653/16.03.2006 (ΦΕΚ Β' 327/17-03-2006)

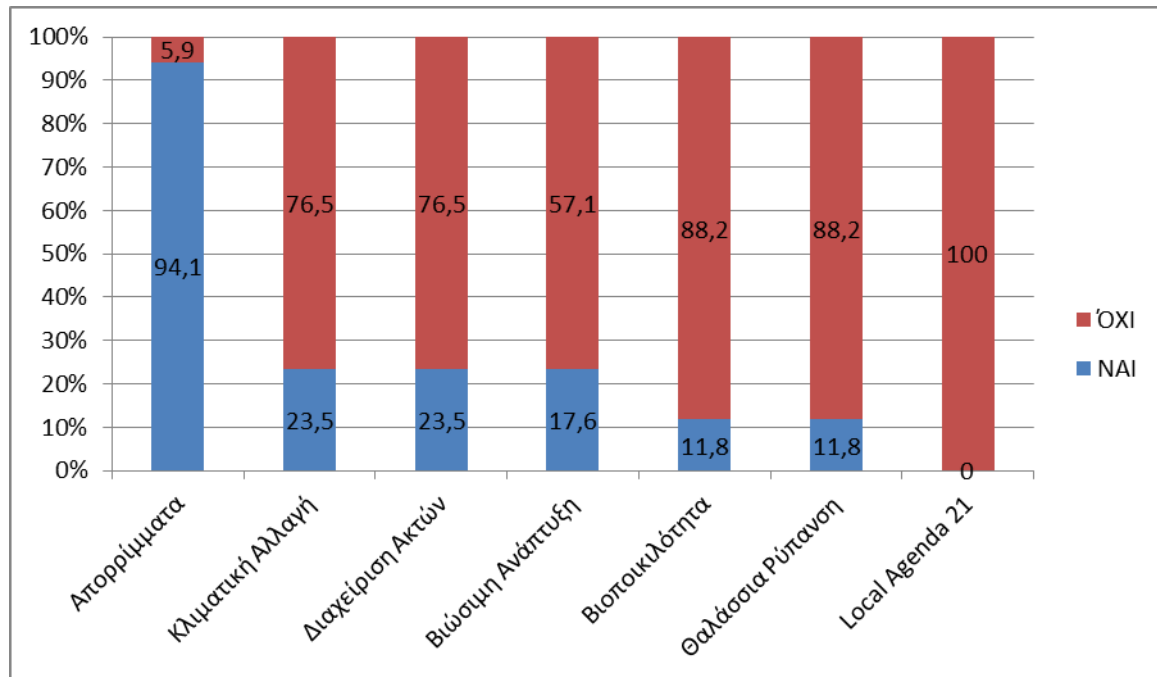
Κοινού και στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη των Οδηγιών 85/337/ΕΟΚ και 96/61/ΔΚ του Συμβουλίου. Επιπλέον, περιλαμβάνονται δύο κοινές υπουργικές αποφάσεις, η ΚΥΑ Αριθμ. Οικ.: 1649/45/14.1.2014¹⁶⁵ σχετικά με την εξειδίκευση των διαδικασιών γνωμοδοτήσεων και τρόπου ενημέρωσης και συμμετοχής του ενδιαφερόμενου κοινού στη δημόσια διαβούλευση κατά την περιβαλλοντική αδειοδότηση έργων και δραστηριοτήτων κατηγορίας Α' και η ΚΥΑ 9269/470/2007¹⁶⁶ σχετικά με τα μέσα ένδικης προστασίας του Κοινού κατά πράξεων ή παραλείψεων της Διοίκησης, σχετικά με θέματα ενημέρωσης και συμμετοχής του Κοινού κατά τη διαδικασία έγκρισης περιβαλλοντικών όρων. Στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου, οι ερωτηθέντες εκλήθησαν να απαντήσουν αν υπάρχουν προγράμματα πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού για μια σειρά περιβαλλοντικών θεμάτων και βιώσιμης ανάπτυξης όπως α) η διαχείριση των αποβλήτων, β) η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, γ) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, δ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ε) η διαχείριση των ακτών στ) η βιώσιμη ανάπτυξη και ζ) ο σχεδιασμός της Local Agenda 21.

Οι δήμοι της περιφέρειας Αττικής υλοποιούν σε πολύ μεγάλο ποσοστό 94.1% προγράμματα πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του κοινού στον τομέα της διαχείρισης των απορριμμάτων. Οι υπόλοιπες θεματικές ενότητες αποτελούν αντικείμενο πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού σε πολύ μικρότερο βαθμό. Συγκεκριμένα, τα προγράμματα πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης σχετικά με την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και τη διαχείριση των ακτών υλοποιούνται μόνο από το 23.5% των δήμων ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τα θέματα της βιώσιμης ανάπτυξης ανέρχεται στο 17.6%. Ακόμη λιγότεροι δήμοι, μόλις το 11.8%, υλοποιούν προγράμματα αναφορικά με τη διατήρηση της βιοποικιλότητας

¹⁶⁵ Βλ. σχετικά ΚΥΑ Αριθμ. Οικ.: 1649/45 (ΦΕΚ Β' 45/15-01-2014)

¹⁶⁶ Βλ. σχετικά ΚΥΑ 9269/470/2007 (ΦΕΚ Β' 286/02-03-2007)

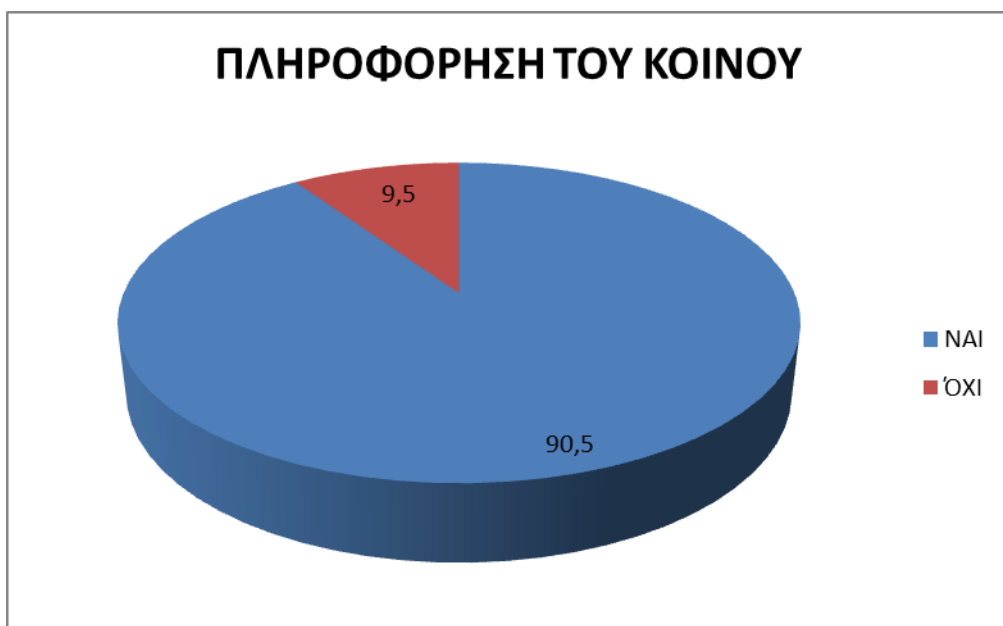
καθώς επίσης και για την αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης ενώ, τέλος, κανένας δήμος δεν έχει επικεντρωθεί στην ενημέρωση του Κοινού σε σχέση με τα ζητήματα της Local Agenda 21.



Πίνακας 5.18: Προγράμματα πληροφόρησης του Κοινού ανά θεματικές ενότητες

Για την κάλυψη των αναγκών πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η πλειονότητα των προαναφερθέντων προγραμμάτων είναι συνήθως αποτέλεσμα συνεργειών της περιφέρειας Αττικής με τους Δήμους ή εντάσσονται στο πλαίσιο υλοποίησης σχετικών πολιτικών του υπουργείου περιβάλλοντος.

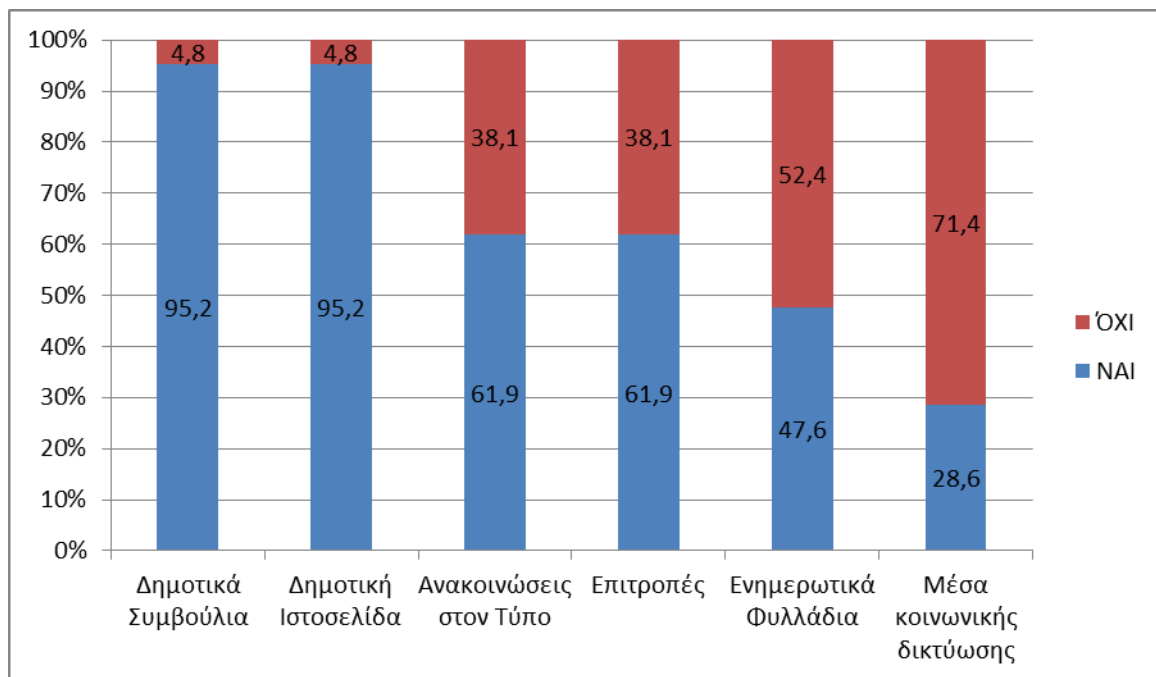
Σε ό,τι αφορά στην πρόσβαση του κοινού στα δημόσια έγγραφα που σχετίζονται με θέματα του περιβάλλοντος, αυτή σύμφωνα με το 90,5% των δήμων είναι ελεύθερη και απρόσκοπτη.



Πίνακας 5.19: Πληροφόρηση/πρόσβαση του Κοινού σε δημόσια έγγραφα

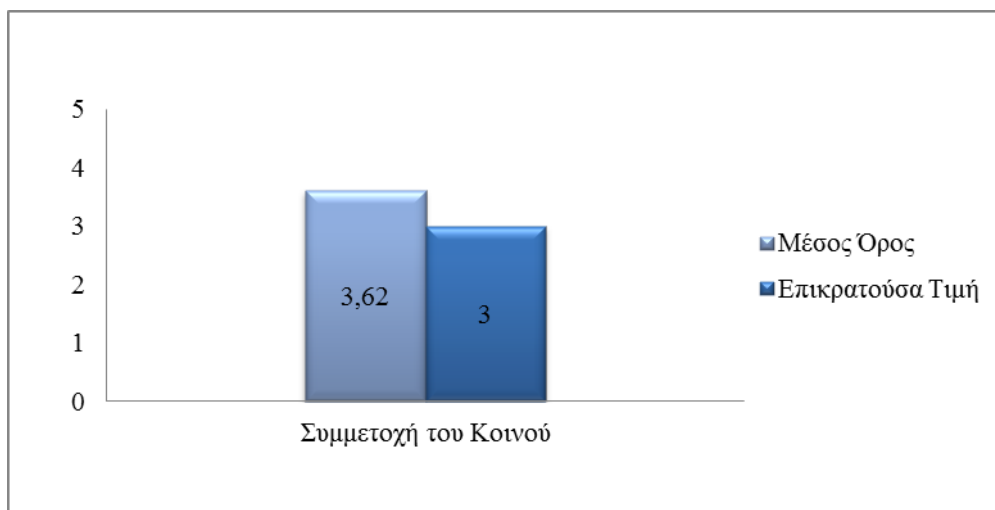
Σε ό,τι αφορά στα μέσα για τη διασφάλιση της συμμετοχής του Κοινού, κατά το στάδιο της διαβούλευσης, στη διαδικασία λήψης αποφάσεων επί περιβαλλοντικών ζητημάτων, σε αυτά περιλαμβάνονται α) οι ανακοινώσεις στον τύπο, β) η ενημέρωση μέσω της δημοτικής ιστοσελίδας, γ) η παραγωγή και διανομή ενημερωτικών φυλλαδίων, δ) η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ε) η σύγκλιση επιτροπών και τέλος στ) διαμέσου της λειτουργίας των δημοτικών συμβουλίων.

Από τις απαντήσεις των δήμων προκύπτει ότι ως μέσα για τη διασφάλιση της συμμετοχής του Κοινού επιλέγουν σε ποσοστό 95.2% την ενημέρωση μέσα από τη λειτουργία των δημοτικών τους συμβουλίων και την ανάρτηση σχετικών πληροφοριών στις δημοτικές ιστοσελίδες τους. Ακολουθούν σε ποσοστό 61.9% οι ανακοινώσεις στον τύπο καθώς επίσης και η σύγκλιση και λειτουργία σχετικών επιτροπών. Τέλος, σε ποσοστό 47.6% επιλέγουν τη διανομή ενημερωτικών φυλλαδίων ενώ μόλις το 28.6% κάνουν χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης.



Πίνακας 5.20: Μέσα ενημέρωσης & συμμετοχής του Κοινού

Οι ίδιοι οι εκπρόσωποι των Δήμων κληθέντες να αξιολογήσουν τη συμμετοχή του Κοινού σε όλη τη διαδικασία θεωρούν ότι είναι μέτριας σημαντικότητας (Μ.Ο. 3.62/5) και ότι δεν προσδίδει την προστιθέμενη αξία η οποία, εν δυνάμει, θα κατέληγε στην συλλογικά αντιπροσωπευτική έκφραση της τοπικής κοινωνίας επί συγκεκριμένων περιβαλλοντικών ζητημάτων.



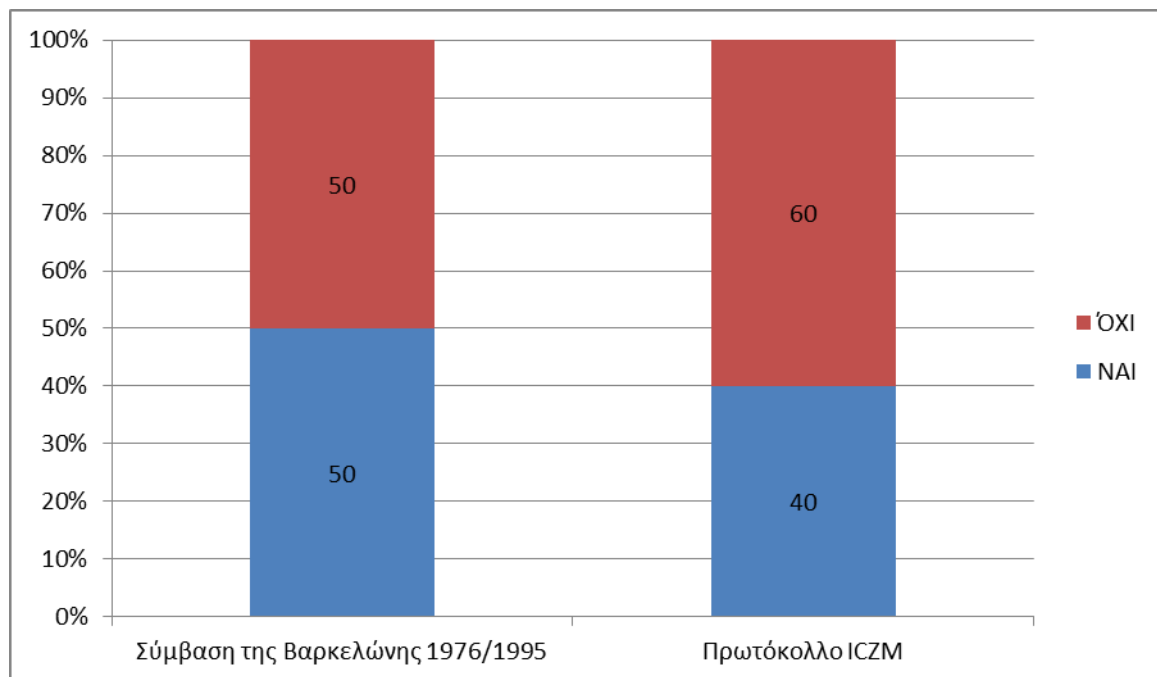
Πίνακας 5.21: Αξιολόγηση της συμμετοχής του Κοινού στην Περιφέρεια της Αττικής

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να αναφερθεί η οπτική με την οποία οι υπηρεσιακοί παράγοντες και οι διοικήσεις των Δήμων προσεγγίζουν τους Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς και εν γένει την Κοινωνία των Πολιτών αναφορικά με τη διαδικασία συμμετοχής των τελευταίων σε ζητήματα περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Ορισμένοι εκπρόσωποι των Δήμων απαντώντας σε σχετική ερώτηση κατά την διάρκεια των συνεντεύξεων δεν έδειξαν να ενθουσιάζονται με την προοπτική στενότερης συνεργασίας με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις ενώ επίσης δεν ήταν θετικά διακείμενοι στο «άνοιγμα» των διαδικασιών της συμμετοχής του Κοινού αρκούμενοι απλώς στην τήρηση των ρυθμίσεων που επιβάλλει το ισχύον θεσμικό πλαίσιο. Τα αιτία της συγκεκριμένης συμπεριφοράς που παρατηρείται εντοπίζονται στον τρόπο προσέγγισης που επιχειρούν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και ο οποίος δημιουργεί ένταση και κλίμα δυσπιστίας. Υπήρξε πλήθος αναφορές για περιπτώσεις κατά τις οποίες προσήλθαν με αρκετά ριζοσπαστικές θέσεις και απόψεις οι οποίες κάθε άλλο παρά επικουρούν στην εδραίωση μιας σχέσης ουσιαστικής και εποικοδομητικής συνεργασίας. Περαιτέρω, το πρόβλημα οξύνεται και από την λεγόμενη επιστημονική αβεβαιότητα εξαιτίας των διαφορετικών προσεγγίσεων που υιοθετούν οι δύο πλευρές.

5.2.10 Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών

Όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, το ζήτημα της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου σε διακρατικό επίπεδο έχει αποτελέσει αντικείμενο της Σύμβασης για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, 1976/1995 (Σύμβαση

της Βαρκελώνης, 1976/1995)¹⁶⁷ με την υπογραφή του σχετικού Πρωτοκόλλου για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών – ΟΔΠΖ το 2008. (Protocol on Integrated Coastal Zone Management – ICZM, 2008)¹⁶⁸. Το συγκεκριμένο Πρωτόκολλο αν και η Ελλάδα το έχει υπογράψει, εν τούτοις ακόμη εκκρεμεί η επικύρωσή του από το ελληνικό κοινοβούλιο. Μέσα από την έρευνα πεδίου διαπιστώνεται ότι η διεισδυτικότητα τόσο της Σύμβασης της Βαρκελώνης όσο και του Πρωτοκόλλου ΟΔΠΖ στους κόλπους της τοπικής αυτοδιοίκησης της περιφέρειας Αττικής είναι εξόχως περιορισμένη. Συγκεκριμένα, τα στελέχη των Δήμων τα οποία γνωρίζουν τη συγκεκριμένη Σύμβαση ανέρχονται σε ποσοστό μόλις στο 50% επί του συνολικού δείγματος ενώ το αντίστοιχο ποσοστό αναφορικά με το Πρωτόκολλο ΟΔΠΖ προσεγγίζει το 40%.



Πίνακας 5.22: Γνωρίζετε τη Σύμβαση της Βαρκελώνης και το Πρωτόκολλο ICZM;

¹⁶⁷ Βλ. σχετικά Σύμβαση για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, 1976/1995, <http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001004>

¹⁶⁸ Βλ. σχετικά Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών, 2008, <http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001001>

Το θεσμικό πλαίσιο αναφορικά με τη διαχείριση των ακτών καθορίζεται σε εθνικό επίπεδο από το Ν. 2971/2001¹⁶⁹. Ειδικότερα, στο άρ.2 αναφέρεται ρητά ότι ο αιγιαλός, η παραλία, η όχθη και παρόχθια ζώνη είναι πράγματα κοινόχρηστα και ανήκουν κατά κυριότητα στο Δημόσιο, το οποίο τα προστατεύει και τα διαχειρίζεται ενώ η προστασία του οικοσυστήματος των ζωνών αυτών είναι ευθύνη του κράτους.¹⁷⁰ Περαιτέρω σημειώνεται ότι ο κύριος προορισμός των ζωνών αυτών είναι η ελεύθερη και ακώλυτη πρόσβαση προς αυτές ενώ κατ' εξαίρεση μπορούν να χρησιμεύσουν για κοινωφελείς περιβαλλοντικούς και πολιτιστικούς σκοπούς.¹⁷¹ Επιπλέον δύναται να υπάρξει παραχώρηση της απλής χρήσης του αιγιαλού και της παραλίας με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών.¹⁷² Σε ό,τι αφορά στην περιφέρεια της Αττικής, το θεσμικό πλαίσιο για τη διαχείριση των ακτών συμπληρώνεται με τις διατάξεις του Προεδρικού Διατάγματος για τον καθορισμό ζωνών προστασίας, χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης στην παραλιακή ζώνη της Αττικής από τον Φαληρικό Όρμο μέχρι την Αγία Μαρίνα (ΠΔ 254/2004)¹⁷³ και το Ν.4277/2014 για το Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας – Αττικής¹⁷⁴. Με το Προεδρικό Διάταγμα γίνεται ο καθορισμός χρήσεων σε ένα μεγάλο τμήμα της παραλιακής ζώνης της περιφέρειας Αττικής. Οι Δήμοι εκτιμούν πως κινήθηκε προς τη σωστή κατεύθυνση αλλά δεν παρέλειψαν να αναφερθούν σε ελλείψεις και αδυναμίες, ιδίως σε ό,τι αφορά στα αυθαίρετα κτίσματα της παραλιακής ζώνης που είχαν νομιμοποιηθεί με διαπιστωτικές πράξεις, οι οποίες στη συνέχεια κυρώθηκαν με νόμο.

¹⁶⁹ Βλ. σχετικά Ν. 2971/2001 «Αιγιαλός, παραλία και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 285/19-12-2001)

¹⁷⁰ Βλ. σχετικά Ν. 2971/2001, αρ.2 παρ. 1 & 2

¹⁷¹ Βλ. σχετικά Ν. 2971/2001, αρ.2 παρ. 3

¹⁷² Βλ. σχετικά Ν. 2971/2001, αρ.13

¹⁷³ Βλ. σχετικά Π.Δ. 254/2004, «Καθορισμός ζωνών προστασίας, χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης στην παραλιακή ζώνη της Αττικής από το Φαληρικό Όρμο μέχρι την Αγία Μαρίνα»

¹⁷⁴ Βλ. σχετικά Ν. 4277/2014 «Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας – Αττικής και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 156/01-08-2014)

Σε ό,τι αφορά στο νέο ρυθμιστικό σχέδιο της Αθήνας (ΡΣΑ) είναι η πρώτη φορά που έχουμε σαφή αναφορά για τον ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών. Ειδικότερα, το Άρθρο 16 αναφέρεται στην ανάγκη εγκαθίδρυσης μιας πρακτικής ολοκληρωμένου σχεδιασμού και διαχείρισης παράκτιων ζωνών, ακολουθώντας τις κατευθύνσεις των ευρωπαϊκών οργάνων και άλλων διεθνών οργανισμών επιχειρώντας εμμέσως τη διασύνδεση με το Πρωτόκολλο ΟΔΠΖ.¹⁷⁵ Επιπλέον, προβλέπεται η δυνατότητα εκπόνησης από τις υπηρεσίες του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής ενός Σχεδίου-Πλαισίου Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Ακτών της Αττικής (ΣΟΔΑΑ), το οποίο δύναται να αναφέρεται είτε στη στενή ζώνη δημόσιου χαρακτήρα είτε σε ευρύτερες ζώνες επιρροής του παράκτιου χώρου, είτε και στις δύο.¹⁷⁶ Το ΣΟΔΑΑ ρυθμίζει τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης και όρους δόμησης, προβλέπει κατευθύνσεις σχεδιασμού για τα επόμενα στάδια και θεσπίζει ειδικά διαχειριστικά μέτρα, όπου αυτό είναι αναγκαίο. Η παρακολούθηση και ο συντονισμός για την εφαρμογή των ΣΟΔΑΑ και των κατευθύνσεων του ΡΣΑ αναλαμβάνεται από τις αρμόδιες υπηρεσίες περιβάλλοντος.¹⁷⁷ Τέλος θα πρέπει να επισημάνουμε ότι τόσο κατά το στάδιο της εκπόνησης των ΣΟΔΑΑ όσο και κατά την εφαρμογή τους επιβάλλεται η τήρηση ενδοδιοικητικής συνεργασίας και συμμετοχής του Κοινού με προγράμματα ενημέρωσης, ενεργοποίησης και συμμετοχής των πολιτών.¹⁷⁸ Από τα παραπάνω προκύπτει ότι στο ζήτημα της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών ακολουθείται μια κρατοκεντρική προσέγγιση στην οποία όλοι οι εμπλεκόμενοι – ενδιαφερόμενοι φορείς, Περιφέρεια, Δήμοι, μη κυβερνητικές οργανώσεις κ.α.–

¹⁷⁵ Βλ. σχετικά Ν. 4277/2014, αρ.16

¹⁷⁶ Ο.π.

¹⁷⁷ Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι με το Ν.4250/2014 (ΦΕΚ Α' 74/2014) στο αρ. 12 ο Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος Αθήνας καταργείται και οι αρμοδιότητές του μεταφέρονται στη Διεύθυνση Χωροταξίας της Γεν. Γραμματείας Χωροταξίας και Αστικού Περιβάλλοντος του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

¹⁷⁸ Βλ. σχετικά Ν. 4277/2014, Παράρτημα VI

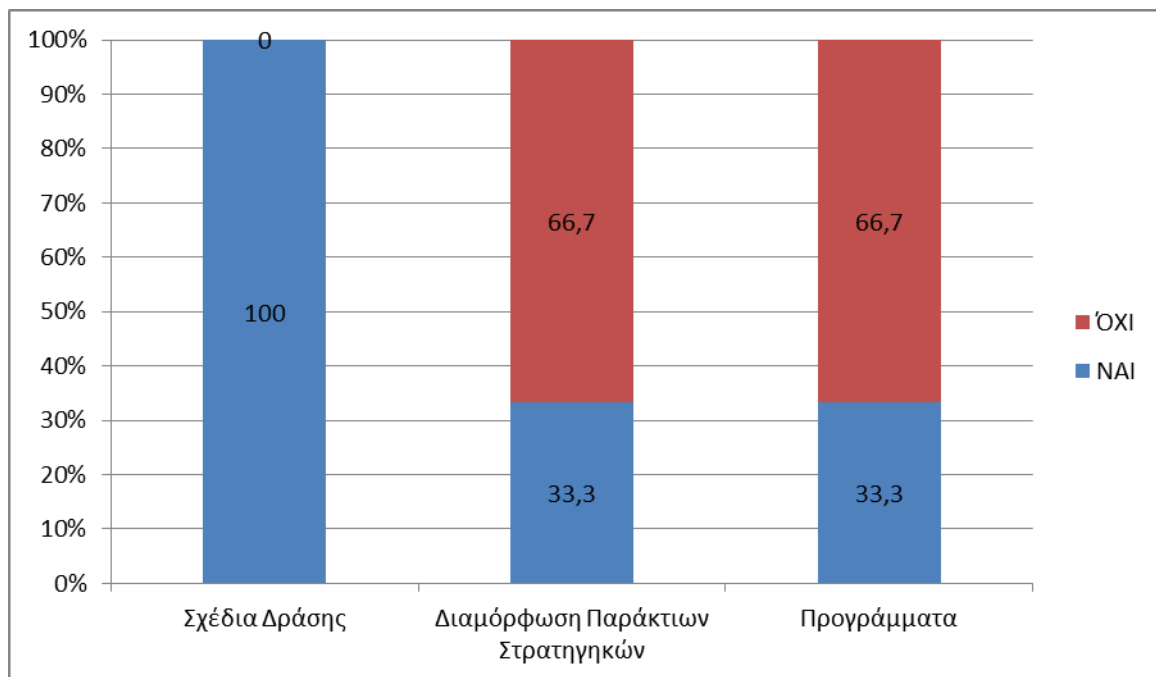
περιορίζονται απλώς στη συμμετοχή τους στο στάδιο της διαβούλευσης στο πλαίσιο χάραξης μιας εθνικής στρατηγικής, η οποία εξακολουθεί να εκκρεμεί όπως επισημαίνεται και στην Έκθεση Προόδου (Progress Report)¹⁷⁹ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πλαίσιο της Σύστασης (2002/413/EC) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2002¹⁸⁰, σχετικά με την εφαρμογή στην Ευρώπη της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών .

5.2.10.1 Η Συνεργασία και ο Ρόλος της Περιφέρειας Αττικής για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Περιοχών

Μέσα από την έρευνα πεδίου καταγράφεται ένα σημαντικό έλλειμμα συντονισμού ανάμεσα στους Δήμους και την Περιφέρεια της Αττικής σε σχέση με τα ζητήματα της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών. Συγκεκριμένα, από τις απαντήσεις προκύπτει ότι ένας πολύ μικρός αριθμός δήμων, το ποσοστό των οποίων ανέρχεται στο 15%, συνεργάζεται με την Περιφέρεια Αττικής. Σε πολύ μεγάλο ποσοστό (85.0%) δεν υπάρχει συντονισμός με όμορους δήμους και την Περιφέρεια Αττικής. Η συνεργασία με την περιφέρεια, στο βαθμό που υλοποιείται, περιλαμβάνει, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, μικρό αριθμό πρωτοβουλιών για τη διαμόρφωση παράκτιων στρατηγικών καθώς επίσης και το σχεδιασμό αντίστοιχων προγραμμάτων, ενώ μέχρι στιγμής δεν έχει καταρτισθεί κανένα Σχέδιο Δράσης.

¹⁷⁹ Βλ. σχετικά European Commission – Dg Environment, “Analysis of Member States Progress on Integrated Coastal Zone Management” (ICZM), 2011, http://ec.europa.eu/environment/iczm/pdf/Final%20Report_progress.pdf

¹⁸⁰ Βλ. σχετικά European Parliament and Council Recommendation on the implementation of Integrated Coastal Zone Management (ICZM) of 30 May 2002, (2002/413/EC), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32002H0413&from=EN>



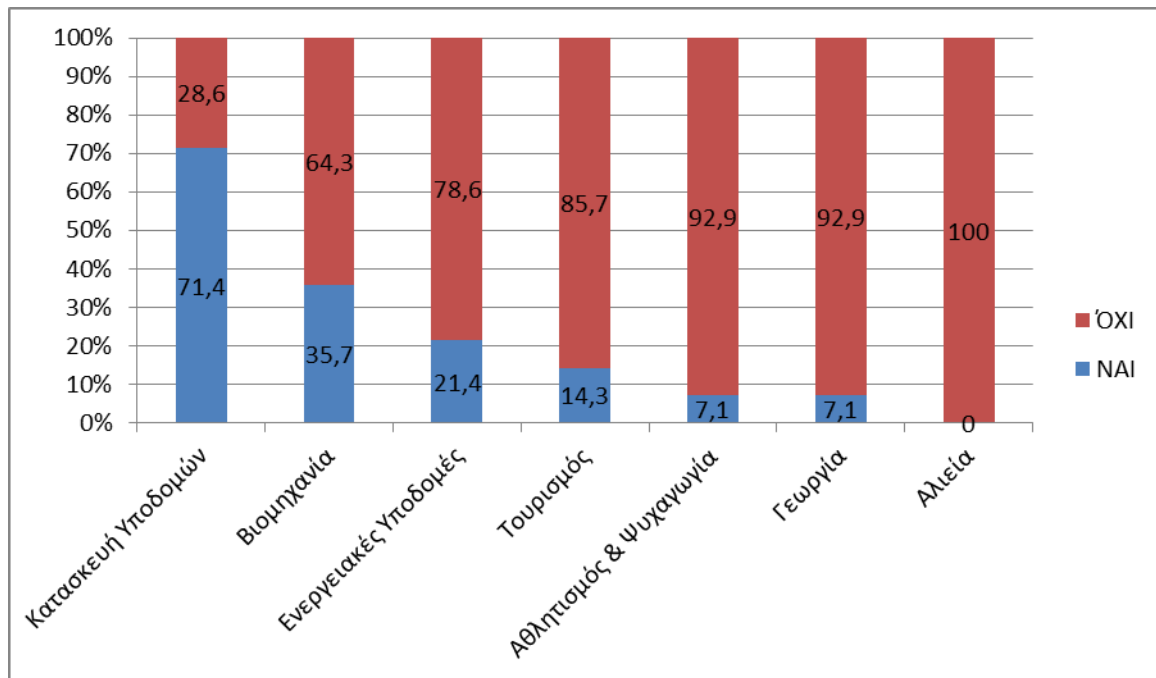
Πίνακας 5.23: Μέσα συντονισμού Δήμων & Περιφερειακής Διοίκησης της Περιφέρειας Αττικής για τη διαχείριση των ακτών

Σε ό,τι αφορά στην πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση του Κοινού αναφορικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών καταγράφεται και εδώ έλλειμμα αφού μόνο ένας μικρός αριθμός Δήμων, σε ποσοστό 30.0% επί του συνολικού δείγματος, έχει υλοποιήσει σχετικές εκστρατείες πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού για τα συγκεκριμένα ζητήματα.



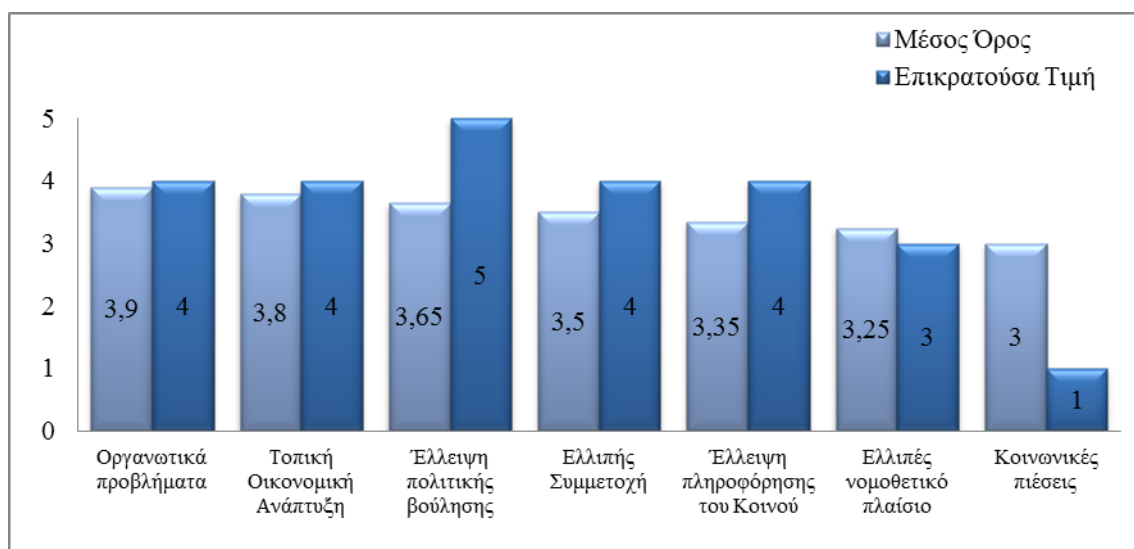
Πίνακας 5.24: Πληροφόρηση του Κοινού για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών

Οι δήμοι της Αττικής στην συντριπτική τους πλειονότητα, σε ποσοστό 80.0%, δεν έχουν καταρτίσει σχέδιο ολοκληρωμένης διαχείρισης των ακτών εντός των ορίων της επικράτειάς τους, όπως επίσης δεν έχουν υλοποιήσει σχετικά προγράμματα. Αντιθέτως, έχουν εκπονηθεί μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων για δημόσια ή ιδιωτικά έργα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις παράκτιες ζώνες, σε ποσοστό 70.0% των Δήμων, και αφορούν κυρίως στην κατασκευή υποδομών σε ποσοστό 71.4%, στον κλάδο της βιομηχανίας σε ποσοστό 35.7% και στις ενεργειακές υποδομές σε ποσοστό 21.4%.



Πίνακας 5.25: Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ανά Τομέα Δραστηριότητας

Σε ό,τι αφορά στην αξιολόγηση των προβλημάτων/εμποδίων που ανακύπτουν στο πλαίσιο της αποτελεσματικής εφαρμογής αναφορικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, σε αυτά περιλαμβάνονται (α) η τοπική οικονομική ανάπτυξη, (β) οι κοινωνικές πιέσεις, (γ) τα οργανωτικά προβλήματα, (δ) η έλλειψη πολιτικής βούλησης, (ε) το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο, (στ) η έλλειψη πληροφόρησης του Κοινού και (ζ) η ελλιπής συμμετοχή του Κοινού. Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι τα διάφορα οργανωτικά προβλήματα (Μ.Ο. 3.90/5) και η τοπική οικονομική ανάπτυξη (Μ.Ο. 3.80/5) αποτελούν τα κυριότερα εμπόδια στην υλοποίηση πολιτικών που σχετίζονται με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών. Ακολουθούν η έλλειψη πολιτικής βούλησης (Μ.Ο. 3.65/5), η ελλιπής συμμετοχή του Κοινού (Μ.Ο. 3.50/5), η έλλειψη πληροφόρησης του Κοινού (Μ.Ο. 3.35/5), το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο (Μ.Ο. 3.25/5) και τέλος οι κοινωνικές πιέσεις (Μ.Ο. 3.00/5).

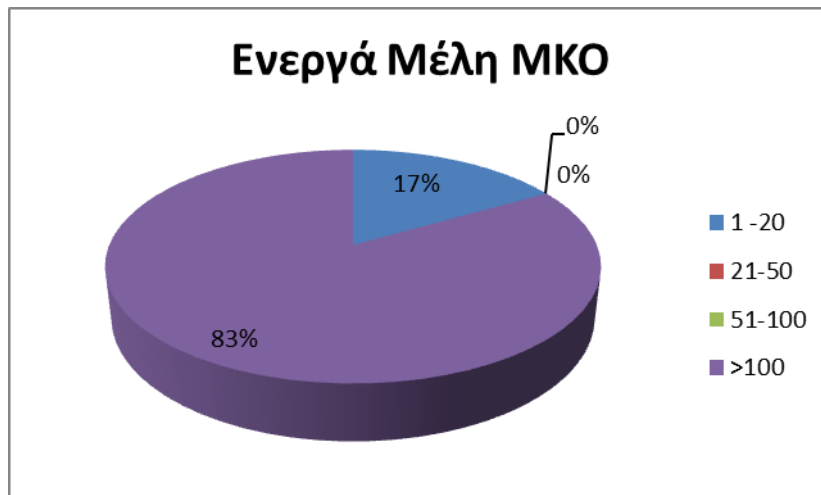


Πίνακας 5.26: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στο πεδίο της ΟΑΠΖ

5.3 Μη-Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)

5.3.1 Γενικά Στοιχεία

Οι περιβαλλοντικές μη κυβερνητικές οργανώσεις της Αττικής έχουν κατά μέσο όρο 29.8 έτη λειτουργίας ενώ σημαντικές διαφοροποιήσεις παρατηρούνται σε σχέση με τον αριθμό των ενεργών μελών τους. Συγκεκριμένα, με βάση τις απαντήσεις, προκύπτει ότι αναφερόμαστε ή σε μικρές οργανώσεις, σε ποσοστό 17%, με τα ενεργά μέλη να είναι από 1 έως 20 ή σε πολύ μεγαλύτερης κλίμακας οργανώσεις, σε ποσοστό 83%, οι οποίες έχουν πάνω από 100 ενεργά μέλη.



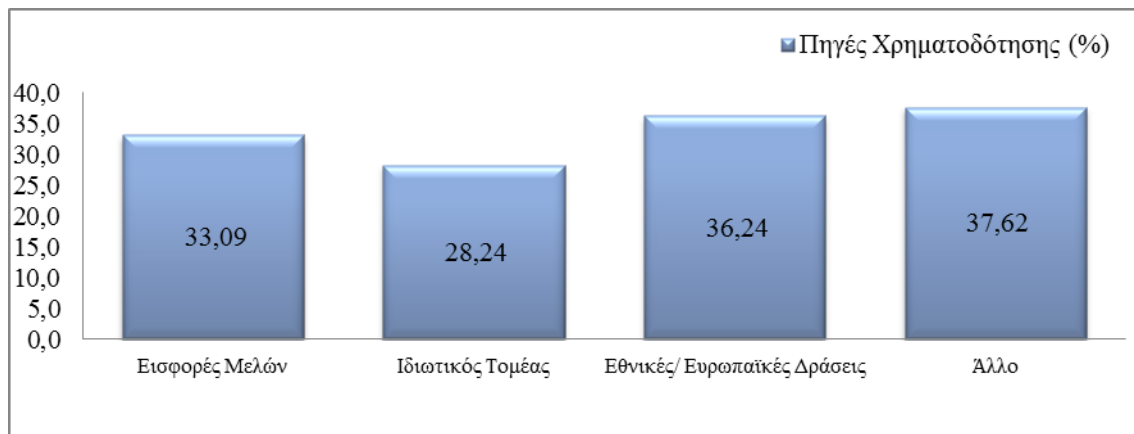
Πίνακας 5.27: Αριθμός Ενεργών Μελών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Περιφέρειας Αττικής

Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις της Αττικής στην πλειονότητά τους, σε ποσοστό 67%, δεν αποτελούν παράρτημα κάποιας εθνικής ή διεθνούς μη κυβερνητικής οργάνωσης.



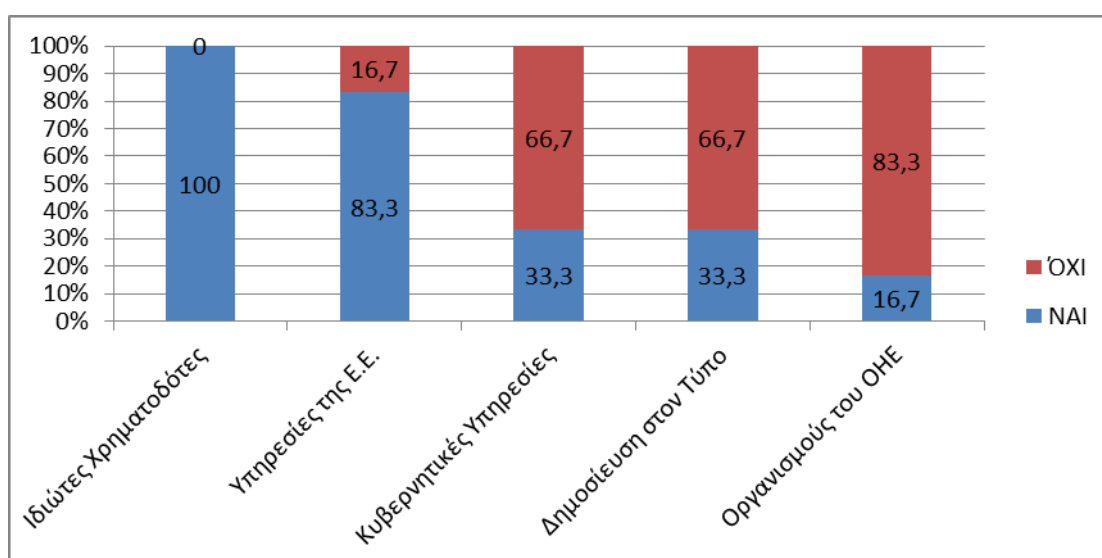
Πίνακας 5.28: Πόσες ΜΚΟ της Περιφέρειας της Αττικής αποτελούν Παράρτημα Εθνικής/Διεθνούς ΜΚΟ;

Οι πηγές χρηματοδότησής τους είναι κατά περίπου ίδιο ποσοστό (κοντά στο 30.0%) από την όποια δράση/εισφορά και σε καμία περίπτωση από κρατική επιχορήγηση.



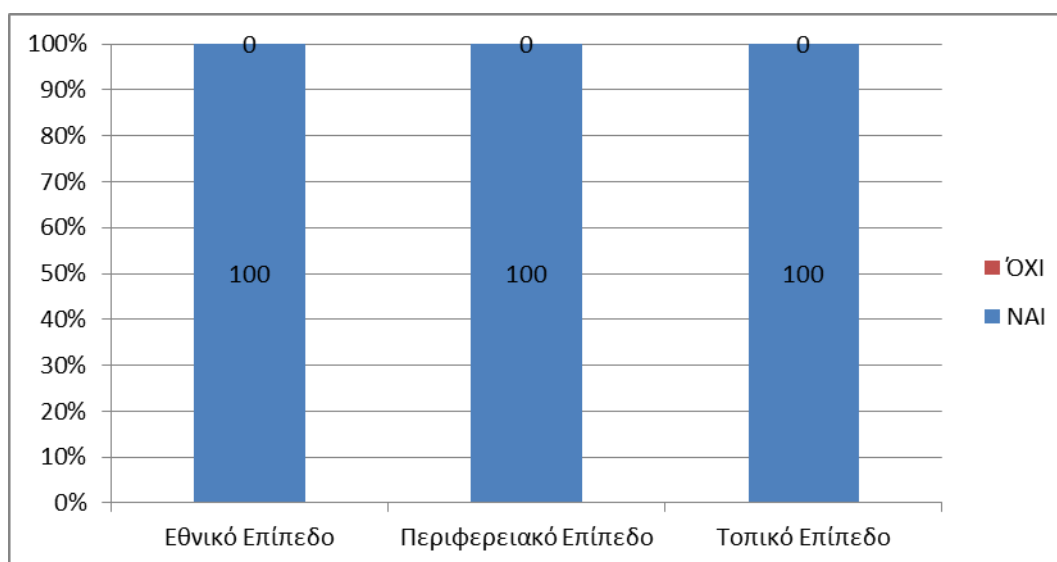
Πίνακας 5.29: Πηγές χρηματοδότησης των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας Αττικής

Όλες οι μη κυβερνητικές οργανώσεις ελέγχονται εσωτερικά ή εξωτερικά για τις οικονομικές δραστηριότητες ενώ επίσης όλες υποβάλουν απολογιστικές εκθέσεις των δραστηριοτήτων τους κυρίως σε ιδιώτες χρηματοδότες και στις αρμόδιες υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.



Πίνακας 5.30: Υποβολή απολογιστικών εκθέσεων δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί η ιδιαιτερότητα που υπάρχει με τη λειτουργία των μη κυβερνητικών οργανώσεων της περιφέρειας Αττικής σε σχέση με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις των περιφερειών της Καταλονίας και της Λιγουρίας. Η ιδιαιτερότητα έγκειται στο γεγονός ότι πρόκειται για μη κυβερνητικές οργανώσεις εθνικής εμβέλειας, οι οποίες έχουν την έδρα στην πρωτεύουσα της χώρας, την Αθήνα καθώς επίσης, στη συντριπτική τους πλειονότητα, εκεί έχουν και το μεγαλύτερο μέρος του κύκλου εργασιών τους. Κατά συνέπεια στο ερώτημα σχετικά με τα επίπεδα δραστηριοποίησής τους (εθνικό, περιφερειακό και τοπικό) η απάντηση ήταν θετική και για τα τρία επίπεδα.



Πίνακας 5.31: Δραστηριοποίηση ΜΚΟ περιφέρειας Αττικής σε Εθνικό/ Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο

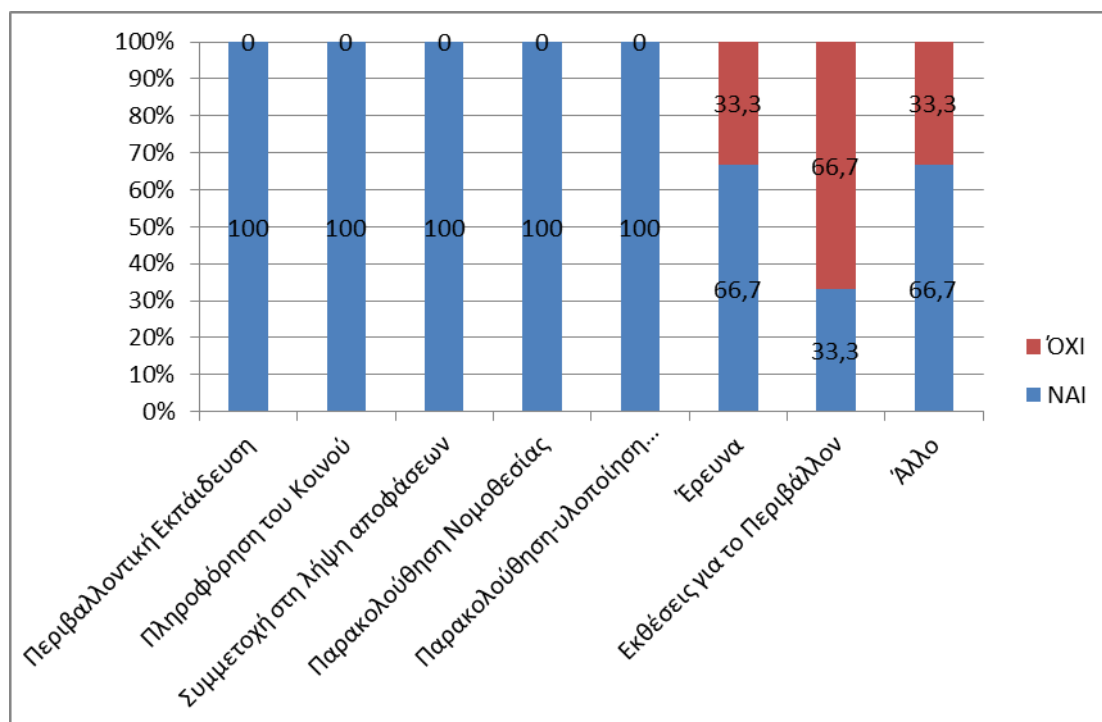
5.3.2 Πεδία Δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Σε ό,τι αφορά στα κύρια πεδία δραστηριοτήτων των μη κυβερνητικών οργανώσεων, αυτά ορίζονται ως α) η πληροφόρηση του Κοινού, β) η έρευνα, γ) η περιβαλλοντική εκπαίδευση, δ) η συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, ε) η

παρακολούθηση και υλοποίηση περιβαλλοντικών πολιτικών, στ) η παρακολούθηση της νομοθεσίας, ζ) η σύνταξη εκθέσεων ενώ τέλος υπάρχει και μία κατηγορία στην οποία μπορούν να συμπληρωθούν άλλα πεδία δραστηριοτήτων.

Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι όλες οι μη κυβερνητικές οργανώσεις δραστηριοποιούνται στο πεδίο της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, επιβεβαιώνοντας και εδώ τη σημασία που αποδίδουν στην καλλιέργεια της περιβαλλοντικής συνείδησης από τις μικρές ηλικίες. Ως κύρια πεδία ενασχόλησής τους έχουν περαιτέρω την πληροφόρηση του Κοινού, τη συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, την παρακολούθηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας καθώς επίσης και την παρακολούθηση και υλοποίηση περιβαλλοντικών πολιτικών. Μικρότερος αριθμός μη κυβερνητικών οργανώσεων, σε ποσοστό 66.7%, είναι προσανατολισμένος στην έρευνα ενώ ακόμη λιγότερες, σε ποσοστό 33.3%, συντάσσει εκθέσεις (reports) για την κατάσταση του περιβάλλοντος.

Τέλος, πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις, σε ποσοστό 66.7%, στις απαντήσεις που έδωσαν ανέφεραν έναν επιπλέον αριθμό πεδίων δραστηριοτήτων, ο οποίος δεν συμπεριλαμβάνεται στις παραπάνω επιλογές. Από τις απαντήσεις προκύπτει η καταγραφή δραστηριοτήτων σε σχέση με την υλοποίηση προγραμμάτων περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, τη δικτύωση (networking), τη συμβουλευτική (consulting), την προστασία της βιοποικιλότητας και την αλλαγή συνηθειών στο αστικό περιβάλλον.

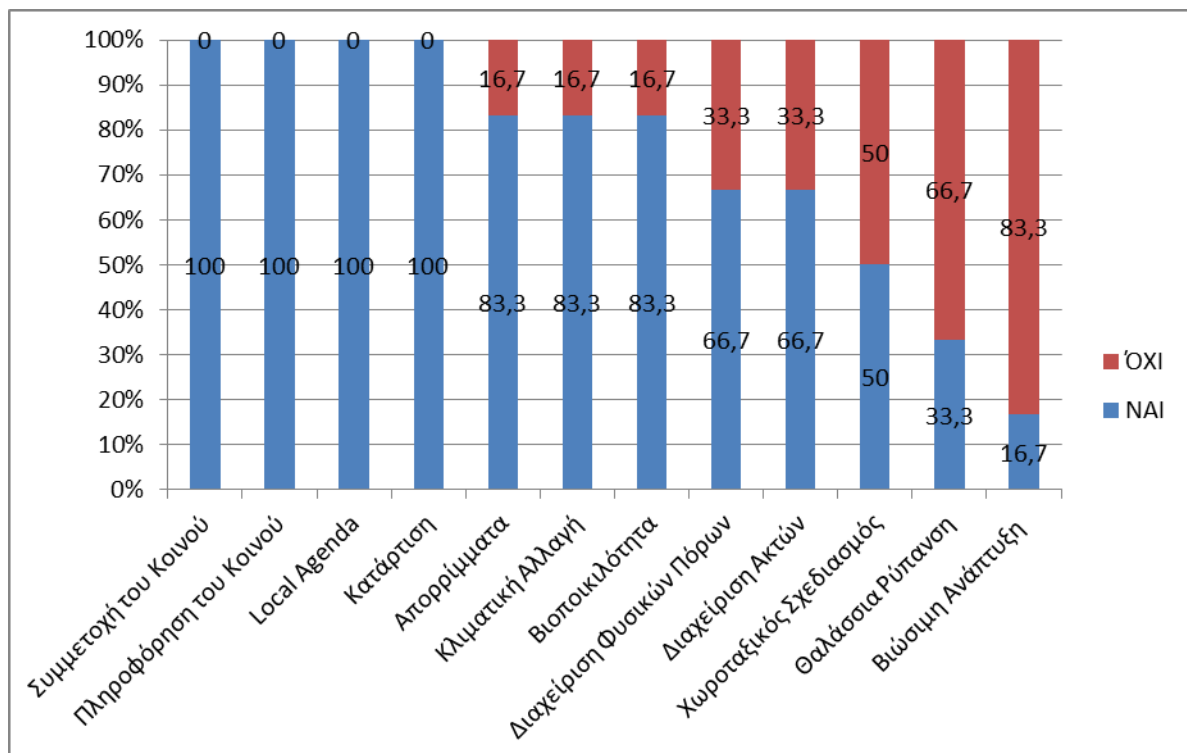


Πίνακας 5.32: Πεδία δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας Αττικής

5.3.3 Περιβαλλοντικοί Τομείς Δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Αναφορικά με τις δραστηριότητες ανά τομέα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, οι εκπρόσωποι των μη κυβερνητικών οργανώσεων εκλήθησαν να απαντήσουν στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου για μια σειρά θεματικών τομέων, οι οποίοι είναι α) η διαχείριση των φυσικών πόρων β) ο χωροταξικός σχεδιασμός, γ) η διαχείριση των απορριμμάτων, δ) οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, ε) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, στ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ζ) η διαχείριση των ακτών, η) η κατάρτιση του προσωπικού σε θέματα περιβάλλοντος, ι) ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης, ια) η κατάρτιση της Local Agenda 21, ιβ) η πληροφόρηση του Κοινού και τέλος ιγ) η συμμετοχή του Κοινού.

Από τις απαντήσεις που καταγράφηκαν προκύπτει ότι, στην πλειονότητά τους, καλύπτουν με τις δραστηριότητές τους τομείς του περιβάλλοντος σε σχέση με τη συμμετοχή του Κοινού, την πληροφόρηση του Κοινού, τα ζητήματα της Local Agenda 21 και τα θέματα κατάρτισης. Σε ό,τι αφορά στις δραστηριότητες σε σχέση με την διαχείριση των απορριμμάτων, την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας, αυτές καλύπτονται από τις περισσότερες μη κυβερνητικές οργανώσεις, σε ποσοστό 83.3%. Μικρότερος αριθμός, σε ποσοστό 66.7%, επικεντρώνεται στη διαχείριση των φυσικών πόρων και στη διαχείριση των ακτών. Τέλος, δραστηριότητες που σχετίζονται με τον χωροταξικό σχεδιασμό, την αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης και τα ζητήματα της βιώσιμης ανάπτυξης δεν ιεραρχούνται υψηλά στις προτεραιότητες τους.

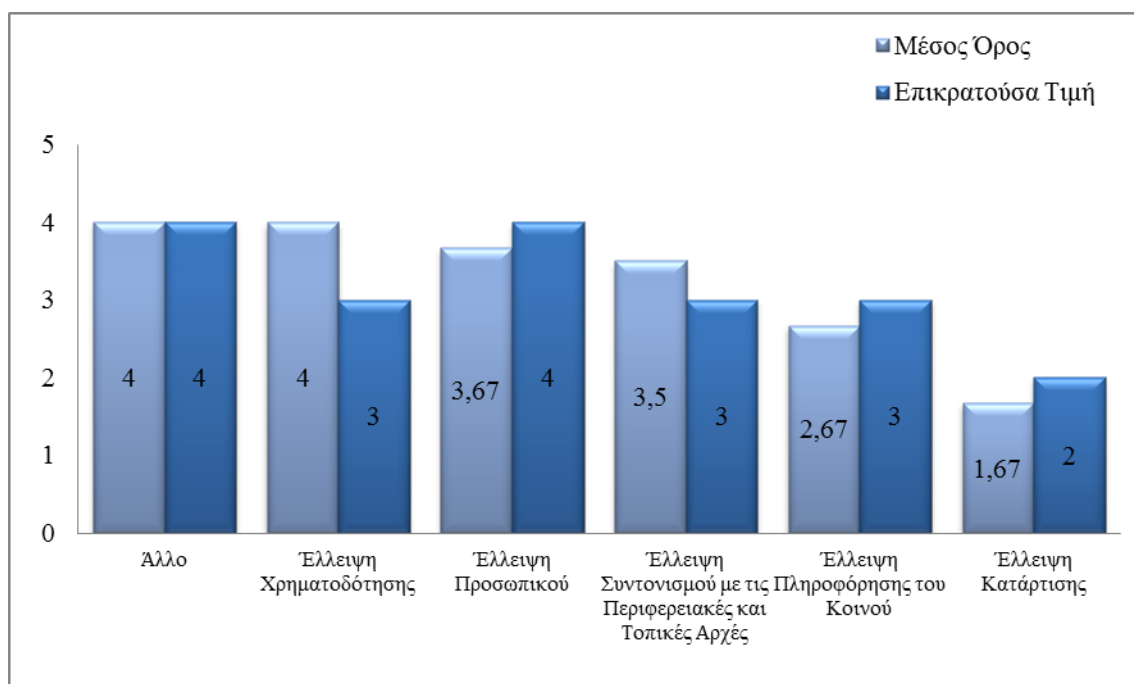


Πίνακας 5.33: Δραστηριότητες ΜΚΟ της Περιφέρειας Αττικής ανά θεματικό τομέα

5.3.4 Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Σε ότι αφορά τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα τμήματα περιβάλλοντος κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων και της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων ετέθησαν υπόψη α) η έλλειψη προσωπικού, β) η έλλειψη οικονομικών πόρων γ) η ελλιπής κατάρτιση του προσωπικού δ) η έλλειψη πληροφόρησης αναφορικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα από τις αρχές ε) η έλλειψη συντονισμού με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές, ενώ τέλος τους ζητήθηκε να καταγράψουν άλλα θέματα τα οποία κατά τη γνώμη τους είναι σημαντικά.

Με βάση τις απαντήσεις που καταγράφηκαν, το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν είναι η έλλειψη χρηματοδότησης (Μ.Ο. 4.00/5), ενώ ακολουθεί η έλλειψη προσωπικού (Μ.Ο. 3.67/5) η οποία αποτελεί συνέπεια της έλλειψης οικονομικών πόρων καθώς επίσης και η έλλειψη συντονισμού με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές (Μ.Ο. 3.50/5). Περαιτέρω, δεν αξιολογούνται ως σημαντικά προβλήματα η έλλειψη πληροφόρησης (Μ.Ο. 2.67/5) καθώς επίσης και η έλλειψη σχετικής κατάρτισης (Μ.Ο. 1.67/5). Τέλος, σε σημαντικό βαθμό καταγράφονται τα ζητήματα που σχετίζονται με την προσφυγή στη δικαιοσύνη για περιπτώσεις παραβίασης της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (Μ.Ο. 4.00/5). Πρόκειται για υποθέσεις, οι οποίες χρονίζουν εξαιτίας των μεγάλων καθυστερήσεων που παρατηρούνται στο πεδίο της απονομής δικαιοσύνης και η οικονομική κάλυψή τους απαιτεί σημαντικά χρηματικά ποσά, τα οποία οι μη κυβερνητικές οργανώσεις δύσκολα καταφέρνουν να διαθέσουν.



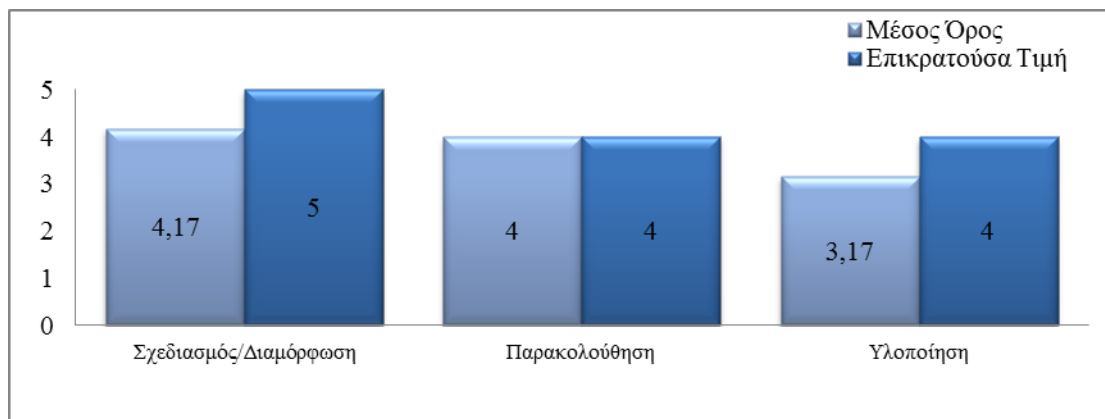
Πίνακας 5.34: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ της Περιφέρειας Αττικής

Αναμφίβολα η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τη λειτουργία των μη κυβερνητικών οργανώσεων και διογκώσει τα προβλήματα που σχετίζονται με την έλλειψη χρηματοδότησης. Τα οικονομικά μέσα που διαθέτουν δεν είναι επαρκή, με αποτέλεσμα, σε πολλές περιπτώσεις, να αναγκάζονται να κάνουν επιλογή των δραστηριοτήτων που θα ακολουθήσουν. Έχει παρατηρηθεί κάθετη πτώση στον τομέα των χορηγιών καθώς οι επιχειρήσεις του ιδιωτικού τομέα προτιμούν να διαθέτουν χορηγίες σε κοινωνικό-οικονομικές δράσεις. Αντιθέτως παραμένουν σε ικανοποιητικά επίπεδα οι συνδρομές των μελών. Συνέπεια των παραπάνω αποτελεί το γεγονός ότι έχει αυξηθεί ο εργασιακός χρόνος που απαιτείται για την αναζήτηση χορηγιών προκειμένου να εξευρεθούν οι απαραίτητοι πόροι για την βιωσιμότητα της οργάνωσης, γεγονός που σε συνδυασμό με την έλλειψη προσωπικού καθιστά εξαιρετικά περιορισμένο το χρόνο που διαθέτουν για την υλοποίηση των δράσεων της

οργάνωσης. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί ότι όλες οι μη κυβερνητικές οργανώσεις δήλωσαν πως επιζητούν τη συνεργασία με τους φορείς του ιδιωτικού τομέα σε μια βάση αμοιβαίας ωφέλειας και για τις δύο πλευρές.

Απόρροια των παραπάνω είναι η έλλειψη προσωπικού την οποία οι μη κυβερνητικές οργανώσεις προσπαθούν να καλύψουν χρησιμοποιώντας προσωπικό από τους εθελοντές που διαθέτουν. Ασφαλώς δεν πρόκειται για την πλέον ενδεδειγμένη λύση, καθώς οι εθελοντές, στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν μπορούν να καλύψουν τις απαιτήσεις σε έμπειρο και εξειδικευμένο προσωπικό. Επιπλέον, αξίζει να σημειωθεί η αλλαγή νοοτροπίας των μη κυβερνητικών οργανώσεων σε σχέση με τη δομή και τη λειτουργία τους και η οποία έχει άμεση συνάρτηση με τη προσέγγιση που ακολουθούν αναφορικά με τα ζητήματα διαχείρισης του περιβάλλοντος. Ειδικότερα, παρατηρείται η εισαγωγή οργανογράμματος με τη δημιουργία λ.χ. τμημάτων επικοινωνίας, έρευνας, νομικής υποστήριξης, αναζήτησης εσόδων (*fundraising*), στοιχεία τα οποία προσιδιάζουν στην υιοθέτηση ενός εταιρικού μοντέλου διοίκησης (*business oriented model*) και απομακρύνονται από την παραδοσιακή προσέγγιση των διαφόρων κινημάτων/κινήσεων πολιτών τα οποία υπήρξαν, στις περισσότερες περιπτώσεις, η αφετηρία τους. Προς επίρρωση των παραπάνω έρχονται και οι διάυλοι επικοινωνίας που προσπαθούν να δημιουργήσουν με τις εταιρείες του ιδιωτικού τομέα στο πλαίσιο της αναζήτησης πόρων με όρους διαφάνειας και λογοδοσίας.

Η βαρύτητα που αποδίδουν στα στάδια της διαδικασίας αναφορικά με τις πολιτικές περιβάλλοντος κρίνεται σημαντική όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα.



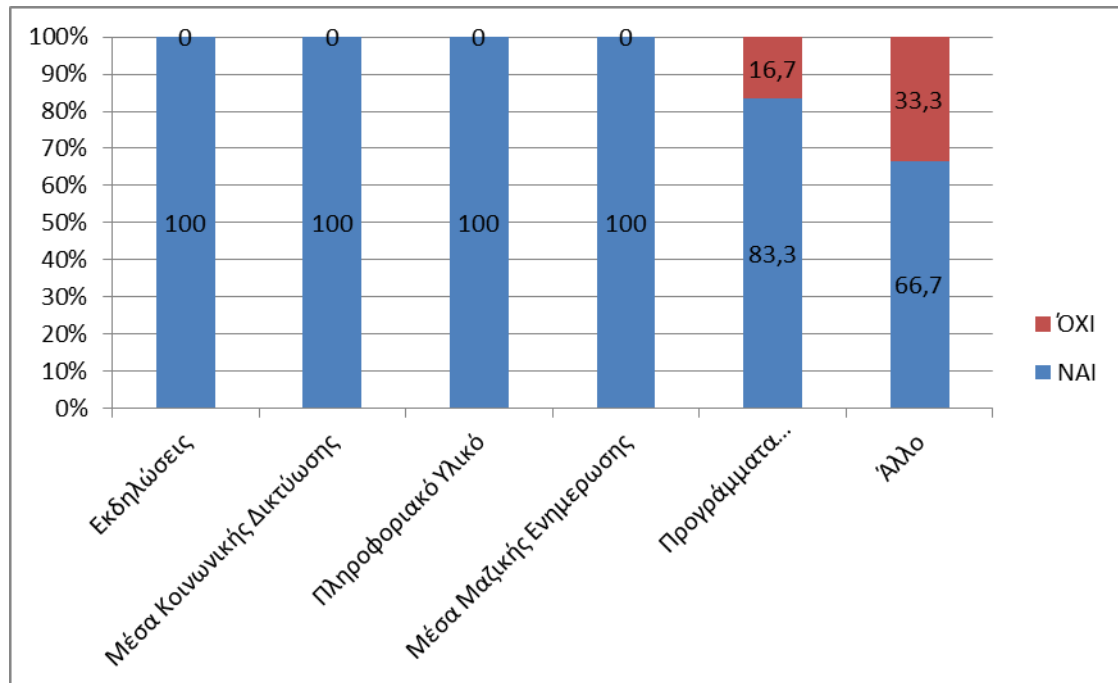
Πίνακας 5.35: Αξιολόγηση της συμμετοχής των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας Αττικής

5.3.5 Μέσα υλοποίησης των πολιτικών των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Σε ό,τι αφορά στα μέσα υλοποίησης των περιβαλλοντικών πολιτικών, προγραμμάτων και δράσεων των μη κυβερνητικών οργανώσεων, οι ερωτώμενοι εκλήθησαν να απαντήσουν σε μια σειρά από αυτά τα οποία περιλαμβάνουν α) τη διοργάνωση εκδηλώσεων, β) την παροχή πληροφοριακού υλικού, γ) την υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, δ) τη χρήση των νέων τεχνολογιών (μέσα κοινωνικής δικτύωσης), ε) την επικοινωνία τους διαμέσου των μέσων μαζικής ενημέρωσης και, τέλος, ε) οτιδήποτε άλλο αντίστοιχο μέσο χρησιμοποιούν.

Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι επιδιώκουν να χρησιμοποιούν όλα τα μέσα τα οποία έχουν στη διάθεσή τους. Συγκεκριμένα, όλες οι μη κυβερνητικές οργανώσεις σχεδιάζουν και πραγματοποιούν εκδηλώσεις, κάνουν ευρύτατη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, διανέμουν πληροφοριακό υλικό καθώς επίσης απευθύνονται στα μέσα μαζικής ενημέρωσης προκειμένου αυτά να συμβάλλουν στη διάδοση των σκοπών τους. Επιπλέον, οι περισσότερες, σε ποσοστό 88.3%, υλοποιούν προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Τέλος, σε ποσοστό 66.7%, ανέφεραν άλλα μέσα που χρησιμοποιούν για την υλοποίηση των πολιτικών τους και στα οποία περιλαμβάνονται οι παραστάσεις στα κέντρα λήψεως αποφάσεων, το *lobbying*, η

έρευνα πεδίου, η σύνταξη και δημοσιοποίηση εκθέσεων, καθώς επίσης και οι δημόσιες παρεμβάσεις.

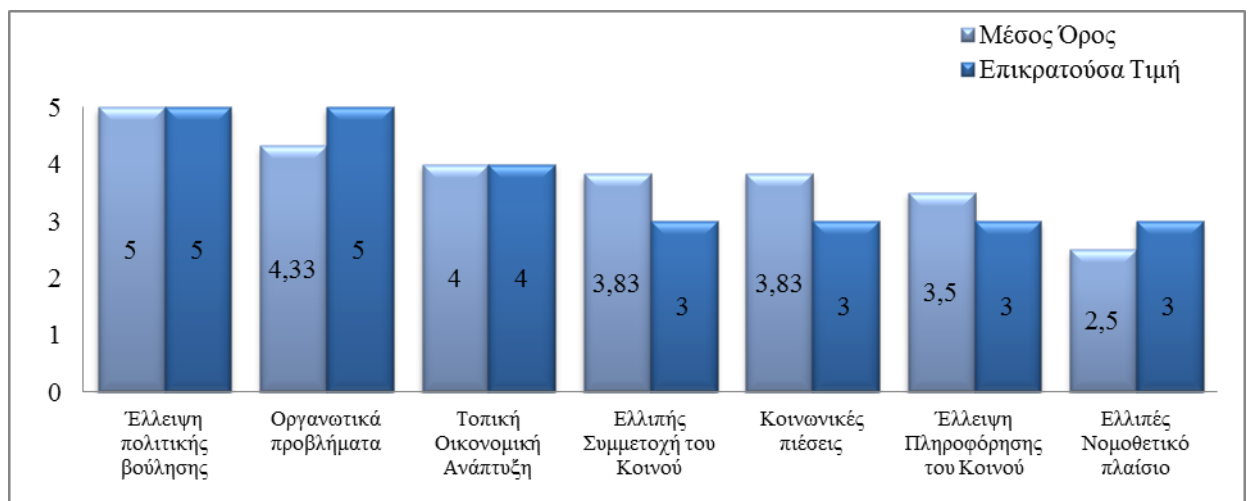


Πίνακας 5.36: Μέσα υλοποίησης πολιτικών ΜΚΟ της Περιφέρειας Αττικής

5.3.6 Προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των πολιτικών περιβάλλοντος & βιώσιμης ανάπτυξης

Αντίστοιχα με τους Δήμους, και σε αυτό το τμήμα του ερωτηματολογίου τέθηκαν υπόψη μια σειρά από εξωγενείς αλλά και ενδογενείς παράγοντες που δύνανται να καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των περιβαλλοντικών πολιτικών όπως α) η τοπική οικονομική ανάπτυξη, β) οι κοινωνικές πιέσεις, γ) τα οργανωτικά προβλήματα, δ) η πολιτική βούληση, ε) το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο, στ) η έλλειψη πληροφόρησης και ζ) η ελλιπής συμμετοχή του Κοινού.

Από την έρευνα προκύπτει ότι το σημαντικότερο εμπόδιο που αντιμετωπίζουν οι μη κυβερνητικές οργανώσεις σε σχέση με τον σχεδιασμό και την υλοποίηση περιβαλλοντικών πολιτικών είναι η έλλειψη πολιτικής βούλησης (Μ.Ο. 5/5). Ακολουθούν τα διάφορα οργανωτικά προβλήματα (Μ.Ο. 4.33/5), η τοπική οικονομική ανάπτυξη (Μ.Ο. 4.00/5), οι κοινωνικές πιέσεις (Μ.Ο. 3.83/5) και η ελλιπής συμμετοχή του κοινού (Μ.Ο. 3.83/5). Με μικρότερη ένταση καταγράφονται ως προβλήματα η έλλειψη πληροφόρησης του Κοινού (Μ.Ο. 3.50/5) και το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο (Μ.Ο. 2.50/5).



Πίνακας 5.37: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών

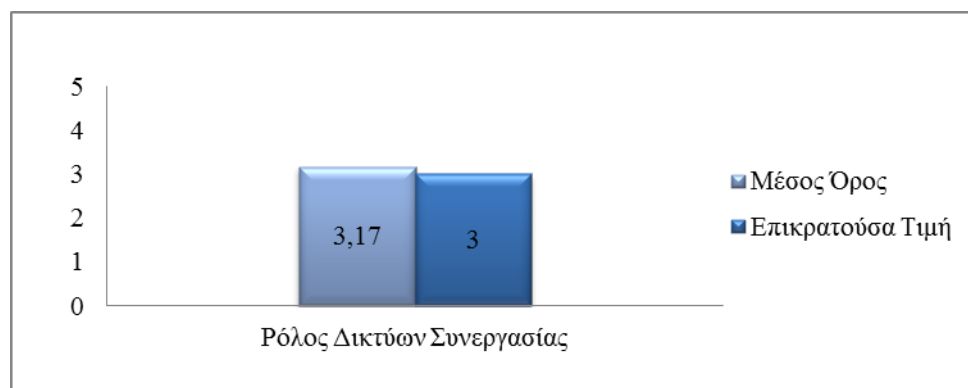
Η τοπική οικονομική ανάπτυξη είναι αναμφίβολα ένα από τα σημαντικότερα εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των περιβαλλοντικών πολιτικών ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης. Γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι σε τέτοιες περιόδους παρατηρείται η τάση «χαλάρωσης» ως προς τους περιορισμούς που θέτει η περιβαλλοντική νομοθεσία προς τέρψη της οικονομικής ανάπτυξης. Αυτό είναι κάτι το οποίο επεσήμαναν όλοι οι εκπρόσωποι των μη κυβερνητικών οργανώσεων ενώ σημείωσαν με έμφαση ότι η μη ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής

διάστασης στις όποιες προσπάθειες ανασύνταξης της οικονομίας σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο θα έχει ως συνέπεια την σημαντική αύξηση των απαιτούμενων κονδυλίων που θα απαιτηθούν για την αποκατάσταση της ενδεχόμενης υποβάθμισης του περιβάλλοντος.

Περαιτέρω, η έλλειψη πολιτικής βούλησης αποτελεί το μεγαλύτερο εμπόδιο σύμφωνα με τους εκπροσώπους των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Όπως επισημάνθηκε και παραπάνω για όσο χρονικό διάστημα τα ζητήματα της προστασίας του περιβάλλοντος θα θεωρούνται χαμηλής πολιτικής στάθμης και δεν θα υπάρχει η άμεση διασύνδεσή τους με την καθημερινότητα, τόσο θα παραμένει μειωμένο το ενδιαφέρον των δημοτικών και περιφερειακών αρχών.

5.3.7 Δίκτυα Συνεργασίας Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

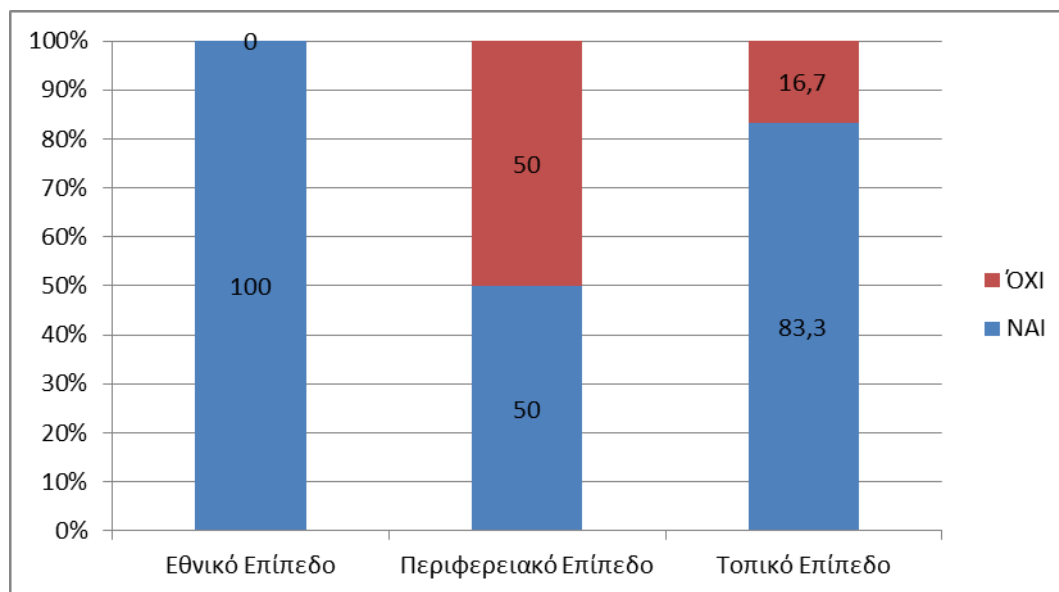
Σε ό,τι αφορά στα δίκτυα συνεργασίας των μη κυβερνητικών οργανώσεων (Εθνικών/Περιφερειακών και Διακρατικών), ομόφωνα όλοι οι εκπρόσωποί τους εκτιμούν ότι ο ρόλος τους επηρεάζει τη διαμόρφωση της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής, όχι, όμως, σε πολύ σημαντικό βαθμό (Μ.Ο. 3.17/5).



Πίνακας 5.38: Αξιολόγηση επιρροής των Δικτύων συνεργασίας ΜΚΟ στο πεδίο της περιβαλλοντικής πολιτικής

5.3.7.1 Εθνικά, Περιφερειακά και Τοπικά Δίκτυα Συνεργασίας

Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις της περιφέρειας Αττικής επιδιώκουν τόσο τη μεταξύ τους συνεργασία σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο όσο και τη συνεργασία με άλλες μη κυβερνητικές οργανώσεις σε εθνικό επίπεδο.



Πίνακας 5.39: Συνεργασία με άλλες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Τα τελευταία χρόνια έχει αναπτυχθεί μια στενή συνεργασία ανάμεσα στις δέκα μεγαλύτερες μη κυβερνητικές οργανώσεις εθνικής εμβέλειας με στόχο μια ελάχιστη συμφωνία στο γενικότερο πλαίσιο της περιβαλλοντικής πολιτικής αλλά και σε επιμέρους τομεακά ζητήματα όπως πχ. το χωροταξικό, τη διαχείριση των ακτών, τα απορρίμματα και η οποία έχει καταλήξει μέχρι και στην δικαστική προσφυγή. Ειδικότερα, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις λαμβάνουν *input* από τα δίκτυά τους και έτσι χαράσσεται μια στρατηγική σε εθνικό επίπεδο αναφορικά με το πλαίσιο της περιβαλλοντικής πολιτικής και τις αδυναμίες του. Συνήθως ο συντονισμός προκύπτει όχι σε προγραμματικό επίπεδο αλλά σε επίπεδο διαχείρισης κρίσεων. Μεταξύ άλλων,

διατυπώθηκε η γνώμη της ύπαρξης ενός συνδέσμου (*contact/coordinating point*), ο οποίος θα αμείβεται από τις ίδιες τις οργανώσεις και θα έχει ως στόχο τη βελτίωση του συντονισμού τους. Κατά καιρούς έχουν υπάρξει σκέψεις η συγκεκριμένη συνεργασία να αποκτήσει θεσμικά χαρακτηριστικά με σκοπό να καταστεί αποτελεσματικότερη και πλέον παραγωγική. Πολλοί εκπρόσωποι, όμως, αντέτειναν ότι οι συνθήκες για την επίτευξη ενός τέτοιου εγχειρήματος δεν έχουν ωριμάσει πλήρως, η παρούσα οικονομική συγκυρία μάλλον δεν ευνοεί την ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών ενώ τέλος, τα διαφορετικά πεδία ενασχόλησης και δραστηριοποίησης δεν δημιουργούν τις προϋποθέσεις για να ενταθεί η συνεργασία αυτή .

5.3.7.2 Διακρατικά Δίκτυα Συνεργασίας

Σε απόλυτο ποσοστό 100.0%, οι μη κυβερνητικές οργανώσεις της περιφέρειας Αττικής συμμετέχουν σε κάποιο διακρατικό δίκτυο συνεργασίας. Ειδικότερα, στην πλειονότητά τους είναι μέλη του *European Environmental Bureau – EEB*¹⁸¹ το οποίο αποτελεί το μεγαλύτερο δίκτυο μη κυβερνητικών οργάνωσεων σε ευρωπαϊκό επίπεδο για θέματα περιβάλλοντος. Επιπλέον, καταγράφηκε η συμμετοχή τους σε διάφορα άλλα δίκτυα όπως στη Διεθνή Ένωση για την Προστασία της Φύσης (*International Union for Conservation of Nature – IUCN*)¹⁸², στο Μεσογειακό Γραφείο Πληροφόρησης για το Περιβάλλον, τον Πολιτισμό και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (*Mediterranean Information Office for Environment, Culture and Sustainable Development – MIO-ECSDE*)¹⁸³, στο *Foundation for Environmental Education*

¹⁸¹ Βλ. σχετικά *European Environmental Bureau – EEB*, <http://www.eeb.org/>

¹⁸² Βλ. σχετικά *International Union for Conservation of Nature – IUCN*, <http://www.iucn.org/>

¹⁸³ Βλ. σχετικά *Mediterranean Information Office for Environment, Culture and Sustainable Development – MIO-ECSDE*, <http://mio-ecsde.org/>

(FEE)¹⁸⁴, στο *Climate Action Network Europe (CAN)*¹⁸⁵, στο *Global Campaign for Climate Action (GCCA)*¹⁸⁶, στο *International Network for Sustainable Energy (INFORSE)*¹⁸⁷, στο *Water Footprint Network (WFN)*¹⁸⁸, στο *EUROPA NOSTRA*¹⁸⁹ και τέλος στη *Birdlife International*¹⁹⁰. Αξίζει να σημειωθεί, η επισήμανση ορισμένων εκπροσώπων των μη κυβερνητικών αναφορικά με τη δομή και λειτουργία των διακρατικών δικτύων συνεργασίας. Ειδικότερα, εκτιμούν ότι οι θετικές επιπτώσεις των συγκεκριμένων δικτύων στην διαχείριση του περιβάλλοντος δύνανται να έχουν πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα, εφόσον έχουν πολύ στοχευμένο αντικείμενο εργασίας και ασχολούνται με συγκεκριμένα θέματα. Βέβαια, σε αυτή τη περίπτωση, εύλογα αντιλαμβάνεται κανείς ότι η έλλειψη οικονομικών πόρων και ανθρώπινου δυναμικού αποτελεί ένα σημαντικό εμπόδιο για τη συγκρότηση ενός ικανού αριθμού τέτοιων δικτύων κατ' αντιστοιχία με τον όγκο των προβλημάτων στη διαχείριση του περιβάλλοντος, ενώ επιφυλάξεις εκφράζονται και για την αποτελεσματικότητά τους εξαιτίας του κατακερματισμού του αντικειμένου τους.

Αναφορικά με τα μέσα υλοποίησης των συνεργασιών αυτών, οι ερωτηθέντες εκλήθησαν να απαντήσουν πάνω σε μια σειρά από ζητήματα στα οποία περιλαμβάνονται α) η υπογραφή σχετικών μνημονίων συνεργασίας, β) η μεταφορά τεχνογνωσίας, γ) η υλοποίηση κοινών δράσεων και τέλος δ) η συγκρότηση ομάδων εργασίας.

Η συνεργασία λαμβάνει χώρα κυρίως μέσω των ομάδων εργασίας που συγκροτούνται (Μ.Ο. 4.67/5), της μεταφορά τεχνογνωσίας (Μ.Ο. 4.20/5) και της διοργάνωσης και υλοποίησης κοινών δράσεων (Μ.Ο. 4.17/5).

¹⁸⁴ Βλ. σχετικά *Foundation for Environmental Education – FEE*, (<http://www.fee.global/>)

¹⁸⁵ Βλ. σχετικά *Climate Action Network Europe – CAN Europe*, (<http://www.caneurope.org/>)

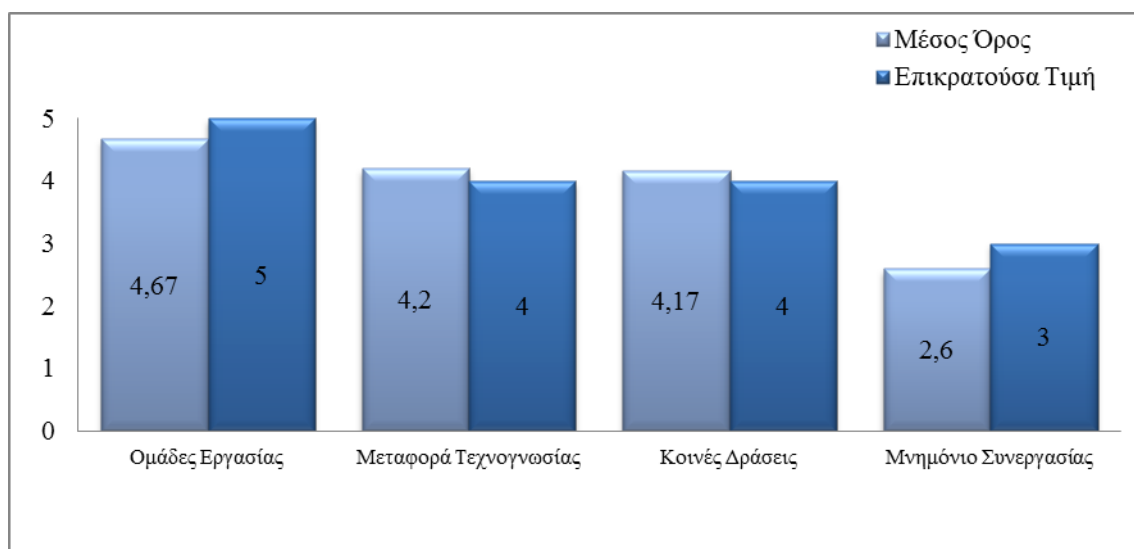
¹⁸⁶ Βλ. σχετικά *Global Campaign for Climate Action – GCCA*, (<http://tckctck.org/>)

¹⁸⁷ Βλ. σχετικά *International Network for Sustainable Energy – INFORSE*, (<http://www.inforse.org/>)

¹⁸⁸ Βλ. σχετικά *Water Footprint Network – WFN*, (<http://waterfootprint.org/>)

¹⁸⁹ Βλ. σχετικά *EUROPA NOSTRA*, (<http://www.europanostra.org/>)

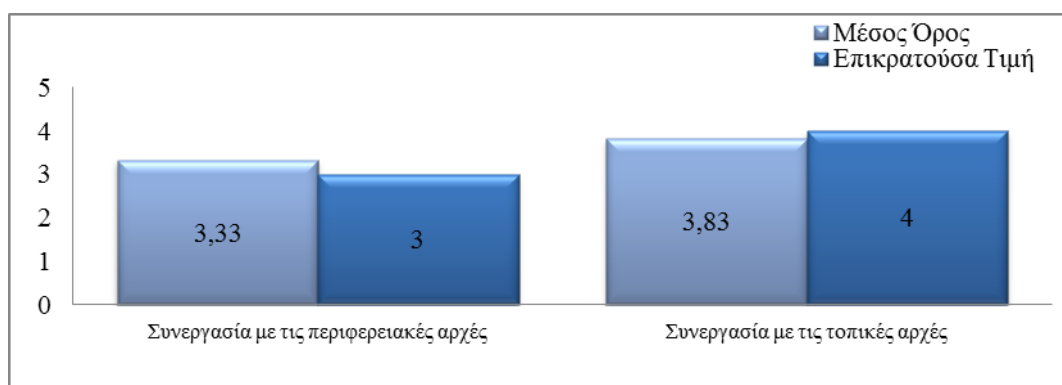
¹⁹⁰ Βλ. σχετικά *Birdlife International*, (<http://www.birdlife.org/>)



Πίνακας 5.40: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Διακρατικών Δικτύων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

5.3.8 Συνεργασία με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές

Όλες οι μη κυβερνητικές οργανώσεις συνεργάζονται με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές της περιφέρειας Αττικής. Οι ΜΚΟ της Αττικής αξιολογούν την συνεργασία με τις περιφερειακές αρχές λιγότερο σημαντική (Μ.Ο. 3.33/5) σε σχέση με τη συνεργασία με τις τοπικές αρχές (Μ.Ο. 3.83/5).

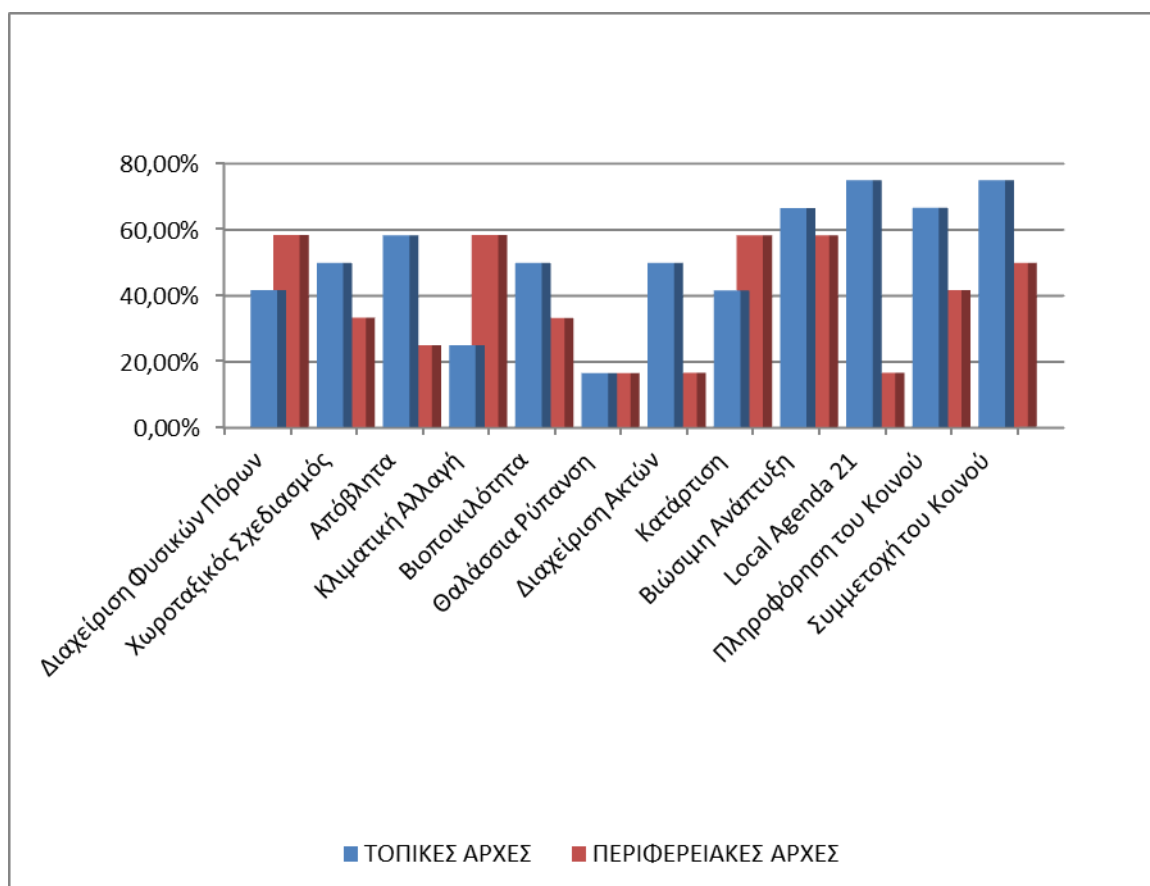


Πίνακας 5.41: Αξιολόγηση συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές

Σε ό,τι αφορά στα πεδία συνεργασίας, από τις απαντήσεις αναδεικνύεται η τάση της στενότερης συνεργασίας με τις τοπικές αρχές, γεγονός το οποίο μάλλον οφείλεται στις σχέσεις τις οποίες διαχρονικά έχουν αναπτύξει οι μη κυβερνητικές οργανώσεις με τις τοπικές αρχές αλλά και στην απουσία διαύλων επικοινωνίας με τις περιφερειακές αρχές αντίστοιχα. Ειδικότερα σε ό,τι αφορά στην Περιφέρεια Αττικής δεν υπάρχει θεσμοποιημένη συνεργασία. Εξαίρεση αποτελεί το ζήτημα της διαχείρισης των απορριμμάτων για το οποίο έχουν καταθέσει προτάσεις και έχουν συμμετάσχει σε διάφορες ομάδες εργασίας, ημερίδες και άλλες εκδηλώσεις. Τακτική επικοινωνία υπάρχει κυρίως σε σχέση με θέματα απόδοσης χρηματικών λογαριασμών, στο πλαίσιο υλοποίησης περιβαλλοντικών προγραμμάτων. Σε πολιτικό επίπεδο οι όποιες επαφές για την προώθηση ορισμένων θεμάτων έχουν γίνει αποσπασματικά. Σε επίπεδο διαβούλευσης συμμετέχουν ενεργά στο πλαίσιο της διατύπωσης γνώμης για τις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων. Επιπλέον, αρκετοί από τους εκπροσώπους των μη κυβερνητικών οργανισμών κληθέντες να σχολιάσουν την εν γένει παρουσία της Περιφέρειας επεσήμαναν την απουσία οράματος, την έλλειψη στρατηγικής καθώς επίσης και την απουσία «περιβαλλοντικών περιοχών επένδυσης». Επιπλέον, τόνισαν την έλλειψη ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών πολιτικών σε άλλες κοινωνικές πτυχές που θα μπορούσαν, λόγω χάρη συνδυαστικά, να επιφέρουν βελτίωση της ποιότητας διαβίωσης με ταυτόχρονη μείωση του κόστους υγείας. Τέλος χαρακτήρισαν τη συνεισφορά τους στα θέματα χωροταξίας αρνητική ενώ σημείωσαν την έλλειψη εποπτείας και διαμόρφωσης ολοκληρωμένης άποψης επί των περιβαλλοντικών ζητημάτων.

Αναφορικά με τη συνεργασία με τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, οι Δήμοι, ως ένα βαθμό, ανταποκρίνονται στην υλοποίηση διαφόρων δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού, όπως για παράδειγμα η ετήσια δράση «Καθαρίστε τη Μεσόγειο» που προβλέπει τον καθαρισμό των ακτών και την ευαισθητοποίηση του Κοινού σε θέματα παράκτιας ρύπανσης. Συνήθως, η συμμετοχή τους καθορίζεται σε συνάρτηση με τη δυνατότητα αποκόμισης οφελών δημοσιότητας και προβολής. Περαιτέρω η συνεργασία αναπτύσσεται και μέσα από τη συμμετοχή σε χρηματοδοτούμενα προγράμματα (*Life*, *Interreg* κ.α.), τα οποία όμως στις περισσότερες περιπτώσεις, αν και δημιουργούν τις προϋποθέσεις και το πλαίσιο ενίσχυσης της συνεργασίας Δήμων και μη κυβερνητικών οργανώσεων, εν τούτοις δεν επιτυγχάνουν τη συνέχεια η οποία είναι απαραίτητη για την αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο.

Στο ίδιο πλαίσιο, ορισμένοι εκπρόσωποι των μη κυβερνητικών οργανώσεων επιχειρούν να προσδιορίσουν την ανταπόκριση των Δήμων, διακρίνοντάς τους σε τρεις κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία εντάσσονται οι δήμοι οι οποίοι δεν έχουν την εμπειρία ή την τεχνογνωσία αναφορικά με τα ζητήματα περιβάλλοντος και διακρίνονται από στασιμότητα και μη ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών, η δεύτερη κατηγορία περιλαμβάνει Δήμους που έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά με την πρώτη κατηγορία αλλά επιδιώκουν την ολοένα ενεργότερη συμμετοχή τους και απόκτηση σχετικής τεχνογνωσίας και τέλος, υπάρχει και μια τρίτη κατηγορία, μια ισχνή μειονότητα Δήμων, οι οποίοι είναι αρκετά εξοικειωμένοι με τα εν λόγω ζητήματα και επιδιώκουν την ενίσχυση της συνεργασίας με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις. Η γενική εικόνα, όπως προκύπτει από την έρευνα, είναι ότι σε βασικά ζητήματα υπάρχουν διάυλοι επικοινωνίας με τους Δήμους αλλά ταυτόχρονα διαπιστώνεται και εδώ η έλλειψη πολιτικής βούλησης.



Πίνακας 5.42: Πεδία συνεργασίας με Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές Αττικής

5.3.8.1 Μέσα υλοποίησης Συνεργασίας με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές

Σε ό,τι αφορά στα μέσα υλοποίησης της συνεργασίας των μη κυβερνητικών οργανώσεων με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές στο συγκεκριμένο τμήμα του ερωτηματολογίου ετέθησαν υπόψη α) η υπογραφή μνημονίων συνεργασίας, β) η μεταφορά τεχνογνωσίας, γ) η υλοποίηση κοινών προγραμμάτων και δ) η συγκρότηση και λειτουργία κοινών ομάδων εργασίας.

Η συνεργασία με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές της περιφέρειας υλοποιείται κυρίως με τη μεταφορά τεχνογνωσίας και με τη συγκρότηση ομάδων

εργασίας, τα οποία αξιολογούνται ως πολύ σημαντικά (Μ.Ο. 3.50/5), καθώς επίσης και με την υλοποίηση κοινών προγραμμάτων (Μ.Ο. 3.20/5). Τέλος, η υπογραφή μνημονίων συνεργασίας σπανίως χρησιμοποιείται ως μέσο συνεργασίας με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές.



Πίνακας 5.43: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές

5.3.8.2 Προβλήματα/Εμπόδια Συνεργασίας με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το σκέλος του ερωτηματολογίου στο οποίο καλούνται οι εκπρόσωποι των μη κυβερνητικών οργανώσεων να ιεραρχήσουν τα προβλήματα ή/και εμπόδια που ανακύπτουν στη συνεργασία με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές. Συγκεκριμένα, οι ερωτώμενοι εκλήθησαν να ιεραρχήσουν μια σειρά από προβλήματα/εμπόδια όπως α) η έλλειψη πολιτικής βούλησης, β) η έλλειψη οικονομικών πόρων, γ) η έλλειψη του μεταξύ τους συντονισμού, δ) η έλλειψη πληροφόρησης και τέλος ε) το έλλειμμα συμμετοχής.

Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι το σημαντικότερο πρόβλημα στη συνεργασία των μη κυβερνητικών οργανισμών με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές σχετίζεται

με την έλλειψη πολιτικής βούλησης (Μ.Ο. 4.33/5). Ακολούθως, και σε άμεση συνάρτηση με τα παραπάνω, καταγράφεται η έλλειψη συντονισμού (Μ.Ο. 4.17/5) καθώς επίσης και η έλλειψη οικονομικών πόρων. Τέλος, η ελλιπής συμμετοχή τους (Μ.Ο. 3.00/5) και η έλλειψη πληροφόρησης (Μ.Ο. 2.50/5) δεν αξιολογούνται ως ιδιαίτερα σημαντικά ζητήματα.



Πίνακας 5.44: Προβλήματα/εμπόδια συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές

5.3.9 Η Συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Σχεδόν ομόθυμα οι εκπρόσωποι των μη κυβερνητικών οργανώσεων αξιολογούν θετικά το ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ειδικότερα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Συγκεκριμένα, θεωρούν ότι η Επιτροπή λειτουργεί ως θεματοφύλακας, τρόπον τινά, στο πεδίο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, αφού ουκ ολίγες φορές έχει αποτελέσει το τελευταίο καταφύγιο των μη κυβερνητικών οργανώσεων σε θέματα παραβίασης της περιβαλλοντικής νομοθεσίας -άποψη που ασπάζονται και οι Ισπανοί συνάδελφοί τους- και αποτελεί το αντίπαλο δέος για τις εθνικές κυβερνήσεις. Περαιτέρω, στα θετικά καταγράφεται οι προσπάθειες που καταβάλλονται για την

ανάδειξη του ρόλου των μη κυβερνητικών οργανώσεων. Ως προς το κομμάτι των προγραμμάτων, χαρακτηρίζουν θετική τη συνεισφορά της ενώ στις αιτιάσεις ότι είναι πολύπλοκη η διαδικασία και πολλές φορές ασαφής η στόχευση, αντιτείνουν ότι στην πλειονότητά τους πρόκειται για στοχευόμενες δράσεις ενώ σίγουρα απαιτείται και εξειδικευμένο προσωπικό.

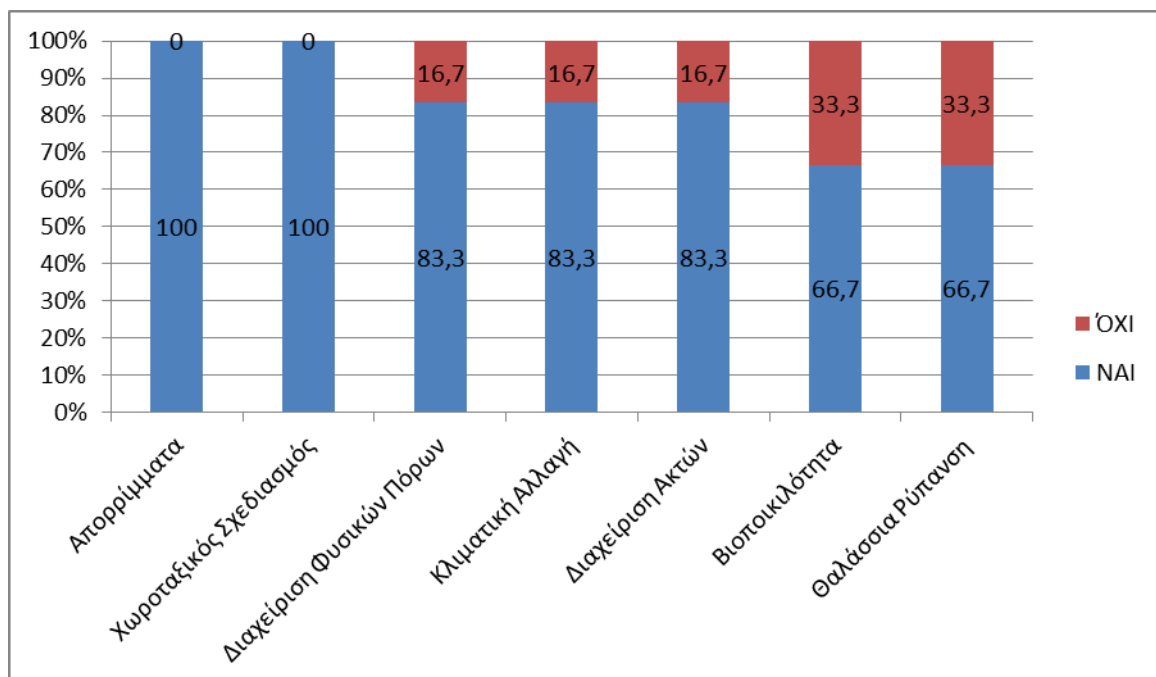
Επιπλέον σημειώνεται και η δυνατότητα που παρέχεται στις μη κυβερνητικές οργανώσεις αναφορικά με τη διαμόρφωση θέσης, μέσω του Ευρωπαϊκού Γραφείου Περιβάλλοντος (European Environment Agency – EEA)¹⁹¹ στο πλαίσιο της κατάρτισης του ετήσιου προϋπολογισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τέλος τα κοινοτικά προγράμματα αποτελούν το οξυγόνο σε επίπεδο προϋπολογισμού των οργανώσεων, αποφεύγοντας έτσι να εμπλακούν στη διεκδίκηση εθνικών κονδυλίων και στην ατέρμονη γραφειοκρατία που αυτό συνεπάγεται.

5.3.10 Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικών Προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό Επίπεδο

Στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου ζητήθηκε από τους εκπροσώπους των ΜΚΟ, όπως αντίστοιχα ζητήθηκε και από τους υπηρεσιακούς και πολιτικούς παράγοντες των Δήμων, να απαντήσουν ποια από τα περιβαλλοντικά ζητήματα μπορούν να αντιμετωπισθούν πιο αποτελεσματικά σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες εκλήθησαν να απαντήσουν εάν α) η διαχείριση των απορριμμάτων, β) η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, γ) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, δ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ε) η διαχείριση των ακτών, στ) ο χωροταξικός σχεδιασμός και η) η διαχείριση των φυσικών πόρων δύνανται να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικότερα σε περιφερειακό ή/και τοπικό επίπεδο.

¹⁹¹ Βλ. σχετικά European Environment Agency – EEA, <http://www.eea.europa.eu/>

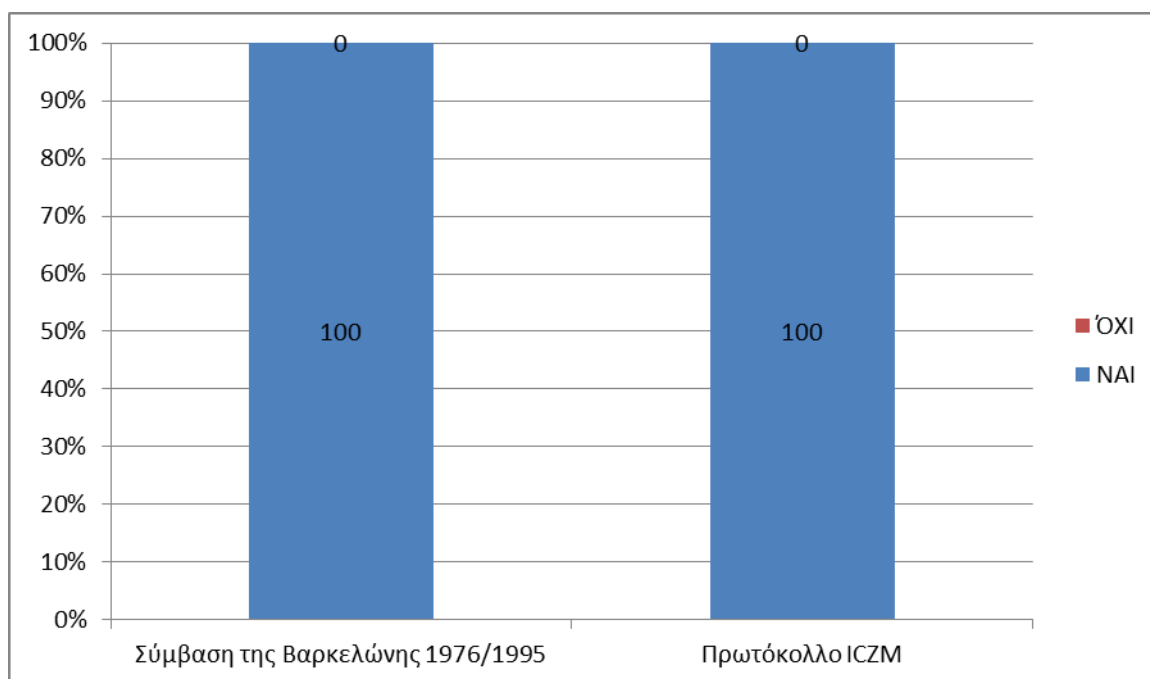
Από τις απαντήσεις συνάγεται ότι οι ΜΚΟ εκτιμούν ότι η πλειοψηφία των προαναφερθέντων ζητημάτων δύνανται να αντιμετωπισθούν πιο αποτελεσματικά σε περιφερειακό/τοπικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, όλες οι ΜΚΟ θεωρούν ότι τα ζητήματα της διαχείρισης των απορριμμάτων, του χωροταξικού σχεδιασμού και της διαχείρισης των φυσικών πόρων θα έπρεπε να αποτελούν αντικείμενο των τοπικών και περιφερειακών αρχών. Ομοίως, μικρότερος αριθμός ΜΚΟ, σε ποσοστό 88.3%, εκτιμά ότι η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και η διαχείριση των ακτών θα έπρεπε να εντάσσονται σε περιφερειακό και τοπικό πλαίσιο ενώ τέλος οι ΜΚΟ, σε ποσοστό 66.7%, τάσσονται υπέρ της αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης και της διατήρησης της βιοποικιλότητας από τις τοπικές και περιφερειακές αρχές.



Πίνακας 5.45: Αντιμετώπιση προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο

5.3.11 Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών

Η Σύμβαση για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, 1976/1995 (Σύμβαση της Βαρκελώνης, 1976/1995)¹⁹² καθώς επίσης και το Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών – ΟΔΠΖ το 2008. (Protocol on Integrated Coastal Zone Management – ICZM, 2008)¹⁹³ είναι γνωστά στο σύνολο των μη κυβερνητικών οργανώσεων της περιφέρειας Αττικής.



Πίνακας 5.46: Γνωρίζετε τη Σύμβαση της Βαρκελώνης και το Πρωτόκολλο ICZM;

Αν και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις εμφανίζονται να είναι πλήρως ενημερωμένες αναφορικά με τα ζητήματα της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών, εν τούτοις εξαιρετικά περιορισμένα είναι τα περιθώρια συνεργασίας τους με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές. Αυτό οφείλεται κατά κύριο

¹⁹² Βλ. σχετικά Σύμβαση για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, 1976/1995,

<http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001004>

¹⁹³ Βλ. σχετικά Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών, 2008,

<http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001001>

λόγο στην έλλειψη σχετικών αρμοδιοτήτων επί του ζητήματος από τους Δήμους και την Περιφέρεια, γεγονός που καθιστά κύριο συνομιλητή των μη κυβερνητικών οργανώσεων το Υπουργείο Περιβάλλοντος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το νέο ρυθμιστικό σχέδιο Αθήνας-Αττικής στο οποίο είχαν ενεργή παρουσία και συμμετοχή κατά το στάδιο της διαβούλευσής του και το οποίο όμως, όπως ήδη αναφέρθηκε, αποτελεί νομική πρωτοβουλία η οποία αναλήφθηκε σε επίπεδο κεντρικής κυβέρνησης.

Τούτων λεχθέντων, η συνεργασία μη κυβερνητικών οργανώσεων, Δήμων και Περιφέρειας αναφορικά με τα συγκεκριμένα ζητήματα παρουσιάζει πενιχρά αποτελέσματα. Ως τέτοια παραδείγματα συνεργασίας αποτελούν η ετήσια υλοποίηση της δράσης «Καθαρίστε τη Μεσόγειο» και η εφαρμογή του προγράμματος «Γαλάζιες Σημαίες». Η δράση «Καθαρίστε τη Μεσόγειο» λαμβάνει χώρα τα τελευταία είκοσι χρόνια και αφορά τον καθαρισμό των ακτών σε εθνικό επίπεδο υπό την αιγίδα του Μεσογειακού Σχεδίου Δράσης (*Mediterranean Action Plan – MAP*). Στην Αττική υλοποιείται σε συνεργασία με τους Δήμους και την Περιφέρεια και τη συμμετοχή διαφόρων φορέων. Κύριος στόχος της συγκεκριμένης δράσης είναι η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση του Κοινού στο ζήτημα της διαχείρισης των ακτών. Το πρόγραμμα «Γαλάζια Σημαία»¹⁹⁴ είναι ευρωπαϊκής εμβέλειας και αφορά στην προστασία των ακτών. Η «Γαλάζια Σημαία» αποτελεί σύμβολο ποιότητας και απονέμεται με κριτήρια που σχετίζονται, μεταξύ άλλων, με την ποιότητα των υδάτων, την περιβαλλοντική εκπαίδευση και πληροφόρηση και την περιβαλλοντική διαχείριση, σε οργανωμένες ακτές και μαρίνες, την διαχείριση των οποίων έχουν παράκτιοι δήμοι, ξενοδοχεία και άλλοι φορείς.

¹⁹⁴ Βλ. σχετικά *Blue Flag*, <http://www.blueflag.org/>

Στο ερώτημα για το εάν έχουν υλοποιηθεί από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις εκστρατείες πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, θετικά απάντησε μόνο το 33.3% των συγκεκριμένων οργανώσεων.



Πίνακας 5.47: Υλοποίηση Προγραμμάτων Πληροφόρησης & Ευαισθητοποίησης του Κοινού για την ΟΔΠΖ από τις ΜΚΟ της Περιφέρειας Αττικής

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι στο ερώτημα για το εάν διασφαλίζεται η συμμετοχή του Κοινού στα διάφορα στάδια της διαδικασίας λήψης απόφασης και εφαρμογής πολιτικών σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, η συντριπτική πλειονότητα των ΜΚΟ απάντησε σε ποσοστό 83% αρνητικά.



Πίνακας 5.48: Διασφαλίζεται η Συμμετοχή του Κοινού στην λήψη αποφάσεων σχετικά με την ΟΔΠΖ;

Παρόλο που υπάρχουν διαδικασίες μεσολάβησης ή συμβιβασμού καθώς και δικαίωμα διοικητικής ή δικαστικής προσφυγής σε περιπτώσεις αποφάσεων, δράσεων ή παραλείψεων στις οποίες δεν τηρούνται οι σχετικές διατάξεις για τη συμμετοχή του κοινού, το 50% των μη κυβερνητικών οργανώσεων εκτιμά ότι το θεσμικό πλαίσιο δεν εφαρμόζεται.

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι μόλις το 66.7% των μη κυβερνητικών οργανώσεων είναι σε θέση να γνωρίζει την ύπαρξη σχεδίων ολοκληρωμένης διαχείρισης των ακτών εντός των ορίων της περιφέρειας Αττικής, ενώ αντίστοιχο ποσοστό τους έχει συμμετάσχει στην κατάρτισή του.

Σε ό,τι αφορά στη έγκριση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για δημόσια ή ιδιωτικά έργα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις παράκτιες ζώνες, καμία εκ των συγκεκριμένων μη κυβερνητικών οργανώσεων δεν συμμετείχε στη διαδικασία διαβούλευσης για την διατύπωση γνώμης ως προς την ορθότητά τους. Τέλος, καμία εκ των μη κυβερνητικών οργανώσεων δεν έχει συμμετάσχει στην υλοποίηση από κοινού με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές προγραμμάτων για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων περιοχών.

5.4. Συμπερασματικές Παρατηρήσεις

5.4.1 Ο ρόλος της Περιφερειακής Διοίκησης και των Δήμων της Αττικής

Σκοπός της παρούσας ενότητας αποτελεί η συνοπτική παρουσίαση των κυριότερων ευρημάτων που προέκυψαν από την έρευνα πεδίου στην περιφέρεια της Αττικής.

Το γεωγραφικό εύρος της περιφέρειας της Αττικής και η υψηλή πληθυσμιακή της συγκέντρωση σε συνδυασμό με τις ελλείψεις που διαπιστώνονται σε προσωπικό και οικονομικούς πόρους δυσχεραίνει το έργο της. Ως κύρια προβλήματα σκιαγραφούνται τα θέματα που σχετίζονται με την πρόσληψη και την κατάρτιση του προσωπικού καθώς επίσης και οι ελλείψεις σε θέματα προμηθειών και εξοπλισμού. Επιπλέον, η μη ύπαρξη ολοκληρωμένων περιβαλλοντικών σχεδίων εκτιμάται ότι εν τέλει συντελεί στην αύξηση του κόστους διαχείρισης στο πεδίο της προστασίας του περιβάλλοντος και εν γένει της ποιότητας ζωής. Το ζήτημα της έλλειψης πολιτικής βούλησης αποτελεί βασικό σημείο αναφοράς και στην περιφέρεια της Αττικής. Όπως προκύπτει από την έρευνα στους περισσότερους δήμους η ιεράρχηση των ζητημάτων που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος είναι ιδιαιτέρως χαμηλή. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί ίσως το ζήτημα της διαχείρισης των απορριμμάτων το οποίο είναι άμεσα συνυφασμένο με την καθημερινότητα του δημότη και ως τέτοιο αντιμετωπίζεται.

Αναφορικά τώρα με τη διεθνή παρουσία της Περιφέρειας και το ρόλο της σε ό,τι αφορά στα ευρωπαϊκά δρώμενα, όπως προκύπτει από την έρευνα, η παρουσία αυτή είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Οι όποιες πρωτοβουλίες υπάρχουν αναλαμβάνονται και υλοποιούνται σε επίπεδο μόνο πολιτικής ηγεσίας, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει διάχυση της πληροφορίας.

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα τμήματα περιβάλλοντος των δήμων της περιφέρειας της Αττικής αφορούν κυρίως την έλλειψη προσωπικού και οικονομικών πόρων. Η τρέχουσα οικονομική συγκυρία σε συνδυασμό με την απαγόρευση προσλήψεων, στο πλαίσιο σχετικών ανειλημμένων δεσμεύσεων από την ελληνική πολιτεία, τείνει να καταστήσει πολλά από τα τμήματα περιβάλλοντος ουσιαστικά ανενεργά ενώ το πρόβλημα επιτείνεται με την έλλειψη σχετικής κατάρτισης του υφιστάμενου προσωπικού.

Η λειτουργία των τμημάτων περιβάλλοντος των δήμων περιλαμβάνει στις αρμοδιότητές τους μια σειρά από αρμοδιότητες από τις οποίες όμως απουσιάζουν τα θέματα που σχετίζονται με την Local Agenda 21. Το γεγονός αυτό καταγράφεται ως ένα ιδιαίτερος σημαντικό έλλειμμα καθώς η κατάρτιση της Local Agenda 21 αποτέλεσε διεθνώς, τα τελευταία 20 χρόνια, τον ακρογωνιαίο λίθο για τα ζητήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και βιώσιμης ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο, με την Ελλάδα να εμφανίζεται να έχει αναλάβει εξαιρετικά μικρό αριθμό πρωτοβουλιών στο συγκεκριμένο ζήτημα.

Σε ότι αφορά την αξιολόγηση των προβλημάτων/εμποδίων στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο οι περισσότεροι εκπρόσωποι των δήμων προτάσσουν έλλειψη πληροφόρησης του κοινού και την ελλιπή συμμετοχή του κοινού ενώ αξιοσημείωτη είναι η παραδοχή περί ελλειμματικής εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Ως προς τα μέσα υλοποίησης των περιβαλλοντικών πολιτικών ξεχωρίζουν η υιοθέτηση πολιτικών κινήτρων και επιδοτήσεων και οι καμπάνιες ενημέρωσης. Αντιθέτως η αύξηση των δημοτικών τελών με σκοπό τη διάθεση μέρους αυτών υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος θεωρείται, όπως και στην περίπτωση της περιφέρειας της Καταλονίας, ότι δεν αναμένεται να αποδώσει τα προσδοκώμενα

αλλά αντίθετα δύναται να προκαλέσει αρνητικούς συνειρμούς, πολλώ δε μάλλον αν λάβουμε υπόψη την τρέχουσα οικονομική κρίση.

Η συνεργασία των όμορων δήμων επικεντρώνεται κυρίως στα ζητήματα της διαχείρισης των απορριμμάτων, της πληροφόρησης του Κοινού και του χωροταξικού σχεδιασμού.

Η σημασία της συνεργασίας των δήμων με την διοίκηση της περιφέρειας αξιολογείται ως ιδιαιτέρως σημαντική αν και οι γνώμες δίστανται ως προς την αποτελεσματικότητά της. Τα κύρια μέσα υλοποίησής της περιλαμβάνουν κοινές επιχειρησιακές δραστηριότητες και δράσεις ενώ σπάνια παρατηρείται η μεταφορά τεχνογνωσίας. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο κυριότερος παράγοντας που καθορίζει τις σχέσεις δήμων και περιφερειακής συναρτάται άμεσα με την ποιότητα των διαπροσωπικών σχέσεων που έχουν τα υπηρεσιακά στελέχη και οι πολιτικές ηγεσίες.

5.4.2 Ο ρόλος των Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας

Ο ρόλος των διαδημοτικών δικτύων (διακρατικών, εθνικών και περιφερειακών) επηρεάζει τη διαμόρφωση της εθνικής περιβαλλοντικής αλλά σε καμία περίπτωση, όπως συνάγεται από τις απαντήσεις δεν διαδραματίζει καταλυτικό ρόλο.

Αντιθέτως, η αξιολόγηση του ρόλου και της λειτουργία των εθνικών και περιφερειακών διαδημοτικών δικτύων στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο εκτιμάται σημαντική. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί η βούληση των υπηρεσιακών και πολιτικών παραγόντων αναφορικά με τη δημιουργία νέων δικτύων συνεργασίας τα οποία να ξεφεύγουν από τα στενό

συνδικαλιστικό πλαίσιο εντός του οποίου λειτουργούν τα υφιστάμενα. Τα κύρια πεδία της συνεργασίας των δήμων εντός των συγκεκριμένων δικτύων σχετίζονται με τα ζητήματα της διαχείρισης των απορριμμάτων και των φυσικών πόρων ενώ αναφορικά με τα μέσα που χρησιμοποιούνται ξεχωρίζουν οι κοινές επιχειρησιακές δραστηριότητες, οι κοινές ομάδες εργασίας και η μεταφορά τεχνογνωσίας.

Σε ότι αφορά τα διακρατικά διαδημοτικά δίκτυα παρατηρείται εξαιρετικά περιορισμένη συμμετοχή των Δήμων σε αυτά. Τα αίτια τη μη συμμετοχής τους οφείλονται αφενός στο έλλειμμα πληροφόρησης που αντιμετωπίζει το προσωπικό των τμημάτων περιβάλλοντος, αφετέρου στο μεγάλο φόρτο εργασίας που καλούνται να διαχειριστούν στο πλαίσιο της καθημερινότητας.

Κύρια πεδία συνεργασίας των συγκεκριμένων διεθνών διαδημοτικών δικτύων αναδεικνύονται τα ζητήματα της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, της διαχείρισης των φυσικών πόρων κι της πληροφόρησης του Κοινού ενώ αναφορικά με τα μέσα υλοποίησης ξεχωρίζει η υπογραφή μνημονίων συνεργασίας και η μεταφορά τεχνογνωσίας.

5.4.3 Ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας της Αττικής

Στα γενικά στοιχεία των μη κυβερνητικών οργανώσεων ξεχωρίζουν αυτά που αφορούν τον συνολικό αριθμό των ενεργών μελών τους, όπως και στην περίπτωση της περιφέρειας της Καταλονίας, με τις περισσότερες, όμως, αυτές να είναι πολυάριθμες. Η διάκριση αυτή απορρέει από την διάκριση σε κινηματικές οργανώσεις μεγάλης κοινωνικής απήχησης και σε οργανώσεις συμβουλευτικές (*consultant-oriented*) οι οποίες κατέχουν εξειδικευμένη γνώση και εστιάζουν της δράση τους στο πεδίο της διαμόρφωσης και υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών.

Κοινό χαρακτηριστικό των περισσότερων μη κυβερνητικών οργανώσεων αποτελεί η αδυναμία εύρεσης των απαιτούμενων πόρων για την κάλυψη των αναγκών τους, ενώ χαμηλή είναι η συνεισφορά του ιδιωτικού τομέα. Αναφορικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν πέραν της έλλειψης της χρηματοδότησης προστίθεται και αυτό της έλλειψης η οποία αποτελεί συνέπεια της έλλειψης οικονομικών πόρων.

Το σύνολο των μη κυβερνητικών οργανώσεων δραστηριοποιείται και στα τρία επίπεδα (εθνικό, περιφερειακό & τοπικό) καθώς πρόκειται για οργανώσεις εθνικής εμβέλειας ενώ κύρια πεδία των δραστηριοτήτων τους είναι η περιβαλλοντική εκπαίδευση, η πληροφόρηση του Κοινού και η συμμετοχή τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και η παρακολούθηση της νομοθεσίας. Οι θεματικές που αποτελούν αντικείμενο ενασχόλησής τους επικεντρώνονται στα ζητήματα της πληροφόρησης και της συμμετοχής του Κοινού, της Local Agenda 21, και της κατάρτισης. Ως κύρια μέσα υλοποίησης των δραστηριοτήτων τους αναδεικνύονται η διοργάνωση εκδηλώσεων, η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και η διανομή ενημερωτικού υλικού.

Η αντίληψή τους περί των προβλημάτων/εμποδίων σε σχέση με την αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο αναδεικνύει την έλλειψη πολιτικής βούλησης, τα διάφορα οργανωτικά προβλήματα και την τοπική οικονομική ανάπτυξη.

5.4.4 Ο ρόλος των Δικτύων Συνεργασίας των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Η συντριπτική πλειοψηφία των εκπροσώπων των μη κυβερνητικών οργανισμών εκτιμά ότι ο ρόλος των δικτύων ΜΚΟ δεν επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την

διαμόρφωση της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής. Σε ότι αφορά την λειτουργία εθνικών και περιφερειακών δικτύων συνεργασίας από την έρευνα δεν καταγράφεται κάτι σχετικό ενώ παράλληλα υπάρχουν σκέψεις για θεσμοποίηση της υφιστάμενης άτυπης συνεργασίας των μεγαλύτερων μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Το σύνολο των μη κυβερνητικών οργανώσεων της Αττικής επιδεικνύει αυξημένο βαθμό εξωστρέφειας όπως πιστοποιείται από τη συμμετοχή τους σε διάφορα διακρατικά δίκτυα. Κύρια μέσα υλοποίησης των συγκεκριμένων συνεργασιών αναδεικνύονται η λειτουργία ομάδων εργασίας, η μεταφορά τεχνογνωσίας και η υλοποίηση κοινών δράσεων.

Η συνεργασία με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές καταγράφεται σε όλα τα πεδία, εντούτοις παρατηρούνται εμφανείς διαφοροποιήσεις στο βαθμό έντασης ανάμεσα στις περιφερειακές και τοπικές αρχές, με τις δεύτερες να αποτελούν πρωταρχικό στόχο συνεργασίας για τις μη κυβερνητικές οργανώσεις κυρίως λόγω της εγγύτητας που παρουσιάζουν με τους πολίτες και το φυσικό περιβάλλον αλλά και εξαιτίας της πολυδαίδαλης γραφειοκρατικής οργάνωσης που εμφανίζει η περιφερειακή διοίκηση. Ως κύρια μέσα της συνεργασίας με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές αναδεικνύονται η συγκρότηση και λειτουργία κοινών ομάδων εργασίας, η μεταφορά τεχνογνωσίας. Ενώ ακολουθεί η υλοποίηση κοινών προγραμμάτων.

5.4.5 Η Συμμετοχή του Κοινού στην Περιφέρεια της Αττικής

Οι περιφερειακές και τοπικές αρχές, υπό το πρίσμα της Σύμβασης του Άαρχους, είναι αποδέκτες του εθνικού θεσμικού το οποίο διασφαλίζει τα δικαιώματα πρόσβασης στην πληροφορία, συμμετοχής στην διαδικασία λήψης αποφάσεων και στην προσφυγή στην δικαιοσύνη.

Σε μεγάλο ποσοστό η πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία είναι ευπρόσιτη, διασφαλίζεται με τη χρήση συμβατικών και νέων τεχνολογιών ενώ προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού υλοποιούνται σε μεγάλη έκταση τόσο από τις περιφερειακές και τις τοπικές αρχές όσο και από τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, ενώ σε πολλές περιπτώσεις υλοποιούνται από κοινού.

Η διαδικασία λήψης αποφάσεων αποτελεί πεδίο αντιπαράθεσης μεταξύ δήμων και μη κυβερνητικών οργάνων με τους πρώτους να εκτιμούν ότι η συμμετοχή των δεύτερων δεν προσδίδει την προστιθέμενη αξία η οποία, εν δυνάμει, θα κατέληγε στη συλλογικά αντιπροσωπευτική έκφραση της τοπικής κοινωνίας επί συγκεκριμένων περιβαλλοντικών ζητημάτων ενώ οι αιτιάσεις των οργάνων επικεντρώνονται στην έλλειψη πολιτικής βούλησης.

5.4.6 Η Ολοκληρωμένη διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών στην Περιφέρεια της Αττικής

Η Ελλάδα αν και ήταν μεταξύ των κρατών που υπέγραψαν το Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών, 2008, εν τούτοις δεν το έχει ακόμα επικυρώσει. Επιπλέον, παρατηρείται περιορισμένη διεισδυτικότητα που εμφανίζει τόσο η Σύμβαση της Βαρκελώνης όσο και το συγκεκριμένο Πρωτόκολλο ειδικά προς τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης. Η κρατοκεντρική προσέγγιση που ακολουθείται αναφορικά με τα θέματα της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών και η απουσία εθνικής στρατηγικής δεν επιτρέπουν την ανάληψη δράσεων και πρωτοβουλιών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, με τους δήμους και την περιφερειακή να περιορίζονται σε σποραδικές δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού. Πρόσφατη εξέλιξη αποτελεί ο νόμος του 2014 για το Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας – Αττικής ο οποίος εάν και εμπεριέχει διατάξεις που

σύμφωνες με τον πνεύμα του Πρωτοκόλλου εν τούτοις η εφαρμογή του παρεμένει στάσιμη.

Περαιτέρω θα πρέπει να αναφερθεί η σημαντική έλλειψη συντονισμού που παρατηρείται σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησης ενώ ένα πολύ μικρός αριθμός πρωτοβουλιών έχει αναληφθεί προς την κατεύθυνση της διαμόρφωσης παράκτιων στρατηγικών καθώς επίσης και το σχεδιασμό αντίστοιχων προγραμμάτων.

Ως προς το ζήτημα της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού καταγράφεται έλλειμμα ενημέρωσης αφού τόσο οι Δήμοι όσο και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις εμφανίζεται να μην έχουν υλοποιήσει σε μεγάλο βαθμό σχετικές δράσεις.

Σε ότι αφορά την έγκριση ή μή μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για δημόσια ή ιδιωτικά έργα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις παράκτιες ζώνες, η πλειονότητα των δήμων έχει συμμετάσχει σε αντίστοιχες διαδικασίες ενώ εξαιρετικά χαμηλά είναι τα ποσοστά συμμετοχής από πλευράς μη κυβερνητικών οργανώσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

Η παγκόσμια περιβαλλοντική διακυβέρνηση σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο

Η περίπτωση της Περιφέρειας της Λιγουρίας (Ιταλία)



6.1. Εισαγωγή

Η περιφέρεια της Λιγουρίας αποτελεί μια από τις είκοσι περιφέρειες της Ιταλίας. Ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 1.563.267 κατοίκους (2013) και η συνολική της έκταση 5.420 χλμ².¹⁹⁵ Διοικητικά χωρίζεται σε 4 επαρχίες, της Γένοβα (*Provincia di Genova*), της Ιμπέρια (*Provincia di Imperia*), της Σαβόνα (*Provincia di Savona*) και της Σπέτσια (*Provincia della Spezia*). Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι, με το Νόμο 56 της 7^{ης} Απριλίου 2014 (*legge 7 aprile 2014, n. 56*)¹⁹⁶, από την 1^η Ιανουαρίου 2015 καταργείται διοικητικά η επαρχία της Γένοβα και οι αρμοδιότητες της μεταφέρονται στη Μητροπολιτική πόλη της Γένοβα (*Città Metropolitana di Genova*), η οποία γεωγραφικά περιλαμβάνει την έκταση της προϋφιστάμενης επαρχίας.¹⁹⁷



Χάρτης 2: Επαρχίες της Λιγούριας

Κύριοι δρώντες στη συγκεκριμένη περιφέρεια σχετικά με τα ζητήματα περιβαλλοντικής διακυβέρνησης και βιώσιμης ανάπτυξης είναι η Περιφερειακή Κυβέρνηση, οι επαρχίες (*province*), οι δήμοι (*comuni*) και η Περιφερειακή Υπηρεσία

¹⁹⁵ Βλ. σχετικά Istituto nazionale di statistica – Istat, http://demo.istat.it/pop2015/index_e.html

¹⁹⁶ Βλ. σχετικά “*Disposizioni sulle città metropolitane, sulle province, sulle unioni e fusioni di comuni*”, legge 7 aprile 2014, n. 56, <http://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:2014-04-07;56!vig=2014-05-05>. Ο σχετικός νόμος προβλέπει την κατάργηση εννέα επαρχιών και τη δημιουργία εννέα αντίστοιχων μητροπόλεων, του Τορίνο, του Μιλάνου, της Βενετίας, της Γένοβα, της Μπολόνια, της Φλωρεντίας, του Μπάρι, της Νάπολης και της Καλαβρίας.

¹⁹⁷ Επειδή η έρευνα πεδίου στην συγκεκριμένη περιφέρεια της Λιγουρίας είναι προγενέστερη του νόμου, τα ευρήματά θα παρουσιάζουν την γενική εικόνα της επαρχίας της Γένοβα.

για την Προστασία του Περιβάλλοντος της Λιγουρίας (*Agenzia Regionale per la Protezione dell'Ambiente Ligure – ARPAL*)¹⁹⁸.

6.1.1 Η Περιφερειακή Κυβέρνηση

Η Περιφερειακή Κυβέρνηση της Λιγουρίας έχει αποκλειστικές αρμοδιότητες που της επιτρέπουν να σχεδιάζει και να υλοποιεί πολιτικές στον τομέα του περιβάλλοντος.¹⁹⁹ Σε αυτές περιλαμβάνονται η διαχείριση των απορριμμάτων, ο έλεγχος της ποιότητας του αέρα και των υδάτων, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση περιβαλλοντικών πολιτικών και η παρακολούθηση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας ενώ σημαντικές πρωτοβουλίες έχουν αναληφθεί στο πεδίο της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών.

Τα κυριότερα περιβαλλοντικά ζητήματα που αντιμετωπίζει η Περιφέρεια σχετίζονται με τη διατήρηση των ορεινών όγκων και τη διάβρωση του εδάφους (*soil erosion*). Σε επίπεδο διοίκησης καταγράφονται προβλήματα που σχετίζονται με την έλλειψη προσωπικού καθώς επίσης και την έλλειψη οικονομικών πόρων. Η έλλειψη οικονομικών πόρων αποτελεί ένα πάγιο πρόβλημα, το οποίο τα τελευταία χρόνια έχει ενταθεί εξαιτίας της οικονομικής κρίσης, η οποία οδήγησε στην απαγόρευση προσλήψεων. Ως μόνη διέξοδος για να αντιμετωπιστεί το ζήτημα της χρηματοδότησης αποτελεί η διεκδίκηση πόρων από τα χρηματοδοτικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο πλαίσιο αυτό έχει αναπτυχθεί στενή συνεργασία μεταξύ διαφόρων υπηρεσιών της Περιφερειακής Κυβέρνησης, με σκοπό την προετοιμασία και υποβολή προτάσεων για χρηματοδότηση προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

¹⁹⁸ Βλ. σχετικά *Agenzia Regionale per la Protezione dell'Ambiente Ligure – ARPAL*, <http://www.arpal.gov.it/>

¹⁹⁹ Βλ. σχετικά <http://www.ambienteinliguria.it/>

Σε ό,τι αφορά στη δικτύωση της Περιφέρειας και την ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών για τη συμμετοχή της σε διάφορα δίκτυα συνεργασίας, διακρατικά και εθνικά, η γενική εικόνα που καταγράφεται είναι ότι υπάρχει η βούληση αλλά οι γραφειοκρατικές διαδικασίες και οι ελλείψεις που παρατηρούνται σε προσωπικό και οικονομικούς πόρους δεν το επιτρέπουν. Συγκεκριμένα, σε διεθνές επίπεδο η Περιφέρεια συμμετέχει στο *Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe* (CPMR)²⁰⁰ το οποίο είναι ένα δίκτυο συνεργασίας παράκτιων Περιφερειών με αντικείμενο την εδαφική συνοχή (*territorial cohesion*) και την ολοκληρωμένη θαλάσσια πολιτική (*integrated maritime policy*). Οι περιορισμοί της έλλειψης προσωπικού και χρηματοδότησης δεν επιτρέπουν τη συμμετοχή της περιφέρειας σε αντίστοιχα διακρατικά δίκτυα συνεργασίας. Σε εθνικό επίπεδο, καταγράφεται η συμμετοχή της περιφέρειας στο Δίκτυο Καρτέσιος (*Rete Cartesio*)²⁰¹. Πρόκειται για ένα δίκτυο το οποίο προέκυψε έπειτα από την υπογραφή μνημονίου συνεργασίας (*memorandum of understanding*) από της περιφέρειες της Εμίλια Ρομάνια, της Λάτσιο, της Λιγουρίας, της Σαρδηνίας και της Τοσκάνης. Σκοπός του δικτύου είναι η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών και η προώθηση, υποστήριξη και διάχυση της τεχνογνωσίας αναφορικά με την χωρική διακυβέρνηση (*territorial governance*) στο πλαίσιο της βιώσιμης ανάπτυξης.

Σε ό,τι αφορά στο πλαίσιο συνεργασίας με τους Δήμους της Περιφέρειας, από την έρευνα προκύπτει ότι σε μεγάλο βαθμό χαρακτηρίζεται από το πάγιο αίτημά τους για αύξηση της χρηματοδότησης. Η Περιφέρεια έχει προχωρήσει στην ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών αναφορικά με την ενίσχυση της ικανότητας των δήμων (*capacity building*) σε σχέση με την υποβολή προτάσεων προς χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Ανάλογες πρωτοβουλίες έχουν αναληφθεί και στο πεδίο

²⁰⁰ Βλ. σχετικά *Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe – CPMR*, <http://www.crpm.org/>

²⁰¹ Βλ. σχετικά *Rete Cartesio*, <http://www.retecartesio.it/>

της παροχής τεχνογνωσίας προς τους Δήμους σχετικά με το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις πολιτικές της προστασίας του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης. Περαιτέρω, οι εκπρόσωποι της Περιφερειακής Κυβέρνησης κάνουν αναφορά στα προβλήματα συντονισμού με τις δημοτικές αρχές και επισημαίνουν την έλλειψη μακροπρόθεσμου σχεδιασμού από την πλευρά τους. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός της διάκρισης των Δήμων σε δύο κατηγορίες. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει μόνο το Δήμο της Γένοβα, λόγω πληθυσμού, έκτασης και πολιτικής ισχύος, ενώ η δεύτερη κατηγορία όλους τους υπόλοιπους Δήμους της Περιφέρειας. Η συνεργασία με τον Δήμο της Γένοβα καθορίζει σε μεγάλο βαθμό και το πλαίσιο συνεργασίας με τους υπόλοιπους Δήμους.

Αναφορικά με τη συμμετοχή του Κοινού και τις σχέσεις της Περιφερειακής Κυβέρνησης με τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, από την έρευνα προκύπτει ότι η μεταξύ τους συνεργασία είναι εξαιρετικά περιορισμένη. Η προϊστορία της εν λόγω συνεργασίας χαρακτηρίζεται από εντάσεις και μια διόλου εποικοδομητική κριτική, σύμφωνα με τους εκπροσώπους της περιφερειακής κυβέρνησης, για τις πολιτικές που σχεδιάζει και υλοποιεί η Περιφέρεια. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι η Περιφερειακή Κυβέρνηση επιλέγει ως συνομιλητές της μόνο τις οργανώσεις οι οποίες είναι διαπιστευμένες από το Ιταλικό Υπουργείο Περιβάλλοντος και οι οποίες στην πλειονότητά τους είναι εθνικής εμβέλειας.²⁰² Ως εκ τούτου, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι αφενός συμμετέχουν στις διάφορες διαδικασίες δημόσιας διαβούλευσης μόνο οι οργανώσεις οι οποίες έχουν τη σχετική διαπίστευση και διατηρούν παραρτήματα στην περιφέρεια της Λιγουρίας, αφετέρου δεν δύνανται να συμμετέχουν περιφερειακές ή τοπικές οργανώσεις εξαιτίας του συγκεκριμένου περιορισμού. Σε κάθε περίπτωση, η έλλειψη συντονισμού και πλαισίου συνεργασίας με τις Μη

²⁰² Βλ. σχετικά <http://www.minambiente.it/pagina/associazioni-di-protezione-ambientale-legge-8-luglio-1986-n-349>

Κυβερνητικές Οργανώσεις είναι κάτι το οποίο αναγνωρίζεται από τα στελέχη της Περιφέρειας και ως εκ τούτου έχουν αναληφθεί σχετικές πρωτοβουλίες στο πλαίσιο του δημόσιου διαλόγου, που ως στόχο έχουν την ενημέρωση των οργανώσεων σχετικά με τα προβλήματα και τα εμπόδια που αντιμετωπίζει η Περιφερειακή Κυβέρνηση στο πεδίο της προστασίας του περιβάλλοντος.

Εξάλλου, θα πρέπει να σημειωθεί το ενδιαφέρον της περιφερειακής κυβέρνησης αναφορικά με την περιβαλλοντική εκπαίδευση. Στα διοικητικά όρια της περιφέρειας λειτουργούν δέκα πιστοποιημένα Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) τα οποία υλοποιούν δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε σχολεία και σε διάφορες κοινωνικές ομάδες για θέματα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος. Τέλος, υπάρχει μέριμνα στον ετήσιο προϋπολογισμό της Περιφερειακής Κυβέρνησης για το σχεδιασμό και την υλοποίηση διαφόρων δράσεων εκπαίδευσης, επιμόρφωσης, ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού για τα ζητήματα του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης.

6.1.2 Οι Επαρχίες (Province)

Οι Επαρχίες της Λιγουρίας αποτελούν ένα σημαντικό κρίκο στην αλυσίδα της διοικητικής ιεραρχίας της Περιφέρειας, καθώς επικουρούν το έργο των Δήμων μέσα από ένα πλέγμα αρμοδιοτήτων που τους έχει παραχωρηθεί από την Περιφερειακή Κυβέρνηση, σύμφωνα με το Νομοθετικό Διάταγμα αρ. 267 της 18^{ης} Αυγούστου 2000²⁰³. Οι αρμοδιότητες αυτές επικεντρώνονται στα πεδία, μεταξύ άλλων, της ποιότητας των υδάτων και του αέρα, στην προστασία τους εδάφους, στα θέματα της ενέργειας, της Agenda 21 και της βιώσιμης ανάπτυξης, στην διαχείριση των

²⁰³ Βλ. σχετικά άρθρο 19, DECRETO LEGISLATIVO 18 agosto 2000, n. 267, “Testo unico delle leggi sull’ordinamento degli enti locali” <http://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2000-08-18;267!vig=>

απορριμμάτων, στην αντιμετώπιση της ηχορύπανσης (*noise pollution*) και στα ζητήματα του χωροταξικού σχεδιασμού και της προστασίας του τοπίου (*landscape protection*).²⁰⁴ Για την άσκηση των συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων οι επαρχίες εγκρίνουν αδειοδοτήσεις, διεξάγουν ελέγχους και εποπτεύουν, σχεδιάζουν και υλοποιούν σχετικές στρατηγικές, ενώ τέλος παρέχουν τεχνογνωσία στους Δήμους. Συγκεκριμένα, παρέχουν εγκρίσεις στα θέματα της κατασκευής και λειτουργίας των εγκαταστάσεων διάθεσης και επεξεργασίας απορριμμάτων καθώς επίσης και στα ζητήματα της διαχείρισης των υδάτων και του θορύβου. Περαιτέρω, διεξάγουν ελέγχους και έχουν την εποπτεία σε ζητήματα που σχετίζονται με την ποιότητα του αέρα, την λειτουργία του συστήματος μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας, τα επίπεδα ηχορύπανσης και τις εγκαταστάσεις και δραστηριότητες περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος. Τέλος, σχεδιάζουν και υλοποιούν στρατηγικές αναφορικά με τα θέματα της βιώσιμης κινητικότητας (*sustainable mobility*), των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της διαχείρισης των απορριμμάτων και της διαχείρισης των υδάτων.

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι Επαρχίες σχετίζονται κυρίως με την έλλειψη προσωπικού καθώς και με την έλλειψη χρηματοδότησης. Η τρέχουσα οικονομική κρίση έχει οδηγήσει σε περικοπές των προϋπολογισμών τους ενώ ταυτόχρονα, στο πλαίσιο της δημοσιονομικής προσαρμογής, δεν επιτρέπονται νέες προσλήψεις προσωπικού, γεγονός το οποίο δυσχεραίνει την άσκηση του έργου τους. Επιπλέον, προβλήματα αντιμετωπίζουν στο πλαίσιο των σχέσεων τους με την Περιφερειακή Κυβέρνηση σε δύο επίπεδα. Το πρώτο επίπεδο αφορά στην επικάλυψη αρμοδιοτήτων η οποία συχνά γίνεται εστία τριβών και αντιπαραθέσεων ενώ το δεύτερο επίπεδο σχετίζεται με την παραχώρηση αρμοδιοτήτων από την Περιφερειακή

²⁰⁴ Βλ. σχετικά

http://www.provincia.genova.it/portal/template/viewTemplate?templateId=fisxqfctv3_layout_us1mo8ctwb.psmi και <http://www.provincia.savona.it/aree-tematiche/tutela-ambiente>

Κυβέρνηση προς αυτές χωρίς όμως να συνοδεύεται από τους αναγκαίους οικονομικούς πόρους.

Η υπόσταση και λειτουργία των Επαρχιών οφείλεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στην παροχή βοήθειας προς τους Δήμους. Στο πλαίσιο αυτό, η μεταξύ τους συνεργασία εκτός από αναγκαία χαρακτηρίζεται πλέον ικανοποιητική. Οι Επαρχίες επικουρούν το έργο των Δήμων ενώ ταυτόχρονα εστιάζουν κυρίως στις περιπτώσεις των Δήμων οι οποίοι αδυνατούν να καλύψουν από μόνοι τους τις ανάγκες τους. Κύριο μέσο υλοποίησης της συνεργασίας τους είναι η μεταφορά τεχνογνωσίας ενώ υπάρχουν περιπτώσεις όπου η Επαρχία, ή οι Επαρχίες διαδραματίζουν το ρόλο του συντονιστή σε προγράμματα που σχετίζονται με το περιβάλλον. Μια τέτοια περίπτωση αποτελεί η Επαρχία της Γένοβα αναφορικά με το Σύμφωνο των Δημάρχων (*Il Patto dei Sindaci*) και την υποχρέωση των Δήμων για την εκπόνηση Σχεδίων Δράσης για την Αειφόρο Ενέργεια (ΣΔΑΕ).²⁰⁵ Στο πλαίσιο αυτό και με την ιδιότητα του Συντονιστή διαδραματίζουν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια συμμετοχής των Δήμων σε διακρατικά δίκτυα συνεργασίας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η συνεργασία της Επαρχίας με το *International Council for Local Environmental Initiatives - ICLEI* ²⁰⁶, η οποία ναι μεν γίνεται άτυπα, καθώς δεν αποτελούν επίσημο μέλος, αλλά από την άλλη λαμβάνουν πολύτιμο υλικό, το οποίο εν συνεχεία διαχέουν στους Δήμους, κυρίως σχετικά με την εξοικονόμηση ενέργειας και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Τέλος, σε ό,τι αφορά στη συνεργασία τους με τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις έχουν αναληφθεί σχετικές πρωτοβουλίες κυρίως μέσα από τη δημόσια διαβούλευση στον τομέα του σχεδιασμού περιβαλλοντικών πολιτικών. Σε ό,τι αφορά

²⁰⁵ Βλ. σχετικά

http://www.provincia.genova.it/portal/template/viewTemplate?templateId=adz5kgcu21_layout_ax6c3fcu6a.psm1

²⁰⁶ Βλ. σχετικά *International Council for Local Environmental Initiatives - ICLEI*, <http://www.iclei-europe.org/>

τα ζητήματα πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού δεν έχει αναπτυχθεί κάποια ιδιαίτερης μορφής συνεργασία καθώς η γενική στρατηγική που ακολουθείται είναι οι όποιες δράσεις προγραμματίζονται να υλοποιούνται απευθείας από τις ίδιες τις επαρχίες ή μέσω των Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που λειτουργούν στην Περιφέρεια. Τέλος, ιδιαίτερη αναφορά θα πρέπει να γίνει στην ευρύτατη χρήση των ηλεκτρονικών μέσων σχετικά με τα ζητήματα της πρόσβασης στην πληροφορία σε θέματα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος. Συγκεκριμένα, όλες οι Επαρχίες δημοσιεύουν στις ιστοσελίδες τους δεδομένα σε σχέση με την κατάσταση του περιβάλλοντος καθώς επίσης και στοιχεία που αφορούν στις εγκρίσεις μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

6.1.3 Η Περιφερειακή Υπηρεσία για την Προστασία του Περιβάλλοντος της Λιγουρίας (*Agenzia Regionale per la Protezione dell'Ambiente Ligure – ARPAL*)

Η ARPAL αποτελεί μια υπηρεσία της Περιφέρειας, η οποία ως αντικείμενο της έχει την υποστήριξη της Περιφέρειας, των Επαρχιών, των Δήμων και των ορεινών κοινοτήτων της Λιγουρίας σε θέματα που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος, τα ύδατα, τη διατήρηση του εδάφους (*soil conservation*), την πολιτική προστασία και τη δημόσια υγεία. Λειτουργεί από την 1^η Ιανουαρίου 1998 σύμφωνα με το άρθρο 3 του Νόμου 61/1994 ο οποίος διέπει την ίδρυση και λειτουργία των δεκαεννέα περιφερειακών υπηρεσιών για την προστασία του περιβάλλοντος.²⁰⁷

²⁰⁷ Βλ. σχετικά άρθρο 3 του Ν. 61/1994, LEGGE 21 gennaio 1994, n. 61 “*Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 4 dicembre 1993, n. 496, recante disposizioni urgenti sulla riorganizzazione dei controlli ambientali e istituzione dell'Agenzia nazionale per la protezione dell'ambiente*”, Gazzetta Ufficiale, Serie Generale n.21 del 27-1-1994, <http://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/1994/01/27/094G0074/sg>

Η δομή της περιλαμβάνει μια Γενική Διεύθυνση, μία Επιστημονική Διεύθυνση και μία Διοικητική Διεύθυνση. Ακολούθως υπάρχουν τα τέσσερα Επαρχιακά γραφεία τα οποία αναλαμβάνουν να κάνουν τους ελέγχους και τις επιθεωρήσεις. Κάθε Επαρχιακό γραφείο είναι υπεύθυνο για όλα τα θέματα περιβάλλοντος τα οποία κατηγοριοποιούνται στις εξής τέσσερις θεματικές ενότητες α) στο έδαφος, το υπέδαφος, τα υπόγεια ύδατα και τα απορρίμματα, β) στα ύδατα ποταμών, θαλάσσια και πόσιμα, γ) στη ρύπανση της ατμόσφαιρας και την ποιότητα του αέρα και δ) στη μέτρηση της ακτινοβολίας. Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί το *Integrated Pollution Prevention Control (IPPC)*, το οποίο βασίζεται στην Οδηγία 2008/1/EK για την Ολοκληρωμένη Πρόληψη και Έλεγχο της Ρύπανσης²⁰⁸ και σύμφωνα με το οποίο ελέγχονται περίπου 30-32 εγκαταστάσεις (*facilities*), ενώ περιλαμβάνεται και ο τομέας των μεταφορών.²⁰⁹

Σε ό,τι αφορά στη συνεργασία της ARPAL με τις υπόλοιπες υπηρεσίες της Περιφέρειας, αυτή χαρακτηρίζεται ικανοποιητική και αποτελεσματική και αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι υπάρχουν σαφώς προσδιορισμένες αρμοδιότητες, με την πρώτη να αποτελεί ουσιαστικά τον τεχνικό βραχίονα της Περιφέρειας σε θέματα περιβάλλοντος. Σε επίπεδο σχεδιασμού η ARPAL δεν συμμετέχει ενεργά. Ελάχιστες φορές έχουν κληθεί στελέχη της να εκφέρουν γνώμη παρόλο που έχουν ικανό επιστημονικό προσωπικό. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Σχέδιο για τις Ακτές, το οποίο εκπονείται ανά γεωγραφικούς τομείς. Ειδικότερα, για το πρώτο τμήμα δεν ζητήθηκε η συνδρομή της ARPAL, ενώ τώρα που επεξεργάζονται ένα δεύτερο τμήμα, το οποίο περιλαμβάνει ένα μεγάλο τμήμα των ακτών, ζητήθηκε μόνο η παροχή επιστημονικών δεδομένων. Σε κάθε περίπτωση αυτό δεν αναιρεί το καλό

²⁰⁸ Βλ. σχετικά Οδηγία 2008/1/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008, σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης, OJ L 24, 29.1.2008, p. 8–29.

²⁰⁹ Βλ. σχετικά *Integrated Pollution Prevention Control (IPPC)*, http://www.arpal.gov.it/faq/61-non-categorizzato/2243-ippc_2243.html

πλαίσιο συνεργασίας που υπάρχει. Τα όποια προβλήματα υπάρχουν σχετίζονται με την τρέχουσα οικονομική κρίση και τις περικοπές στον προϋπολογισμό. Η απαγόρευση προσλήψεων και εδώ δημιουργεί δυσκολίες κυρίως στο βαθμό που παρατηρούνται ελλείψεις προσωπικού για τη διεξαγωγή των ελέγχων, που αποτελούν μια από τις βασικές λειτουργίες της ARPAL.

Ελλείψεις προσωπικού, όμως, παρατηρούνται και στους Δήμους της Περιφέρειας, γεγονός το οποίο καθιστά την ARPAL έναν πολύτιμο συνεργάτη τους, κυρίως στο πεδίο της παρακολούθησης και της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Περαιτέρω, ένας από τους κύριους πυλώνες δράσης της ARPAL είναι η ενημέρωση και η ευαισθητοποίηση του Κοινού σε θέματα περιβάλλοντος. Τόσο στις εγκαταστάσεις της, στις οποίες εδρεύει ένα ενημερωτικό/επιμορφωτικό κέντρο, όσο και σε συνεργασία με Δήμους και τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, υλοποιεί διαρκώς δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού. Τέλος, αξιοποιεί σε μεγάλο βαθμό τη χρήση των νέων τεχνολογιών και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για να προσελκύσει το Κοινό.

6.2 Οι Δήμοι της Περιφέρειας της Λιγυρίας

6.2.1 Η Διάρθρωση του Τμημάτων Περιβάλλοντος και οι Αρμοδιότητές τους

Τα Τμήματα Περιβάλλοντος των Δήμων της Λιγυρίας αποτελούνται από μικρό αριθμό ατόμων (έως 5) σε ποσοστό 50.0%, από 6 έως 10 σε ποσοστό 12% και άνω των 10 ατόμων σε ποσοστό 38%.

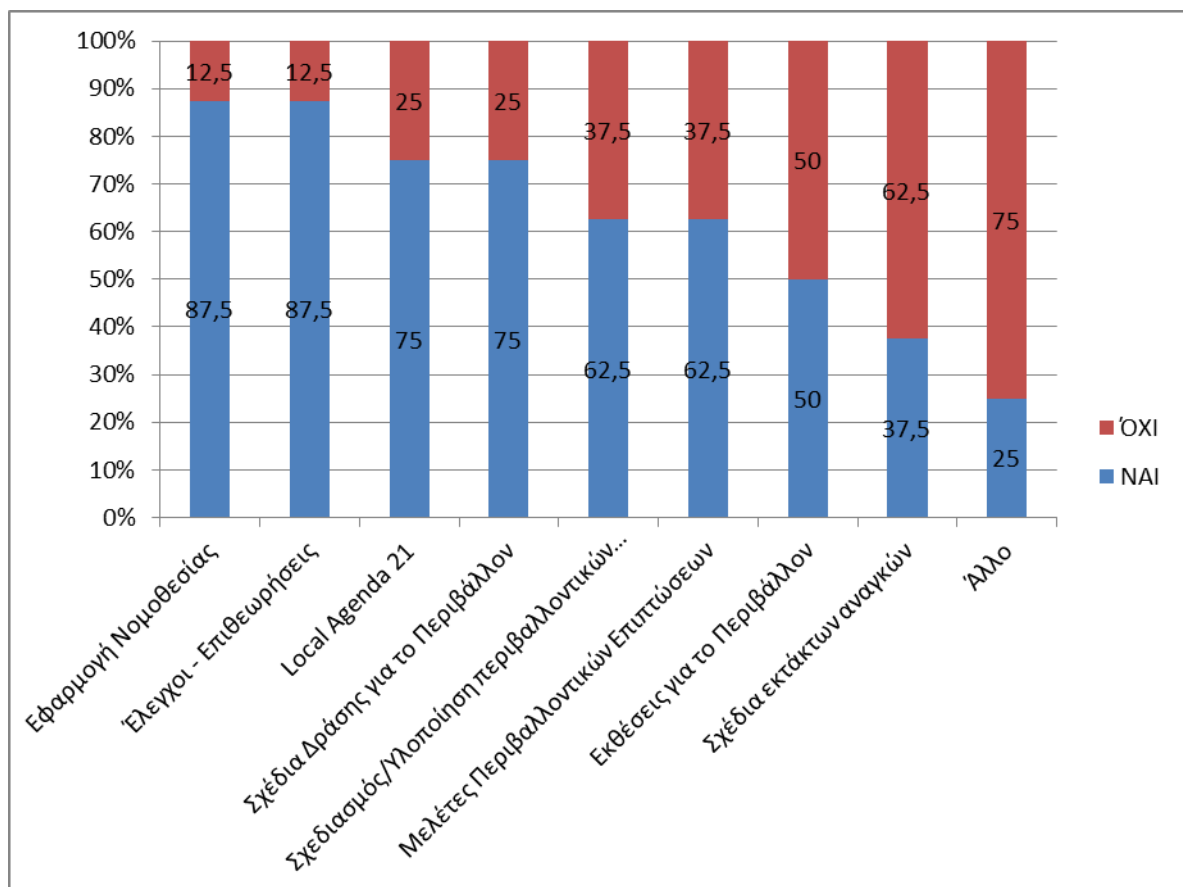


Πίνακας 6.1: Αριθμός Προσωπικού Τμημάτων Περιβάλλοντος Δήμων της Περιφέρειας της Αιγυπτίας

Στο σκέλος του ερωτηματολογίου αναφορικά με τις αρμοδιότητες των συγκεκριμένων τμημάτων δεν παρατηρούνται ιδιαίτερες αποκλίσεις. Οι εκπρόσωποι των Δήμων εκλήθησαν να απαντήσουν σχετικά με μια σειρά από αρμοδιότητες όπως α) η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, β) οι έλεγχοι και επιθεωρήσεις, γ) η εξέταση των Μελετών Περιβαλλοντικών επιπτώσεων, δ) η σύνταξη εκθέσεων για την κατάσταση του περιβάλλοντος, ε) ο σχεδιασμός, η υλοποίηση και η εποπτεία περιβαλλοντικών προγραμμάτων, στ) η κατάρτιση σχεδίων έκτακτης ανάγκης, ζ) η Local Agenda 21 και τέλος η) να αναφέρουν οτιδήποτε άλλο σχετικό.

Από την καταγραφή των απαντήσεων προκύπτει ότι οι κύριες αρμοδιότητες των Τμημάτων Περιβάλλοντος είναι η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και οι έλεγχοι/επιθεωρήσεις, σε ποσοστό 87.5%, καθώς επίσης τα ζητήματα Local Agenda 21 και η σύνταξη σχεδίων δράσης για το περιβάλλον, σε ποσοστό 75.0%. Σε μικρότερο ποσοστό 62.5%, τα Τμήματα Περιβάλλοντος διατυπώνουν γνώμη αναφορικά με τις μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων και έχουν ως αντικείμενο το

σχεδιασμό, την υλοποίηση και την εποπτεία περιβαλλοντικών προγραμμάτων. Περαιτέρω, οι μισοί εξ αυτών συντάσσουν εκθέσεις για την κατάσταση του περιβάλλοντος ενώ σε ποσοστό 37.5% εκπονούν σχέδια εκτάκτων αναγκών. Τέλος, σε ποσοστό 25%, περιλαμβάνουν στις αρμοδιότητες τους ζητήματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και πληροφόρησης.



Πίνακας 6.2: Αρμοδιότητες Τμημάτων Περιβάλλοντος των Δήμων της Περιφέρειας Αιγαίου

6.2.2 Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα Τμήματα Περιβάλλοντος

Σε ό,τι αφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα Τμήματα Περιβάλλοντος, κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων και της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων ετέθησαν υπόψη α) η έλλειψη προσωπικού, β) η έλλειψη οικονομικών πόρων γ) η ελλιπής κατάρτιση του προσωπικού δ) ζητήματα οργάνωσης

του Τμήματος και του Δήμου εν γένει, ε) η έλλειψη συντονισμού με τα υπόλοιπα επίπεδα διακυβέρνησης ενώ τέλος τους ζητήθηκε να καταγράψουν άλλα θέματα, τα οποία κατά τη γνώμη τους είναι σημαντικά.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα Τμήματα Περιβάλλοντος σχετίζονται με την έλλειψη οικονομικών πόρων (Μ.Ο. 4.25/5) και την έλλειψη προσωπικού (Μ.Ο. 4.00/5). Ακολουθούν η έλλειψη συντονισμού με τα υπόλοιπα επίπεδα διακυβέρνησης, τα διάφορα οργανωτικά ζητήματα και η ελλιπής κατάρτιση του προσωπικού (Μ.Ο. 3.63/5).



Πίνακας 6.3: Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα Τμήματα Περιβάλλοντος των Δήμων της Λιγυρίας

Ειδικότερα, η έλλειψη οικονομικών πόρων τείνει να καταστεί το κυριότερο πρόβλημα για την πλειονότητα των Δήμων της Περιφέρειας, το οποίο συναρτάται άμεσα με την έλλειψη προσωπικού αλλά, επιπλέον, επιβάλλει περιορισμούς στο σχεδιασμό και στην υλοποίηση πολιτικών στον τομέα του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπάρχουν και περιπτώσεις Δήμων που, αν και διαθέτουν τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους για την

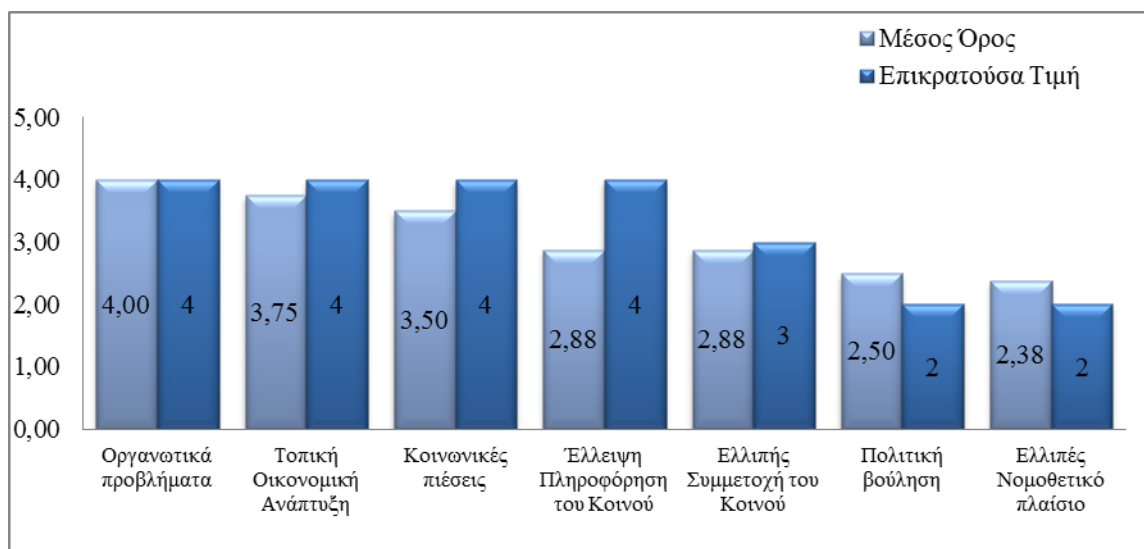
κάλυψη των αναγκών σε ανθρώπινο προσωπικό, εντούτοις η απαγόρευση προσλήψεων στο πλαίσιο της δημοσιονομικής προσαρμογής δεν τους επιτρέπει.

Περαιτέρω, επισημαίνονται στο σκέλος των οργανωτικών ζητημάτων, η έλλειψη συνεργασίας σε πολλές περιπτώσεις ανάμεσα στα τμήματα και στις Διευθύνσεις των Δήμων καθώς επίσης και ο μεγάλος όγκος της νομοθεσίας και η έλλειψη σχετικής κωδικοποίησής της. Τέλος και εδώ γίνεται αναφορά για τη σημασία της έλλειψης πολιτικής βούλησης από τις διοικήσεις των Δήμων.

6.2.3 Προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των πολιτικών περιβάλλοντος & βιώσιμης ανάπτυξης

Σε αυτό το τμήμα του ερωτηματολογίου τέθηκαν υπόψη μια σειρά από εξωγενείς αλλά και ενδογενείς παράγοντες που δύνανται να καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των περιβαλλοντικών πολιτικών όπως α) η τοπική οικονομική ανάπτυξη, β) οι κοινωνικές πιέσεις, γ) τα οργανωτικά προβλήματα, δ) η πολιτική βούληση, ε) το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο, στ) η έλλειψη πληροφόρησης και ζ) η ελλιπής συμμετοχή του Κοινού.

Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι το σημαντικότερο εμπόδιο που τίθεται αναφορικά με την αποτελεσματική εφαρμογών των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο είναι τα οργανωτικά προβλήματα (Μ.Ο. 4.00/5). Ακολουθούν η τοπική οικονομική ανάπτυξη (Μ.Ο. 3.75/5) και οι κοινωνικές πιέσεις (Μ.Ο. 3.50/5). Τέλος, ζητήματα που σχετίζονται με την έλλειψη πληροφόρησης του Κοινού (Μ.Ο. 2.88/5), την ελλιπή συμμετοχή του Κοινού (Μ.Ο. 2.88/5), την πολιτική βούληση (Μ.Ο. 2.50/5) και τις ενδεχόμενες ελλείψεις στο νομοθετικό πλαίσιο (Μ.Ο. 2.38/5) δεν αξιολογούνται ως ιδιαίτερος σημαντικά.



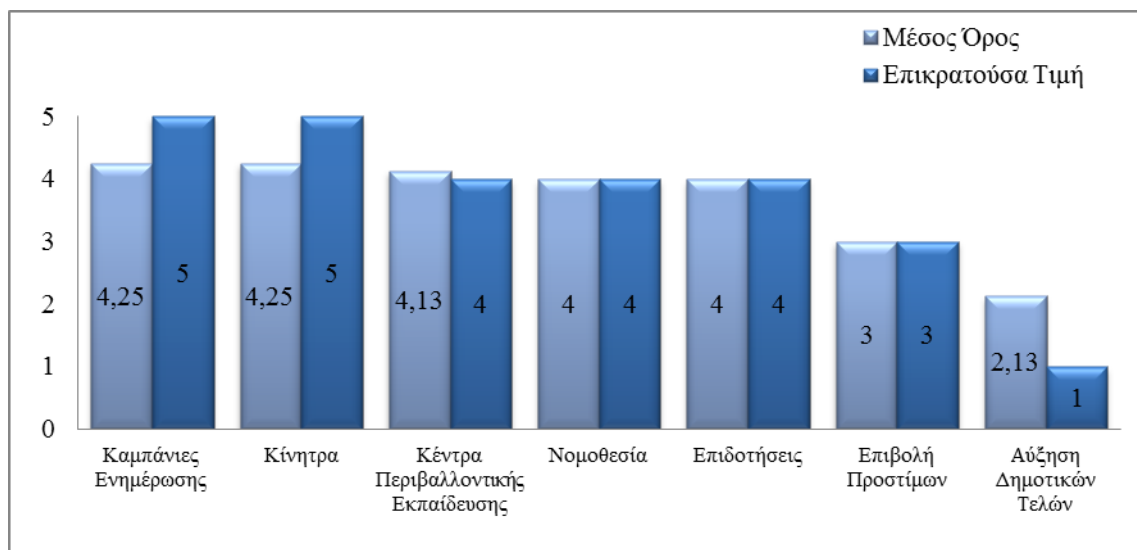
Πίνακας 6.4: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στην αποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών

6.2.4 Μέσα υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών

Σε ό,τι αφορά στα μέσα που χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών και στην αξιολόγησή τους ως πρόσφορων ή μή, οι συνεντευξιζόμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν και να αξιολογήσουν μια σειρά από διάφορα μέσα όπως α) οι καμπάνιες ενημέρωσης, β) η ίδρυση και λειτουργία κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, γ) η εφαρμογή κινήτρων, δ) η εφαρμογή της νομοθεσίας, ε) η χορήγηση επιδοτήσεων για την εφαρμογή προγραμμάτων/δράσεων φιλικών προς το περιβάλλον, στ) η αύξηση των δημοτικών τελών με σκοπό τη διάθεση μέρους των εσόδων για την υλοποίηση προγραμμάτων/δράσεων για το περιβάλλον και τέλος ζ) η επιβολή προστίμων.

Από την έρευνα πεδίου προκύπτει ότι οι καμπάνιες ενημέρωσης (Μ.Ο. 4.25/5) και η χορήγηση κινήτρων (Μ.Ο. 4.25/5) αποτελούν τα σημαντικότερα μέσα υλοποίησης των περιβαλλοντικών πολιτικών. Περαιτέρω, ως εξίσου σημαντικά αξιολογούνται η λειτουργία των κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (Μ.Ο.

4.13/5), η εφαρμογή της νομοθεσίας (Μ.Ο. 4.00/5) και οι επιδοτήσεις (Μ.Ο. 4.00/5). Τέλος, η επιβολή προστίμων στις περιπτώσεις παραβίασης της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (Μ.Ο. 3.00/5) καθώς επίσης και η αύξηση των δημοτικών τελών (Μ.Ο. 2.13/5) δεν ιεραρχούνται υψηλά από τις διοικήσεις των Δήμων, κυρίως διότι οι τελευταίες λαμβάνουν υπόψη τους την τρέχουσα οικονομική κρίση.



Πίνακας 6.5: Μέσα υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών

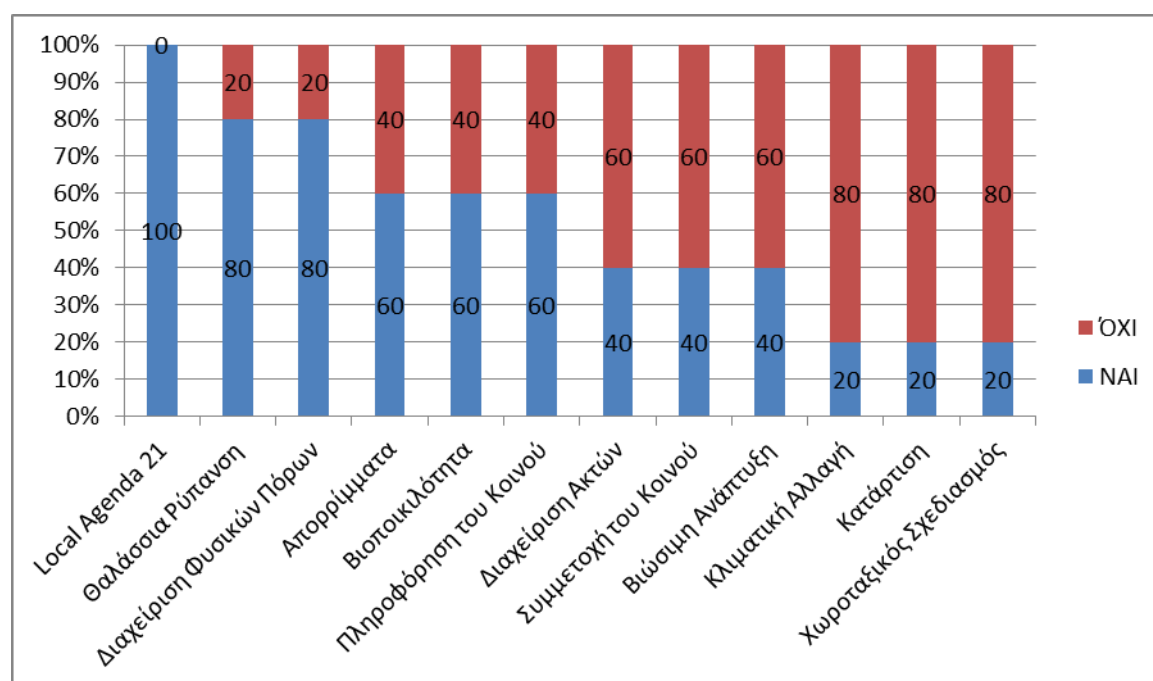
6.2.5 Συνεργασίες/Συνέργιες του Τμήματος εντός της Περιφέρειας

6.2.5.1 Συνεργασίες Δήμων

Τα Τμήματα Περιβάλλοντος συνεργάζονται σε πλήρες ποσοστό 100% με τα αντίστοιχα τμήματα όμορων κυρίως Δήμων. Σε ό,τι αφορά στο πεδίο συνεργασίας τους, αυτό αφορά μια σειρά θεμάτων για τα οποία εκλήθησαν να απαντήσουν στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου και τα οποία είναι α) ο χωροταξικός σχεδιασμός, β) η διαχείριση των απορριμμάτων, γ) οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, δ) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, ε) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας

ρύπανσης, στ) η διαχείριση των ακτών, ζ) η κατάρτιση του προσωπικού σε θέματα περιβάλλοντος, η) ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης, ι) η κατάρτιση της Local Agenda 21, ια) η πληροφόρηση του Κοινού και, τέλος, ιβ) η συμμετοχή του Κοινού.

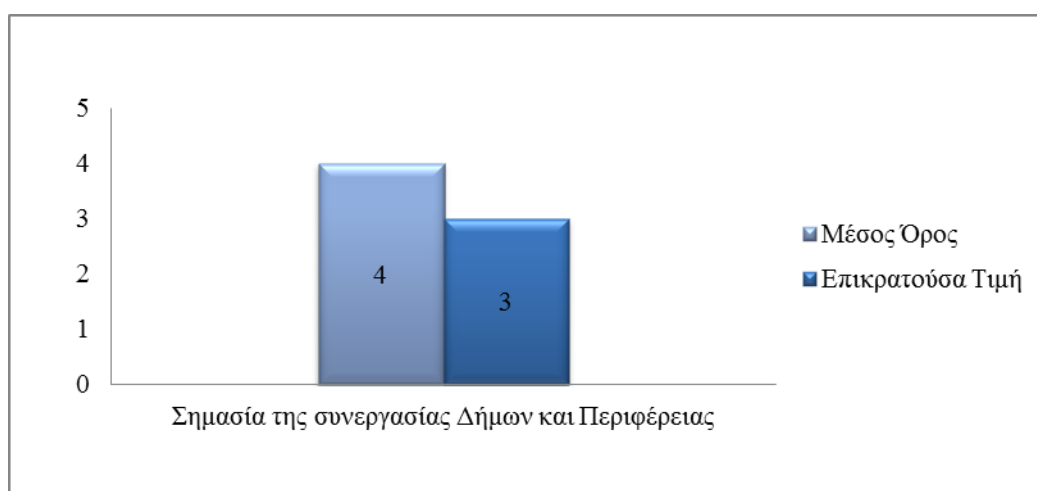
Από την έρευνα προκύπτει ότι υπάρχει πλήρης συνεργασία των Τμημάτων Περιβάλλοντος στα ζητήματα της Local Agenda 21, ενώ συνεργασία υπάρχει, σε ποσοστό 80%, και στα θέματα της αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης και της διαχείρισης των φυσικών πόρων. Περαιτέρω, σε ποσοστό 60%, η συνεργασία επικεντρώνεται στα θέματα της διαχείρισης των απορριμμάτων, της διατήρησης της βιοποικιλότητας και της πληροφόρησης του Κοινού. Σε μικρότερη ένταση, και συγκεκριμένα σε ποσοστό 40%, τα Τμήματα Περιβάλλοντος έχουν αναπτύξει συνεργασία αναφορικά με τα ζητήματα της διαχείρισης των ακτών, της συμμετοχής του Κοινού και της βιώσιμης ανάπτυξης. Τέλος, μικρότερη συνεργασία, σε ποσοστό 20%, υπάρχει σε σχέση με τα θέματα της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, της κατάρτισης και του χωροταξικού σχεδιασμού.



Πίνακας 6.6: Συνέργειες/συνεργασίες Δήμων της Περιφέρειας Λιγυυρίας ανά θεματική ενότητα

6.2.5.2 Συνεργασία Δήμων και Περιφέρειας

Η συνεργασία Δήμων και Περιφέρειας της Λιγυυρίας αποτελεί ένα κομβικό σημείο σχετικά με την αποτελεσματική εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών. Οι Δήμοι συνεργάζονται με την Περιφέρεια και η σημασία της συνεργασίας αυτής εκτιμάται από αυτούς ως εξόχως σημαντική (Μ.Ο. 4.00/5).

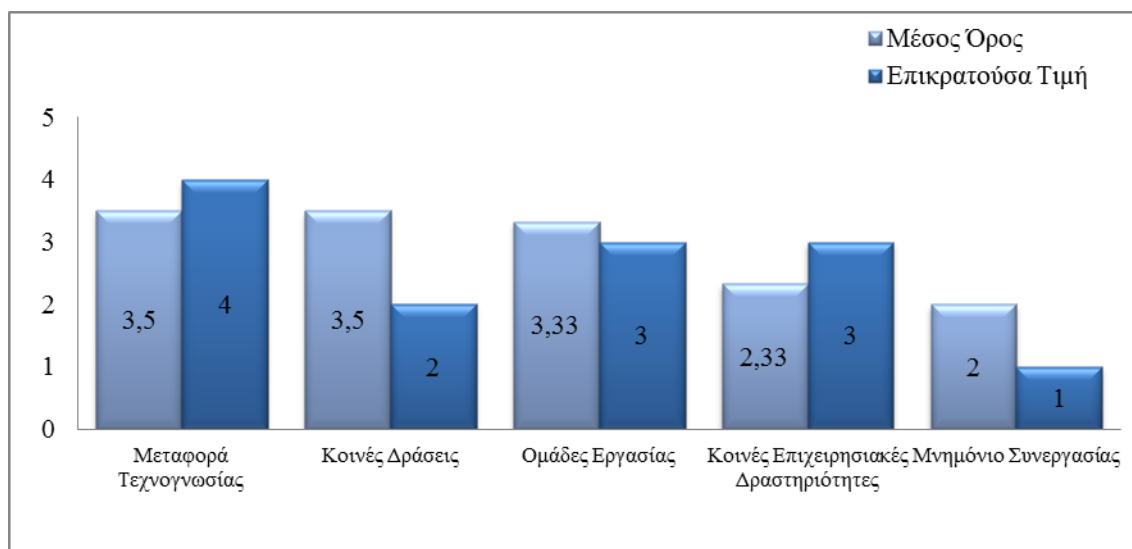


Πίνακας 6.7: Αξιολόγηση συνεργασίας Δήμων και Περιφέρειας Λιγυυρίας

Στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου ζητήθηκε από τους Δήμους να αναφερθούν και να αξιολογήσουν τα μέσα με τα οποία λαμβάνει χώρα η συγκεκριμένη συνεργασία και στα οποία περιλαμβάνονται α) η υπογραφή μνημονίου συνεργασίας για συγκεκριμένα πεδία δραστηριοτήτων, β) η μεταφορά τεχνογνωσίας προς τους Δήμους, γ) η υλοποίηση κοινών δράσεων, δ) η συγκρότηση κοινών ομάδων εργασίας και τέλος ε) οι κοινές επιχειρησιακές δραστηριότητες.

Από τις απαντήσεις που καταγράφηκαν, ως κύρια μέσα συνεργασίας αναδεικνύονται η μεταφορά τεχνογνωσίας προς τους δήμους (Μ.Ο. 3.50/5) και η διοργάνωση και υλοποίηση κοινών δράσεων (Μ.Ο. 3.50/5) ενώ ακολουθεί η συγκρότηση και λειτουργία κοινών ομάδων εργασίας (Μ.Ο. 3.33/5). Περαιτέρω, σε

ό,τι αφορά στις κοινές επιχειρησιακές δραστηριότητες (Μ.Ο. 2.33/5), αυτές δεν καταγράφονται σε μεγάλη συχνότητα ενώ, τέλος, σπάνιες είναι οι περιπτώσεις υπογραφής μνημονίων συνεργασίας για την αντιμετώπιση και διαχείριση συγκεκριμένων περιβαλλοντικών ζητημάτων (Μ.Ο. 2.00/5).



Πίνακας 6.8: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Δήμων – Περιφέρειας Αιγυπτίας

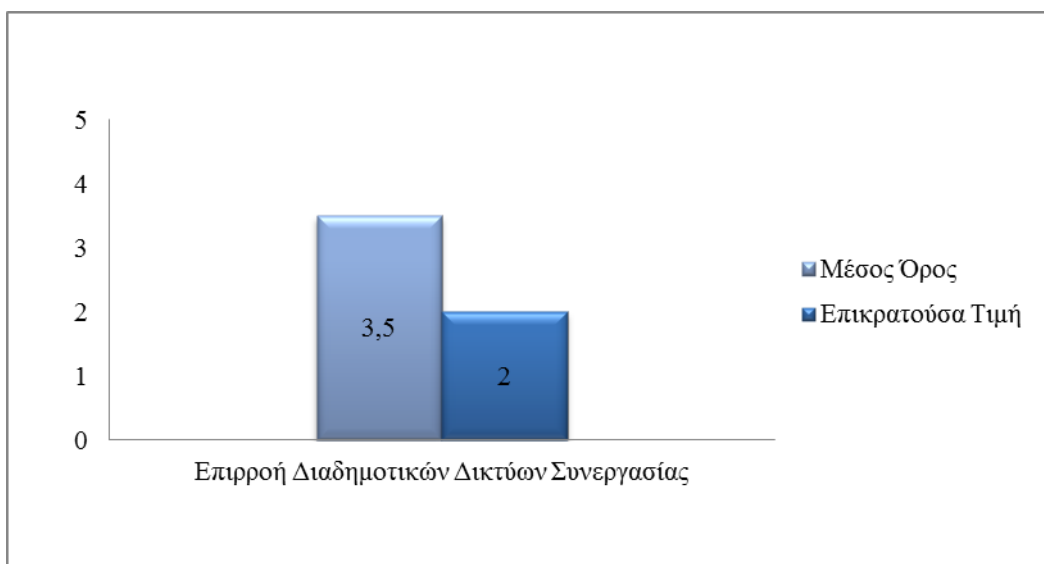
Η γενική εικόνα που καταγράφεται είναι ότι οι Δήμοι επιδιώκουν στενότερη συνεργασία με την Περιφέρεια. Το κυριότερο πρόβλημα που εντοπίζεται, σύμφωνα με τους εκπροσώπους των Δήμων, σχετίζεται με το γεγονός ότι η Περιφερειακή Κυβέρνηση δεν λαμβάνει υπόψη της τις ιδιαίτερες ανάγκες τους στο πλαίσιο του σχεδιασμού και της διαμόρφωσης των διαφόρων πολιτικών. Επιπλέον ορισμένοι εξ αυτών διατείνονται ότι σε πολλές περιπτώσεις η Περιφερειακή διοίκηση ακολουθεί μια προσέγγιση στο επίκεντρο της οποίας βρίσκεται ο Δήμος της Γένοβα, ο μεγαλύτερος πληθυσμιακά της περιφέρειας, εις βάρος όλων των υπολοίπων Δήμων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν οι αποφάσεις της Περιφερειακής διοίκησης σύμφωνα με τις οποίες υποχρεώνονται να επιλέξουν ως προς την τελική διάθεση των

απορριμμάτων τους το χώρο υγειονομικής ταφής απορριμμάτων του Δήμου της Γένοβα, σε μια προσπάθεια στήριξης της βιωσιμότητας της συγκεκριμένης εγκατάστασης, γεγονός, όμως, που αυξάνει υπέρμετρα το κόστος μεταφοράς τους, τη στιγμή που υπάρχουν αντίστοιχοι χώροι σε μικρότερη απόσταση.

Επιπλέον, προβλήματα συνεργασίας αντιμετωπίζει ένας σημαντικός αριθμός Δήμων και με την ARPAL, η οποία όπως προαναφέρθηκε αποτελεί το τεχνικό βραχίονα της Περιφέρειας στα ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος. Ειδικότερα, αρκετοί εκπρόσωποι εκτιμούν ότι, παρ' όλη τη χρηματοδότηση που λαμβάνει, δεν παρέχει αντίστοιχη βοήθεια, ενώ της καταλογίζουν αδυναμία στην αποτελεσματική αντιμετώπιση και διαχείριση των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η Περιφέρεια και εμπίπτουν στο πεδίο των αρμοδιοτήτων της.

6.2.6 Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας

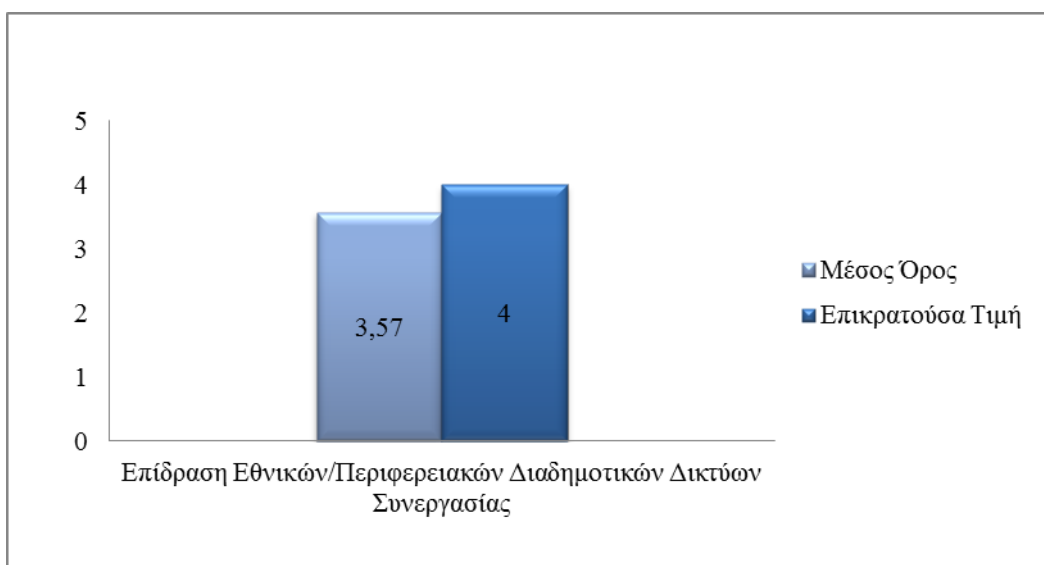
Οι Δήμοι εκτιμούν σε ποσοστό 85.7% ότι ο ρόλος των δικτύων επηρεάζει τη διαμόρφωση της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής. Ο βαθμός επιρροής τους, ομοίως και εδώ, κρίνεται μετρίας σημασίας, υπό την έννοια ότι δεν διαδραματίζουν καταλυτικό ρόλο στη διαμόρφωση των εθνικών στρατηγικών στα διάφορα περιβαλλοντικά ζητήματα (Μ.Ο. 3.52/5).



Πίνακας 6.9: Αξιολόγηση επιρροής Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας

6.2.6.1 Εθνικά/περιφερειακά Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας

Το 87.5% των Δήμων συμμετέχει σε εθνικά/περιφερειακά διαδημοτικά δίκτυα συνεργασίας εκτιμώντας ταυτόχρονα ότι η συμμετοχή τους συνεισφέρει σε σημαντικό βαθμό στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο (Μ.Ο. 3.57/5).



Πίνακας 6.10: Αξιολόγηση επίδρασης εθνικών/περιφερειακών διαδημοτικών δικτύων συνεργασίας

Κατά τη διάρκεια της έρευνας οι αναφορές για τη συμμετοχή των Δήμων σε εθνικά και περιφερειακά δίκτυα περιορίστηκαν στις ακόλουθες δύο. Η πρώτη αναφορά σχετίζεται με την Ένωση των Ιταλικών Δήμων (*Associazione Nazionale dei Comuni Italiani – ANCI*), στην οποία συμμετέχουν οι Δήμοι μέσω του παραρτήματος της Λιγουρίας.²¹⁰ Η Ένωση παρέχει στα μέλη της πληροφόρηση σχετικά με τα ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος ενώ προωθεί τις θέσεις και τις επιδιώξεις τους στο πλαίσιο της διαμόρφωσης του νομοθετικού πλαισίου και του σχεδιασμού και της υλοποίησης των εθνικών στρατηγικών. Η πλειονότητα των εκπροσώπων των Δήμων εκτιμά ότι η Ένωση θα μπορούσε να διαδραματίσει έναν πιο ενεργό ρόλο σε σχέση με τα συγκεκριμένα ζητήματα.

Η δεύτερη αναφορά σχετίζεται με το κυριότερο δίκτυο συνεργασίας στο οποίο συμμετέχουν όλοι οι Δήμοι της Περιφέρειας, το *Coordinamento Agende 21 Locali Italiane*²¹¹. Πρόκειται για μία ένωση (*association*) εθνικής εμβέλειας η οποία δημιουργήθηκε το 2000 και στην οποία συμμετέχουν κυρίως οι Δήμοι αλλά και σε αρκετές περιπτώσεις εκπρόσωποι των Περιφερειών και των Επαρχιών της Ιταλίας. Κύριος σκοπός της είναι η προώθηση των διαδικασιών για την κατάρτιση της Local Agenda 21 και η παροχή τεχνογνωσίας σε θέματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και βιώσιμης ανάπτυξης. Στο πλαίσιο της λειτουργίας της έχουν συσταθεί και λειτουργούν ειδικές θεματικές ομάδες εργασίες για τα ζητήματα της διαχείρισης των απορριμμάτων, της πράσινης οικονομίας, την ανάπτυξη μορφών βιώσιμου τουρισμού και την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής σε τοπικό επίπεδο.

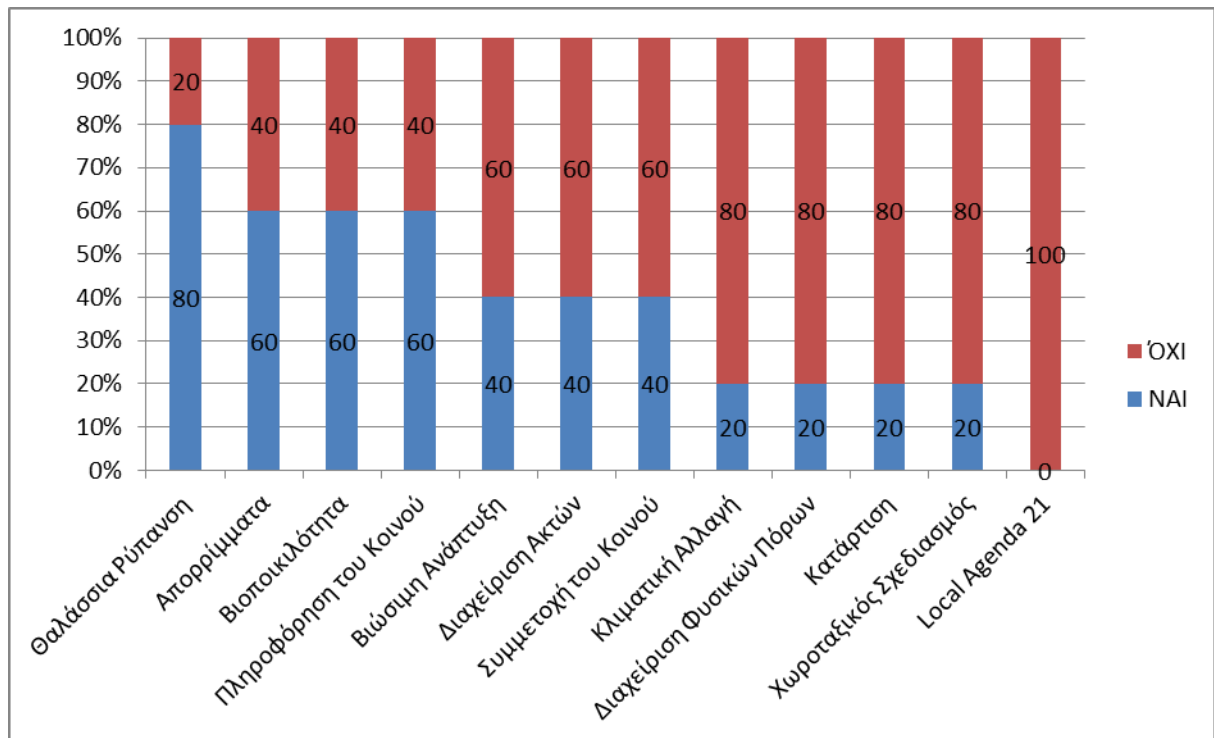
Σε ό,τι αφορά στο εύρος των θεμάτων τα οποία αποτελούν πιθανό αντικείμενο συνεργασίας μεταξύ των Δήμων και τα οποία αναφέρονται ως επιλογές στο

²¹⁰ Βλ. σχετικά *Associazione Nazionale dei Comuni Italiani – ANCI*, <http://www.anci.it/>

²¹¹ Βλ. σχετικά *Coordinamento Agende 21 Locali Italiane*, <http://www.a21italy.it/>

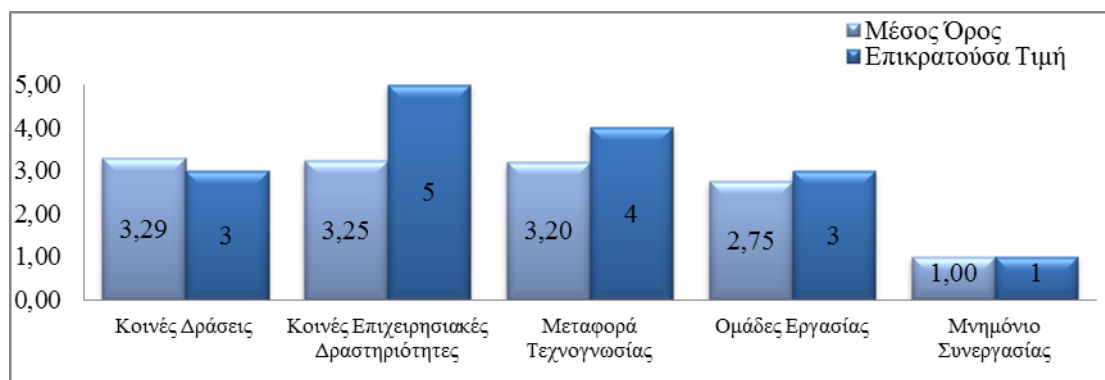
συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου, αυτά είναι α) η διαχείριση φυσικών πόρων β) ο χωροταξικός σχεδιασμός, γ) η διαχείριση των αποβλήτων, δ) οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, ε) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, στ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ζ) η διαχείριση των ακτών, η) η κατάρτιση του προσωπικού σε θέματα περιβάλλοντος, ι) ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης, ια) η κατάρτιση της Local Agenda 21, ιβ) η πληροφόρηση του Κοινού και τέλος ιγ) η συμμετοχή του Κοινού.

Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι κύριο αντικείμενο της συνεργασίας αποτελεί το ζήτημα της αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης και συγκεκριμένα σε ποσοστό 80%. Ακολούθως, η συνεργασία επικεντρώνεται σε ποσοστό 60%, γύρω από τα ζητήματα της διαχείρισης των απορριμμάτων, της διατήρησης της βιοποικιλότητας και της πληροφόρησης του Κοινού. Σε μικρότερο βαθμό, σε ποσοστό 40%, οι Δήμοι αναπτύσσουν συνεργασίες εντός των συγκεκριμένων δικτύων αναφορικά με τα θέματα της βιώσιμης ανάπτυξης, της διαχείρισης των ακτών και της συμμετοχής του Κοινού. Περαιτέρω, τα ζητήματα της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, της διαχείρισης των φυσικών πόρων, της κατάρτισης και του χωροταξικού σχεδιασμού εμφανίζονται να αποτελούν αντικείμενο συνεργασίας σε πολύ μικρό ποσοστό της τάξης του 20%. Τέλος, συνεργασία δεν υπάρχει σε σχέση με τα ζητήματα της Local Agenda 21 και αυτό αιτιολογείται από το γεγονός ότι όλα τα προηγούμενα χρόνια υπήρξε έντονη συνεργασία και πλήθος ανάληψης σχετικών πρωτοβουλιών, στις οποίες περιλαμβανόταν και η μεταφορά τεχνογνωσίας, με αποτέλεσμα πλέον να μην ιεραρχείται υψηλά στις προτεραιότητες των Δήμων.



Πίνακας 6.11: Πεδία συνεργασίας Εθνικών/Περιφερειακών Διαδημοτικών Δικτύων

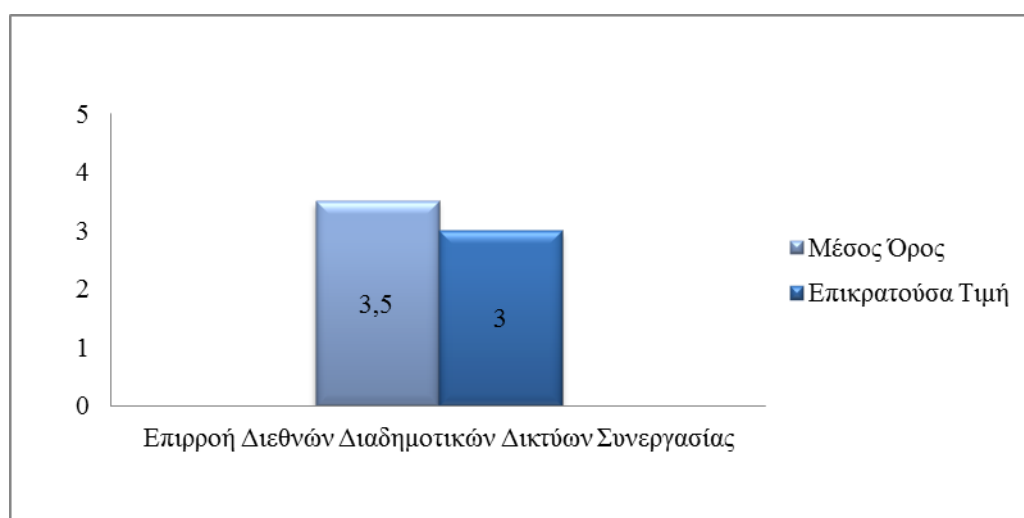
Σε ό,τι αφορά στα μέσα υλοποίησης της συνεργασίας των Δήμων εντός των δικτύων, σε αυτά περιλαμβάνονται α) η υπογραφή μνημονίου συνεργασίας για συγκεκριμένα πεδία δραστηριοτήτων, β) η μεταφορά τεχνογνωσίας προς τους Δήμους, γ) η υλοποίηση κοινών δράσεων, δ) η συγκρότηση κοινών ομάδων εργασίας και τέλος ε) οι κοινές επιχειρησιακές δραστηριότητες.



Πίνακας 6.12: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Εθνικών/Περιφερειακών Διαδημοτικών Δικτύων

6.2.6.2 Διεθνή Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας

Το 50.0% των Δήμων συμμετέχει σε κάποιο διεθνές διαδημοτικό δίκτυο συνεργασίας, ενώ η επίδρασή τους στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο κρίνεται μέτρια σημαντική (Μ.Ο. 3.50/5).



Πίνακας 6.13: Αξιολόγηση επιρροής Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων συνεργασίας

Η γενική εικόνα που καταγράφεται σε ολόκληρη την Περιφέρεια είναι ότι αν και υπάρχει η βούληση για τη συμμετοχή των Δήμων σε κάποιο διεθνές δίκτυο διαδημοτικής συνεργασίας, εν τούτοις η έλλειψη προσωπικού και ο σημαντικός όγκος εργασίας αποτελούν απαγορευτικές συνθήκες για την ένταξή τους. Ομοίως, και οι Δήμοι οι οποίοι συμμετέχουν ήδη σε κάποιο δίκτυο δεν είναι σε θέση λόγω των προαναφερθέντων περιορισμών να κεφαλαιοποιήσουν τα οφέλη από αυτές τις συνεργασίες. Από τις απαντήσεις, πάντως, που καταγράφηκαν ξεχωρίζει η συμμετοχή της πλειονότητας των Δήμων στο *International Council for Local Environmental*

*Initiatives - ICLEI*²¹², το οποίο είναι ένα διεθνές δίκτυο των τοπικών αρχών, που σκοπό έχει την παροχή πληροφόρησης και εργαλείων αναφορικά με τα ζητήματα του περιβάλλοντος και της βιώσιμης ανάπτυξης και την αντιμετώπισή τους σε τοπικό επίπεδο. Επιπλέον παρέχει τη δυνατότητα δικτύωσης (*networking*) μεταξύ των μελών του καθώς επίσης και συμβουλευτικές υπηρεσίες ενώ αποτελεί έναν από τους τρεις οργανωτικούς εταίρους (*organizing partners*) του *Local Authorities Major Group – LAMG*²¹³, το οποίο αποτελεί τον κυριότερο εκφραστή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Περιφερειακών Κυβερνήσεων σε επίπεδο Ηνωμένων Εθνών. Τέλος, σε αρκετούς Δήμους καταγράφεται η συμμετοχή τους στην υλοποίηση διαφόρων προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, μέσα από τα οποία τους δίδεται η δυνατότητα δικτύωσης με αντίστοιχους Δήμους του εξωτερικού.

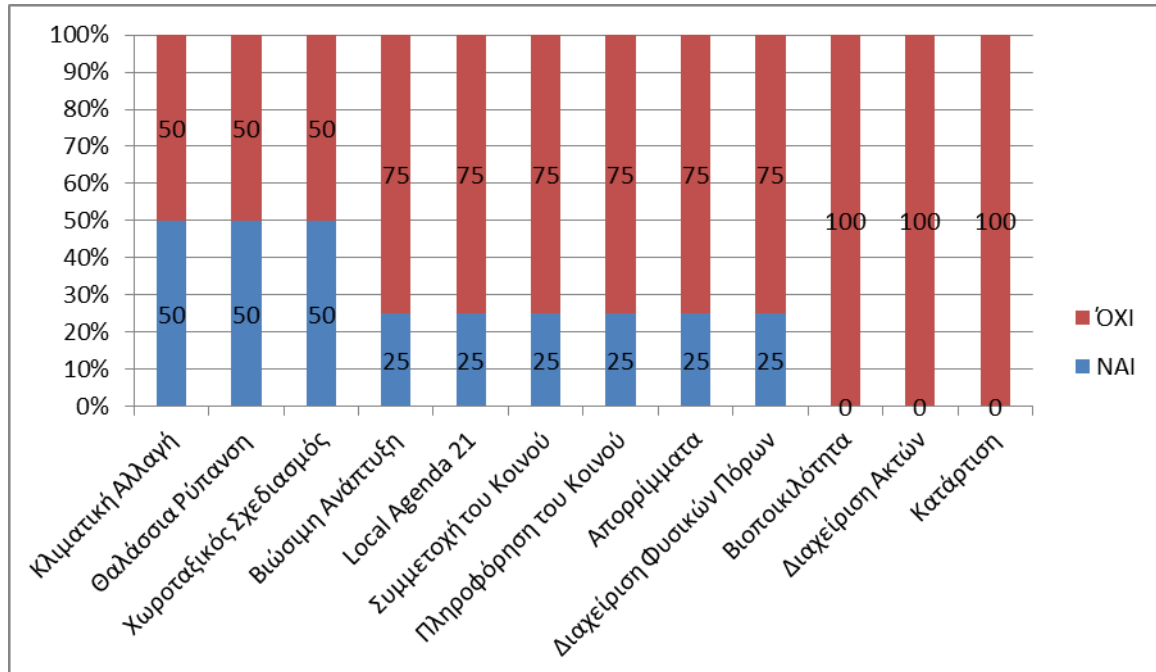
Στα πεδία συνεργασίας εντός των συγκεκριμένων δικτύων περιλαμβάνονται α) η διαχείριση φυσικών πόρων β) ο χωροταξικός σχεδιασμός, γ) η διαχείριση των αποβλήτων, δ) οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, ε) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, στ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ζ) η διαχείριση των ακτών, η) η κατάρτιση του προσωπικού σε θέματα περιβάλλοντος, ι) ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης, ια) η κατάρτιση της Local Agenda 21, ιβ) η πληροφόρηση του Κοινού και τέλος ιγ) η συμμετοχή του Κοινού.

Από τις απαντήσεις των εκπροσώπων των Δήμων προκύπτει ότι η συνεργασία επικεντρώνεται κυρίως σε ζητήματα που άπτονται της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, του χωροταξικού σχεδιασμού και της αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης σε ποσοστό 50%. Περαιτέρω, η συνεργασία επικεντρώνεται σε πολύ μικρότερο ποσοστό 25%, γύρω από τα ζητήματα της συμμετοχής και της

²¹² Βλ. σχετικά *International Council for Local Environmental Initiatives - ICLEI*, <http://www.iclei-europe.org/>

²¹³ Βλ. σχετικά *Local Authorities Major Group – LAMG*, <https://sustainabledevelopment.un.org/majorgroups/localauthorities>

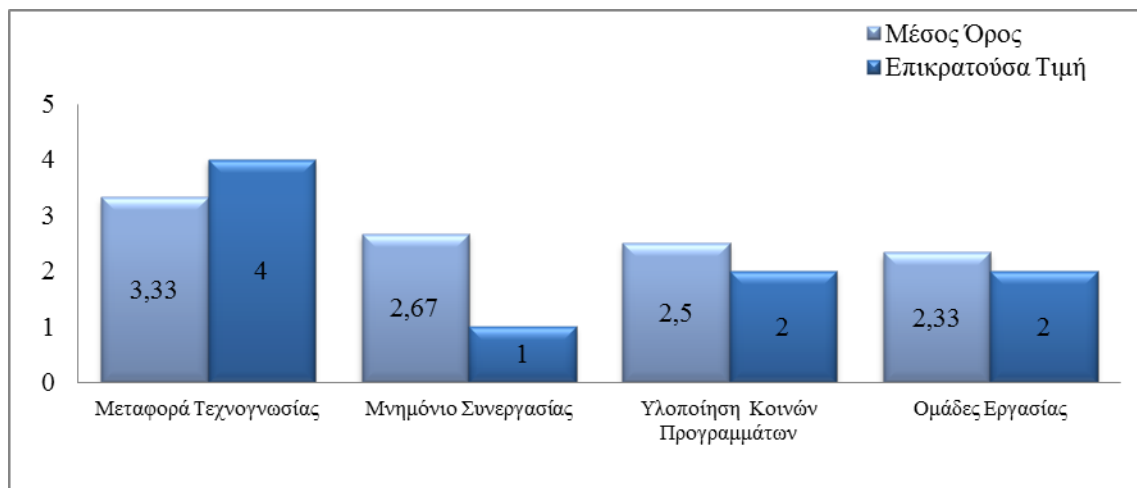
πληροφόρησης του Κοινού, της διαχείρισης των απορριμμάτων, της Local Agenda 21 και της διαχείρισης των φυσικών πόρων.



Πίνακας 6.14: Πεδία συνεργασίας Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων

Τα μέσα υλοποίησης της συνεργασίας εντός των διακρατικών δικτύων περιλαμβάνουν α) την υπογραφή μνημονίου συνεργασίας για συγκεκριμένα πεδία δραστηριοτήτων, β) τη μεταφορά τεχνογνωσίας προς τους Δήμους, γ) την υλοποίηση κοινών προγραμμάτων, και τέλος δ) την συγκρότηση κοινών ομάδων εργασίας.

Ως κύριο μέσο υλοποίησης της συνεργασίας εντός των συγκεκριμένων δικτύων αναδεικνύεται η μεταφορά τεχνογνωσίας (Μ.Ο. 3.33/5). Ακολουθούν η υπογραφή μνημονίων συνεργασίας (Μ.Ο. 2.67/5), η υλοποίηση κοινών προγραμμάτων (Μ.Ο. 2.50/5) και τέλος, η συγκρότηση και λειτουργία κοινών ομάδων εργασίας (Μ.Ο. 2.33/5).



Πίνακας 6.15: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων

6.2.7 Η Συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι Δήμοι της Περιφέρειας σε ποσοστό 50.0% έχουν συμμετάσχει στην υλοποίηση Ευρωπαϊκών προγραμμάτων στον τομέα του περιβάλλοντος, η επίδραση των οποίων θεωρείται σημαντική (Μ.Ο. 3.50/5).



Πίνακας 6.16: Αξιολόγηση επίδρασης ευρωπαϊκών προγραμμάτων στον τομέα του περιβάλλοντος

Από τις απαντήσεις των Δήμων προκύπτει ότι η εν γένει συνεισφορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ιδιαίτερος σημαντική ενώ επιπλέον έχει θετική επίπτωση στην εφαρμογή και τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

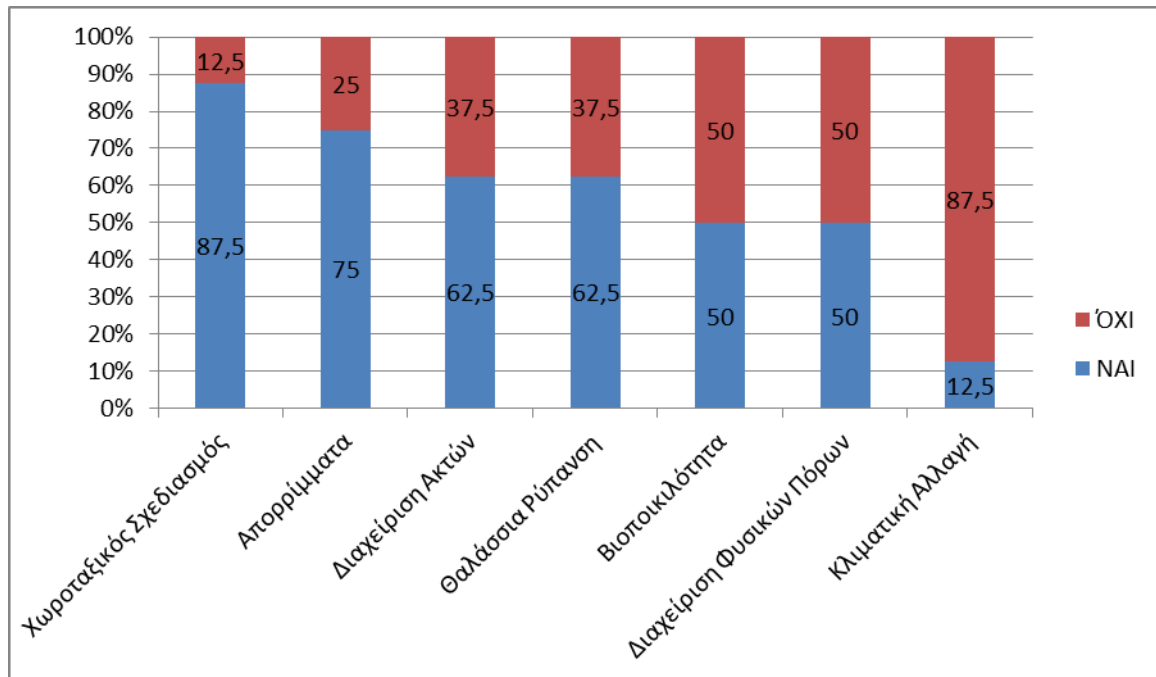
6.2.8 Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικών Προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό Επίπεδο

Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα ευρήματα της έρευνας πεδίου αναφορικά με τη δυνατότητα των Δήμων διαμέσου των υποδομών τους, του προσωπικού και του προϋπολογισμού που διαθέτουν να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά, με ίδια μέσα τα διάφορα περιβαλλοντικά προβλήματα/ζητήματα σε περιφερειακό/τοπικό επίπεδο και όχι σύμφωνα με τις επιταγές του εκάστοτε εθνικού στρατηγικού σχεδιασμού.

Οι ερωτηθέντες εκλήθησαν να απαντήσουν εάν α) η διαχείριση των απορριμμάτων, η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, γ) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, δ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ε) η διαχείριση των ακτών, στ) ο χωροταξικός σχεδιασμός και η) η διαχείριση των φυσικών πόρων δύνανται να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικότερα σε περιφερειακό ή/και τοπικό επίπεδο.

Από τις απαντήσεις που καταγράφηκαν προκύπτει ότι οι περισσότεροι εκπρόσωποι των Δήμων συμφωνούν, σε ποσοστό 87.5%, ότι ο χωροταξικός σχεδιασμός θα πρέπει να αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα της τοπικής και περιφερειακής αυτοδιοίκησης. Περαιτέρω, σε ό,τι αφορά στη διαχείριση των απορριμμάτων η πλειοψηφία των Δήμων, σε ποσοστό 75%, εκτιμά ότι δύναται να αντιμετωπιστεί πληρέστερα σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Την ίδια άποψη εκφράζουν, σε ποσοστό 62.5%, και για τα ζητήματα της διαχείρισης των ακτών και την αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης. Επιπλέον, μοιρασμένες είναι οι απόψεις αναφορικά με τα ζητήματα της διατήρησης της βιοποικιλότητας και της διαχείρισης των φυσικών πόρων, ενώ τέλος, πολύ λίγοι είναι αυτοί, σε ποσοστό 12.5%, οι οποίοι

εκτιμούν ότι η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής μπορεί να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικότερα σε τοπικό επίπεδο κυρίως λόγω των υπερτοπικών χαρακτηριστικών που τη διέπουν.



Πίνακας 6.17: Αντιμετώπιση προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο

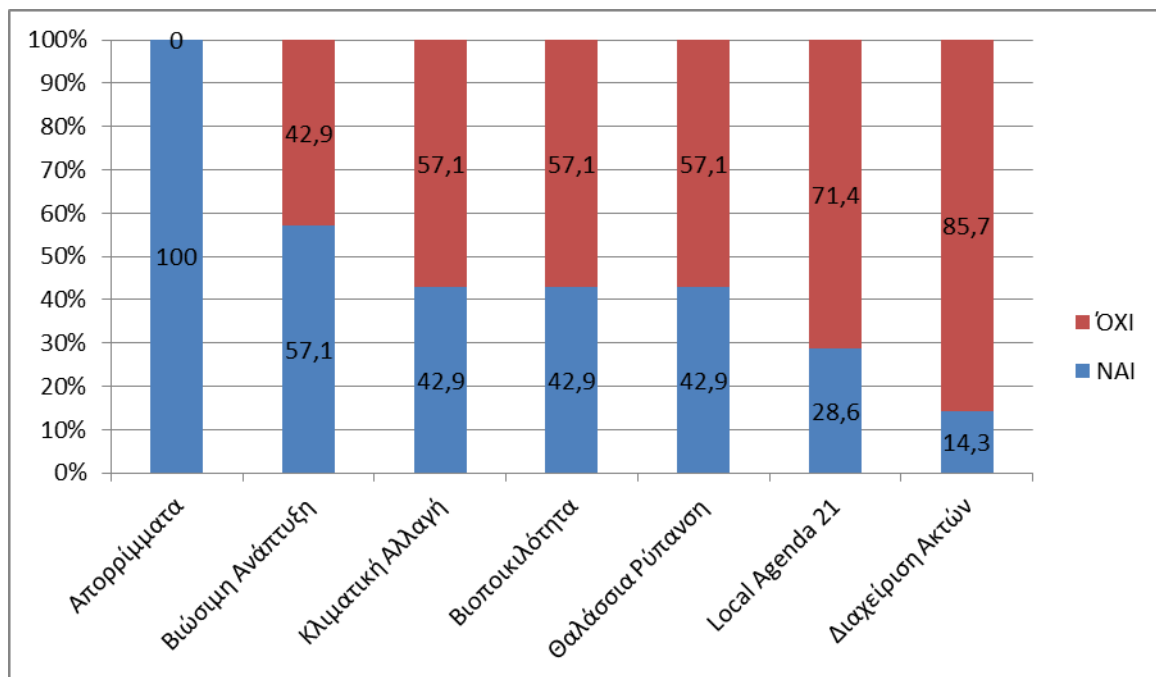
6.2.9 Συμμετοχή του Κοινού

Τα ζητήματα πληροφόρησης και συμμετοχής του Κοινού καθώς επίσης και το δικαίωμα πρόσβασής του στη δικαιοσύνη επί περιβαλλοντικών θεμάτων ρυθμίζονται με τον Νόμο 108 της 16^{ης} Μαρτίου 2001 (*legge 16 marzo 2001, n. 108*)²¹⁴ ο οποίος ουσιαστικά αποτελεί την κύρωση της Σύμβασης του Άαρχους. Η συμμετοχή του

²¹⁴ Βλ. σχετικά LEGGE 16 marzo 2001, n. 108, n. 61 “Ratifica ed esecuzione della Convenzione sull'accesso alle informazioni, la partecipazione del pubblico ai processi decisionali e l'accesso alla giustizia in materia ambientale, con due allegati, fatta ad Aarhus il 25 giugno 1998”, Gazzetta Ufficiale, Serie Generale n.85 del 11-4-1994, http://www.gazzettaufficiale.it/atto/serie_generale/caricaDettaglioAtto/originario?atto.dataPubblicazioneGazzetta=2001-04-11&atto.codiceRedazionale=001G0141&elenco30giorni=false

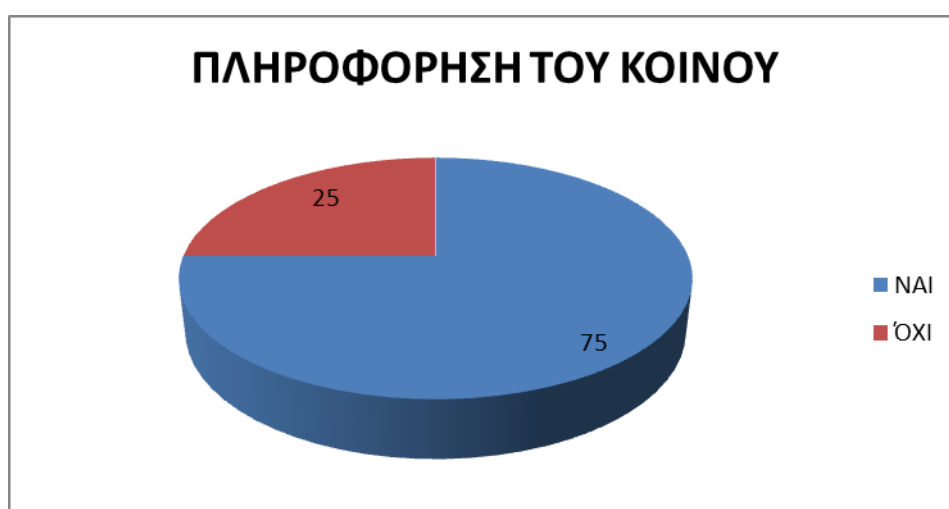
Κοινού εν γένει καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από τη δυνατότητα πληροφόρησης και ευαισθητοποίησής του στα ζητήματα περιβάλλοντος. Στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου οι ερωτηθέντες εκλήθησαν να απαντήσουν αν υπάρχουν προγράμματα πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού για μια σειρά θεμάτων περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης όπως α) η διαχείριση των αποβλήτων, β) η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, γ) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, δ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ε) η διαχείριση των ακτών στ) η βιώσιμη ανάπτυξη και ζ) ο σχεδιασμός της Local Agenda 21.

Από την έρευνα προκύπτει ότι όλοι οι δήμοι της Λιγυρίας υλοποιούν προγράμματα πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού στον τομέα της διαχείρισης των απορριμμάτων. Οι υπόλοιπες θεματικές ενότητες αποτελούν αντικείμενο πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού σε μικρότερο βαθμό. Συγκεκριμένα, προγράμματα σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη υλοποιούνται μόνο από το 57.1%, ενώ αντίστοιχα προγράμματα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, τη διατήρηση της βιοποικιλότητας και την αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, από το 42.9% των Δήμων της Περιφέρειας. Τέλος, για τα θέματα της Local Agenda 21 σχετικά προγράμματα υλοποιεί το 28.6% των Δήμων, ενώ αντίστοιχα για την διαχείριση των ακτών μόλις το 14.3% των Δήμων.



Πίνακας 6.18: Προγράμματα πληροφόρησης του Κοινού ανά θεματικές ενότητες

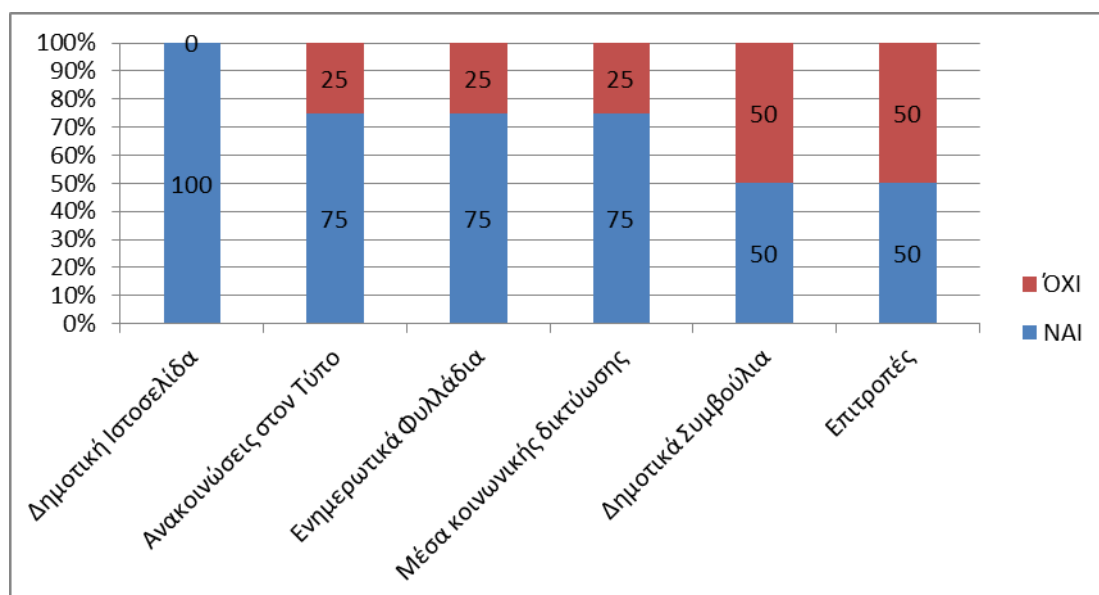
Σε ό,τι αφορά στην πρόσβαση του κοινού στα δημόσια έγγραφα που σχετίζονται με θέματα του περιβάλλοντος, αυτή, σύμφωνα με την πλειονότητα των Δήμων, σε ποσοστό 75%, είναι ελεύθερη και εύκολη.



Πίνακας 6.19: Πληροφόρηση/πρόσβαση του Κοινού σε δημόσια έγγραφα

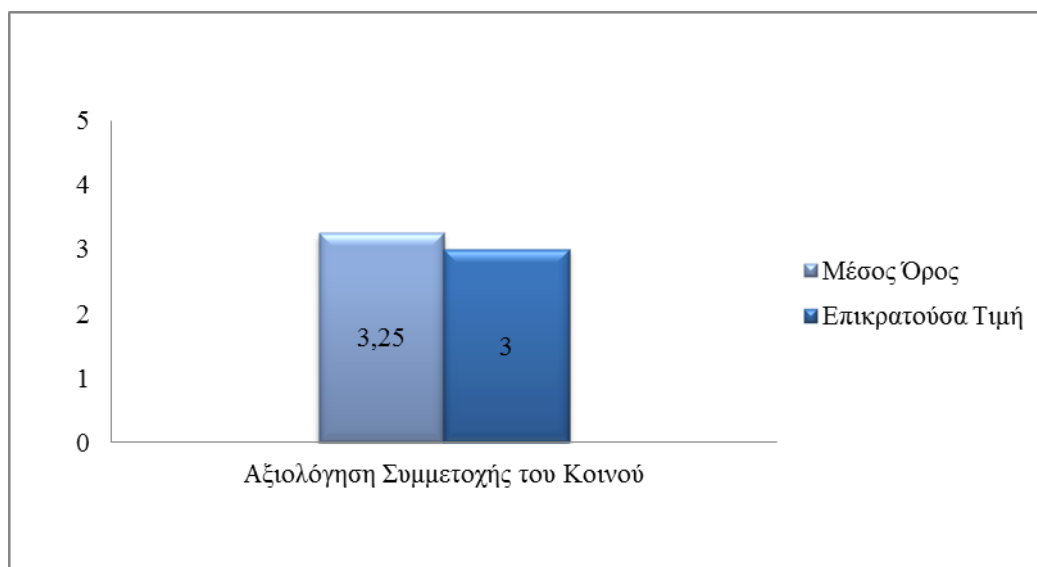
Σε ό,τι αφορά στα μέσα για τη διασφάλιση της συμμετοχής του Κοινού, κατά το στάδιο της διαβούλευσης, στη διαδικασία λήψεως αποφάσεων επί περιβαλλοντικών ζητημάτων, σε αυτά περιλαμβάνονται α) οι ανακοινώσεις στον Τύπο, β) η ενημέρωση μέσω της δημοτικής ιστοσελίδας, γ) η παραγωγή και διανομή ενημερωτικών φυλλαδίων, δ) η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, ε) η σύγκλιση επιτροπών και τέλος στ) διαμέσου της λειτουργίας των Δημοτικών Συμβουλίων.

Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι όλοι οι Δήμοι χρησιμοποιούν ως κύριο μέσο διασφάλισης της συμμετοχής του Κοινού τη δημοτική ιστοσελίδα. Ακολουθούν, σε ποσοστό 75%, οι ανακοινώσεις στον Τύπο, η διανομή σχετικών ενημερωτικών φυλλαδίων και η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Τέλος, σε ποσοστό 50%, επιλέγουν τη συμμετοχή του Κοινού μέσα από τη λειτουργία των Δημοτικών Συμβουλίων τους καθώς επίσης και από τη σύγκλιση και λειτουργία σχετικών επιτροπών.



Πίνακας 6.20: Μέσα ενημέρωσης & συμμετοχής του Κοινού

Οι εκπρόσωποι των Δήμων, κληθέντες να αξιολογήσουν τη συμμετοχή του Κοινού σε όλη τη διαδικασία, θεωρούν ότι είναι μέτριας σημασίας (Μ.Ο. 3.25/5).



Πίνακας 6.21: Αξιολόγηση της συμμετοχής του Κοινού στην Περιφέρεια της Λιγυρίας

Στο σημείο αυτό, θα πρέπει να αναφερθεί η οπτική με την οποία οι υπηρεσιακοί παράγοντες και οι διοικήσεις των Δήμων αντιμετωπίζουν τους Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς και εν γένει την Κοινωνία των Πολιτών αναφορικά με τη διαδικασία συμμετοχής των τελευταίων σε ζητήματα περιβαλλοντικής διακυβέρνησης.

Η πλειονότητα των εκπροσώπων των Δήμων αναγνωρίζει ότι η συνεργασία με τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις εμφανίζει πολλά προβλήματα ενώ επιπλέον γίνεται αναφορά στα χαμηλά επίπεδα της συμμετοχής του Κοινού. Η συνεργασία με τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις δεν είναι θεσμοθετημένη, χαρακτηρίζεται από εντάσεις και τριβές και εντοπίζεται κυρίως στους τομείς της πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού. Συνήθως είναι απόρροια διαφόρων δράσεων οι οποίες εντάσσονται στο πλαίσιο υλοποίησης προγραμμάτων είτε από τους Δήμους είτε από την περιφερειακή διοίκηση και αφορούν κυρίως στη διαχείριση των απορριμμάτων.

Τούτων λεχθέντων, η εικόνα που παρουσιάζει η συμμετοχή του Κοινού δύναται να αναστραφεί, σύμφωνα με τους εκπροσώπους των Δήμων, με την ανάληψη πρωτοβουλιών, μέσα από τις οποίες θα διασφαλίζεται η συμμετοχή των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων στη διαμόρφωση και υλοποίηση τοπικών πολιτικών, με τις τελευταίες, όμως, να υιοθετούν μια εποικοδομητική στάση και να απομακρύνονται από τη στείρα κριτική που ασκούν στις τοπικές αρχές. Επιπλέον, εκτιμούν ότι οι προσπάθειες θα πρέπει να εστιαστούν πιο εντατικά στο πεδίο της ενημέρωσης και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σημειώνοντας ότι αποτελούν την βάση αλλά και απαραίτητη προϋπόθεση για την ενεργή συμμετοχή του Κοινού.

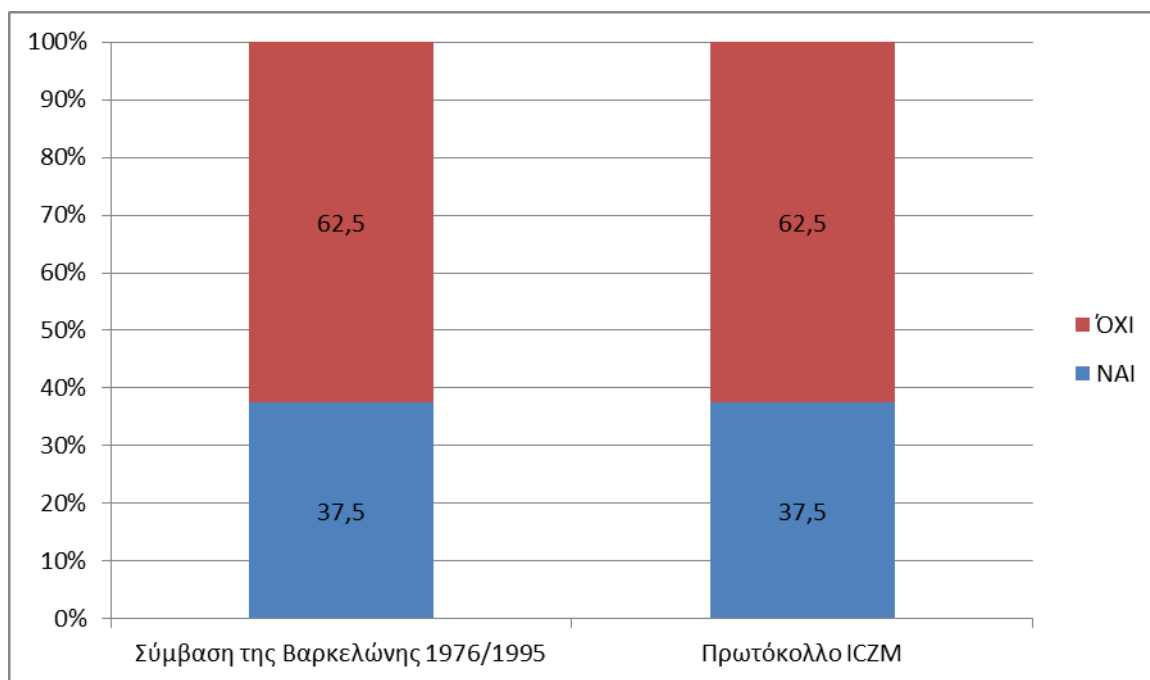
6.2.10 Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, το ζήτημα της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου σε διακρατικό επίπεδο έχει αποτελέσει αντικείμενο της Σύμβασης για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, 1976/1995 (Σύμβαση της Βαρκελώνης, 1976/1995)²¹⁵ με την υπογραφή του σχετικού Πρωτοκόλλου για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών – ΟΔΠΖ το 2008. (Protocol on Integrated Coastal Zone Management – ICZM, 2008)²¹⁶. Το συγκεκριμένο Πρωτόκολλο αν και η Ιταλία το έχει υπογράψει, εντούτοις ακόμη εκκρεμεί η επικύρωσή του από το Ιταλικό κοινοβούλιο. Μέσα από την έρευνα πεδίου διαπιστώνεται ότι η διεισδυτικότητα τόσο της Σύμβασης της Βαρκελώνης όσο και του Πρωτοκόλλου ΟΔΠΖ στους κόλπους της τοπικής αυτοδιοίκησης της περιφέρειας της Λιγουρίας είναι εξόχως περιορισμένη.

²¹⁵ Βλ. σχετικά Σύμβαση για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, 1976/1995, <http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001004>

²¹⁶ Βλ. σχετικά Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών, 2008, <http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001001>

Συγκεκριμένα, τα στελέχη των Δήμων τα οποία γνωρίζουν τόσο τη συγκεκριμένη Σύμβαση, όσο και το αντίστοιχο Πρωτόκολλο ανέρχονται σε ποσοστό μόλις στο 37.5% επί του συνολικού δείγματος.



Πίνακας 6.22: Γνωρίζετε τη Σύμβαση της Βαρκελώνης και το Πρωτόκολλο ICZM;

6.2.10.1 Η Συνεργασία και ο Ρόλος της Περιφερειακής Κυβέρνησης και των Δήμων στην Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών

Όπως επισημαίνεται και στην Έκθεση Προόδου (Progress Report)²¹⁷ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πλαίσιο της Σύστασης (2002/413/EC) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2002²¹⁸, σχετικά με την εφαρμογή στην Ευρώπη της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών, ένα

²¹⁷ Βλ. σχετικά European Commission – Dg Environment, “Analysis of Member States Progress on Integrated Coastal Zone Management” (ICZM), 2011, http://ec.europa.eu/environment/iczm/pdf/Final%20Report_progress.pdf

²¹⁸ Βλ. σχετικά European Parliament and Council Recommendation on the implementation of Integrated Coastal Zone Management (ICZM) of 30 May 2002, (2002/413/EC), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32002H0413&from=EN>

από τα κύρια εμπόδια για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών είναι η απουσία εθνικής στρατηγικής. Παρόλα αυτά, στην ίδια έκθεση σημειώνεται ότι σε ορισμένες περιφέρειες, μεταξύ αυτών και η Λιγουρία, έχουν αναληφθεί σχετικές πρωτοβουλίες για την διαμόρφωση ενός περιφερειακού πλαισίου. Με νόμο της Περιφέρειας το 2006 αποφασίστηκε η σύνταξη ενός σχεδίου ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης.²¹⁹ Πρόκειται για ένα σχέδιο, στο οποίο θα ενσωματώνονται τα ζητήματα της διάβρωσης της ακτής (*coastal erosion*), της ανθεκτικότητάς της (*coastal resilience*) και της προστασίας των θαλάσσιων παράκτιων οικοτόπων (*marine coastal habitats*) ενώ ως κύριο στόχο θα έχει τη βελτίωση της ποιότητας της παράκτιας ζώνης. Για την εφαρμογή του Σχεδίου αρχικά επιλέχθηκε το τμήμα της ακτής μεταξύ της *Punta di Portofino* και της *Punta Baffe* το 2012, ενώ συνεχίζεται η προετοιμασία προκειμένου να εφαρμοσθεί σε όλο το μήκος των ακτών της περιφέρειας.²²⁰ Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως σε όλη τη διάρκεια της κατάρτισης του συγκεκριμένου Σχεδίου υπήρχε τακτική επικοινωνία και συνεργασία με το Πρόγραμμα Δράσεων Προτεραιότητας (*Priority Actions Programme – PAP*)²²¹ του Μεσογειακού Σχεδίου Δράσης (*Mediterranean Action Plan*), κύρια δραστηριότητα του οποίου αποτελεί η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου Θάλασσας.

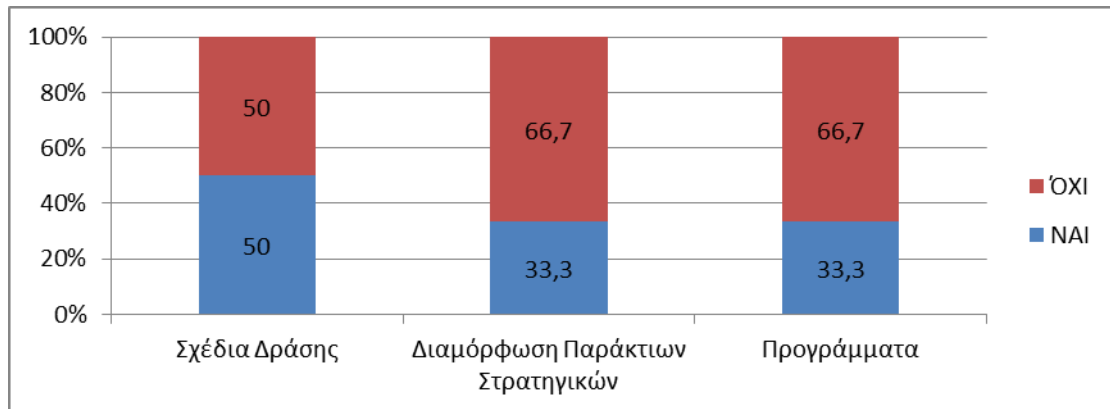
Σε ό,τι αφορά στους Δήμους, η αρμοδιότητα που τους έχει παραχωρηθεί από την Περιφέρεια σχετίζεται με την αδειοδότηση ως προς τις χρήσεις των ακτών ενώ είναι υπεύθυνοι και για τον καθαρισμό τους. Από την έρευνα πεδίου προκύπτει ότι,

²¹⁹ Βλ. σχετικά άρ.41 Legge regionale 4 agosto 2006, n. 20, “Nuovo ordinamento dell'Agenzia Regionale per la Protezione dell'Ambiente Ligure e riorganizzazione delle attività e degli organismi di pianificazione, programmazione, gestione e controllo in campo ambientale”. Bollettino Ufficiale n. 12 del 9 agosto 2006, http://lrv.regione.liguria.it/liguriass_prod/articolo?urndoc=urn:nir:regione.liguria:legge:2006-08-04;20&dl_t=text/xml&dl_a=y&dl_id=&pr=idx,0;artic,0;articparziale,1&anc=art41

²²⁰ Βλ. σχετικά www.ambienteinliguria.it/lirgw/eco3/ep/linkPagina.do?canale=/Home/030acque/030marecosta/010competenzeRLacquemarine/040pianotutelaambientemarinocostiero

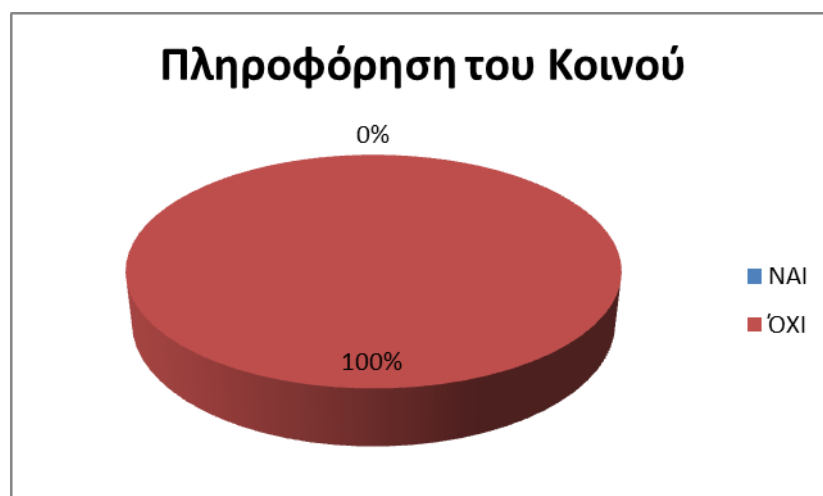
²²¹ Βλ. σχετικά Priority Actions Programme – PAP, <http://www.pap-thecoastcentre.org/>

σε ποσοστό 75.0%, υπάρχει στενή συνεργασία τόσο με όμορους κυρίως Δήμους όσο και με την Περιφερειακή διοίκηση. Η συνεργασία με την Περιφέρεια υλοποιείται κυρίως μέσα από την εκπόνηση σχετικών Σχεδίων Δράσης, σε ποσοστό 50%, και λιγότερο διαμέσου της διαμόρφωσης παράκτιων στρατηγικών και αντίστοιχων προγραμμάτων, σε ποσοστό 33.3%.



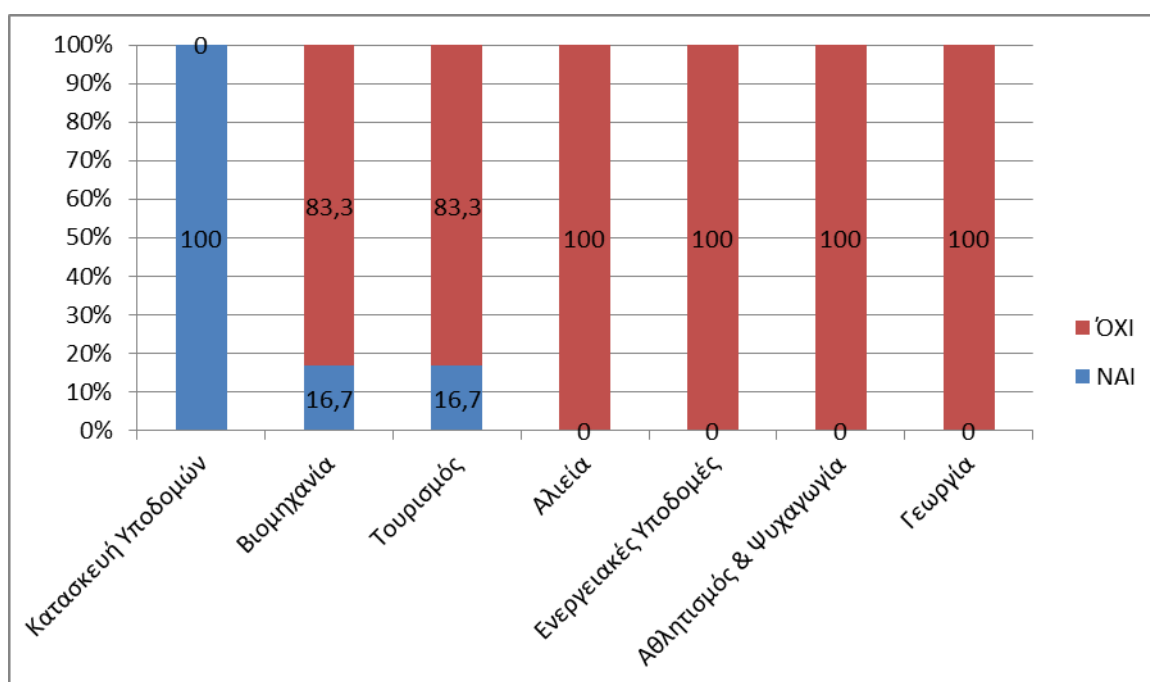
Πίνακας 6.23: Μέσα συντονισμού Δήμων & Περιφερειακής Κυβέρνησης της Περιφέρειας της Λιγυρίας για τη διαχείριση των ακτών

Αναφορικά με την πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση του Κοινού σε σχέση με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών καταγράφεται σημαντικό έλλειμμα ενημέρωσης, αφού δεν έχουν υλοποιηθεί εκστρατείες πληροφόρησης και ευαισθητοποίησής του.



Πίνακας 6.24: Πληροφόρηση του Κοινού για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση Παράκτιων Ζωνών

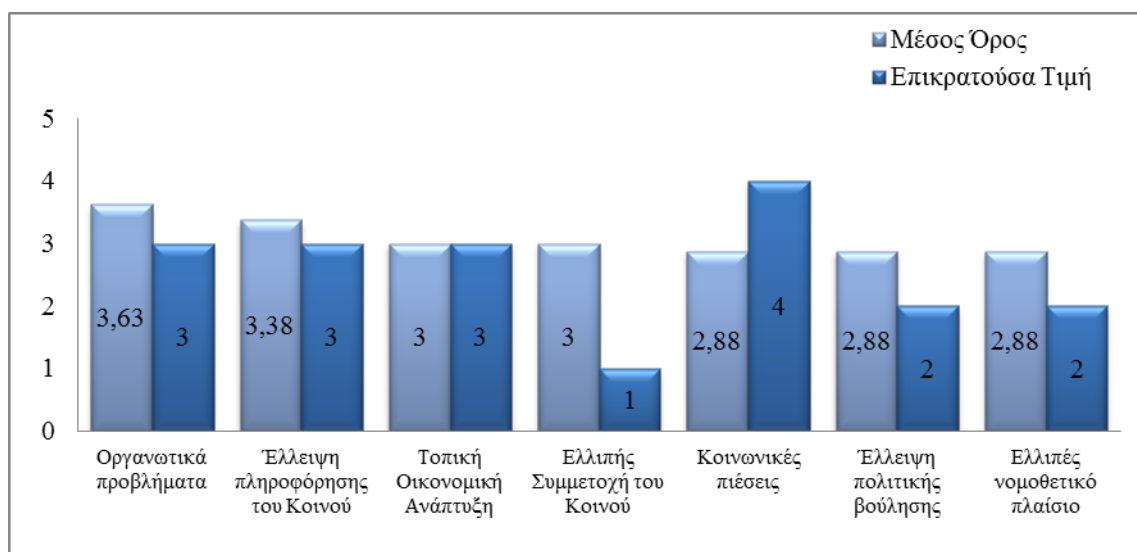
Οι Δήμοι της Λιγουρίας, επίσης, δεν έχουν καταρτίσει σχέδιο ολοκληρωμένης διαχείρισης των ακτών εντός των ορίων της επικράτειάς τους ενώ μια ισχνή μειονότητα, σε ποσοστό 12.5%, έχει υλοποιήσει αντίστοιχα προγράμματα. Αντιθέτως, έχουν εκπονηθεί μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων για δημόσια ή ιδιωτικά έργα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις παράκτιες ζώνες, σε ποσοστό 75% των Δήμων, και αφορούν κυρίως στην κατασκευή υποδομών, σε ποσοστό 100%, καθώς επίσης και στους τομείς της βιομηχανίας και του τουρισμού, σε ποσοστό 16.7%.



Πίνακας 6.25: Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων ανά Τομέα Δραστηριότητας

Σε ό,τι αφορά στην αξιολόγηση των προβλημάτων/εμποδίων που ανακύπτουν στο πλαίσιο της αποτελεσματικής εφαρμογής αναφορικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, σε αυτά περιλαμβάνονται (α) η τοπική οικονομική

ανάπτυξη, (β) οι κοινωνικές πιέσεις, (γ) τα οργανωτικά προβλήματα, (δ) η έλλειψη πολιτικής βούλησης, (ε) το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο, (στ) η έλλειψη πληροφόρησης του Κοινού και (ζ) η ελλιπής συμμετοχή του Κοινού. Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι τα διάφορα οργανωτικά προβλήματα (Μ.Ο. 3.63/5) και η έλλειψη πληροφόρησης του Κοινού (Μ.Ο. 3.38/5) αποτελούν τα κυριότερα εμπόδια αναφορικά με την υλοποίηση πολιτικών που σχετίζονται με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών. Ακολουθούν η ελλιπής συμμετοχή του Κοινού και η τοπική οικονομική ανάπτυξη (Μ.Ο. 3.00/5). Τέλος, οι κοινωνικές πιέσεις, η έλλειψη πολιτικής βούλησης και το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο (Μ.Ο. 2.88/5) ιεραρχούνται ως χαμηλής στάθμης εμπόδια από τους εκπροσώπους των Δήμων.



Πίνακας 6.26: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στο πεδίο της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών

6.3 Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ)

6.3.1 Γενικά Στοιχεία

Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της Λιγουρίας έχουν κατά μέσο όρο 31έτη λειτουργίας. Σε ό,τι αφορά στον αριθμό των ενεργών μελών τους, από τις απαντήσεις προκύπτει ότι οι μισές από αυτές, σε ποσοστό 50%, διατηρούν εγγεγραμμένα στα μητρώα τους πάνω από 100 ενεργά μέλη, ενώ οι υπόλοιπες οργανώσεις διακρίνονται, με αντίστοιχα ποσοστά 25%, σε αυτές που έχουν από 21 έως 50 ενεργά μέλη και σε αυτές με 51 έως 100 ενεργά μέλη.



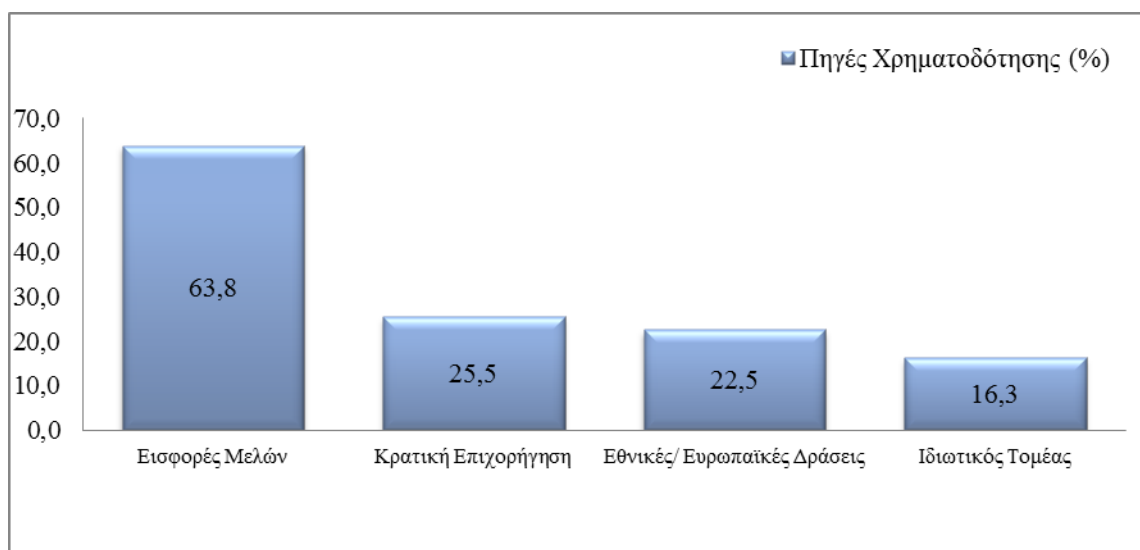
Πίνακας 6.27: Αριθμός Ενεργών Μελών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων Περιφέρειας Λιγουρίας

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι όλες οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις του δείγματος αποτελούν παράρτημα κάποιας εθνικής ή διεθνούς ΜΚΟ.



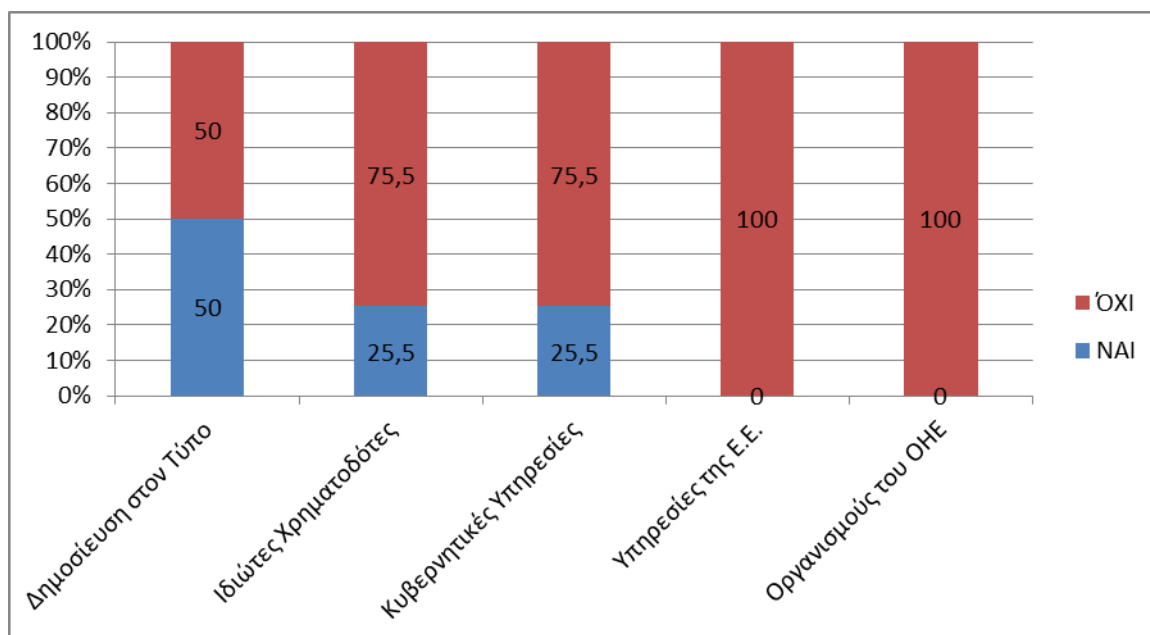
Πίνακας 6.28: Πόσες ΜΚΟ της Λιγυρίας αποτελούν Παράρτημα Εθνικής/Διεθνούς ΜΚΟ;

Οι πηγές χρηματοδότησής τους προέρχονται κυρίως από τις εισφορές των μελών, σε ποσοστό 63.8%, καθώς επίσης, σε μικρότερο ποσοστό 22.5%, από την κρατικές επιχορηγήσεις και από την υλοποίηση εθνικών και ευρωπαϊκών δράσεων. Τέλος, χαμηλή είναι η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, οι χορηγίες του οποίου αποτελούν το 16.3% επί της συνολικής χρηματοδότησης των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων .



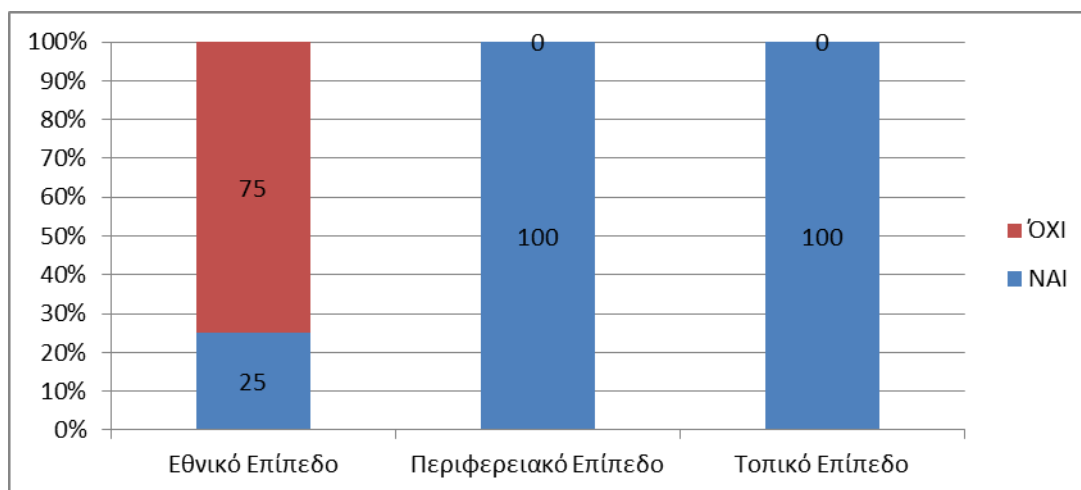
Πίνακας 6.29: Πηγές χρηματοδότησης των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας Λιγυρίας

Όλες οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις ελέγχονται εσωτερικά ή εξωτερικά για τις οικονομικές δραστηριότητές τους ενώ επίσης όλες υποβάλουν έκθεση απολογισμού των δραστηριοτήτων τους κυρίως μέσω δημοσίευσης στον Τύπο.



Πίνακας 6.30: Υποβολή απολογιστικών εκθέσεων δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Σε ό,τι αφορά στα επίπεδα διακυβέρνησης στα οποία δραστηριοποιούνται οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της Λιγουρίας, όλες έχουν αναπτύξει δράση σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, ενώ μόνο ένας μικρός αριθμός από αυτές επεκτείνει τη δράση του σε εθνικό επίπεδο, σε ποσοστό 25%.



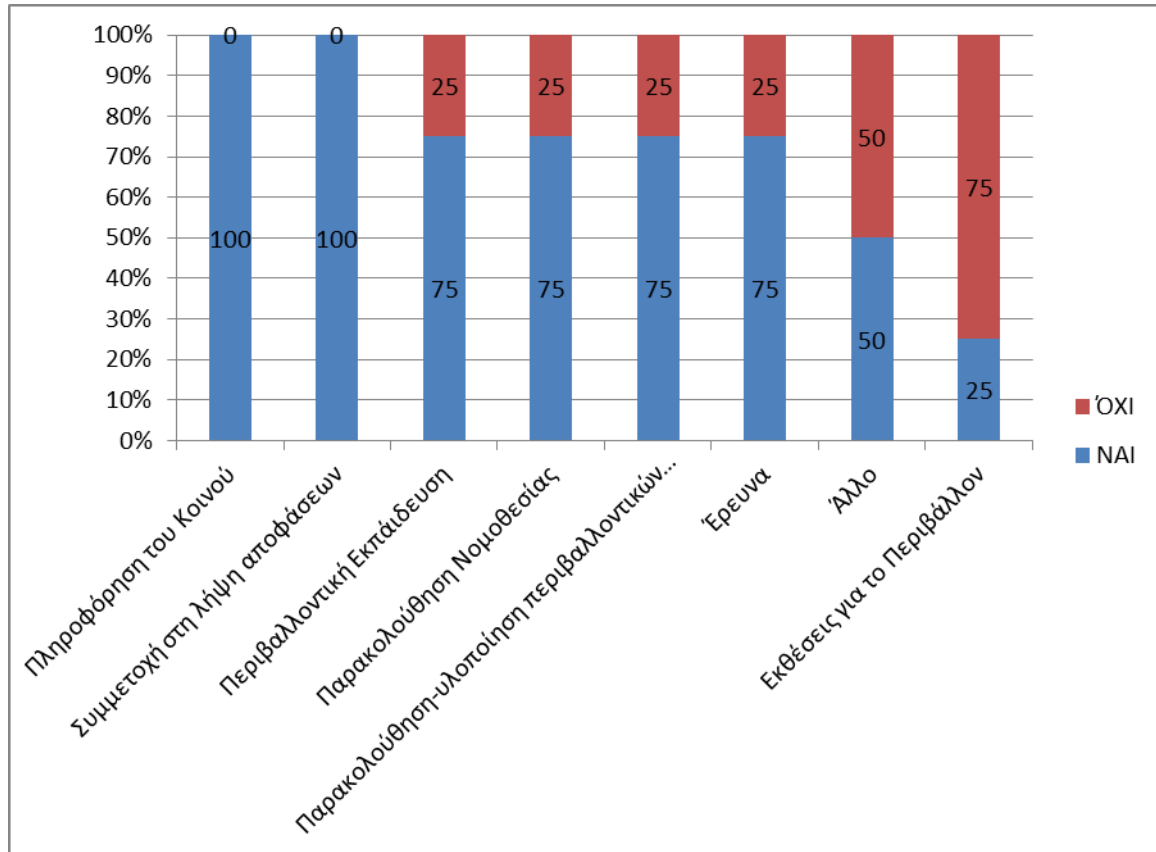
Πίνακας 6.31: Δραστηριοποίηση ΜΚΟ περιφέρειας Λιγυυρίας σε Εθνικό/ Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο

6.3.2 Πεδία Δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Σε ό,τι αφορά στα κύρια πεδία δραστηριοτήτων των ΜΚΟ, αυτά ορίζονται ως α) η πληροφόρηση του Κοινού, β) η έρευνα, γ) η περιβαλλοντική εκπαίδευση, δ) η συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, ε) η παρακολούθηση και υλοποίηση περιβαλλοντικών πολιτικών, στ) η παρακολούθηση της νομοθεσίας, ζ) η σύνταξη εκθέσεων ενώ τέλος υπάρχει και μία κατηγορία στην οποία μπορούν να συμπληρωθούν άλλα πεδία δραστηριοτήτων.

Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι τα κύρια πεδία δραστηριοτήτων όλων των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων αποτελούν η πληροφόρηση του Κοινού και η συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Περαιτέρω, οι δραστηριότητές τους επικεντρώνονται, σε ποσοστό 75%, γύρω από τα ζητήματα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, της παρακολούθησης της εφαρμογής της νομοθεσίας, της παρακολούθησης και υλοποίησης περιβαλλοντικών πολιτικών και της έρευνας. Επιπλέον, ορισμένες από τις οργανώσεις, σε ποσοστό 25%, συντάσσουν εκθέσεις για την κατάσταση του περιβάλλοντος. Τέλος, ορισμένες από τις οργανώσεις, σε ποσοστό 50% εστιάζουν στην παρακολούθηση του αστικού σχεδιασμού (*urban*

planning monitoring) καθώς επίσης και των διαφόρων τεχνικών έργων που κατασκευάζονται εντός των διοικητικών ορίων της Περιφέρειας.



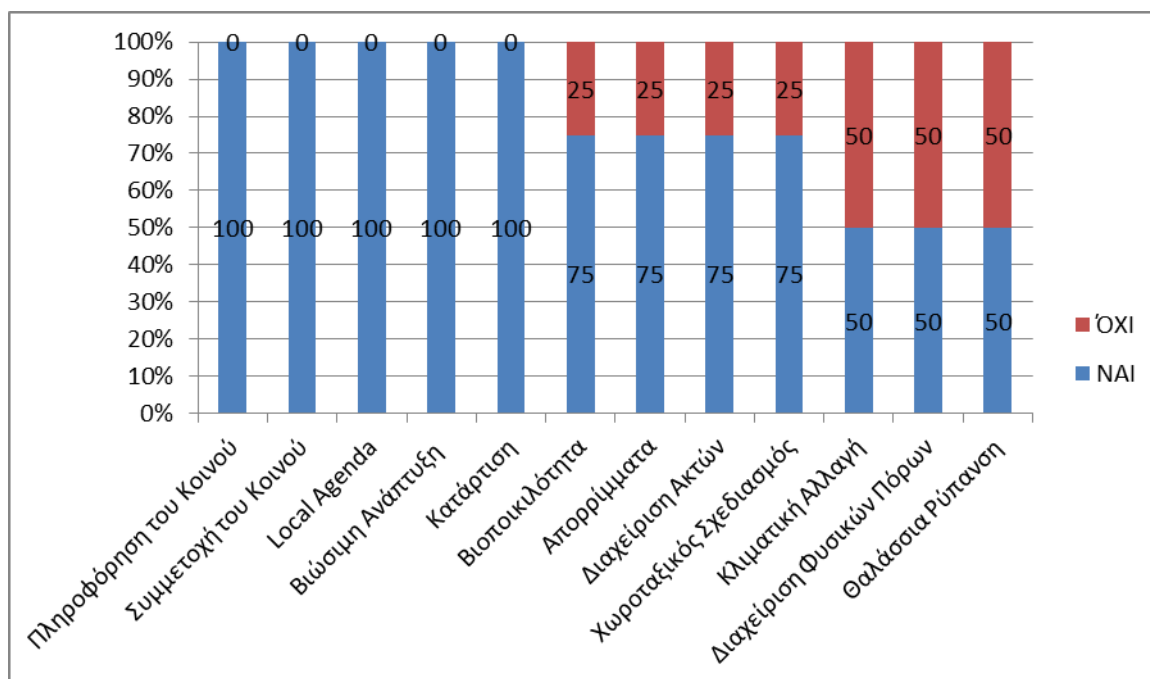
Πίνακας 6.32: Πεδία δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας της Αιγυπτίας

6.3.3 Περιβαλλοντικοί Τομείς Δραστηριοτήτων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Αναφορικά με τις δραστηριότητες ανά τομέα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος, οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ εκλήθησαν να απαντήσουν στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου για μια σειρά θεματικών τομέων και οι οποίοι είναι α) η διαχείριση των φυσικών πόρων β) ο χωροταξικός σχεδιασμός, γ) η διαχείριση των απορριμμάτων, δ) οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής, ε) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, στ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ζ) η διαχείριση των

ακτών, η) η κατάρτιση του προσωπικού σε θέματα περιβάλλοντος, ι) ζητήματα βιώσιμης ανάπτυξης, ια) η κατάρτιση της Local Agenda 21, ιβ) η πληροφόρηση του Κοινού και τέλος ιγ) η συμμετοχή του Κοινού.

Από τις απαντήσεις που καταγράφηκαν προκύπτει ότι όλες οι οργανώσεις καλύπτουν με τις δραστηριότητές τους τους τομείς της πληροφόρησης και της συμμετοχής του Κοινού, της βιώσιμης ανάπτυξης, της κατάρτισης και των ζητημάτων που σχετίζονται με την Local Agenda 21. Περαιτέρω, οι περισσότερες οργανώσεις, σε ποσοστό 75%, δραστηριοποιούνται στους τομείς της διατήρησης της βιοποικιλότητας, της διαχείρισης των απορριμμάτων, της διαχείρισης των ακτών και του χωροταξικού σχεδιασμού. Μικρότερος αριθμός οργανώσεων, σε ποσοστό 50%, επικεντρώνεται στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, στη διαχείριση των φυσικών πόρων και στην αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης.

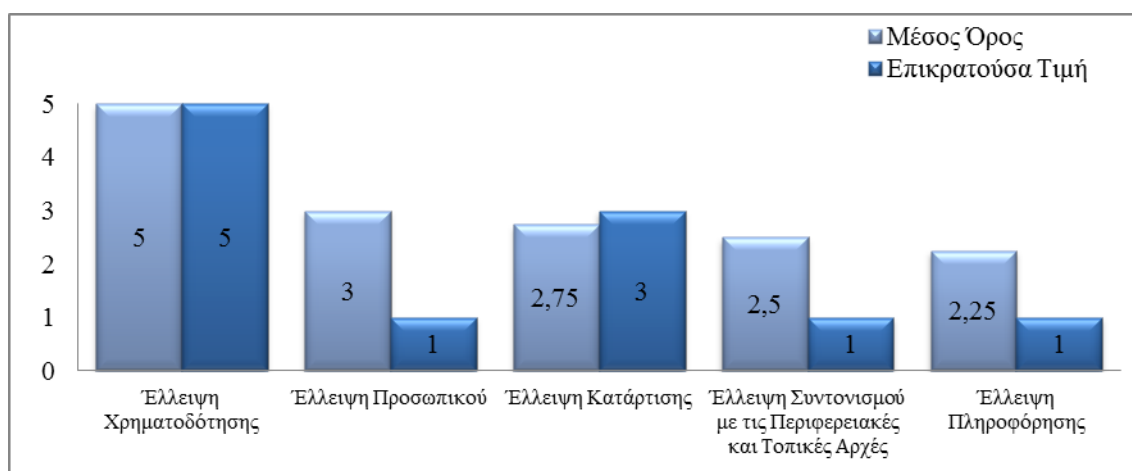


Πίνακας 6.33: Δραστηριότητες ΜΚΟ της Περιφέρειας της Λιγυρίας ανά θεματικό τομέα

6.3.4 Προβλήματα/εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ

Σε ό,τι αφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα Τμήματα Περιβάλλοντος, κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων και της συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων ετέθησαν υπόψη α) η έλλειψη προσωπικού, β) η έλλειψη οικονομικών πόρων, γ) η ελλιπής κατάρτιση του προσωπικού, δ) η έλλειψη πληροφόρησης αναφορικά με τα περιβαλλοντικά ζητήματα από τις αρχές και ε) η έλλειψη συντονισμού με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές.

Με βάση την καταγραφή των απαντήσεων προκύπτει ότι το κυριότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι οργανώσεις είναι η έλλειψη χρηματοδότησης (Μ.Ο. 5.00/5) ενώ ακολουθεί η έλλειψη προσωπικού (Μ.Ο. 3.00/5). Περαιτέρω, δεν αξιολογούνται ως ιδιαίτερα σημαντικά προβλήματα η έλλειψη κατάρτισης (Μ.Ο. 2.75/5), η έλλειψη συντονισμού με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές (Μ.Ο. 2.50/5) καθώς επίσης και η έλλειψη πληροφόρησης (Μ.Ο. 2.25/5).

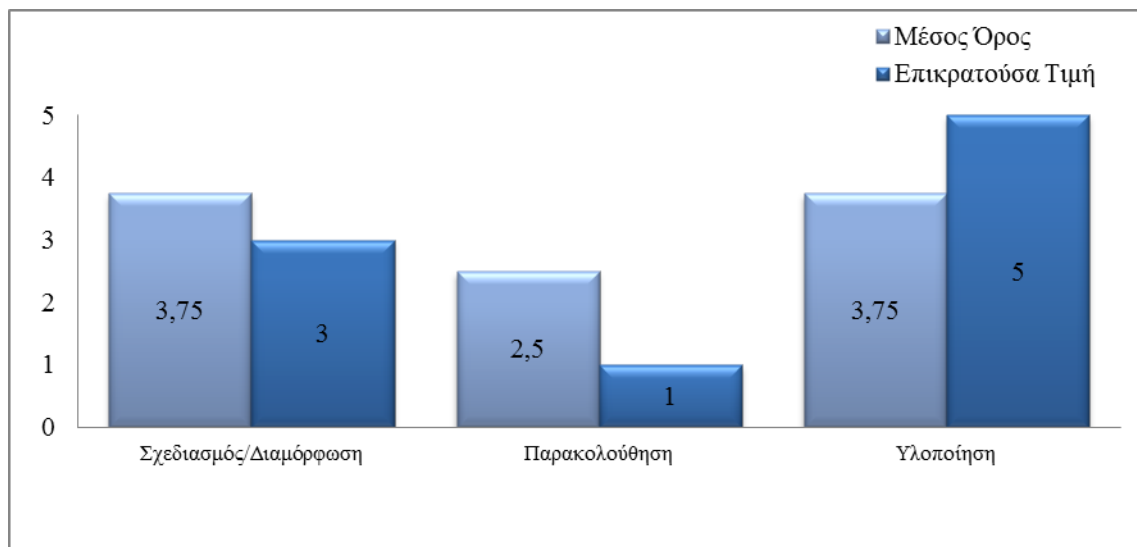


Πίνακας 6.34: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι ΜΚΟ της Περιφέρειας της Λιγυρίας

Ειδικότερα, σε ότι αφορά την έλλειψη χρηματοδότησης, οι εκπρόσωποι των οργανώσεων αναφέρουν χαρακτηριστικά ότι ο ανταγωνισμός είναι πλέον πολύ μεγάλος για τη διεκδίκηση κονδυλίων κυρίως από τον ιδιωτικό τομέα ενώ επιπλέον η οικονομική κρίση έχει κάνει μια εκτροπή προς την κάλυψη των κοινωνικών αναγκών, με αποτέλεσμα τα ζητήματα της προστασίας του περιβάλλοντος να μην αποτελούν προτεραιότητα στο πεδίο των χρηματοδοτήσεων. Επιπλέον, ενδιαφέρον παρουσιάζει ο τρόπος χρηματοδότησης των οργανώσεων από τα έσοδα του κρατικού προϋπολογισμού. Συγκεκριμένα, το πέντε της χιλιάς (5/1000%) από τα έσοδα των φόρων αποφασίζεται από τους πολίτες σε ποιες οργανώσεις θα διατεθούν. Το αποτέλεσμα είναι ότι το ποσό το οποίο λαμβάνουν κάθε χρόνο είναι μικρό και πολλές φορές δεν φτάνει ποτέ στα τοπικά παραρτήματα. Τέλος, σε πολλές από τις οργανώσεις, μέρος των εισφορών των μελών τους, περίπου το 50%, κατευθύνεται για την κάλυψη των αναγκών των κεντρικών γραφείων τους στη Ρώμη, με αποτέλεσμα να υπάρχουν σοβαρά προβλήματα βιωσιμότητας των παραρτημάτων.

Το αποτέλεσμα της υποχρηματοδότησης των οργανώσεων μοιραία δημιουργεί προβλήματα και στην κάλυψη των αναγκών τους σε προσωπικό. Σε πολλές οργανώσεις δεν υπάρχει μόνιμο προσωπικό, ενώ οι υπόλοιπες δυσκολεύονται με το υπάρχον να ανταποκριθούν στον κύκλο των δραστηριοτήτων τους. Η έλλειψη προσωπικού στις περισσότερες περιπτώσεις λογίζεται και ως έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, το οποίο είναι απαραίτητο λόγω της συνθετότητας και της πολυδιάστασης της υφής των περιβαλλοντικών ζητημάτων.

Η βαρύτητα που αποδίδουν στα στάδια της διαδικασίας αναφορικά με τις πολιτικές περιβάλλοντος κρίνεται σημαντική όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα:

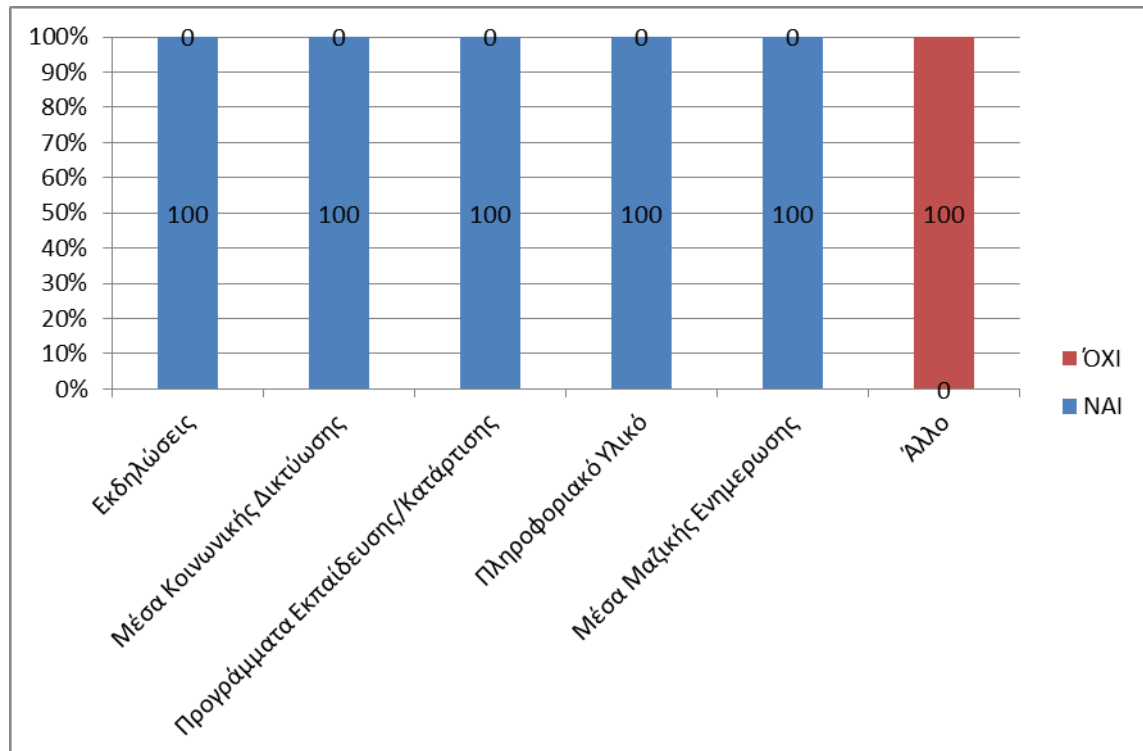


Πίνακας 6.35: Αξιολόγηση της συμμετοχής των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας της Αττικής

6.3.5 Μέσα υλοποίησης των πολιτικών των ΜΚΟ

Σε ό,τι αφορά στα μέσα υλοποίησης των περιβαλλοντικών πολιτικών, προγραμμάτων και δράσεων των ΜΚΟ, οι ερωτηθέντες εκλήθησαν να απαντήσουν σε μια σειρά από θέματα τα οποία περιλαμβάνουν α) τη διοργάνωση εκδηλώσεων, β) την παροχή πληροφοριακού υλικού, γ) την υλοποίηση προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, δ) τη χρήση των νέων τεχνολογιών (μέσα κοινωνικής δικτύωσης), ε) την επικοινωνία των διαμέσου των μέσων μαζικής ενημέρωσης και, τέλος, ε) οτιδήποτε άλλο αντίστοιχο μέσο χρησιμοποιούν. Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι επιδιώκουν να χρησιμοποιούν όλα τα μέσα τα οποία έχουν στη διάθεσή τους. Συγκεκριμένα, όλες οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις σχεδιάζουν και πραγματοποιούν εκδηλώσεις, κάνουν ευρύτατη χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, διανέμουν πληροφοριακό υλικό, απευθύνονται στα μέσα μαζικής ενημέρωσης προκειμένου αυτά να συμβάλλουν στη διάδοση των σκοπών τους, ενώ,

τέλος σχεδιάζουν και υλοποιούν προγράμματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.



Πίνακας 6.36: Μέσα υλοποίησης πολιτικών των ΜΚΟ της Περιφέρειας Λιγυρίας

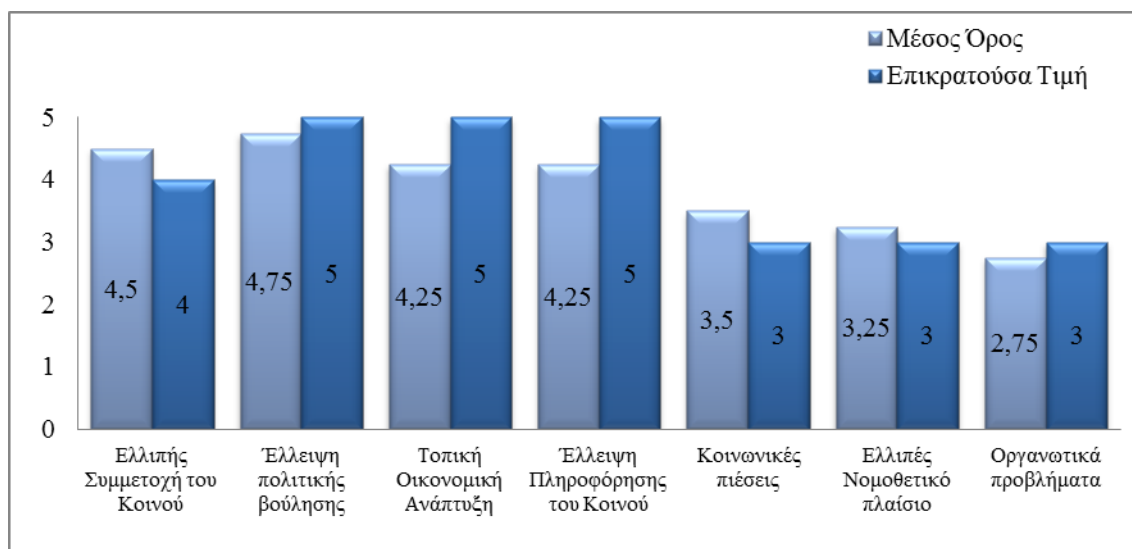
Ομοίως και εδώ, όπως και στις άλλες δύο Περιφέρειες, επισημάνθηκε η σημασία της χρήσης των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ως ενός πολύτιμου εργαλείου τόσο για την ενεργή συμμετοχής του Κοινού όσο και για την παροχή άμεσης πληροφόρησης σχετικά με τα περιβαλλοντικά προβλήματα.

6.3.6 Προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των πολιτικών περιβάλλοντος & βιώσιμης ανάπτυξης

Αντίστοιχα με τους Δήμους, και σε αυτό το τμήμα του ερωτηματολογίου τέθηκαν υπόψη μια σειρά από εξωγενείς αλλά και ενδογενείς παράγοντες που

δύνανται να καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό την αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των περιβαλλοντικών πολιτικών όπως α) η τοπική οικονομική ανάπτυξη, β) οι κοινωνικές πιέσεις, γ) τα οργανωτικά προβλήματα, δ) η πολιτική βούληση, ε) το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο, στ) η έλλειψη πληροφόρησης και ζ) η ελλιπής συμμετοχή του Κοινού.

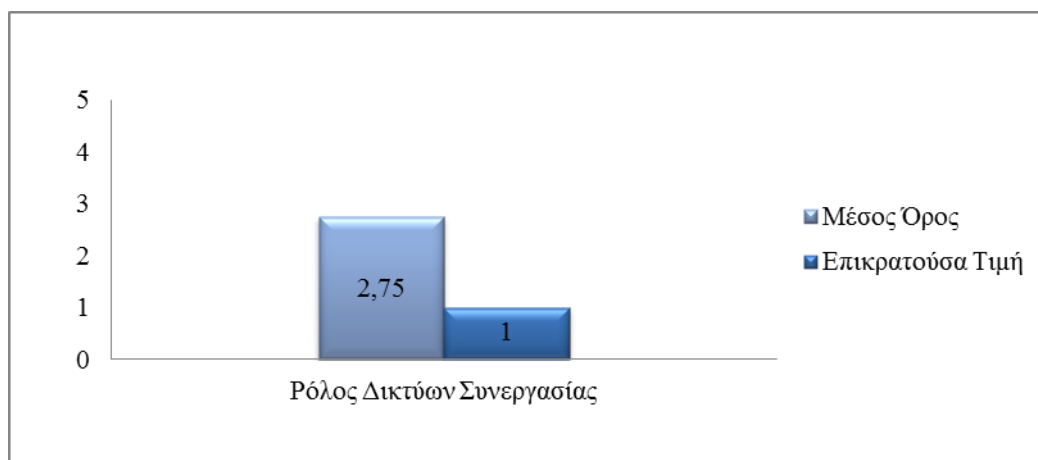
Από την καταγραφή των απαντήσεων προκύπτει ότι τα σημαντικότερα προβλήματα ή εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των εκπροσώπων των οργανώσεων, είναι η έλλειψη πολιτικής βούλησης (Μ.Ο. 4.75/5) και η ελλιπής συμμετοχή του Κοινού (Μ.Ο. 4.50/5). Περαιτέρω, με μικρότερη ένταση καταγράφονται η τοπική οικονομική ανάπτυξη (Μ.Ο. 4.00/5), η έλλειψη πληροφόρησης του Κοινού (Μ.Ο. 4.25/5), οι κοινωνικές πιέσεις (Μ.Ο. 3.50/5), το ελλιπές νομοθετικό πλαίσιο (Μ.Ο. 3.25/5) και τα διάφορα οργανωτικά προβλήματα (Μ.Ο. 2.75/5).



Πίνακας 6.37: Αξιολόγηση προβλημάτων/εμποδίων στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών

6.3.7 Δίκτυα Συνεργασίας Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

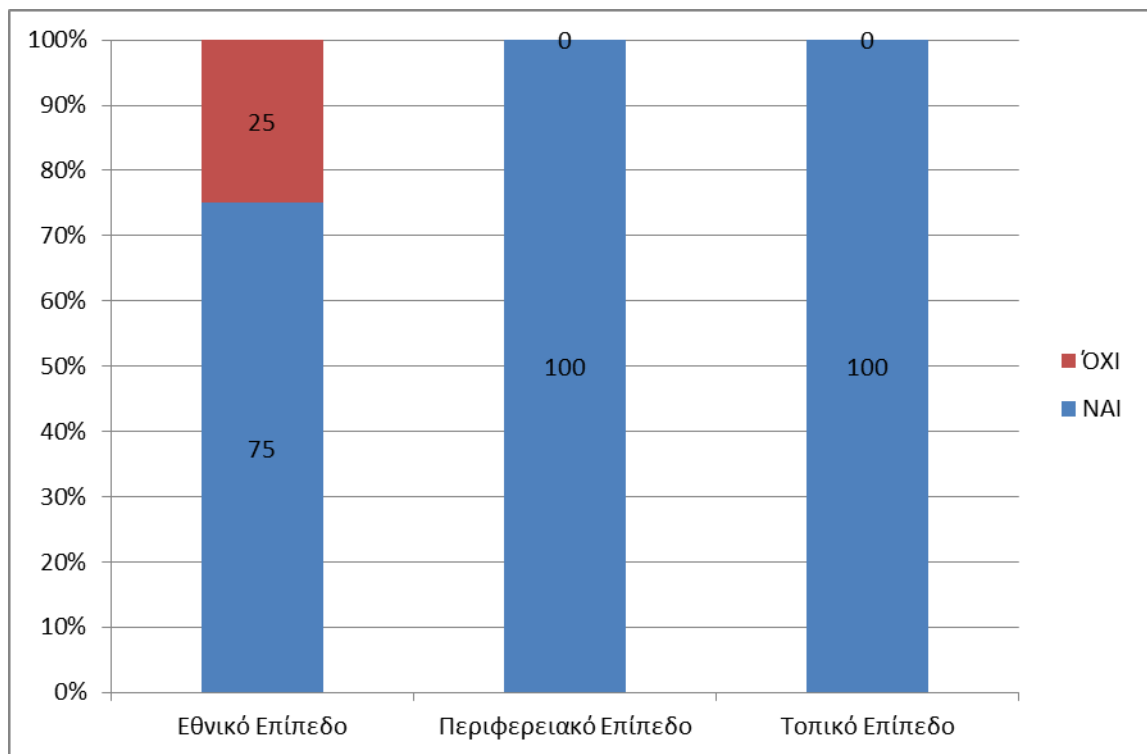
Όλες οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις εκτιμούν ότι ο ρόλος των δικτύων των ΜΚΟ (Εθνικών/Περιφερειακών και Διακρατικών) επηρεάζει τη διαμόρφωση της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής, όχι όμως σε ιδιαίτερα σημαντικό βαθμό (Μ.Ο. 2.75/5).



Πίνακας 6.38: Αξιολόγηση επιρροής των Δικτύων συνεργασίας ΜΚΟ στο πεδίο της προστασίας του περιβάλλοντος

6.3.7.1 Εθνικά, Περιφερειακά και Τοπικά Δίκτυα Συνεργασίας

Όλες οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της Λιγουρίας επιδιώκουν τη μεταξύ τους συνεργασία καθώς επίσης και τη συνεργασία με άλλες οργανώσεις που δραστηριοποιούνται σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Περαιτέρω, ένας σημαντικός αριθμός από αυτές, σε ποσοστό 75%, επιδιώκει την συνεργασία και με άλλες οργανώσεις σε εθνικό επίπεδο.



Πίνακας 6.39: Συνεργασία με άλλες Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

Όλες οι οργανώσεις, ωστόσο, επισημαίνουν μια σειρά από εμπόδια, τα οποία αποτελούν ανάχωμα στις όποιες πρωτοβουλίες για τη μεταξύ τους συνεργασία. Καταρχήν, δεν υπάρχει μια διαδικασία θεσμοποιημένου διαλόγου στην οποία να υπάρχει μια σαφώς προσδιορισμένη και ιεραρχημένη ημερήσια διάταξη, η οποία να οδηγεί στην διατύπωση κοινών θέσεων σε σχέση με συγκεκριμένα περιβαλλοντικά προβλήματα. Η αιτία για αυτό το έλλειμμα εδράζεται στη βάση των διαφορετικών επιδιώξεων αλλά και στρατηγικών που η κάθε μη κυβερνητική οργάνωση υλοποιεί. Βεβαίως, σε πολλές περιπτώσεις υπάρχει συνεργασία, η οποία ανακύπτει κυρίως λόγω της σοβαρότητας και των κινδύνων που μπορεί να εγκυμονεί η διαχείριση ή μη ενός περιβαλλοντικού προβλήματος, ενώ σε άλλες περιπτώσεις παρουσιάζεται το φαινόμενο της άσκησης οργανωμένης πίεσης προς τις τοπικές ή τις περιφερειακές

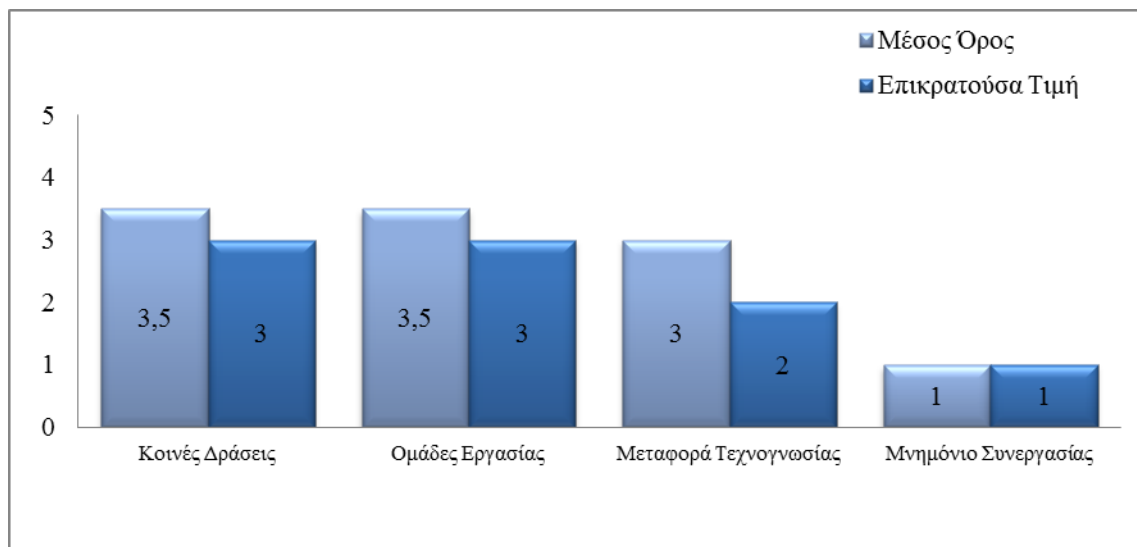
αρχές για ζητήματα στα οποία συνήθως υπάρχει ειδικευμένη γνώση μίας εξ' αυτών και η οποία αποτελεί τον συντονιστή των δράσεών τους.

6.3.7.2 Διακρατικά Δίκτυα Συνεργασίας

Από τις Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της Λιγουρίας, οι μισές συμμετέχουν σε κάποιο διακρατικό δίκτυο συνεργασίας. Πρόκειται ουσιαστικά για έμμεση συμμετοχή τους αφού αυτή λαμβάνει χώρα μέσω κυρίως των κεντρικών οργανώσεων, οι οποίες εδρεύουν στη Ρώμη. Στις περισσότερες περιπτώσεις υπάρχει διάχυση της πληροφορίας από τις κεντρικές οργανώσεις προς τα παραρτήματα σε θέματα συνεργασιών/συνεργιών, δικτύωσης, τεχνογνωσίας και βέλτιστων πρακτικών. Σε ορισμένες περιπτώσεις πολλές από τις οργανώσεις παρέχουν την δυνατότητα συμμετοχής, μέσω εναλλαγής (*rotation*), στα στελέχη των περιφερειακών παρατημάτων τους στις διεργασίες που διεξάγονται εντός των διακρατικών δικτύων συνεργασίας.

Αναφορικά με τα μέσα υλοποίησης της συνεργασίας εντός των συγκεκριμένων δικτύων, οι ερωτηθέντες εκλήθησαν να απαντήσουν πάνω σε μια σειρά από θέματα στα οποία περιλαμβάνονται α) η υπογραφή σχετικών μνημονίων συνεργασίας, β) η μεταφορά τεχνογνωσίας, γ) η υλοποίηση κοινών δράσεων και τέλος δ) η συγκρότηση ομάδων εργασίας.

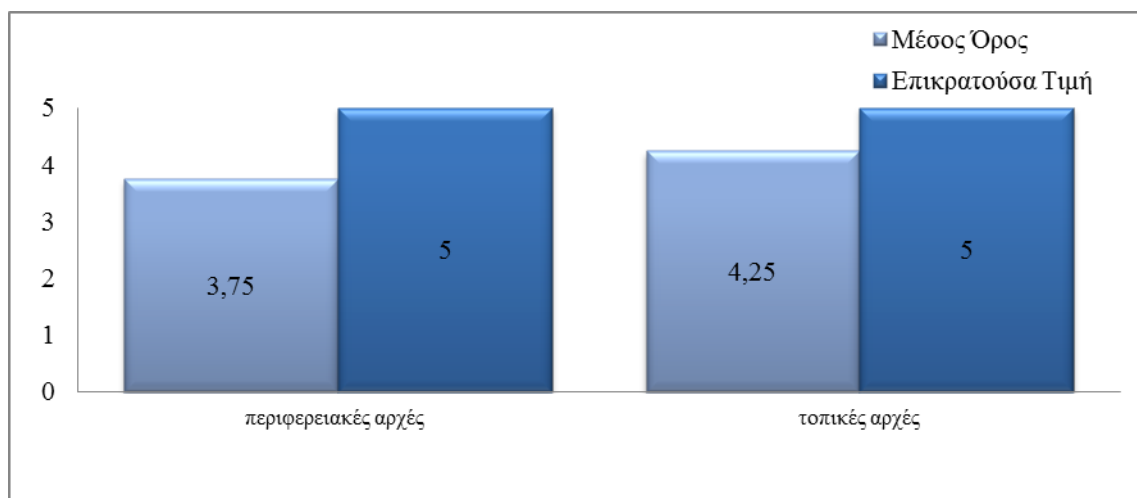
Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι κύρια μέσα υλοποίησης της συνεργασίας αποτελούν η λειτουργία κοινών ομάδων εργασίας (Μ.Ο. 3.50/5), η υλοποίηση κοινών δράσεων σε συγκεκριμένα περιβαλλοντικά ζητήματα (Μ.Ο. 3.50/5) καθώς επίσης και η μεταφορά τεχνογνωσίας (Μ.Ο. 3.00/5).



Πίνακας 6.40: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας Διακρατικών Δικτύων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

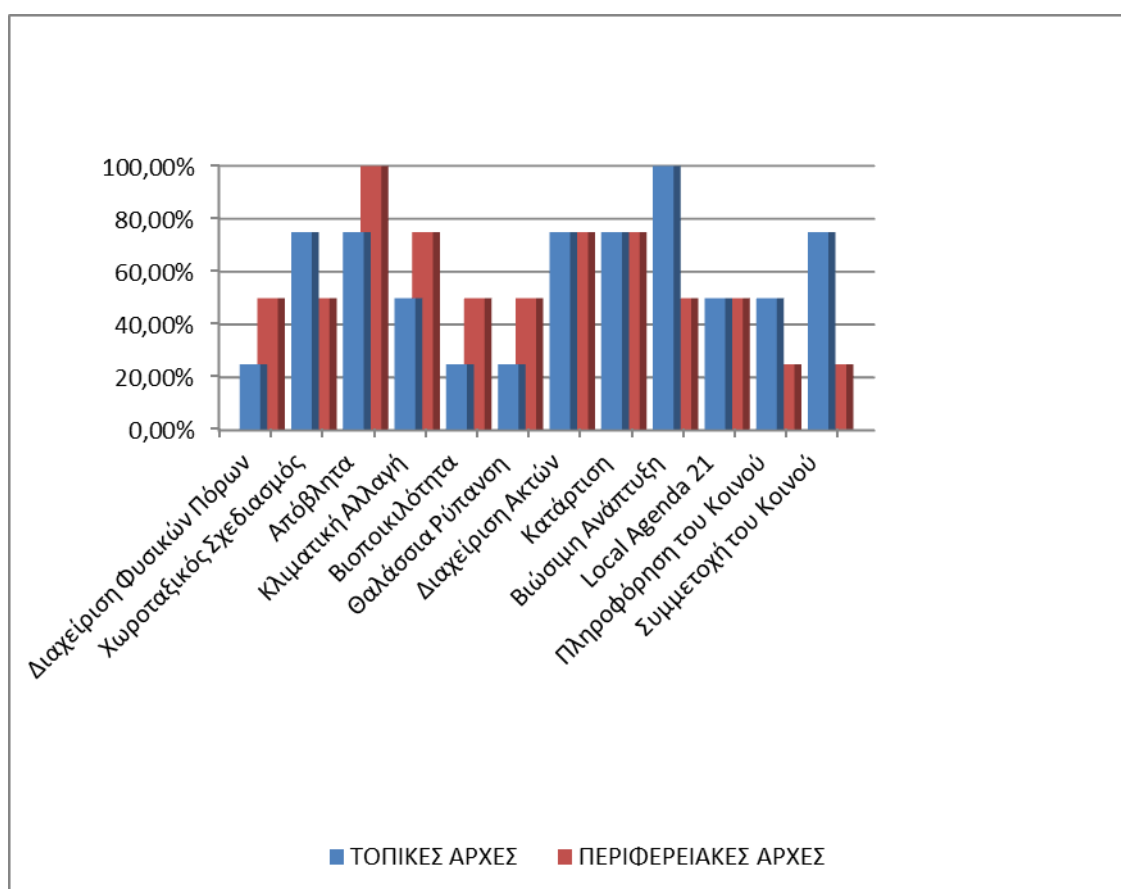
6.3.8 Συνεργασία με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές

Όλες οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις της Λιγουρίας συνεργάζονται με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές. Οι εκπρόσωποι των οργανώσεων αξιολογούν τη συνεργασία με τις περιφερειακές αρχές λιγότερο σημαντική (Μ.Ο. 3.75/5) από αυτή με τις τοπικές αρχές (Μ.Ο. 4.25/5).



Πίνακας 6.41: Αξιολόγηση συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές

Παρόλο που όπως αποτυπώνεται στο παρακάτω πίνακα οι μη κυβερνητικές οργανώσεις συνεργάζονται τόσο με τις περιφερειακές αρχές όσο και με τις τοπικές αρχές η αξιολόγηση της σημασίας των συγκεκριμένων συνεργασιών ενδέχεται να είναι ως ένα βαθμό αποτέλεσμα μια υποβόσκουσας αντιπαλότητας η οποία έχει αναπτυχθεί ανάμεσα στους εκπροσώπους των μη κυβερνητικών οργανισμών και τα στελέχη της περιφερειακής διοίκησης. Συγκεκριμένα, στο επόμενο γράφημα παρατηρούνται μικρές αποκλίσεις στις θεματικές ενότητες που άπτονται της προστασίας του περιβάλλοντος και στις οποίες σε μερικές περιπτώσεις η συνεργασία με τις τοπικές αρχές εμφανίζεται να είναι στενότερη ενώ στις υπόλοιπες η περιφέρεια εμφανίζεται να έχει προβάδισμα, κυρίως λόγω αρμοδιότητας, έναντι των δήμων.

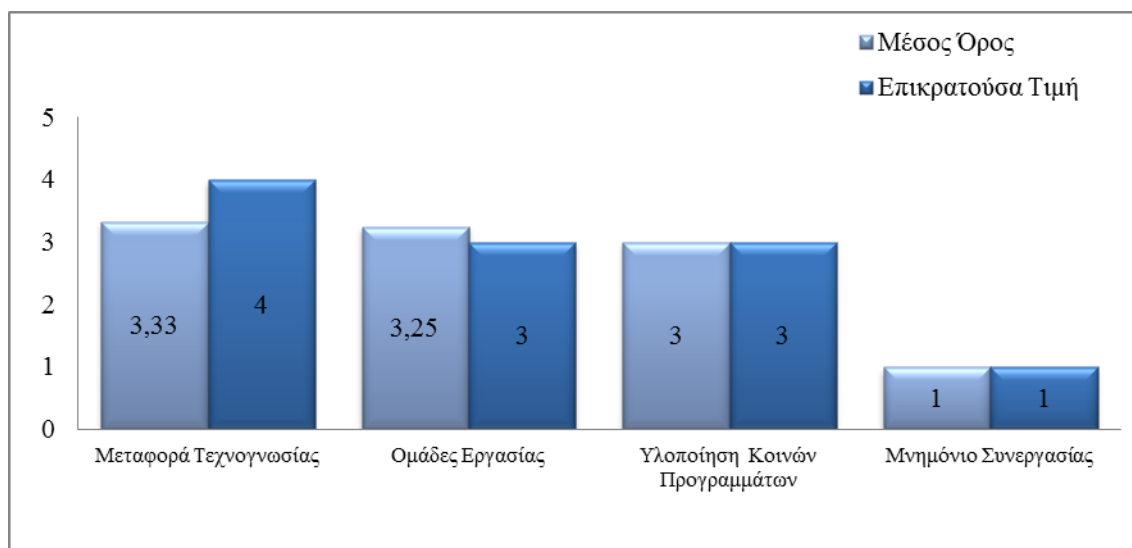


Πίνακας 6.42: Συνεργασία με Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές της Λιγουρίας

6.3.8.1 Μέσα υλοποίησης Συνεργασίας με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές

Σε ό,τι αφορά στα μέσα υλοποίησης της συνεργασίας των ΜΚΟ με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές στο συγκεκριμένο τμήμα του ερωτηματολογίου ετέθησαν υπόψη α) η υπογραφή μνημονίων συνεργασίας, β) η μεταφορά τεχνογνωσίας, γ) η υλοποίηση κοινών προγραμμάτων και δ) η συγκρότηση και λειτουργία κοινών ομάδων εργασίας.

Η συνεργασία των οργανώσεων με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές υλοποιείται κυρίως με τη μεταφορά τεχνογνωσίας (Μ.Ο. 3.33/5), με τη λειτουργία κοινών ομάδων εργασίας (Μ.Ο. 3.25/5), με την υλοποίηση κοινών προγραμμάτων (Μ.Ο. 3.00/5) ενώ, τέλος, η υπογραφή μνημονίων συνεργασίας σπανίως χρησιμοποιείται (Μ.Ο. 1.00/5).

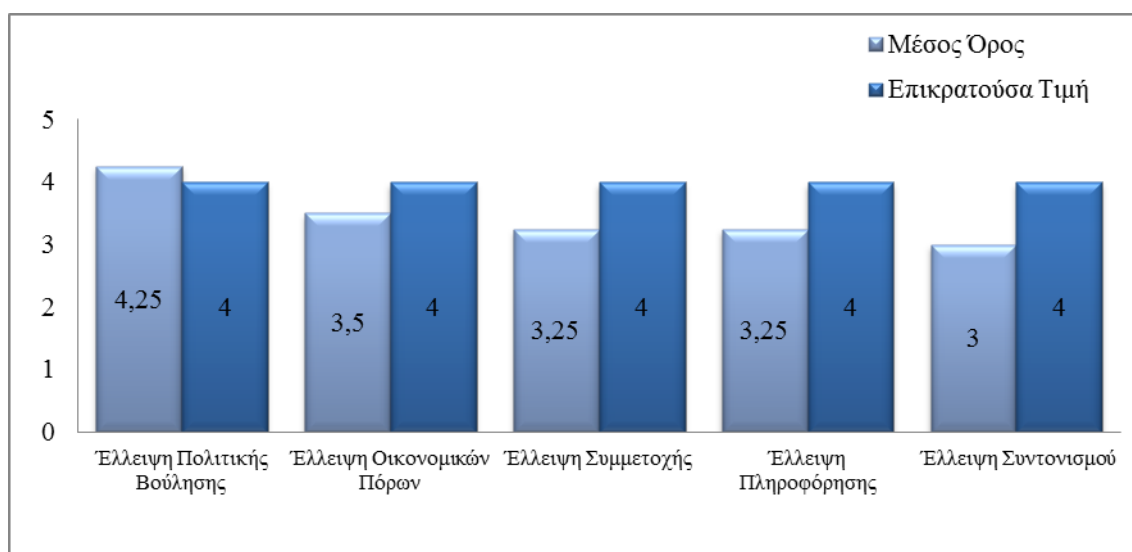


Πίνακας 6.43: Μέσα υλοποίησης συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές

6.3.8.2 Προβλήματα/Εμπόδια Συνεργασίας με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το σκέλος του ερωτηματολογίου στο οποίο καλούνται οι εκπρόσωποι των ΜΚΟ να ιεραρχήσουν τα προβλήματα ή/και εμπόδια που ανακύπτουν στη συνεργασία με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές. Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες εκλήθησαν να ιεραρχήσουν μια σειρά από προβλήματα/εμπόδια όπως α) η έλλειψη πολιτικής βούλησης, β) η έλλειψη οικονομικών πόρων, γ) η έλλειψη του μεταξύ τους συντονισμού, δ) η έλλειψη πληροφόρησης και τέλος ε) το έλλειμμα συμμετοχής.

Από τις απαντήσεις προκύπτει ότι το σημαντικότερο πρόβλημα στη συνεργασία των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές σχετίζεται με την έλλειψη πολιτικής βούλησης (Μ.Ο. 4.25/5). Ακολούθως, ως σημαντικά προβλήματα καταγράφονται η έλλειψη οικονομικών πόρων (Μ.Ο. 3.50/5), η έλλειψη πληροφόρησης (Μ.Ο. 3.25/5), το έλλειμμα συμμετοχής των οργανώσεων στις διαδικασίες διαβούλευσης (Μ.Ο. 3.25/5) και τέλος η έλλειψη συντονισμού (Μ.Ο. 3.00/5).



Πίνακας 6.44: Προβλήματα/εμπόδια συνεργασίας με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές

Από τις συνεντεύξεις με τους εκπροσώπους των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων προκύπτει ότι η συνεργασία με τις τοπικές και περιφερειακές υλοποιείται κυρίως μέσα από την μεταφορά τεχνογνωσίας και τη συμμετοχή τους σε διάφορα προγράμματα. Στην πλειονότητά τους η υλοποίηση των προγραμμάτων περιλαμβάνει δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού σε ζητήματα που σχετίζονται με τη διαχείριση των απορριμμάτων και την εξοικονόμηση ενέργειας, στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής. Το κύριο πρόβλημα που ανακύπτει από τη συνεργασία τους είναι ότι, επί της ουσίας, δεν μετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων έστω και αν υπάρχει το σχετικό θεσμικό πλαίσιο ενώ, για τις περιπτώσεις στις οποίες συμμετέχουν, δεν λαμβάνονται υπόψη οι τοποθετήσεις τους και αυτό έχει αποτελέσει, κατά καιρούς, μεγάλη εστία έντονων διαφωνιών και εντάσεων στις μεταξύ τους σχέσεις. Επιπλέον δεν υπάρχει συντονισμός αναφορικά με την υποβολή κοινών προτάσεων για την χρηματοδότηση της υλοποίησης σχετικών περιβαλλοντικών προγραμμάτων. Κατά τη γνώμη τους η έλλειψη ουσιαστικής συνεργασίας με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές μπορεί να καλυφθεί με τη δημιουργία ενός κατάλληλου πλαισίου, στη βάση του οποίου θα δημιουργηθεί ένα κλίμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης ενώ παράλληλα θα πρέπει να υπάρξουν πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της γραφειοκρατίας, η οποία αποτελεί το κυριότερο εμπόδιο στην ενεργή συμμετοχή τους.

6.3.9 Η Συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης

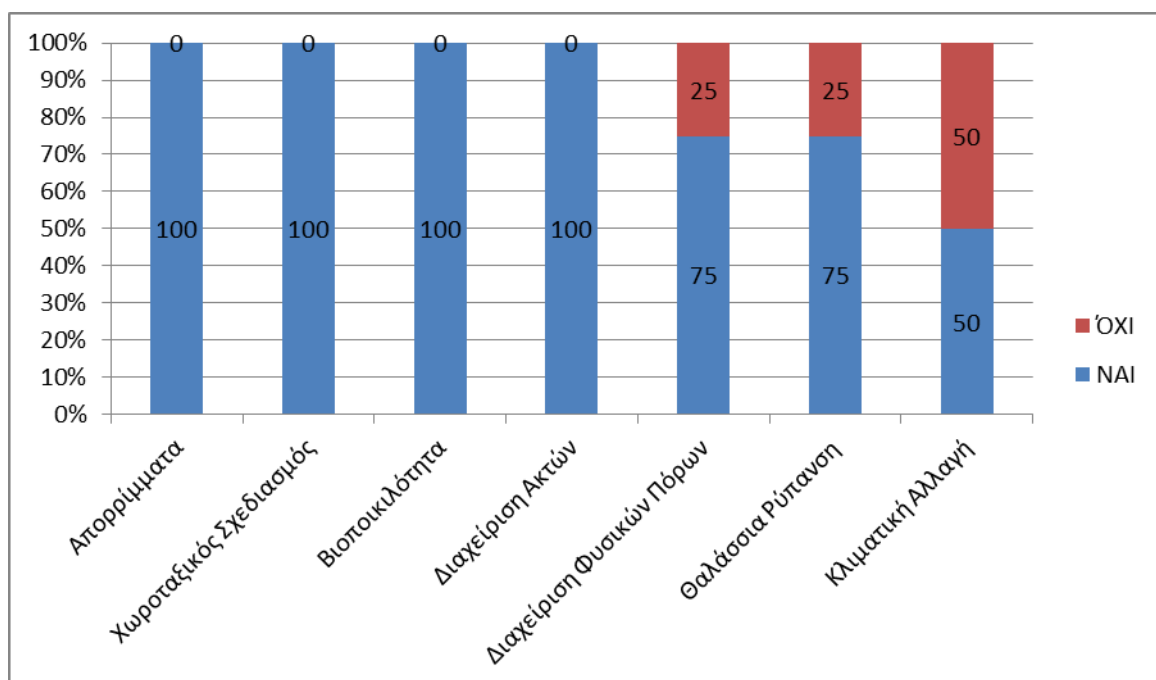
Σε ό,τι αφορά στη συνεισφορά της Ευρωπαϊκής Ένωσης όλοι, μηδενός εξαιρουμένου, αναγνωρίζουν τη σημασία της και τον καταλυτικό ρόλο της στην

ανάπτυξη και στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο. Όμως, ταυτόχρονα, θεωρούν ότι υπάρχει μια αδυναμία ως προς την πλήρη κατανόηση της ποικιλομορφίας και των ιδιαίτερων αναγκών των χωρών και δη των τοπικών κοινωνιών της νότιας Ευρώπης. Αυτό συμβαίνει, κατά τη γνώμη τους, διότι σε πολλές περιπτώσεις σχεδιασμού και διαμόρφωσης σχετικών περιβαλλοντικών πολιτικών λαμβάνεται υπόψη το μοντέλο ανάπτυξης των χωρών τις Βόρειας Ευρώπης, με αποτέλεσμα να ανακύπτουν προβλήματα εφαρμογής στην πλειονότητα των χωρών του Ευρωπαϊκού Νότου. Περαιτέρω, μια μικρή μερίδα των οργανώσεων ασκεί κριτική ως προς την εν γένει έλλειψη οράματος από την πλευρά των ευρωπαϊκών θεσμών, γεγονός που, κατά τη γνώμη τους, έχει άμεση επίπτωση και στις πολιτικές του περιβάλλοντος.

6.3.10 Αντιμετώπιση Περιβαλλοντικών Προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό Επίπεδο

Στο συγκεκριμένο σκέλος του ερωτηματολογίου ζητήθηκε από τους εκπροσώπους των ΜΚΟ, όπως αντίστοιχα ζητήθηκε και από τους υπηρεσιακούς και πολιτικούς παράγοντες των Δήμων, να απαντήσουν ποια από τα περιβαλλοντικά μπορούν να αντιμετωπισθούν πιο αποτελεσματικά σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, οι ερωτηθέντες εκλήθησαν να απαντήσουν εάν α) η διαχείριση των απορριμμάτων, η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, γ) η διατήρηση της βιοποικιλότητας, δ) η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, ε) η διαχείριση των ακτών, στ) ο χωροταξικός σχεδιασμός και η) η διαχείριση των φυσικών πόρων δύνανται να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικότερα σε περιφερειακό ή/και τοπικό επίπεδο.

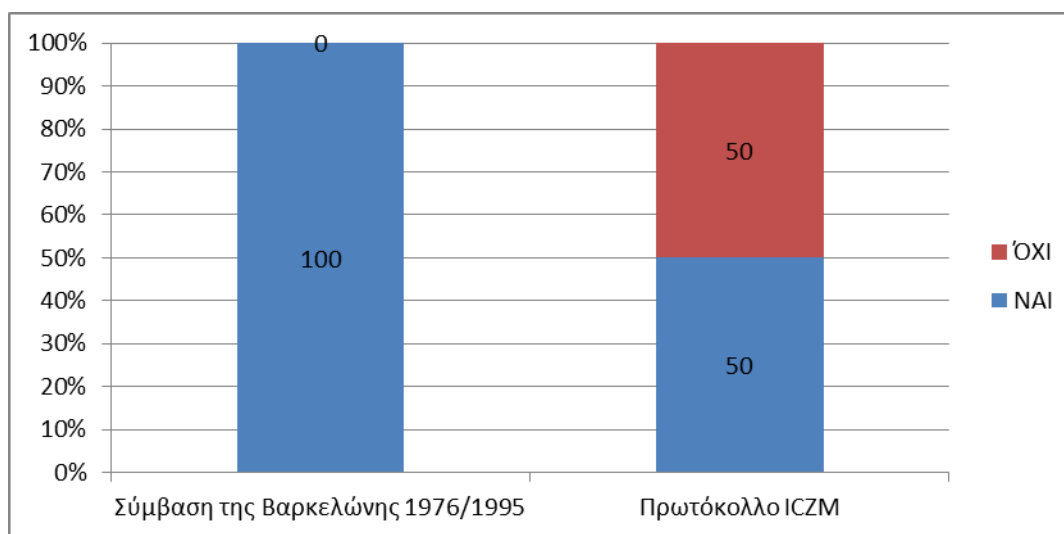
Από τις απαντήσεις που καταγράφηκαν προκύπτει η ομόφωνη εκτίμηση των εκπροσώπων των οργανώσεων ότι τα ζητήματα της διαχείρισης των απορριμμάτων, του χωροταξικού σχεδιασμού, της διατήρησης της βιοποικιλότητας και της διαχείρισης των ακτών δύναται να αντιμετωπισθούν αποτελεσματικότερα σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ομοίως, μικρότερος αριθμός οργανώσεων, σε ποσοστό 75%, εκτιμά ότι η διαχείριση των φυσικών πόρων και η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης θα πρέπει να εντάσσονται στον περιφερειακό και τοπικό σχεδιασμό αντίστοιχα. Τέλος, οι οργανώσεις, σε ποσοστό 50%, αξιολογούν την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής ως ένα ζήτημα, η διαχείριση του οποίου θα πρέπει να γίνεται σε εθνικό επίπεδο.



Πίνακας 6.45: Αντιμετώπιση προβλημάτων σε Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο

6.3.11 Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών

Η Σύμβαση για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, 1976/1995 (Σύμβαση της Βαρκελώνης, 1976/1995)²²² είναι γνωστή στο σύνολο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της περιφέρειας της Λιγουρίας ενώ το Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών – ΟΔΠΖ, 2008 (Protocol on Integrated Coastal Zone Management – ICZM, 2008)²²³ μόλις στις μισές από αυτές.



Πίνακας 6.46: Γνωρίζετε τη Σύμβαση της Βαρκελώνης και το Πρωτόκολλο ICZM;

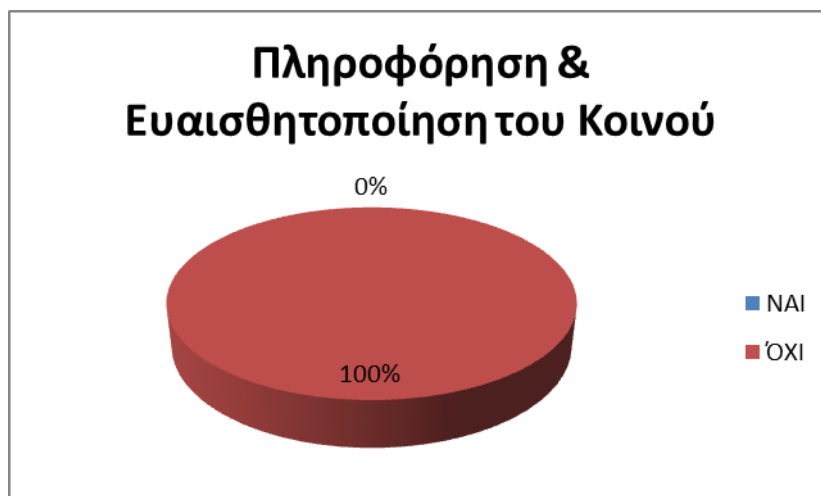
Σε ό,τι αφορά στην πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση του Κοινού αναφορικά με τα ζητήματα της ολοκληρωμένης διαχείρισης των παράκτιων ζωνών διαπιστώνεται ένα σημαντικό έλλειμμα, αφού καμία από τις οργανώσεις δεν έχει υλοποιήσει αντίστοιχα προγράμματα. Ορισμένες μόνο εξ αυτών έχουν κατά καιρούς συμμετάσχει στην υλοποίηση προγραμμάτων και δράσεων ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού αναφορικά με τον καθαρισμό των ακτών.

²²² Βλ. σχετικά Σύμβαση για την Προστασία του Θαλάσσιου Περιβάλλοντος και των Παράκτιων Περιοχών της Μεσογείου, 1976/1995,

<http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001004>

²²³ Βλ. σχετικά Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών, 2008,

<http://www.unepmap.org/index.php?module=content2&catid=001001001>



Πίνακας 6.47: Υλοποίηση Προγραμμάτων Πληροφόρησης & Ευαισθητοποίησης του Κοινού για την ΟΔΠΖ από τις ΜΚΟ της Περιφέρειας της Λιγυρίας

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι στο ερώτημα για το εάν διασφαλίζεται η συμμετοχή του Κοινού στα διάφορα στάδια της διαδικασίας λήψης απόφασης και εφαρμογής πολιτικών σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, σημαντικός αριθμός των οργανώσεων, σε ποσοστό 75%, απάντησε αρνητικά



Πίνακας 6.48: Διασφαλίζεται η Συμμετοχή του Κοινού στην λήψη αποφάσεων σχετικά με την ΟΔΠΖ;

Παρόλο που υπάρχουν διαδικασίες μεσολάβησης ή συμβιβασμού καθώς και δικαίωμα διοικητικής ή δικαστικής προσφυγής σε περιπτώσεις αποφάσεων, δράσεων ή παραλείψεων στις οποίες δεν τηρούνται οι σχετικές διατάξεις για τη συμμετοχή του κοινού, εντούτοις το 25% των μη κυβερνητικών οργανώσεων εκτιμά ότι δεν εφαρμόζονται.

Επιπλέον, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι μικρός αριθμός των οργανώσεων, σε ποσοστό 25%, είναι σε θέση να γνωρίζει την ύπαρξη σχεδίου ολοκληρωμένης διαχείρισης των ακτών εντός των ορίων της Περιφέρειας, και έχει συμμετάσχει στην κατάρτισή τους ενώ ενδιαφέρον επίσης είναι το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της διαβούλευσης δεν τους ζητήθηκε η υποβολή προτάσεων αλλά ένας απολογισμός σχετικών δράσεων που έχουν υλοποιήσει.

Σε ό,τι αφορά στην έγκριση μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για δημόσια ή ιδιωτικά έργα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις παράκτιες ζώνες, καμία εκ των οργανώσεων δεν συμμετείχε στη διαδικασία διαβούλευσης για την διατύπωση γνώμης ως προς την ορθότητά τους. Τέλος, οι περισσότερες εκ των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, σε ποσοστό 75%, έχει συμμετάσχει, από κοινού με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές, στην υλοποίηση προγραμμάτων για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων περιοχών.

6.4. Συμπερασματικές Παρατηρήσεις

6.4.1 Ο ρόλος της Περιφερειακής Κυβέρνησης και των Δήμων της Λιγουρίας

Σκοπός της παρούσας ενότητας αποτελεί η συνοπτική παρουσίαση των κυριότερων ευρημάτων που προέκυψαν από την έρευνα πεδίου στην περιφέρεια της Λιγουρίας.

Η Περιφερειακή Κυβέρνηση της Λιγουρίας έχει αποκλειστικές αρμοδιότητες που της επιτρέπουν να σχεδιάζει και να υλοποιεί πολιτικές στον τομέα του περιβάλλοντος. Ιδιαίτερη έμφαση δίδεται στον τομέα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης με την λειτουργία δέκα πιστοποιημένων Κέντρων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) τα οποία υλοποιούν δράσεις ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης σε σχολεία και σε διάφορες κοινωνικές ομάδες για θέματα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος.

Σε ό,τι αφορά στη δικτύωση της Περιφέρειας και την ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών για τη συμμετοχή της σε διάφορα δίκτυα συνεργασίας, διακρατικά και εθνικά, η γενική εικόνα που καταγράφεται είναι ότι υπάρχει η βούληση αλλά οι γραφειοκρατικές διαδικασίες και οι ελλείψεις που παρατηρούνται σε προσωπικό και οικονομικούς πόρους δεν το επιτρέπουν.

Οι Επαρχίες της Λιγουρίας αποτελούν ένα σημαντικό κρίκο στην αλυσίδα της διοικητικής ιεραρχίας της Περιφέρειας, καθώς επικουρούν το έργο των Δήμων μέσα από ένα πλέγμα αρμοδιοτήτων που τους έχει παραχωρηθεί από την Περιφερειακή Κυβέρνηση.

Αξιοσημείωτη είναι η λειτουργία της ARPAL, υπηρεσία της Περιφέρειας, η οποία ως αντικείμενο της έχει την υποστήριξη της Περιφερειακής Διοίκησης, των Επαρχιών, των Δήμων και των ορεινών κοινοτήτων της Λιγουρίας σε θέματα που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος, τα ύδατα, τη διατήρηση του εδάφους, την πολιτική προστασία και τη δημόσια υγεία.

Τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα τμήματα περιβάλλοντος των δήμων της περιφέρειας της Λιγουρίας αφορούν στην έλλειψη οικονομικών πόρων και προσωπικού.

Η λειτουργία των τμημάτων περιβάλλοντος των δήμων περιλαμβάνει την άσκηση αρμοδιοτήτων από τις οποίες ξεχωρίζουν η εφαρμογή της νομοθεσίας, η διενέργεια ελέγχων-επιθεωρήσεων καθώς επίσης και ζητήματα τα οποία σχετίζονται με την Local Agenda 21.

Σε ότι αφορά την αξιολόγηση των προβλημάτων/εμποδίων στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο οι περισσότεροι εκπρόσωποι των δήμων προτάσσουν τα διάφορα οργανωτικά προβλήματα, την τοπική οικονομική ανάπτυξη και τις κοινωνικές πιέσεις ενώ χαμηλά ιεραρχείται η έλλειψη πολιτικής βούλησης, εν αντιθέσει με τις δύο προηγούμενες περιφέρειες.

Ως προς τα μέσα υλοποίησης των περιβαλλοντικών πολιτικών ξεχωρίζουν οι καμπάνιες ενημέρωσης και η παροχή κινήτρων καθώς επίσης και η λειτουργία των κέντρων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Αντιθέτως, η επιβολή προστίμων και η αύξηση των δημοτικών τελών εκτιμάται ότι δεν αναμένεται να αποδώσουν τα προσδοκώμενα.

Η συνεργασία των όμορων δήμων επικεντρώνεται κυρίως στα ζητήματα της Local Agenda 21, της αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης και της διαχείρισης των φυσικών πόρων.

Η σημασία της συνεργασίας των δήμων με την περιφερειακή κυβέρνηση αξιολογείται ως ιδιαίτερος σημαντική ενώ τα κύρια μέσα υλοποίησής της περιλαμβάνουν την μεταφορά τεχνογνωσίας, την υλοποίηση κοινών δράσεων και τη συγκρότηση κοινών ομάδων εργασίας. Εδώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι η κριτική που ασκείται προς την περιφερειακή κυβέρνηση για την «προνομιακή» μεταχείριση του δήμου της Γένοβα έναντι των υπολοίπων.

6.4.2 Ο ρόλος των Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας

Ο ρόλος των διαδημοτικών δικτύων (διακρατικών, εθνικών και περιφερειακών) επηρεάζει τη διαμόρφωση της εθνικής περιβαλλοντικής αλλά σε καμία περίπτωση, όπως συνάγεται από τις απαντήσεις δεν διαδραματίζει καταλυτικό ρόλο.

Ομοίως κρίνεται και η αξιολόγηση του ρόλου και της λειτουργία των εθνικών και περιφερειακών διαδημοτικών δικτύων στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο η οποία επίσης εκτιμάται μετρίως σημαντική. Τα κύρια πεδία της συνεργασίας των δήμων εντός των συγκεκριμένων δικτύων σχετίζονται με τα ζητήματα της αντιμετώπισης της θαλάσσιας ρύπανσης και της διαχείρισης των απορριμμάτων ενώ αναφορικά με τα μέσα που χρησιμοποιούνται ξεχωρίζει η υλοποίηση κοινών δράσεων και οι κοινές επιχειρησιακές δραστηριότητες.

Σε ότι αφορά τα διακρατικά διαδημοτικά δίκτυα παρατηρείται περιορισμένη συμμετοχή κυρίως λόγω της έλλειψης προσωπικού και του αυξημένου όγκου εργασίας, ενώ επίσης ακολουθείται η προσέγγιση της «έμμεσης» συμμετοχής των δήμων κυρίως διαμέσου των υπηρεσιών των επαρχιών της Λιγυρίας οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις εκτελούν και χρέη συντονιστή, όπως συμβαίνει και στην περίπτωση του επαρχιακού συμβουλίου της Βαρκελώνης.

Κύρια πεδία συνεργασίας των συγκεκριμένων διεθνών διαδημοτικών δικτύων αναδεικνύονται τα ζητήματα της αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής, της καταπολέμησης της ρύπανσης και του χωροταξικού σχεδιασμού ενώ αναφορικά με τα μέσα υλοποίησης ξεχωρίζει η μεταφορά τεχνογνωσίας.

6.4.3 Ο ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων της Περιφέρειας της Λιγουρίας

Στα γενικά στοιχεία των μη κυβερνητικών οργανώσεων ξεχωρίζουν αυτά που αφορούν τον συνολικό αριθμό των ενεργών μελών τους με τις μισές από αυτές να πολυάριθμες ενώ δεν καταγράφονται οργανώσεις με αριθμό ενεργών μελών μεγαλύτερο από είκοσι.

Κοινό χαρακτηριστικό τους είναι η αδυναμία εύρεσης των απαιτούμενων πόρων για την κάλυψη των αναγκών τους, ενώ μικρή είναι η συνεισφορά του ιδιωτικού τομέα. Αναφορικά με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν πέραν της έλλειψης χρηματοδότησης, προστίθεται και αυτό της έλλειψης προσωπικού.

Κυρίως δραστηριοποιούνται εντός της περιφέρειας της Λιγουρίας ενώ κύρια πεδία των δραστηριοτήτων τους είναι η πληροφόρηση του Κοινού, η συμμετοχή στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και η περιβαλλοντική εκπαίδευση. Ομοίως οι θεματικές που αποτελούν αντικείμενο ενασχόλησής τους επικεντρώνονται στα ζητήματα της πληροφόρησης και συμμετοχής του Κοινού, της Local Agenda 21 και της βιώσιμης ανάπτυξης. Ως κύρια μέσα υλοποίησης των δραστηριοτήτων τους αναδεικνύονται η διοργάνωση εκδηλώσεων, η χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και τα προγράμματα εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, και η διανομή ενημερωτικού υλικού.

Η αντίληψή τους περί των προβλημάτων/εμποδίων σε σχέση με την αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο αναδεικνύει την έλλειψη πολιτικής βούλησης, και την ελλιπή συμμετοχή του Κοινού.

4.4.4 Ο ρόλος των Δικτύων Συνεργασίας των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων

Η συντριπτική πλειοψηφία των εκπροσώπων των μη κυβερνητικών οργανισμών εκτιμά ότι ο ρόλος των δικτύων ΜΚΟ δεν επηρεάζει σε σημαντικό βαθμό την διαμόρφωση της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής. Περαιτέρω, επιδιώκουν τη μεταξύ τους συνεργασία εκτιμούν όμως ότι η απουσία μιας σαφώς προσδιορισμένης και ιεραρχημένης ημερήσια διάταξη καθώς και οι διαφορετικές επιδιώξεις και στρατηγικές απομακρύνουν το ενδεχόμενο υιοθέτησης κοινών θέσεων.

Οι μισές μη κυβερνητικές οργανώσεις της Λιγουρίας συμμετέχουν εμμέσως διαμέσου των κεντρικών τους οργανώσεων σε διάφορα διακρατικά δίκτυα. Κύρια μέσα υλοποίησης των συγκεκριμένων συνεργασιών αναδεικνύονται η υλοποίηση κοινών δράσεων και η συγκρότηση ομάδων εργασίας.

Η συνεργασία με τις περιφερειακές και τοπικές αρχές καταγράφεται σε όλα τα πεδία, εντούτοις παρατηρούνται εμφανείς διαφοροποιήσεις στο βαθμό έντασης ανάμεσα στις περιφερειακές και τοπικές αρχές, με τις τελευταίες να αποτελούν πρωταρχικό στόχο συνεργασίας για τις μη κυβερνητικές οργανώσεις κυρίως λόγω της εγγύτητάς τους στους πολίτες και στο φυσικό περιβάλλον αλλά και εξαιτίας των εντάσεων και τριβών που αντιμετωπίζουν με το προσωπικό της περιφερειακής διοίκησης.

Ως κύρια μέσα της συνεργασίας με τις τοπικές και περιφερειακές αρχές αναδεικνύονται η μεταφορά τεχνογνωσίας και η συγκρότηση και λειτουργία κοινών ομάδων εργασίας.

6.4.5 Η Συμμετοχή του Κοινού στην Περιφέρεια της Λιγουρίας

Οι περιφερειακές και τοπικές αρχές, υπό το πρίσμα της Σύμβασης του Άαρχους, έχουν προβεί σε όλες τις απαραίτητες θεσμικές διευθετήσεις προκειμένου να

διασφαλίζονται τα δικαιώματα πρόσβασης στην πληροφορία, συμμετοχής στην διαδικασία λήψης αποφάσεων και στην προσφυγή στην δικαιοσύνη.

Σε μεγάλο ποσοστό η πρόσβαση στην περιβαλλοντική πληροφορία είναι ευπρόσιτη, διασφαλίζεται με τη χρήση συμβατικών και νέων τεχνολογιών ενώ προγράμματα ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού υλοποιούνται σε μεγάλη έκταση κυρίως στα ζητήματα της διαχείρισης των απορριμμάτων και δευτερευόντως της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η διαδικασία λήψης αποφάσεων αποτελεί πεδίο αντιπαράθεσης μεταξύ δήμων και μη κυβερνητικών οργανώσεων με τους πρώτους να εκτιμούν ότι η συμμετοχή των δεύτερων δεν προσδίδει την προστιθέμενη αξία η οποία, εν δυνάμει, θα κατέληγε στη συλλογικά αντιπροσωπευτική έκφραση της τοπικής κοινωνίας επί συγκεκριμένων περιβαλλοντικών ζητημάτων ενώ οι αιτιάσεις των οργανώσεων επικεντρώνονται στην έλλειψη πολιτικής βούλησης.

4.4.6 Η Ολοκληρωμένη διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών στην Περιφέρεια της Αιγούρας

Η Ιταλία αν και ήταν μεταξύ των κρατών που υπέγραψαν το Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Ζωνών, 2008, εν τούτοις δεν το έχει ακόμα επικυρώσει. Επιπλέον, χαρακτηριστική είναι απουσία αντίστοιχης εθνικής στρατηγικής καθώς επίσης και η περιορισμένη διεισδυτικότητα που παρουσιάζουν τόσο η Σύμβαση της Βαρκελώνης όσο και το συγκεκριμένο Πρωτόκολλο. Εν τούτοις, πλήθος σχετικών πρωτοβουλιών έχουν αναληφθεί, ήδη από τα μέσα της προηγούμενης δεκαετίας από την περιφερειακή κυβέρνηση και σε συνεργασία με ορισμένους δήμους. Εδώ θα πρέπει να επισημανθεί ότι ένας ικανοποιητικός αριθμός

δήμων συνεργάζεται με την περιφερειακή κυβέρνηση στο πλαίσιο της διαμόρφωσης παράκτιων στρατηγικών και της υλοποίησης σχεδίων δράσης και προγραμμάτων.

Υπό το πρίσμα του Πρωτοκόλλου θα πρέπει να αναφερθούν τόσο η σύνταξη ενός σχεδίου ολοκληρωμένης διαχείρισης της παράκτιας ζώνης, το οποίο ήδη εφαρμόζεται σε τμήμα των ακτών, όσο και η ύπαρξη τακτικής επικοινωνίας και συνεργασίας με το PAP/RAC του Μεσογειακού Σχεδίου Δράσης, κύρια δραστηριότητα του οποίου αποτελεί η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών της Μεσογείου Θαλάσσης.

Ως προς το ζήτημα της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του Κοινού καταγράφεται έλλειμμα ενημέρωσης αφού τόσο οι Δήμοι όσο και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις εμφανίζεται να μην έχουν υλοποιήσει σχετικές δράσεις.

Σε ότι αφορά την έγκριση ή μή μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για δημόσια ή ιδιωτικά έργα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις παράκτιες ζώνες, η πλειονότητα των δήμων έχει συμμετάσχει σε αντίστοιχες διαδικασίες ενώ εξαιρετικά χαμηλά είναι τα ποσοστά συμμετοχής από πλευράς μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Ο αποκεντρωμένος χαρακτήρας σε σχέση με το πλαίσιο των αρμοδιοτήτων το οποίο διαχέεται από το εθνικό στο περιφερειακό επίπεδο σίγουρα συμβάλει στην εφαρμογή του Πρωτοκόλλου για τις Παράκτιες Ζώνες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το τελευταίο τμήμα της παρούσας διδακτορικής διατριβής αποσκοπεί διαμέσου της συγκριτικής ανάλυσης τριών Περιφερειών και επί τη βάση των συμπερασματικών παρατηρήσεων που προηγήθηκαν, στην απεικόνιση των βασικών συστατικών στοιχείων ενός θεωρητικού μοντέλου η εφαρμογή του οποίου δύναται να συμβάλει στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών και της βιώσιμης ανάπτυξης σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Ειδικότερα σε ό,τι αφορά τον ρόλο και την λειτουργία των περιφερειακών διοικήσεων, απαραίτητη κρίνεται η διαμόρφωση και υλοποίηση στρατηγικών, κατά το πρότυπο της περιφέρειας της Καταλονίας, οι οποίες να καλύπτουν το πλήρες φάσμα των θεμάτων προστασίας του περιβάλλοντος και βιώσιμης ανάπτυξης ενώ παράλληλα θα επιδιώκεται η συμμετοχή όλων των ενδιαφερόμενων φορέων. Την ίδια στιγμή, καλούνται, στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης, να διαδραματίσουν κομβικό ρόλο αναλαμβάνοντας τον συντονισμό, σε περιφερειακό

επίπεδο, ανάμεσα σε δήμους, μη κυβερνητικούς οργανώσεις, εκπροσώπους της επιστημονικής κοινότητας και φορείς του ιδιωτικού τομέα.

Περαιτέρω, επιβεβλημένη κρίνεται η ανάληψη πρωτοβουλιών η οποία θα ενισχύει τον βαθμό εξωστρέφειας τους με τη συμμετοχή τους σε διεθνή και εθνικά δίκτυα συνεργασίας μέσα από τα οποία θα επιδιώκουν την ανταλλαγή εμπειριών και την μεταφορά τεχνογνωσίας την οποία εν συνεχεία θα διαχέουν σε δήμους και μη κυβερνητικούς οργανώσεις εντός των διοικητικών τους ορίων. Επιπλέον, προκρίνεται η δημιουργία ανεξάρτητων περιφερειακών διοικητικών αρχών η οποίες θα εστιάζουν στον έλεγχο, την παρακολούθηση και την συλλογή στοιχείων και δεδομένων, κατά τα πρότυπα της ARPAL, και θα ασκούν επικουρικό ρόλο τόσο ως προς τις υπηρεσίες της περιφέρειας όσο και προς τους δήμους.

Τέλος, στο πλαίσιο της πολύ-επίπεδης περιβαλλοντικής διακυβέρνησης θα πρέπει να διασφαλίζουν την ύπαρξη κατάλληλων δομών και διαδικασιών διαλόγου που στοχεύουν στην ενίσχυση του διατομεακού συντονισμού και μέσα από τις οποίες αφενός θα διευκολύνεται η υλοποίηση των εθνικών και περιφερειακών πολιτικών που απορρέουν από τις διεθνείς υποχρεώσεις των κρατών (*top-down process*) αφετέρου θα παρέχουν τη δυνατότητα στις τοπικές αρχές και στις μη κυβερνητικές οργανώσεις να συνεισφέρουν στην διαμόρφωση και διατύπωση των εθνικών θέσεων στο πλαίσιο της διαπραγματευτικής διαδικασίας που συντελείται στα συμβατικά περιβαλλοντικά καθεστώτα (*bottom-up process*).

Σε ό,τι αφορά το ρόλο και τη λειτουργία των δήμων επιβεβλημένη κρίνεται η ενθάρρυνση της ενεργούς συμμετοχής τους στα διάφορα διακρατικά και εθνικά/περιφερειακά διαδημοτικά δίκτυα συνεργασίας και της δυνατότητας δικτύωσης που προσφέρουν αυτά στοχεύοντας ως ένα βαθμό στη αντιμετώπιση των προβλημάτων που καταγράφηκαν από την έρευνα πεδίου και σχετίζονται με την

έλλειψη τεχνογνωσίας, οικονομικών πόρων και ανθρώπινου δυναμικού. Περαιτέρω εξίσου σημαντική αναδεικνύεται η καθιέρωση σχέσεων αμοιβαίας εμπιστοσύνης με τις μη κυβερνητικές οργανώσεις η οποία δύναται να συμβάλλει αποτελεσματικά τόσο στην διαμόρφωση και υιοθέτηση όσο και στην αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο.

Ο επαναπροσδιορισμός του ρόλου και της λειτουργίας των μη κυβερνητικών οργανώσεων συνίσταται στην αναζήτηση της ισορροπίας ανάμεσα στην εξειδικευμένη γνώση και στην υιοθέτηση δημοκρατικών-ανοιχτών εσωτερικών διαδικασιών αναφορικά με την λήψη αποφάσεων οι οποίες και θα προσδίδουν τον απαραίτητο βαθμό νομιμοποίησής τους συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στην βελτίωση της ποιότητας τόσο της διαδικασίας λήψης αποφάσεων όσο και επί των αποφάσεων αυτών στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων τους που σχετίζονται με την έλλειψη οικονομικών πόρων και κατ' επέκταση ανθρώπινου δυναμικού θα πρέπει να εστιαστεί αφενός στην ενίσχυση της συνεργασίας με τους φορείς του ιδιωτικού τομέα αφετέρου με την ανάδειξη του συμπληρωματικού τους ρόλου ως προς τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι περιφερειακές και τοπικές αρχές στα πεδία της ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Η θεσμική κατοχύρωση των δικαιωμάτων της πρόσβασης στην πληροφορία, της συμμετοχής του Κοινού και της προσφυγής στη δικαιοσύνη στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης αποτελεί σίγουρα απαραίτητη συνθήκη για την αποτελεσματική εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο αλλά ταυτόχρονα θα πρέπει να συνοδεύεται με την ενίσχυση των δράσεων στα προαναφερθέντα πεδία της ενημέρωσης του Κοινού και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης και κατάρτισης .

Τέλος σε ότι αφορά την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών απαραίτητη κρίνεται η χάραξη εθνικής στρατηγικής η οποία θα προσδιορίζει το πλαίσιο εντός του οποίου θα υλοποιούνται οι σχετικές πολιτικές και τα σχέδια δράσης. Επιπλέον επιβεβλημένη κρίνεται η ταυτόχρονη αποκέντρωση σε επίπεδο άσκησης αρμοδιοτήτων και ανάληψη σχετικών πρωτοβουλιών από τις περιφερειακές και τοπικές αρχές οι οποίες θα εστιάζουν στην ενίσχυση του θεσμικού διατομεακού συντονισμού ενώ παράλληλα θα επικεντρώνονται στην δημιουργία των κατάλληλων προϋποθέσεων συμμετοχής όλων των ενδιαφερόμενων φορέων διαμέσου της υλοποίησης σχετικών προγραμμάτων και δράσεων ενημέρωσης και κατάρτισης τόσο στο πεδίο της διαμόρφωσης πολιτικών όσο και στο πεδίο της εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων.

ΠΗΓΕΣ

ΒΙΒΛΙΑ – ΑΡΘΡΑ- ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΕΣ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΙΚΟΥΣ ΤΟΜΟΥΣ

- Berger, G., “Reflections on Governance: Power Relations and Policy Making in Regional Sustainable Development”, *Journal of Environmental Policy and Planning*, Vol. 5, no.3, Routledge, 2003, pp.219-234
- Betsill, M.M.; Bulkeley, H., “Transnational Networks and Global Environmental Governance: The Cities for Climate Protection Program”, *International Studies Quarterly*, Vol.48, no.2, Blackwell Publishing, 2004, pp.471-493
- Biaggio, C.D., "Bridging National Boundaries: How Networks of Local Actors Are Building the Alpine Region", *Procedia Social and Behavioral Sciences*, Vol.14, Elsevier Ltd., 2011, pp.121-128
- Bressers et al., “Participation at the local level in the context of environmental governance”, in *Participation and the Quality of Environmental Decision Making* (ed. Frans Coenen, Dave Huitema & Laurence J. O’ Toole), Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, 1998, pp.47-60

- Brugmann J., "Planning for Sustainability at the Local Government Level", *Environmental Impact Assessment Review*, Vol. 16, Issues 4-6, Elsevier Science Inc., July-November 1996, pp.363-379
- Bulkeley H, "Reconfiguring Environmental Governance: Towards a Politics of Scales and Networks", *Political Geography*, Vol.24, no.8, Elsevier Science, 2005, pp.875-902
- Bulkeley, H.; Davies, A.; Evans, B.; Kern, K.; Theobald, K., "Environmental Governance and Transnational Municipal Networks in Europe", *Journal of Environmental Policy and Planning*, Vol. 5, no.3, Routledge, 2003, pp.235-254
- Coenen, F.; Huitema, D.; O' Toole, J., "Participation and Environment", in *Participation and the Quality of Environmental Decision Making* (ed. Frans Coenen, Dave Huitema & Laurence J. O' Toole), Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, 1998, pp. 1-22
- Dannevig, H.; Rauken, T.; Hovelsrud, G., "Implementing Adaptation to Climate Change at the Local Level", *Local Environment*, Vol.17, no.6-7, Routledge, 2012, pp.597-611
- Economic Commission for Europe (ECE), "*The Aarhus Convention: An Implementation Guide*", United Nations, New York and Geneva, 2000
- Eckerberg, K.; Joas, M., "Multi-Level Environmental Governance: A Concept under Stress?", *Local Environment*, Vol. 9, no. 5, Carfax Publishing, 2004, pp.405-412
- EUROPUB (The European Public Space - Assembling Information that Allows the Monitoring of European Democracy), "The EUROPUB Inception Report", Project funded under the 5th Framework Programme, 2002, <http://www.iccr-international.org/europub/docs/europub-d0.pdf>

- Fernández, E.G.; García, F.G.F., "Rethinking the Sources of Participation: A Case Study of Spain", *European Sociological Review*, Vol.24, No.4, Oxford University Press, 2008, pp.479–495
- Flynn, B., “Is Local Truly Better? Some Reflections on Sharing Environmental Policy between Local Government and the EU”, *European Environment*, Vol.10, no.2, John Wiley & Sons, Ltd, 2000, pp.75–84
- Gibbs, D.; Jonas, A.E.G., “Governance and Regulation in Local Environmental Policy: the Utility of a Regime Approach”, *Geoforum*, Vol. 31, Issue 3, Elsevier Science Ltd., 2000, pp.299-313
- Gonzalez-Riancho, P.; Sano, M.; Medina, R.; Garcia-Aguilar, O.; Areizaga, J., “A contribution to the implementation of ICZM in the Mediterranean developing countries”, *Ocean and Coastal Management*, Vol.52, Issue 11, Elsevier, 2009, pp. 542-558
- Gunningham, N., “The New Collaborative Environmental Governance: The Localization of Regulation”, *Journal of Law and Society*, Vol.36, no.1, Blackwell Publishing Ltd., 2009, pp.145-166
- Holzscheiter, A., “Discourse as Capability: Non-State Actors’ Capital in Global Governance”, *Millennium: Journal of International Studies*, Vol. 33, no.3, SAGE, 2005, pp.723-746
- House, C., “A Model for the Implementation of ICM in the Mediterranean Region”, *Journal of Coastal Conservation*, Vol. 14, No. 4, Springer, 2010, pp.273-284
- Kanie, N., “Global Environmental Governance in Terms of Vertical Linkages”, *in Emerging Forces in Environmental Governance* (ed. Norichika Kanie & Peter M. Haas), United Nations University Press, Tokyo, 2004, pp.86-112

- Lafferty, M.; Eckerberg, K., “The Nature and Purpose of “Local Agenda 21”, *in From the Earth Summit to Local Agenda 21: Working Towards Sustainable Development* (ed. William Lafferty & Katarina Eckerberg), Earthscan Publications Ltd, London, 1998, pp.1-16
- Lane, M.B.; Morrison, T.H., "Public interest or private agenda? A meditation on the role of NGOs in environmental policy and management in Australia", *Journal of Rural Studies*, Vol.22, No.2, Elsevier Ltd., 2006, pp.232-242
- Lindseth, G., “Local Level Adaptation to Climate Change: Discursive Strategies in the Norwegian Context”, *Journal of Environmental Policy and Planning*, Vol. 7, no.1, Routledge, 2005, pp.61-84
- Morgera E., “An Update on the Aarhus Convention and its Continued Global Relevance”, *RECIEL*, Vol.14, Issue 2, Blackwell Publishing Ltd., Oxford, 2005, pp. 138-147
- Murdock, B.; Wiessner, C.; Sexton, K., “Stakeholder Participation in Voluntary Environmental Agreements”, *Science, Technology, & Human Values*, Vol.30, no.2, Sage Publications, 2005, pp.223-250
- Newig, J., “Does Public Participation in Environmental Decisions Lead to Improved Environmental Quality, Towards an Analytical Framework. Communication, Cooperation, Participation”, *International Journal of Sustainability Communication*, Vol.1, no.1, University of Colorado, 2007, pp.51–71
- Newig, J.; Fritsch, O., Environmental Governance: Participatory, Multi-level – and Effective?”, *Environmental Policy and Governance*, Vol.19, Issue 3, John Wiley & Sons Ltd., 2009, pp.197-214

- Otto-Zimmermann, K., "From Rio to Rio + 20: The Changing Role of Local Governments in the Context of Current Global Governance", *Local Environment*, Vol.17, no.5, Routledge, 2012, pp.511-516
- Patterson, M.; Humphreys, D.; Pettiford, L., "Conceptualizing Global Environmental Governance: From Interstate Regimes to Counter-Hegemonic Struggles", *Global Environmental Politics*, Vol.3, no2, 2003, pp. 1-10
- Ραυτόπουλος Ε., "Συμβατική Περιβαλλοντική Διακυβέρνηση και Μεσόγειος ή PLUS ULTRA", Εκδόσεις Αντ. Σάκκουλα, Αθήνα – Κομοτηνή, 2006
- Ραυτόπουλος Ε., "Το Νέο Καθεστώς της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την Προστασία του Περιβάλλοντος της Μεσογείου – Το Πρόβλημα και τα Κείμενα της Ελληνικής Μετάφρασης", Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2015
- Reed, M.G.; Bruyneel, S., "Rescaling Environmental Governance, Rethinking the State: A Three-Dimensional Review", *Progress in Human Geography*, Vol.34, no.5, SAGE, 2010, pp. 646-653
- Rhodes, R.A.W., "The New Governance: Governing without Government", *Political Studies*, Vol.44, Issue 4, Blackwell Publishers, 1996, pp.652-667
- Rochette, J.; Billé, B., "Analysis of the Mediterranean ICZM Protocol: At the Crossroads between the Rationality of Provisions and the Logic of Negotiations", *Institute for Sustainable Development and International Relations (IDDRI)*, 2010
- Rochette, J.; Wemaëre, M.; Billé, R.; Du Puy-Montbrun, G., *A Contribution to the Interpretation of Legal Aspects of the Protocol on Integrated Coastal Zone Management in the Mediterranean*, UNEP, MAP, PAP/RAC, 2012, 72 p. + annexes.
- Rohrschneider, R.; Dalton, R.J., "A Global Network? Transnational Cooperation among Environmental Groups", *The Journal of Politics*, Vol.64, no.2, Cambridge University Press, 2002, pp.510-533

- Rootes, C., “Acting Locally: The Character, Contexts and Significance of Local Environmental Mobilisations”, *Environmental Politics*, Vol. 16, no.5, Routledge, 2007, pp.722-741
- Rootes, C., “Acting Globally, Thinking Locally? Prospects for a Global Environmental Movement”, *Environmental Politics*, Vol. 8, no.1, Routledge, 2003, pp.290-310
- Rydin, Y.; Pennington, M., "Public Participation and Local Environmental Planning: The collective Action Problem and the Potential of Social Capital", *Local Environment*, Vol.5, no.2, Routledge, 2012, pp.153-169
- United Nations Conference on Environment and Development (UNCED), Agenda 21, Chapter 28, Rio, 1992,
<http://www.unep.org/documents.multilingual/default.asp?DocumentID=52&ArticleID=76&l=en>
- Van Toen, C., “Delegates’ Perceptions on Synergies and the Implementation of MEAs: Views from the ESCAP Region”, *UNU Discussion Paper Series 2001-2002*, Tokyo: United Nations University Global Environmental Information Centre.
- Von Malmberg, F., “Environmental Management Systems: What is in it for Local Authorities?”, *Journal of Environmental Policy and Planning*, Vol. 5, no.1, Routledge, 2003, pp.3-21
- Young, R.D., "Alternative Models of Government-Nonprofit Sector Relations: Theoretical and International Perspectives", *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, Vol.29, no 1, SAGE, 2000, pp.149-172

ΕΠΙΣΗΜΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Aarhus Convention on Access to Information, Public Participation in Decision making and Access to Justice in Environmental Matters, June 25, 1998, 38 I.L.M. 517 (entered into force Oct. 30, 2001)
- Agenda 21: Programme of Action for Sustainable Development, U.N. GAOR, 46th Sess., Agenda Item 21, UN Doc A/Conf.151/26 (1992), Section III, par. 23 (2), διαθέσιμο στο <http://www.unep.org/Documents.Multilingual/Default.asp?DocumentID=52&ArticleID=71&l=en>
- DECRETO LEGISLATIVO 18 agosto 2000, n. 267, “*Testo unico delle leggi sull'ordinamento degli enti locali*” <http://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:decreto.legislativo:2000-08-18;267!vig=>
- Disposizioni sulle città metropolitane, sulle province, sulle unioni e fusioni di comuni”, legge 7 aprile 2014, n. 56, <http://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:2014-04-07;56!vig=2014-05-05>
- *Ley 22/1988, de 28 de julio, de Costas*, <http://www.magrama.gob.es/es/costas/legislacion/#>
- *Ley 2/2013, de 29 de mayo, de protección y uso sostenible del litoral y de modificación de la Ley 22/1988, de 28 de julio, de Costas*, <http://www.magrama.gob.es/es/costas/legislacion/#>
- European Parliament and Council Recommendation on the implementation of Integrated Coastal Zone Management (ICZM) of 30 May 2002, (2002/413/EC), <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32002H0413&from=EN>
- ΚΥΑ Αριθμ. Οικ.: 1649/45 (ΦΕΚ Β' 45/15-01-2014)
- ΚΥΑ 9269/470/2007 (ΦΕΚ Β' 286/02-03-2007)
- LEGGE 21 gennaio 1994, n. 61 “*Conversione in legge, con modificazioni, del decreto-legge 4 dicembre 1993, n. 496, recante disposizioni urgenti sulla riorganizzazione dei controlli ambientali e istituzione dell'Agenzia nazionale per la protezione dell'ambiente*”, Gazzetta Ufficiale, Serie Generale n.21 del 27-1-1994, <http://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/1994/01/27/094G0074/sg>
- LEGGE 16 marzo 2001, n. 108, n. 61 “*Ratifica ed esecuzione della Convenzione sull'accesso alle informazioni, la partecipazione del pubblico ai processi decisionali e l'accesso alla giustizia in materia ambientale, con due allegati, fatta ad Aarhus il 25 giugno 1998*”, Gazzetta Ufficiale, Serie Generale n.85 del 11-4-1994, http://www.gazzettaufficiale.it/atto/serie_generale/caricaDettaglioAtto/originario?atto.dataPubblicazioneGazzetta=2001-04-11&atto.codiceRedazionale=001G0141&elenco30giorni=false

- Legge regionale 4 agosto 2006, n. 20, “Nuovo ordinamento dell'Agenzia Regionale per la Protezione dell'Ambiente Ligure e riorganizzazione delle attività e degli organismi di pianificazione, programmazione, gestione e controllo in campo ambientale”. Bollettino Ufficiale n. 12 del 9 agosto 2006, https://lrv.regione.liguria.it/liguriass_prod/articolo?urndoc=urn:nir:regione.liguria:legge:2006-08-04;20&dl_t=text/xml&dl_a=y&dl_id=&pr=idx,0;artic,0;articparziale,1&anc=art41
- Ν.3422/2005 «Κύρωση της Σύμβασης για την Πρόσβαση σε Πληροφορίες, τη Συμμετοχή του Κοινού στη Λήψη Αποφάσεων και την Πρόσβαση στη Δικαιοσύνη» (ΦΕΚ Α' 303/13-12-2005)
- Ν. 4277/2014 «Νέο Ρυθμιστικό Σχέδιο Αθήνας – Αττικής και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 156/01-08-2014)
- Ν.4250/2014 (ΦΕΚ Α' 74/2014)
- Ν. 2971/2001 «Αιγιαλός, παραλία και άλλες διατάξεις» (ΦΕΚ Α' 285/19-12-2001)
- Οδηγία 2008/1/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Ιανουαρίου 2008 , σχετικά με την ολοκληρωμένη πρόληψη και έλεγχο της ρύπανσης, OJ L 24, 29.1.2008, p. 8–29
- Π.Δ. 254/2004, «Καθορισμός ζωνών προστασίας, χρήσεων γης και όρων και περιορισμών δόμησης στην παραλιακή ζώνη της Αττικής από το Φαληρικό Όρμο μέχρι την Αγία Μαρίνα»
- Rio Declaration on Environment and Development, UN Doc. A/CONF.151/26 (vol. I) / 31 ILM 874 (1992) , 14 June 1992, Principle 10, διαθέσιμο στο www.unep.org/Documents/Multilingual/Default.asp?documentid=78&articleid=1163
- UNEP/MAP, “Report on the Final Act of Plenipotentiaries on the Convention for the Protection of the Mediterranean Sea Against Pollution and its Related Protocols”, Barcelona, 9-10 June 1995 (UNEP(OCA)/MED IG.6/7)
- UNEP/MAP, Final Act of the Conference of the Plenipotentiaries on the Protocol for the Protection of the Mediterranean Sea Against Pollution from Land-Based Sources, Siracuse, 6 - 7 March 1996 (UNEP (OCA)/MED IG.7/4)
- UNEP/MAP, “Report on the Conference of Plenipotentiaries on the Protocol on the Prevention of Pollution of the Mediterranean Sea by Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal”, Izmir, 30 September – 1 October 1996 (UNEP (OCA)/MED/IG. 9/4)

- UNEP/MAP, “Report of the fifteenth Ordinary Meeting of the Contracting Parties to the Convention for the Protection of the Marine Environment and the Coastal Region of the Mediterranean and its Protocols”, Almeria, 15-18 January 2008 (UNEP DEPI/MED/IG. 17/10)
- YA HΠ 11764/653/16.03.2006 (ΦΕΚ Β' 327/17-03-2006)

\

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

- Statistical Institute of Catalonia (Idescat) <http://www.idescat.cat/en/>
- Departament de Territori i Sostenibilitat <http://web.gencat.cat/en/temes/mediambient/>
- <http://mediambient.gencat.cat>
- <http://icaen.gencat.cat/>
- Network of Regional Governments for Sustainable Development – nrg4SD, <http://www.nrg4sd.org/>
- Local Authorities Major Group – LAMG <https://sustainabledevelopment.un.org/majorgroups/localauthorities>
- La Taula d’entitats del Tercer Sector Social de Catalunya <http://www.tercersector.cat/>
- Obrador del Tercer Sector Ambiental de Catalunya <http://o3sac.org/>
- Diputació de Barcelona <http://www.diba.cat>
- <http://www.sostenible.cat/>
- Àrea Metropolitana de Barcelona – AMB <http://www.amb.cat/>
- <http://www.spanishpropertyinsight.com/>
- Agència Catalana de l’Aigua – ACA http://aca-web.gencat.cat/aca/appmanager/aca/aca?_nfpb=true&_pageLabel=P1210054461208200724644&profileLocale=en

- Consell d'Iniciatives Locals per al Medi Ambient – CILMA <http://www.cilma.cat/>
- Xarxa de Ciutats i Pobles Cap a la Sostenibilitat <http://www.diba.cat/web/xarxasost/xarxa>
- Covenant of Mayors <http://www.covenantofmayors.eu/>
- United Nations Environment Programme/Mediterranean Action Plan <http://www.unepmap.org/>
- European Commission – Dg Environment, “Analysis of Member States Progress on Integrated Coastal Zone Management” (ICZM), 2011, http://ec.europa.eu/environment/iczm/pdf/Final%20Report_progress.pdf
- Environmental assessment of plans and programs – enplane, <http://www.interreg-enplan.org/>
- Consorci El Far <http://www.consorcielfar.org/>
- El Consorci Colls i Miralpeix – Costa del Garraf <http://www.collsmiralpeix.cat/>
- 1r Congrés del Tercer Sector Ambiental de Catalunya <http://www.congrestsa.cat/>
- European Environmental Bureau – EEB <http://www.eeb.org/>
- International Union for Conservation of Nature – IUCN <http://www.iucn.org/>
- Mediterranean Information Office for Environment, Culture and Sustainable Development – MIO-ECSDE <http://mio-ecsde.org/>
- Eco-counselling Europe <http://www.ecocounselling-europe.org/>
- Anna Lindh Foundation <http://www.annalindhfoundation.org/>
- Euroregion Pyrénées-Méditerranée <http://www.euroregio.eu/>
- Ελληνική Στατιστική Αρχή <http://www.statistics.gr/>
- Περιφερειακή Ένωση Δήμων Αττικής – ΠΙΕΔΑ <http://www.pedattikis.gr/>
- Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδος – ΚΕΔΕ <http://www.kedke.gr/>
- Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης – Ε.Ε.Τ.Α.Α. <http://www.eetaa.gr/>

- Πληροφόρηση, Επιμόρφωση, Τοπική Ανάπτυξη Α.Ε. – ΠΙΕΤΑ
<http://www.info-peta.gr/>
- Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης – Ι.Τ.Α. <http://www.ita.org.gr/>
- Cities Climate Leadership Group – C40 <http://www.c40.org/>
- Foundation for Environmental Education – FEE <http://www.fee.global/>
- Climate Action Network Europe – CAN Europe <http://www.caneurope.org/>
- Global Campaign for Climate Action – GCCA <http://tckctcktk.org/>
- International Network for Sustainable Energy – INFORSE
<http://www.inforse.org/>
- Water Footprint Network – WFN <http://waterfootprint.org/>
- EUROPA NOSTRA <http://www.europanostra.org/>
- Birdlife International <http://www.birdlife.org/>
- Blue Flag <http://www.blueflag.org/>
- Istituto nazionale di statistica – Istat http://demo.istat.it/pop2015/index_e.html
- Agenzia Regionale per la Protezione dell’Ambiente Ligure – ARPAL
<http://www.arpal.gov.it/>
- <http://www.ambienteinliguria.it/>
- Conference of Peripheral Maritime Regions of Europe – CPMR
<http://www.crpm.org/>
- Rete Cartesio
<http://www.retecartesio.it/>
- <http://www.minambiente.it/>
- <http://www.provincia.genova.it/>
- International Council for Local Environmental Initiatives - ICLEI
<http://www.iclei-europe.org/>
- Associazione Nazionale dei Comuni Italiani – ANCI <http://www.anci.it/>
- Coordinamento Agende 21 Locali Italiane <http://www.a21italy.it/>

- Charter of European Sustainable Cities and Towns Towards Sustainability - Aalborg Charter (1994), <http://www.sustainablecities.eu/aalborg-process/charter>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α΄

ΛΙΣΤΑ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΠΟΥ
ΣΥΜΜΕΤΕΙΧΑΝ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΠΕΔΙΟΥ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΛΟΝΙΑΣ (ΙΣΠΑΝΙΑ)

ΔΗΜΟΙ

1. Ajuntament d'Amposta (<http://www.amposta.cat/>)
2. Ajuntament de Badalona (<http://badalona.cat/>)
3. Ajuntament de Barcelona (<http://ajuntament.barcelona.cat/>)
4. Ajuntament de Blanes (<http://www.blanes.cat/>)
5. Ajuntament de Calafell (<http://calafell.cat/>)
6. Ajuntament de Cambrils (<http://www.cambrils.cat/>)
7. Ajuntament de Castelldefels (<https://www.castelldefels.org>)
8. Ajuntament del Masnou (<http://www.elmasnou.cat/>)
9. Ajuntament de Gavà (<http://www.gavaciutat.cat/>)
10. Ajuntament de L'Hospitalet de Llobregat (<http://www.l-h.cat/>)
11. Ajuntament de Mataró (<http://www.mataro.cat/>)
12. Ajuntament de Palafrugell (<http://www.palafrugell.cat/>)
13. Ajuntament de Premià de Mar (<http://www.premiademar.cat/>)
14. Ajuntament de Salou (<http://www.salou.cat/>)
15. Ajuntament de Sant Adrià de Besòs (<http://www.sant-adria.net/>)
16. Ajuntament de Sant Feliu de Guíxols (<http://www.guixols.cat/>)
17. Ajuntament de Sitges (<http://www.sitges.cat/>)
18. Ajuntament de Vilanova i la Geltrú (<http://www.vilanova.cat/>)

ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

1. Acció natura (<http://www.accionatura.org/>)
2. Associació Hàbitats (<http://www.associaciohabitats.cat/>)
3. Centro Mediterráneo EUCC (<http://www.eucc.net/>)
4. Ecoinstitut Barcelona (<http://www.ecoinstitut.coop/>)
5. Ecologistes en Acció de Catalunya (<http://www.ecologistesenaccio.cat/>)
6. Eco-Union – Asociación de profesionales por el medio ambiente (<http://eco-union.org/>)
7. Gepec – Grup d'estudi i protecció dels ecosistemes catalans (<http://gepec.cat/>)
8. Mare Terra - Fundació Mediterrània (<http://www.mare-terra.org/>)
9. Obrador Del Tercer Sector Ambiental de Catalunya, (<http://o3sac.org/>)
10. S.O.S. Delta del Llobregat (<http://sosedeltallobregat.org/>)
11. Associació Ciutadana SOS Lloret (<http://www.soslloret.org/>)
12. Xarxa de Custòdia del Territori (<http://custodiaterritori.org/>)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ (ΕΛΛΑΔΑ)

ΔΗΜΟΙ

1. Δήμος Αλίμου (<http://www.alimos.gov.gr/>)
2. Δήμος Ασπροπύργου (<http://www.aspropyrgos.gr/>)
3. Δήμος Αθηναίων (<https://www.cityofathens.gr/>)
4. Δήμος Βάρης – Βούλας – Βουλιαγμένης (<http://www.vvv.gov.gr/>)
5. Δήμος Γλυφάδας (<http://www.glyfada.gr/>)
6. Δήμος Ελευσίνας (<http://www.elefsina.gr/>)
7. Δήμος Ελληνικού – Αργυρούπολης (<http://www.elliniko-argyroupoli.gr/>)
8. Δήμος Καλλιθέας (<http://www.kallithea.gr/>)
9. Δήμος Κερατσινίου – Δραπετσώνας (<http://keratsini-drapetsona.gr/>)
10. Δήμος Κρωπίας (<http://www.koropi.gr/>)
11. Δήμος Λαυρεωτικής (<http://www.lavreotiki.gr/>)
12. Δήμος Μαραθώνα (<http://site.marathon.gr/>)
13. Δήμος Μαρκοπούλου Μεσογαίας (<http://www.markopoulo.gr/>)

14. Δήμος Μεγαρέων (<http://www.megara.gr/>)
15. Δήμος Μοσχάτου – Ταύρου (<http://www.dimosmoschatou-tavrou.gr/>)
16. Δήμος Παλαιού Φαλήρου (<http://www.palaiofaliro.gr/>)
17. Δήμος Πειραιά (<http://www.pireasnet.gr/>)
18. Δήμος Περάματος (<http://www.dperama.gr/>)
19. Δήμος Ραφήνας – Πικερμίου (<http://www.anat-attiki.gr/>)
20. Δήμος Σαρωνικού (<http://www.saronikocity.gr/>)
21. Δήμος Σπάτων – Αρτέμιδος (<http://spata-artemis.gr/>)

ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

1. Ελληνική Εταιρεία Περιβάλλοντος και Πολιτισμού (<http://www.ellet.gr/>)
2. Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης (<http://eepf.gr/>)
3. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (<http://www.ornithologiki.gr/>)
4. Ελληνικό Γραφείο της Greenpeace (<http://www.greenpeace.org/greece/el/>)
5. Δίκτυο ΜΕΣΟΓΕΙΟΣ SOS (<http://medsos.gr/>)
6. Ecocity (<http://ecocity.gr/>)
7. WWF Ελλάς (<http://www.wwf.gr/>)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΤΗΣ ΛΙΓΟΥΡΙΑΣ (ΙΤΑΛΙΑ)

ΔΗΜΟΙ

1. Comune di Albenga (<http://www.albenga.cportal.it/>)
2. Comune di Chiavari (<http://www.comune.chiavari.ge.it/>)
3. Comune di Genova (<http://www.comune.genova.it/>)
4. Comune di Imperia (<http://www.comune.imperia.it/>)
5. Comune di La Spezia (<http://www.comune.laspezia.it/>)
6. Comune di Rapallo (<http://www.comune.rapallo.ge.it/>)
7. Comune di Sanremo (<http://www.comunedisanremo.it/>)
8. Comune di Ventimiglia (<http://www.comune.ventimiglia.it/>)

ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

1. Italia Nostra Onlus (<http://www.italianostra.org/>)
2. Legambiente Liguria Onlus (<http://www.legambienteliguria.org/>)
3. Terra! Onlus (<http://www.terraonlus.it/>)
4. WWF Liguria (www.wwf.it/liguria/)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Β΄

**ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ ΔΗΜΩΝ ΚΑΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ
ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ**

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΔΗΜΩΝ

ΔΗΜΟΣ:.....
ΠΕΡΙΦ/ΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ:.....
ΤΜΗΜΑ:.....

ΤΜΗΜΑ 1^ο – Διάρθρωση του Τμήματος

1. Το προσωπικό του τμήματος αριθμεί:

- 1-5 ☐
5-10 ☐
10+ ☐

2. Ποια είναι τα προβλήματα που αντιμετωπίζει το Τμήμα Περιβάλλοντος;
Παρακαλώ σημειώστε τα παρακάτω ανάλογα με τη σημασία τους από 1 έως 5 με
το 1: Καθόλου Σημαντικό και το 5: Πολύ Σημαντικό

	1	2	3	4	5
➤ Έλλειψη Προσωπικού	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Έλλειψη οικονομικών πόρων	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Ελλιπής Κατάρτιση Προσωπικού	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Οργανωτικά Ζητήματα	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Έλλειψη Συντονισμού με τα υπόλοιπα επίπεδα Διακυβέρνησης	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Άλλο (παρακαλώ σημειώστε):	☐	☐	☐	☐	☐

ΤΜΗΜΑ 2^ο – Αρμοδιότητες του Τμήματος

3. Ποιες είναι οι Αρμοδιότητες του Τμήματος;
Παρακαλώ απαντήστε σημειώνοντας το ΝΑΙ ή το ΟΧΙ.

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
➤ Εφαρμογή Περιβαλλοντικής Νομοθεσίας	☐	☐
➤ Έλεγχοι – Επιθεωρήσεις	☐	☐
➤ Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων	☐	☐
➤ Σχέδια δράσης για το Περιβάλλον	☐	☐
➤ Εκθέσεις για την Κατάσταση του Περιβάλλοντος	☐	☐
➤ Σχεδιασμός – Υλοποίηση – Εποπτεία Περιβαλλοντικών Προγραμμάτων	☐	☐
➤ Σχέδια Αντιμετώπισης Έκτακτων Αναγκών	☐	☐
➤ Local Agenda 21	☐	☐
➤ Άλλο (παρακαλώ σημειώστε):	☐	☐

.....

4. Πώς θα αξιολογούσατε τα παρακάτω προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των περιβαλλοντικών πολιτικών;
Παρακαλώ αξιολογήστε τα σημειώνοντας από 1 έως 5, με το 1: Καθόλου Σημαντικό και το 5: Πολύ Σημαντικό.

	1	2	3	4	5
➤ Τοπική Οικονομική Ανάπτυξη	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Κοινωνικές πιέσεις	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Οργανωτικά προβλήματα	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Πολιτική βούληση	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Ελλιπές Νομοθετικό πλαίσιο	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Έλλειψη Πληροφόρηση του Κοινού	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Ελλιπής Συμμετοχή του Κοινού	☐	☐	☐	☐	☐

5. Πώς θα αξιολογούσατε την επίδραση των παρακάτω μέσων στην εφαρμογή των περιβαλλοντικών πολιτικών;
Παρακαλώ αξιολογήστε τα σημειώνοντας από 1 έως 5, με το 1: Καθόλου Σημαντική και το 5: Πολύ Σημαντική.

	1	2	3	4	5
➤ Καμπάνιες Ενημέρωσης	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Κίνητρα	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Νομοθεσία	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Επιδοτήσεις	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Αύξηση Δημοτικών Τελών	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Επιβολή Προστίμων	☐	☐	☐	☐	☐

ΤΜΗΜΑ 3^ο – Συνεργασίες/Συνέργιες του Τμήματος εντός της Περιφέρειας.

6. Υπάρχει συνεργασία με άλλα τμήματα του Δήμου σε κοινής αρμοδιότητας ζητήματα;
ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

7. Υπάρχει συνεργασία με αντίστοιχα τμήματα όμορων Δήμων;
ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

Αν ΝΑΙ, παρακαλώ σημειώστε σε ποιους τομείς του περιβάλλοντος:

- Διαχείριση Φυσικών Πόρων ☐
- Χωροταξικός Σχεδιασμός ☐
- Απόβλητα ☐
- Κλιματική Αλλαγή ☐
- Βιοποικιλότητα ☐
- Θαλάσσια Ρύπανση ☐
- Διαχείριση Ακτών ☐
- Κατάρτιση ☐
- Βιώσιμη Ανάπτυξη ☐
- Local Agenda 21 ☐
- Πληροφόρηση του Κοινού ☐
- Συμμετοχή του Κοινού ☐

8. Υπάρχει συνεργασία με την Περιφέρεια;
ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

Αν ΝΑΙ, παρακαλώ αξιολογήστε τη σημασία της συνεργασίας για την αποτελεσματική εφαρμογή των Περιβαλλοντικών Πολιτικών σε τοπικό επίπεδο, σημειώνοντας από 1 έως 5 με το 1: Καθόλου Σημαντική και το 5: Πολύ Σημαντική:

	1	2	3	4	5
Σημασία της Συνεργασίας	☐	☐	☐	☐	☐

9. Με ποια μέσα λαμβάνει χώρα η συνεργασία μεταξύ του Τμήματος και της Περιφέρειας;
Παρακαλώ σημειώστε μόνο τα μέσα εκείνα που χρησιμοποιούνται αξιολογώντας ταυτόχρονα τη σημασία τους από 1 έως 5, με το 1: Καθόλου Σημαντικό και το 5: Πολύ Σημαντικό.

- | | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|--|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| ➤ Μνημόνιο Συνεργασίας | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Μεταφορά Τεχνογνωσίας | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Κοινές Δράσεις | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Ομάδες Εργασίας | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Κοινές Επιχειρησιακές Δραστηριότητες | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |

ΤΜΗΜΑ 4^ο - Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας

10. Συμμετέχει ο Δήμος σε κάποιο Εθνικό/Περιφερειακό Διαδημοτικό Δίκτυο Συνεργασίας;

ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

Αν ΝΑΙ, παρακαλώ αξιολογήστε την επίδραση των Εθνικών/Περιφερειακών Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας στην αποτελεσματική εφαρμογή των Περιβαλλοντικών Πολιτικών σε τοπικό επίπεδο σημειώνοντας από 1 έως 5, με το 1: Καθόλου Σημαντική και το 5: Πολύ Σημαντική.

	1	2	3	4	5
Επίδραση Εθνικών/Περιφερειακών Δικτύων	☐	☐	☐	☐	☐

11. Σε ποιους από τους ακόλουθους τομείς επικεντρώνεται η συνεργασία του Δικτύου;

- Διαχείριση Φυσικών Πόρων ☐
- Χωροταξικός Σχεδιασμός ☐
- Απόβλητα ☐
- Κλιματική Αλλαγή ☐
- Βιοποικιλότητα ☐
- Θαλάσσια Ρύπανση ☐
- Διαχείριση Ακτών ☐
- Κατάρτιση ☐
- Βιώσιμη Ανάπτυξη ☐
- Local Agenda 21 ☐
- Πληροφόρηση του Κοινού ☐
- Συμμετοχή του Κοινού ☐

12. Με ποια μέσα υλοποιείται η συνεργασία των Εθνικών/Περιφερειακών Διαδημοτικών Δικτύων;

Παρακαλώ σημειώστε αξιολογώντας ταυτόχρονα τη σημασία τους, από 1 έως 5, με το 1: Καθόλου Σημαντικό και το 5: Πολύ Σημαντικό:

- | | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|--|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| ➤ Μνημόνιο Συνεργασίας | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Μεταφορά Τεχνογνωσίας | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Κοινές Δράσεις | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Ομάδες Εργασίας | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Κοινές Επιχειρησιακές Δραστηριότητες | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |

13. Συμμετέχει ο Δήμος σε κάποιο Διεθνές Διαδημοτικό Δίκτυο Συνεργασίας;

ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

Αν Ναι, παρακαλώ αξιολογήστε την επίδραση των Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας στην αποτελεσματική εφαρμογή των Περιβαλλοντικών Πολιτικών σε τοπικό επίπεδο σημειώνοντας από 1 έως 5, με το 1: Καθόλου Σημαντική και το 5: Πολύ Σημαντική.

	1	2	3	4	5
Επίδραση Διεθνών Δικτύων	☐	☐	☐	☐	☐

14. Σε ποιους από τους ακόλουθους τομείς επικεντρώνεται η συμμετοχή στα Διεθνή Διαδημοτικά Δίκτυα Συνεργασίας;

- Διαχείριση Φυσικών Πόρων ☐
- Χωροταξικός Σχεδιασμός ☐
- Απόβλητα ☐
- Κλιματική Αλλαγή ☐
- Βιοποικιλότητα ☐
- Θαλάσσια Ρύπανση ☐
- Διαχείριση Ακτών ☐
- Κατάρτιση ☐
- Βιώσιμη Ανάπτυξη ☐
- Local Agenda 21 ☐
- Πληροφόρηση του Κοινού ☐
- Συμμετοχή του Κοινού ☐

15. Με ποια μέσα υλοποιείται η συνεργασία των Διεθνών Διαδημοτικών Δικτύων; Παρακαλώ σημειώστε αξιολογώντας ταυτόχρονα τη σημασία τους, από 1 έως 5, με το 1: Καθόλου Σημαντικό και το 5: Πολύ Σημαντικό.

- | | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|---------------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| ➤ Μνημόνιο Συνεργασίας | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Μεταφορά Τεχνογνωσίας | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Υλοποίηση Κοινών Προγραμμάτων | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Ομάδες Εργασίας | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |

16. Κατά τη γνώμη σας, ο ρόλος των Διαδημοτικών Δικτύων Συνεργασίας (Εθνικών/Περιφερειακών και Διακρατικών) επηρεάζει τη διαμόρφωση της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής;

NAI ☐ OXI ☐

Αν ΝΑΙ, σε τι βαθμό;

Παρακαλώ σημειώστε από 1 έως 5, με το 1: Καθόλου έως 5: Πάρα Πολύ.

- | | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|--------------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| ➤ Επιρροή Διαδημοτικών Δικτύων | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |

17. Έχει συμμετάσχει ο Δήμος στην υλοποίηση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων στον τομέα του περιβάλλοντος;

NAI ☐ OXI ☐

Αν ΝΑΙ, παρακαλώ αξιολογήστε την επίδραση των Προγραμμάτων αυτών για την αποτελεσματική εφαρμογή της Περιβαλλοντικής Πολιτικής σε τοπικό επίπεδο σημειώνοντας από 1 έως 5, με το 1: Καθόλου Σημαντική και το 5: Πολύ Σημαντική

	1	2	3	4	5
Επίδραση Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων	☐	☐	☐	☐	☐

18. Κατά τη γνώμη σας, ποια από τα παρακάτω περιβαλλοντικά προβλήματα μπορούν να αντιμετωπισθούν πιο αποτελεσματικά σε Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο;

- Απόβλητα ☐
- Κλιματική Αλλαγή ☐
- Βιοποικιλότητα ☐
- Θαλάσσια Ρύπανση ☐
- Διαχείριση Ακτών ☐
- Χωροταξικός Σχεδιασμός ☐
- Διαχείριση Φυσικών Πόρων ☐

ΤΜΗΜΑ 5^ο – Συμμετοχή του Κοινού

19. Υπάρχουν Προγράμματα Πληροφόρησης και Ευαισθητοποίησης του Κοινού στους τομείς του περιβάλλοντος;

NAI ☐ OXI ☐

Αν ΝΑΙ, σε ποιους τομείς;
(παρακαλώ σημειώστε)

- Απόβλητα ☐
- Κλιματική Αλλαγή ☐
- Βιοποικιλότητα ☐
- Θαλάσσια Ρύπανση ☐
- Διαχείριση Ακτών ☐
- Βιώσιμη Ανάπτυξη ☐
- Local Agenda 21 ☐

20. Υπάρχει ελεύθερη και εύκολη πρόσβαση του Κοινού στα Δημόσια Έγγραφα που σχετίζονται με θέματα του περιβάλλοντος (Νομοθεσία, Εκθέσεις, Μελέτες);

NAI ☐ OXI ☐

21. Διασφαλίζεται η Συμμετοχή του Κοινού στην διαδικασία λήψης αποφάσεων κατά το στάδιο της διαβούλευσης;

NAI ☐ OXI ☐

Αν ΝΑΙ, με ποιο τρόπο;
(παρακαλώ σημειώστε)

- Ανακοινώσεις στο Τύπο ☐
- Δημοτική Ιστοσελίδα ☐
- Ενημερωτικά Φυλλάδια ☐
- Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης ☐

- Επιτροπές ☐
- Δημοτικά Συμβούλια ☐

22. Πώς θα αξιολογούσατε τη συμμετοχή του Κοινού στη Διακυβέρνηση του Περιβάλλοντος;

Παρακαλώ αξιολογήστε τη συμμετοχή σημειώνοντας από 1 έως 5, με το 1: Καθόλου Σημαντική και το 5: Πολύ Σημαντική.

	1	2	3	4	5
Αξιολόγηση Συμμετοχής του Κοινού	☐	☐	☐	☐	☐

ΤΜΗΜΑ 6^ο - Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών

23. Γνωρίζετε το Μεσογειακό Σχέδιο Δράσης και τη Σύμβαση της Βαρκελώνης, 1976, για την Προστασία της Μεσογείου Θάλασσης και των Παράκτιων Περιοχών της;

NAI ☐ OXI ☐

24. Γνωρίζετε το Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Περιοχών, 2008, της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την Προστασία της Μεσογείου Θάλασσης και των Παράκτιων Περιοχών της;

NAI ☐ OXI ☐

25. Υπάρχει συντονισμός μεταξύ των όμορων Δήμων και της Περιφέρειας για την ολοκληρωμένη διαχείριση των ακτών;

NAI ☐ OXI ☐

Αν ΝΑΙ, παρακαλώ σημειώστε σε ποια από τα παρακάτω πεδία:

Διαμόρφωση Παράκτιων Στρατηγικών	☐
Σχέδια Δράσης	☐
Προγράμματα	☐

26. Έχουν υλοποιηθεί εκστρατείες πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού αναφορικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών;

NAI ☐ OXI ☐

27. Έχει καταρτίσει ο Δήμος Σχέδιο Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Ακτών εντός των ορίων της επικράτειάς του;

NAI ☐ OXI ☐

Αν ΝΑΙ, συμμετείχαν εκπρόσωποι των ακόλουθων φορέων;
(παρακαλώ σημειώστε)

- Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί ☐
- Επιστημονική Κοινότητα ☐
- Βιομηχανία ☐
- Τουρισμός ☐

- Αλιεία ☐
- Ιχθυοκαλλιέργειες ☐
- Γεωργία ☐

28. Έχουν υλοποιηθεί ή υλοποιούνται προγράμματα για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των παράκτιων περιοχών;

NAI ☐ OXI ☐

29. Έχουν εκπονηθεί Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για δημόσια ή ιδιωτικά έργα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις παράκτιες ζώνες;

NAI ☐ OXI ☐

Αν ΝΑΙ, παρακαλώ σημειώστε σε ποιους από τους ακόλουθους τομείς δραστηριοτήτων:

Τομείς Δραστηριοτήτων

- Τουρισμός ☐
- Αλιεία ☐
- Γεωργία ☐
- Βιομηχανία ☐
- Αθλητισμός & Ψυχαγωγία ☐
- Κατασκευή Υποδομών ☐
- Ενεργειακές Εγκαταστάσεις ☐

30. Πώς θα αξιολογούσατε τα παρακάτω προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή της Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Παράκτιων Ζωνών?

Παρακαλώ αξιολογήστε τα σημειώνοντας από 1 έως 5, με το 1: Καθόλου Σημαντικό και το 5: Πολύ Σημαντικό)

- | | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 |
|-----------------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|--------------------------|
| ➤ Τοπική Οικονομική Ανάπτυξη | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Κοινωνικές πιέσεις | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Οργανωτικά προβλήματα | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Έλλειψη πολιτικής βούλησης | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Έλλιπές νομοθετικό πλαίσιο | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Έλλειψη πληροφόρησης του Κοινού | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |
| ➤ Έλλιπής Συμμετοχή του Κοινού | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ | ☐ |

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

ΔΗΜΟΣ:

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ:

ΜΚΟ:.....

ΤΜΗΜΑ 1^ο – Γενικά Στοιχεία

1. Έτος Ίδρυσης/Εγγραφής:/.....

2. Πόσα μέλη της Οργάνωσης είναι ενεργά;

1-20 ☐

21-50 ☐

51-100 ☐

101+ ☐

3. Αποτελεί Παράρτημα η Οργάνωση κάποιας Εθνικής/Διεθνούς ΜΚΟ;

ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

Αν ΝΑΙ, παρακαλώ σημειώστε ποιας ΜΚΟ:

.....

4. Ποιες είναι οι πηγές χρηματοδότησης της Οργάνωσης και σε τι ποσοστό;

		%
Κρατική Επιχορήγηση	☐	
Εισφορές Μελών	☐	

Ιδιωτικός Τομέας	☐	
Εθνικές/ Ευρωπαϊκές Δράσεις	☐	
Άλλο (παρακαλώ σημειώστε)	☐	
.....		

5. Έχει γίνει ποτέ έλεγχος, εσωτερικός ή εξωτερικός σχετικά με τις οικονομικές δραστηριότητες της Οργάνωσης;
 ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

6. Υποβάλλει η Οργάνωση έκθεση απολογισμού των δραστηριοτήτων της;
 ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

Αν ΝΑΙ, πού υποβάλλει;

Παρακαλώ απαντήστε σημειώνοντας το ΝΑΙ ή το ΟΧΙ

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
➤ Κυβερνητικές Υπηρεσίες	☐	☐
➤ Ιδιώτες Χρηματοδότες	☐	☐
➤ Υπηρεσίες της Ε.Ε.	☐	☐
➤ Οργανισμούς του ΟΗΕ	☐	☐
➤ Δημοσίευση στον Τύπο	☐	☐

7. Σε ποιο επίπεδο διακυβέρνησης δραστηριοποιήστε;

➤ Εθνικό Επίπεδο	☐
➤ Περιφερειακό Επίπεδο	☐
➤ Τοπικό Επίπεδο	☐

ΤΜΗΜΑ 2^ο – Πεδία Δραστηριοτήτων

8. Ποια είναι τα κύρια πεδία δραστηριοτήτων της οργάνωσης;
 Παρακαλώ απαντήστε σημειώνοντας το ΝΑΙ ή το ΟΧΙ.

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
➤ Πληροφόρηση του Κοινού	☐	☐
➤ Έρευνα	☐	☐
➤ Περιβαλλοντική Εκπαίδευση/Επιμόρφωση	☐	☐
➤ Συμμετοχή στη Διαδικασία Λήψης Απόφασης	☐	☐
➤ Παρακολούθηση – Υλοποίηση Περιβαλλοντικών Πολιτικών	☐	☐
➤ Παρακολούθηση Νομοθεσίας	☐	☐
➤ Σύνταξη Εκθέσεων για την κατάσταση του Περιβάλλοντος	☐	☐
➤ Άλλο (παρακαλώ σημειώστε)	☐	☐

.....

9. Ποια είναι τα κυριότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Οργάνωση;
 Παρακαλώ αξιολογήστε τα σημειώνοντας από 1 έως 5 με το 1: Καθόλου Σημαντικό και το 5: Πολύ Σημαντικό.

	1	2	3	4	5
➤ Έλλειψη Προσωπικού	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Έλλειψη Χρηματοδότησης	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Έλλειψη Κατάρτισης	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Έλλειψη Πληροφόρησης	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Έλλειψη Συντονισμού με τις Περιφερειακές και Τοπικές Αρχές	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Άλλο (παρακαλώ σημειώστε):	☐	☐	☐	☐	☐

10. Ποιοι από τους παρακάτω τομείς του περιβάλλοντος καλύπτονται από τις δραστηριότητες της Οργάνωσης;

- Διαχείριση Φυσικών Πόρων ☐
- Χωροταξικός Σχεδιασμός ☐
- Απόβλητα ☐
- Κλιματική Αλλαγή ☐
- Βιοποικιλότητα ☐
- Θαλάσσια Ρύπανση ☐
- Διαχείριση Ακτών ☐
- Κατάρτιση ☐
- Βιώσιμη Ανάπτυξη ☐
- Local Agenda 21 ☐
- Πληροφόρηση του Κοινού ☐
- Συμμετοχή του Κοινού ☐

11. Ποια είναι τα μέσα υλοποίησης των Δράσεων της Οργάνωσης;

- Εκδηλώσεις ☐
- Πληροφοριακό Υλικό ☐
- Προγράμματα Εκπαίδευσης/Κατάρτισης ☐
- Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης ☐
- Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης ☐
- Άλλο (παρακαλώ σημειώστε)
..... ☐

12. Πώς θα αξιολογούσατε τη συμμετοχή της Οργάνωσης στα παρακάτω στάδια της διαδικασίας αναφορικά με τις Πολιτικές Περιβάλλοντος;

Παρακαλώ αξιολογείτε τη συμμετοχή στα ακόλουθα στάδια σημειώνοντας από 1 έως 5, με το 1: Καθόλου σημαντικό και το 5: Πολύ Σημαντικό.

Στάδια	1	2	3	4	5
➤ Σχεδιασμός/Διαμόρφωση	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Υλοποίηση	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Παρακολούθηση	☐	☐	☐	☐	☐

13. Πώς θα αξιολογούσατε τα παρακάτω προβλήματα/εμπόδια στην αποτελεσματική εφαρμογή σε τοπικό επίπεδο των περιβαλλοντικών πολιτικών;

Παρακαλώ αξιολογήστε τα σημειώνοντας από 1 έως 5 με το 1: Καθόλου Σημαντικό και το 5: Πολύ Σημαντικό.

	1	2	3	4	5
➤ Τοπική Οικονομική Ανάπτυξη	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Κοινωνικές πιέσεις	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Οργανωτικά προβλήματα	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Έλλειψη πολιτικής βούλησης	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Ελλιπές Νομοθετικό πλαίσιο	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Έλλειψη Πληροφόρησης του Κοινού	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Ελλιπής Συμμετοχή του Κοινού	☐	☐	☐	☐	☐

ΤΜΗΜΑ 3^ο – Συνεργασίες με άλλες ΜΚΟ και Συμμετοχή σε Διακρατικά Δίκτυα Συνεργασίας ΜΚΟ

14. Υπάρχει συνεργασία με άλλες ΜΚΟ;

Παρακαλώ απαντήστε σημειώνοντας το ΝΑΙ ή το ΟΧΙ.

	ΝΑΙ	ΟΧΙ
➤ Τοπικοί ΜΚΟ	☐	☐
➤ Περιφερειακοί ΜΚΟ	☐	☐
➤ Εθνικοί ΜΚΟ	☐	☐

15. Συμμετέχει η Οργάνωση σε κάποιο Διακρατικό Δίκτυο Συνεργασίας ΜΚΟ;

ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

Αν ΝΑΙ, παρακαλώ σημειώστε:

.....
.....

16. Με ποια μέσα λαμβάνει χώρα η συνεργασία των Διακρατικών Δικτύων ΜΚΟ;

Παρακαλώ σημειώστε μόνο τα μέσα εκείνα που χρησιμοποιούνται αξιολογώντας ταυτόχρονα τη σημασία τους, από 1 έως 5, με το 1: Καθόλου Σημαντικό και το 5: Πολύ Σημαντικό.

	1	2	3	4	5
➤ Μνημόνιο Συνεργασίας	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Μεταφορά Τεχνογνωσίας	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Κοινές Δράσεις	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Ομάδες Εργασίας	☐	☐	☐	☐	☐

17. Κατά τη γνώμη σας, ο ρόλος των Δικτύων ΜΚΟ (Εθνικών/Περιφερειακών και Διακρατικών) επηρεάζει τη διαμόρφωση της εθνικής περιβαλλοντικής πολιτικής;

ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

Αν ΝΑΙ, σε τι βαθμό;

Παρακαλώ σημειώστε από 1 έως 5, με το 1: Καθόλου και το 5: Πάρα Πολύ.

1 2 3 4 5

➤ Επιτροπή Δικτύων ΜΚΟ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

ΤΜΗΜΑ 4^ο – Συνεργασία με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές

18. Υπάρχει συνεργασία με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές της Περιφέρειας;

ΝΑΙ ☐ ΟΧΙ ☐

Αν ΝΑΙ, παρακαλώ σημειώστε σε ποιους τομείς του Περιβάλλοντος

	Τοπικές Αρχές	Περιφερειακές Αρχές
➤ Διαχείριση Φυσικών Πόρων	☐	☐
➤ Χωροταξικός Σχεδιασμός	☐	☐
➤ Απόβλητα	☐	☐
➤ Κλιματική Αλλαγή	☐	☐
➤ Βιοποικιλότητα	☐	☐
➤ Θαλάσσια Ρύπανση	☐	☐
➤ Διαχείριση Ακτών	☐	☐
➤ Κατάρτιση	☐	☐
➤ Βιώσιμη Ανάπτυξη	☐	☐
➤ Local Agenda 21	☐	☐
➤ Πληροφόρηση του Κοινού	☐	☐
➤ Συμμετοχή του Κοινού	☐	☐

19. Με ποια μέσα υλοποιείται η συνεργασία της Οργάνωσης με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές της Περιφέρειας;

Παρακαλώ σημειώστε μόνο τα μέσα εκείνα που χρησιμοποιούνται αξιολογώντας ταυτόχρονα τη σημασία τους, από 1: Καθόλου Σημαντικό έως 5: Πολύ Σημαντικό:

	1	2	3	4	5
➤ Μνημόνιο Συνεργασίας	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Μεταφορά Τεχνογνωσίας	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Υλοποίηση Κοινών Προγραμμάτων	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Ομάδες Εργασίας	☐	☐	☐	☐	☐

20. Πώς θα αξιολογούσατε τα παρακάτω προβλήματα συνεργασίας με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές της Περιφέρειας;

Αξιολογείστε τα ανάλογα με τη σημασία τους σημειώνοντας από 1 έως 5, με το 1: Καθόλου Σημαντικό και το 5: Πολύ Σημαντικό.

	1	2	3	4	5
➤ Έλλειψη Πολιτικής Βούλησης	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Έλλειψη Οικονομικών Πόρων	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Έλλειψη Συντονισμού	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Έλλειψη Πληροφόρησης	☐	☐	☐	☐	☐
➤ Έλλειψη Συμμετοχής	☐	☐	☐	☐	☐

21. Πώς θα αξιολογούσατε τη σημασία της συνεργασίας σας με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές της Περιφέρειας;
Αξιολογείστε τη σημασία της συνεργασίας σημειώνοντας από 1 έως 5, με το 1: Καθόλου Σημαντική και το 5: Πολύ Σημαντική.

	1	2	3	4	5
Τοπικές Αρχές	☐	☐	☐	☐	☐
Περιφερειακές Αρχές	☐	☐	☐	☐	☐

22. Κατά τη γνώμη σας, ποια από τα παρακάτω περιβαλλοντικά προβλήματα μπορούν να αντιμετωπισθούν πιο αποτελεσματικά σε Περιφερειακό/Τοπικό επίπεδο;

- Απόβλητα ☐
- Κλιματική Αλλαγή ☐
- Βιοποικιλότητα ☐
- Θαλάσσια Ρύπανση ☐
- Διαχείριση Ακτών ☐
- Χωροταξικός Σχεδιασμός ☐
- Διαχείριση Φυσικών Πόρων ☐

ΤΜΗΜΑ 5^ο - Διαχείριση Παράκτιων Περιοχών

23. Γνωρίζετε το Μεσογειακό Σχέδιο Δράσης και τη Σύμβαση της Βαρκελώνης, 1976, για την Προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης και των Παράκτιων Περιοχών της;

NAI ☐ OXI ☐

24. Γνωρίζετε το Πρωτόκολλο για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Περιοχών, 2008, της Σύμβασης της Βαρκελώνης για την Προστασία της Μεσογείου Θαλάσσης και των Παράκτιων Περιοχών της;

NAI ☐ OXI ☐

25. Έχετε υλοποιήσει εκστρατείες πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης του Κοινού αναφορικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών;

NAI ☐ OXI ☐

26. Διασφαλίζεται η Συμμετοχή του Κοινού σε όλα τα στάδια της διαδικασίας λήψης απόφασης και εφαρμογής πολιτικών σχετικά με την ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών;

NAI ☐ OXI ☐

27. Υπάρχουν διαδικασίες μεσολάβησης ή συμβιβασμού καθώς και δικαίωμα διοικητικής ή δικαστικής προσφυγής σε περιπτώσεις αποφάσεων, δράσεων ή παραλείψεων στις οποίες δεν τηρούνται οι σχετικές διατάξεις για τη συμμετοχή του Κοινού;

NAI ☐ OXI ☐

28. Γνωρίζετε αν έχουν καταρτιστεί Σχέδια Ολοκληρωμένης Διαχείρισης των Ακτών εντός των ορίων της Περιφέρειας;

NAI ☐ OXI ☐

Αν ΝΑΙ, συμμετείχατε στο στάδιο της διαβούλευσής τους;

NAI ☐ OXI ☐

29. Έχουν εκπονηθεί Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για δημόσια ή ιδιωτικά έργα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις παράκτιες ζώνες;

NAI ☐ OXI ☐

Αν ΝΑΙ, συμμετείχατε στην εκπόνησή τους;

NAI ☐ OXI ☐

30. Υπάρχουν ή έχουν υλοποιηθεί προγράμματα για την Ολοκληρωμένη Διαχείριση των Παράκτιων Περιοχών από κοινού με τις Τοπικές και Περιφερειακές Αρχές;

NAI ☐ OXI ☐